

|                                                                                              |               |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| Inredning och möblering av laboratorier, föreläsningssal,<br>bibliotek, museum m. m. . . . . | kronor 82,000 |
| Utrustning av verkstad . . . . .                                                             | » 7,000       |
| Instrument och allmän laboratoriemateriel . . . . .                                          | » 62,000      |
| <hr/>                                                                                        |               |
| Summa kronor                                                                                 | 151,000.      |

På grund av den inträffade prisstegringen beräknades nu kostnaderna för sagda ändamål till 184,600 kronor. Detta innebure sålunda en ökning med omkring 22 procent. Beloppet fördelades på följande huvudposter:

|                                                                                              |                |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| Inredning och möblering av laboratorier, föreläsningssal,<br>bibliotek, museum m. m. . . . . | kronor 100,000 |
| Utrustning av verkstad . . . . .                                                             | » 9,600        |
| Instrument och allmän laboratoriemateriel . . . . .                                          | » 75,000       |
| <hr/>                                                                                        |                |
| Summa kronor                                                                                 | 184,600.       |

En specifikation beträffande *inredning och möblering* lämnades i särskild bilaga. Några anbud hade ännu ej infordrats. Enär snickeri- och metallarbeten undergått en väsentlig prisstegring sedan år 1936, beräknades det erforderliga beloppet för närvarande uppgå till *100,000 kronor*. För *utrustningen av verkstaden* hade anbud infordrats. Dessa visade, att det tidigare beräknade beloppet tack vare prisstegringen vore otillräckligt. Kostnaderna uppginge för närvarande till *9,600 kronor*.

I tidigare skrivelse hade framhållits, att det planerade laboratoriets *instrumentella utrustning* så gott som genomgående måste nyanskaffas. Apparaturen för fysiologiska och andra experimentella forskningsarbeten vore ytterst knapphändig. Likaså vore den instrumentella utrustningen för undervisningsändamål bristfällig och otidsenlig, och någon hemställan om anslag för nyanskaffningar i detta avseende hade tidigare ej gjorts med hänsyn till den blivande nybyggnaden. I den nämnda skrivelsen hade vidare framhållits, att kostnaderna för den för det vetenskapliga forskningsarbetet och undervisningen önskvärda instrumentutrustningen enligt då gjord beräkning uppginge till 85,000 kronor. I och för kostnadernas nedbringande syntes en inskränkning till det allra nödvändigaste böra ske, varför beloppet reducerades till 50,000 kronor. Universitetets drätselnämnd hade föreslagit en ökning av detta belopp med 12,000 kronor.

En förnyad granskning av kostnaderna för de instrument och apparater m. m., som måste anses såsom för närvarande nödvändiga på det nya laboratoriet, hade givit vid handen, att beloppet på grund av prisstegringen måste ökas från 62,000 kronor till *75,000 kronor*. I särskild bilaga lämnades en sammanställning av dessa kostnader, grundad på ånyo infordrade anbud, varförutom en ingående motivering lämnats för de särskilda anslagsändamålen.

*Kanslern* har för egen del yttrat:

Det vore uppenbarligen av stor vikt, att verksamheten i den nya laboratoriebyggnaden kunde utan tidsutdräkt komma igång.

För inredning och möblering av laboratorier, föreläsningssal, bibliotek, museum m. m. begärdes ett belopp av 100,000 kronor. Då inga möbler finnes för den nya byggnaden, vore det nödvändigt, att medel för inköp av sådana beviljades för nästkommande budgetår. Vid prövning av den upprättade specifikationen hade kanslern emellertid kommit till det resul-

tatet, att åtskilliga rum borde kunna erhålla en billigare eller något mindre fullständig utrustning än den föreslagna. Beloppet torde därför kunna utan nämnvärda olägenheter reduceras med 15,000 kronor till 85,000 kronor. Det för utrustning av verkstad begärda beloppet av 9,600 kronor torde kunna avrundas nedåt till 9,000 kronor. Vad anginge det för instrument och allmän laboratoriemateriel begärda beloppet av 75,000 kronor, torde detta icke vara för högt beräknat. Men det syntes lämpligen böra beviljas i ett par etapper. Kanslern förordade, att två tredjedelar av beloppet eller 50,000 kronor äskades för nästkommande budgetår.

Det av kanslern förordade anslagsbeloppet uppginge således sammanlagt till  $(85,000 + 9,000 + 50,000 =)$  144,000 kronor.

*Byggnadsstyrelsen* har i utlåtande den 1 november 1938 anført, att styrelsen för sin del icke hade något att erinra beträffande kanslerns framställning. Styrelsen har emellertid framhållit, att det icke vore möjligt för styrelsen att närmare bedöma, huruvida den tidigare avsedda inredningen och möbleringen av laboratorier m. m. lämpligen borde, på sätt kanslern avsåge, förenklas och begränsas.

Ett mindre belopp lär även för nästa budgetår böra anvisas till anskaffande av studiebibliotek för seminariet för ortnamnsforskning. Jag tillstyrker, att härför anvisas 2,000 kronor.

Departementschefen.

Anslag till anskaffande av instrument, lös inredning och utrustning för den för institutionen för fysiologisk botanik avsedda nya byggnaden hava icke inräknats i byggnadsanslagen. Sedan byggnaden numera färdigställd, böra medel anvisas till bestridande av ifrågavarande kostnader. Mot kanslerns anslagsberäkningar har jag intet att erinra. Dock anser jag mig böra föreslå en reduktion av det för budgetåret 1939/40 äskade anslagsbeloppet med 28,000 kronor till 116,000 kronor.

Förevarande anslag bör således för nästa budgetår uppföras med  $(2,000 + 116,000 =)$  118,000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppsala universitet*: *Anskaffning av vetenskaplig utrustning m. m. för vissa institutioner* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 118,000.

[73.] 9. **Lunds universitet: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 1,625,100 kronor. Anslagsdispositionen framgår av statsliggaren för budgetåret 1938/39, i vilken å sid. 423 ff. äro införda gällande personalförteckning och avlöningsstat.

I skrivelse den 12 december 1935 hemställde *universitetsberedningen*, i anledning av ett av vederbörande universitetsmyndigheter framställt förslag, att vid universitetet i Lund måtte inrättas en professur i limnologi, vars innehavare skulle vara föreståndare för den limnologiska institutionen i Lund med därtill hörande fältlaboratorium i Aneboda.

I detta ärende yttrade jag enligt propositionen nr 218/1938 bland annat följande:

Limnologien hade icke varit företrädd genom någon professor sedan professor Naumanns för några år sedan timade fränfalle. Naumann hade vid universitetet innehaft en personlig professur i limnologi och förestått dels en institution i ämnet i Lund, dels ock ett fältlaboratorium i Aneboda. Under punkten 75 i 1935 års åttonde huvudtitel, sid. 246, hade jag uttalat, att det torde vara allmänt erkänt, att den limnologiska forskningen vore av sådan betydelse även i åtskilliga praktiska hänseenden (fiskodling, vattenrening m. m.), att det näppeligen kunde anses försvarligt att icke söka uppehålla den för ifrågavarande verksamhets bedrivande av Naumann uppbyggda värdefulla organisationen.

I avvaktan på resultatet av en närmare omprövning av spörsmålet angående den lämpligaste anordningen härför hade verksamheten hittills uppehållits med mera tillfälliga arbetskrafter. Jag vore livligt medveten om att frågan om limnologiens ställning vid Lunds universitet utan alltför lång tidsutdräkt borde bringas till en lösning. Jag vore emellertid icke beredd att tillstyrka Kungl. Maj:t att redan för 1938 års riksdag framlägga förslag i den av kanslern förordade riktningen.

I anledning härav anförde riksdagen i skrivelse nr 417/1938, att riksdagen med hänsyn till betydelsen av den limnologiska vetenskapen vore med mig ense om att frågan om limnologiens ställning vid Lunds universitet borde utan alltför lång tidsutdräkt bringas till en lösning.

*Kanslern för rikets universitet* har i skrivelse den 4 oktober 1938 gjort framställning om anslag för budgetåret 1939/40 till förevarande universitet. Kanslern har förordat följande ökningar av det nu utgående avlöningsanslaget:

|                                                                                                                                                                                                                           |        |       |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|-------|
| 1) Speciallärare i hygien . . . . .                                                                                                                                                                                       | kronor | 3,000 |
| 2) Biträdande lärare i matematik . . . . .                                                                                                                                                                                | »      | 6,000 |
| 3) Speciallärare i limnologi . . . . .                                                                                                                                                                                    | »      | 6,000 |
| 4) 2 amanuensbefattningar vid kemiska institutionen ombildas till assistenttjänster . . . . .                                                                                                                             | »      | 3,600 |
| 5) Ytterligare 1 amanuens vid psykiatriska kliniken . . . . .                                                                                                                                                             | »      | 3,000 |
| 6) Ytterligare 1 amanuens vid universitetets konstsamlingar . . . . .                                                                                                                                                     | »      | 1,200 |
| 7) 1 praktisk försöksassistent vid institutionen för ärftlighetsforskning . . . . .                                                                                                                                       | »      | 2,686 |
| 8) 1 preparator vid geologisk-mineralogiska institutionen . . . . .                                                                                                                                                       | »      | 4,089 |
| 9) 1 tekniskt biträde vid anatomisk-histologiska institutionens anatomiska avdelning . . . . .                                                                                                                            | »      | 3,549 |
| 10) 1 tekniskt biträde vid patologisk-anatomiska institutionens bakteriologiska avdelning . . . . .                                                                                                                       | »      | 3,549 |
| 11) 1 tekniskt biträde vid fysiska institutionen . . . . .                                                                                                                                                                | »      | 3,549 |
| 12) Anslagsposten till arvode åt mekaniska arbetare vid fysiska institutionen höjes från 4,000 till 5,000 kronor . . . . .                                                                                                | »      | 1,000 |
| 13) 4 amanuenser vid universitetsbiblioteket med fast arvode och 2 arvodestagare därstädes med halvtidstjänstgöring förvandlas till 5 extra ordinarie befattningshavare i 20 lönegraden (biblioteksassistenter) . . . . . | »      | 4,448 |

Summa kronor 45,670.

Efter omräkning enligt löneplanen i det nya civila avlöningsreglementet borde avlöningsanslaget höjas med ytterligare cirka 45,000 kronor. Å andra sidan bortfölla av samma anledning posten å 200 kronor till särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän. Då de förordade anslagsökningarna utgjorde tillhopa 45,670 kronor, borde alltså anslaget höjas med  $(45,000 + + 45,670 - 200 =)$  90,470 kronor till i avrundat tal 1,715,570 kronor.

I anledning av en av större akademiska konsistoriet i Lund i skrivelse av den 26 november 1938 gjord framställning har sedermera kanslern i skrivelse den 30 november 1938 gjort framställning om anslag med 6,000 kronor till en idrottslärare vid universitetet.

*Statskontoret* har den 25 november 1938 yttrat sig rörande vissa av kanslerns ifrågavarande förslag. *Styrelsen för statens institut för folkhälsan* har den 26 november 1938 yttrat sig angående förslaget om anställande av en speciallärare i hygien.

I det följande redogör jag för den föreliggande utredningen allenast i den mån, jag funnit mig böra upptaga de framställda förslagen.

Speciallärare i hygien. *Medicinska fakulteten* har, under erinran, att fakulteten senast för två år sedan framlade förslag om inrättande av en professur i hygien, framhållit, att betydelsen av detta ämne numera vore allmänt erkänd. Det vore i god överensstämmelse härmed, att ämnet hygien inginge i den allmänna läkarutbildningen i vårt land som ett av de obligatoriska ämnena för medicine licentiatexamen. Ämnets utveckling kunde emellertid sägas hava gått snabbare än den däremot svarande anpassningen av den allmänna läkarutbildningen, något som framhållits såväl av medicinalstyrelsen som av de sakkunniga för utredning rörande inrättande av ett statens socialhygieniska institut. Dessa sakkunniga hade funnit det böra medföra avsevärda fördelar, om den medicinska undervisningen automatiskt bereddes tillgång till ett omfattande praktiskt undersökningsmaterial ävensom tillfälle till ett nära samarbete med specialister på olika områden inom den samhälleliga hygien. Med utgångspunkt härifrån hade dessa sakkunniga förordat, att det föreslagna statens social-hygieniska institut (institutet för folkhälsan) skulle erhålla som en av sina många uppgifter att meddela undervisning i hygien för medicine kandidater. Till denna åsikt hade föredragande departementschefen anslutit sig, och undervisningsämnet hygiens blivande utformning vid karolinska institutet syntes genom detta förslag komma att erhålla sin ändamålsenliga anpassning efter nutida krav.

Uppenbarligen kunde emellertid icke härmed frågan anses löst för de båda medicinska fakulteternas vidkommande, och nämnde departementschef hade också i statsverkspropositionen till 1936 år riksdag, i framställning rörande anslag till tjänsteläkarkurser i social-medicin och social-hygien, uttalat, »att frågan på vilket sätt en vidgad undervisning i social-hygien och social-medicin framdeles måtte kunna meddelas vid de medicinska fakulteterna, sedermera borde göras till föremål för särskilt övervägande». Medicinska fakulteten i Lund hade för sin del, i yttrande över det framlagda förslaget till institut för folkhälsan, understrukt, hurusom utvecklingen med ständigt växande styrka ådagalagt vikten av en ökad undervisning i profylaktisk medicin för de blivande läkarna, och framhållit, att ett koncentre-

rande av undervisningen och examinationen i hygien för landets alla medicine studerande — sammanlagt cirka 200 om året — till det föreslagna institutet i Stockholm enligt fakultetens förmenande måste medföra allvarliga olägenheter. Även medicinska fakulteten i Uppsala hade bestämt hävdad, att samtliga medicinska högskolor måste hava undervisningen så långt som till medicine licentiatexamen anförtrödd åt sig.

Medicinska fakulteten i Lund hade jämväl, redan i sina petitaframställningar år 1936, särskilt betonat, att tanken på ett centralt institut för folkhälsan icke förminskade behovet av en professur i hygien vid universitetet i Lund för den allmänna läkarutbildningen, samtidigt som fakulteten redan vid samma tillfälle givit sin anslutning till meromnämnda sakkunnigas uppfattning om betydelsen av hygienundervisningens anknytning till en institution med praktiska hygieniska arbetsuppgifter. Fakulteten hade själv framhållit, att en professor i hygien i Lund »skulle få en synnerligen viktig uppgift att fylla som expert inom det sydsvenska kulturområdet för alla dessa ständigt uppdykande hygieniska frågor, som beröra kampen mot sjukdomarna, såväl människors som djurs, arbetet på gynnsamma förhållanden med hänsyn till bostad och föda, arbete och undervisning m. m.». Och som uttryck för samma tankegång stode även, att fakulteten redan vid besvarandet den 23 maj 1931 av remiss angående nybyggnader eller utvidgningar inom de närmaste tio åren bland annat inlämnade förslag till nybyggnad av en institution för hygien (i sambyggnad med institutionen för allmän patologi och bakteriologi).

Det vore givet, att den nuvarande provisoriska anordningen av hygienundervisningen vid universitetet icke kunde betraktas annat än som en av omständigheterna betingad interimståtgärd. Ej heller kunde fakulteten finna, att denna fråga kunde erhålla sin lösning på så sätt, som universitetsberedningen föreslagit, nämligen att man tills vidare skulle kunna nöja sig med en icke-ordinarie lärare (speciallärare) i ämnet. En dylik kunde icke på samma vis som en professor beteckna en universitetets representant för detta ämne, som redan nu vore av stor vikt och vars betydelse alltjämt vuxe. Fakulteten behövde i sin krets av professorer obetingat även en representant för ämnet hygien, och detta ämne vore både som forsknings- och läroämne nu så omfattande, att det fullt krävde en professors arbetstid. Just genom att fullt och helt ägna sig åt sitt ämne, med dess undervisnings- och möjliga praktiska arbetsuppgifter, torde en blivande professor i hygien kunna på ett verkligt auktoritativt sätt vägleda de blivande läkarna på hygienens vidsträckta område.

Fakulteten ville slutligen framhålla, att, om fakultetens begäran om inrättande av en professur i hygien ledde till resultat och ämnet hygien därigenom finge sin egen representant vid medicinska fakulteten i Lund, så följde härav, att ämnet allmän hälsovård borde utgå ur professuren i allmän patologi, bakteriologi och allmän hälsovård.

Fakulteten anhölle alltså, att en professur i hygien måtte upprättas inom fakulteten.

*Kanslern* har erinrat, att enligt gällande stadga angående medicinska examina bland fordringarna för medicine licentiatexamen inginge genomgåendet av en två månaders undervisningskurs i hygien vid Uppsala universitet eller karolinska institutet. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 24 mars 1927 hade emellertid medgivits, att vid universitetet i Lund finge tills vidare årligen anordnas kurs i hygien samt anställas i examensstadgan föreskrivet

slutförhör med kursdeltagarna. De sista åren hade denna kurs givits av förste stadsläkaren i Malmö, docenten R. H. Huss, vilken erhållit ersättning härför genom kursavgifter och anslag ur medicinska fakultetens docentstipendiefond.

Universitetsberedningen hade uttalat, att vid var och en av de medicinska läroanstalterna borde finnas en särskild målsman för hygien, men att denne representant såväl i Uppsala som i Lund tills vidare syntes kunna vara en icke-ordinarie lärare (speciallärare).

Kanslern vore icke beredd att för närvarande tillstyrka inrättandet av en professorsbefattning i Lund i nämnda ämne. Om en dylik professur skulle medföra avsett gagn, borde den anknytas till en institution med praktiskt hygieniska arbetsuppgifter. Konsistoriet hade icke framlagt någon utredning om hur detta lämpligen skulle kunna äga rum eller ådagalagt, att det över huvud taget funnes möjlighet att för närvarande åstadkomma någon dylik anknytning. Det syntes dessutom kräva särskilt övervägande, i vad mån hela detta spörsmål påverkades av inrättandet genom statsmakternas beslut år 1938 av ett statsinstitut för folkhälsan.

Ehuru kanslern således icke nu förordade inrättandet av en professur i hygien, ansåge sig kanslern böra tillstyrka den av universitetsberedningen föreslagna anordningen med en speciallärare i ämnet. Därest till speciallärare kunde förvärfvas den nuvarande kursgivaren, borde denne på grund av sin ställning som förste stadsläkare i Malmö hava möjlighet att, åtminstone i viss utsträckning, anknyta sin undervisning till praktiskt hygieniskt arbete. Speciallärarens arvode syntes i överensstämmelse med universitetsberedningens förslag böra sättas till 3,000 kronor. Arvodet borde utgå från delposten till Arvoden till biträdande lärare m. fl. vid medicinska fakulteten. Tjänsten torde böra tillsättas av kanslern för högst tre år i sänder på förslag av medicinska fakulteten samt närmare föreskrifter angående tillsättningen och lärarens undervisningsskyldighet meddelas av kanslern.

*Styrelsen för statens institut för folkhälsan* har under förhandenvarande omständigheter ansett sig böra tillstyrka universitetsberedningens förslag om anställande av en icke-ordinarie speciallärare i hygien vid universitetet i Lund.

Biträdande lärare i matematik. Framställningar om anslag till detta ändamål hava åren 1935, 1936 och 1937 gjorts av de akademiska myndigheterna. Till stöd för förslaget hava *professorerna M. Riesz* och *N. Zeilon* yttrat följande:

Sedan länge hade det varit svårt att tillbörligt upprätthålla den elementära undervisningen i matematik. Denna hade måst inskränkas till ett minimum långt ifrån motsvarande vad en till universitetet nykommen student borde hava rätt att hava tillgång till.

Den nuvarande årliga elementära undervisningen i Lund omfattade en propedeutisk föreläsningkurs i »lägre analys», eller i vanligare språkbruk: differential- och integralkalkyl med tillämpningar. Därtill komme det lägre matematiska seminariets räkneövningar, valda i viss anslutning till föreläsningarna. Kursen, som alltid räknade ett stort antal åhörare (omkring 50), vore avsedd att genomgå vad som i denna del av ämnet fordrades för två betyg i kandidat- och ämbetsexamen. Som regel hade denna föreläsningsserie pågått tre veckotimmar (heltimmar) under ett läsår, sammanlagt omkring 75 heltimmar. Åt räkneövningar hade ägnats två timmar varannan vecka. En sådan kurs, med tillhörande seminarieövningar, täckte dock en-

dast halva undervisningsbehovet. Som lika viktig måste betecknas en årlig kurs (medövningar) i den andra, likaledes för alla matematiska studier grundläggande, huvuddelen av fordringarna för två betyg: *analytisk geometri*. Behovet av en ordnad undervisning i analytisk geometri hade alltid förefunnits men hade helt naturligt tillspetsats genom tillkomsten av den nya läroverksstadgan. I en årlig kurs i denna del av matematiken, till omfånget ungefär motsvarande eller kanske något understigande den »propedeutiska kursen», låte sig dessutom vissa andra elementära kapitel, såsom determinantlära med teorien för lineära ekvationssystem, naturligt infogas.

I Lund hade endast den förstnämnda kursen kunnat hållas varje läsår. Från och med läsåret 1930—31 hade docentstipendiat icke funnits att tillgå, och med undantag av ett läsår hade kursen som nödfallsåtgärd måst överlåtas åt särskilt kvalificerad licentiat. Övningarna i lägre seminariet hade alltid anförtratts åt ur docentstipendiefonden avlönad amanuens.

Någon årlig undervisning i analytisk geometri hade av brist på lärarkrafter och tillgångar icke kunnat anordnas. Kurser häri hade dock sporadiskt (ungefär vart tredje år) givits av professorn Zeilon, dock ej kanske med den utförlighet, framförallt beträffande det mest elementära, som särskilt efter genomförandet av den nya läroverksstadgan måste anses önskelig. Den utomordentligt starka tillströmningen av åhörare (höstterminen 1934 över 60) tydde på att här föreläge ett verkligt behov.

Beträffande sättet för ordnande av den anförda nödvändiga undervisningen måste betonas, att denna i sin helhet omöjligen kunde påbörjas en docentstipendiat. Redan den nuvarande »propedeutiska kursen» skulle jämte seminarieövningar övergå vad som rimligen och statutenligt kunde avkrävas den stipendierade docenten som tjänstgöring. Dessutom vore det givetvis varken önskligt eller med docentstipendiets egentliga avsikt förenligt, att stipendiat år efter år bundes vid en och samma återkommande kurs. Lika klart vore, att sådan undervisning icke utan stora olägenheter kunde tänkas i större utsträckning övertagen av professorerna i ämnet. Huvudlärarna behövdes för den »högre» matematiken, icke minst därför att många av dennas skenbart världsfrämmande discipliner blivit ytterst aktuella som väsentliga förutsättningar för fysikens enorma utveckling under de senaste årtiondena. Som belägg nämndes kombinationerna differentialgeometri — relativitetsteori; gruppsteori — atomfysik.

*Kanslern* har, under hänvisning till vad han tidigare yttrat i ärendet, tillstyrkt, att ett anslag å 6,000 kronor anvisades till arvode åt en biträdande lärare i matematik. För att kunna i önskvärd omfattning uppehålla den viktiga propedeutiska undervisningen i matematik erfordrades nämligen medverkan såväl av stipendierad docent som av en särskild biträdande lärare i ämnet. Kanslern ville erinra om att i Uppsala, där en biträdande lärare i matematik nyligen anstälts, även funnes stipendierad docent i nämnda ämne.

Speciallärare i limnologi. Den 22 september 1934 avled professorn E. Naumann, som innehade en personlig professur i limnologi vid universitetet i Lund. Naumann hade dels grundat limnologiska institutionen i Lund, dels utbyggt det av honom ursprungligen grundade fältlaboratoriet i Aneboda till ett omfattande forskningsinstitut med internationellt rykte. Sedan Kungl. Maj:t den 22 mars 1935 medgivit, att representanter för Uppsala universitet, Stockholms högskola och fiskeriväsendet samt en utländsk limnolog i ledande ställning finge tillkallas för att i samråd med matematisk-

naturvetenskapliga sektionen i Lund överlägga rörande organisationen av de limnologiska laboratorierna i Lund och Aneboda, avgavs utredning i ämnet den 27 maj 1935. I denna utredning anfördes, under hänvisning till särskilda skrivelser från vissa av de delegerade, följande:

Den limnologiska undervisnings- och forskningsverksamhet, som under Naumanns ledning uppblomstrat vid Lunds universitet och dess limnologiska fältlaboratorium i Aneboda, utgjorde ett så betydande inslag i svensk vetenskaplig kultur, den innebure så rika möjligheter till befordrandet av de svenska sötvattens praktiska utnyttjande och bildade redan ett så uppmärksammat led i den internationella limnologiska forskningsorganisationen, att det möjligast effektiva vidmakthållandet av denna verksamhet framstode som en bjudande plikt. Efter ingående granskning av möjligheterna för nämnda verksamhets fortsättande hade de delegerade kommit till den bestämda åsikten, att frågans bästa lösning vore, att den av Naumann innehavda professuren i limnologi återupprättades vid Lunds universitet. Endast under denna förutsättning kunde man vänta, att en person med tillräcklig vetenskaplig kompetens skulle betrakta befattningen som laboratoriernas föreståndare icke endast såsom en genomgångsplats, utan såsom en livsuppgift och sålunda nedlägga ett för en längre framtid planerat arbete på deras skötsel, och man kunde givetvis — och detta redan under nuvarande förhållanden — räkna med ett effektivare urval bland kompetenta sökande, om ansökningen gällde en professur, än om den gällde en lägre avlönad och endast på viss tid tillsatt befattning. Professorn i limnologi skulle givetvis ensam övertaga ansvaret för de limnologiska laboratoriernas skötsel.

Den under Naumanns tid bedrivna verksamheten vid Aneboda limnologiska laboratorium hade fått betydelse för hela landet och även internationellt därigenom, att Naumann hållit laboratoriet öppet för studerande från landets alla universitet och högskolor och även organiserat en samverkan med utländska institutioner och forskare. Denna interakademiska och internationella karaktär ansågo de delegerade vara av den betydelse, att den borde bibehållas för framtiden. För Aneboda limnologiska laboratorium borde fastställas bestämmelser om denna interakademiska och internationella karaktär.

Sedan större akademiska konsistoriet i Lund tillstyrkt framställning om utverkande av proposition till riksdagen om inrättande vid sagda universitet av en professur å ordinarie stat i limnologi, anförde *universitetsberedningen* följande: Limnologien eller sötvattens naturlära hade till forskningsobjekt sötvattnet — i insjöar, vattendrag och sumpmarker — som en naturenhet, och vid utforskandet därav måste hänsyn tagas till alla de egenskaper och processer av biologisk eller kemisk-fysikalisk art, vilka kännetecknade dessa vatten. Vid analyserandet av sitt material bleve limnologien således en syntes av forskingselement, som vart för sig hörde hemma inom botaniken, zoologien, bakteriologien, kemien, geologien m. fl. specialvetenskaper. I sina tillämpningar berörde limnologien flera betydelsefulla näringsgrenar och viktiga praktiska problem, särskilt sötvattensfisket och vattenhygienien. Upprätthållandet av en limnologisk forskning i vårt land vore således även ur nationalekonomiska synpunkter ett verkligt behov.

Den framgång, som Naumann haft i sitt arbete, hade säkerligen — utom på hans egen forskarpersonlighet med dess sällsynta kombination av teoretisk och praktisk begåvning — berott dels på Aneboda-institutionens belägenhet i en trakt, som erbjöde goda naturliga betingelser för limnologiska undersökningar av de för vårt land karakteristiska men på kontinenten säll-

synta sjötyperna, dels ock därpå att Naumann lyckats göra sin institution till ett centrum för den limnologiska forskningen i hela landet och knyta intim förbindelse med några av de viktigaste limnologiska forskningscentralerna i utlandet.

Rörande undervisningen och forskningen vid limnologiska institutionen i Lund och fältlaboratoriet i Aneboda under läsåret 1933—34 hade i handlingarna lämnats följande upplysningar: åhörare av föreläsningar i Lund 13, deltagare i seminarieövningar i Lund 20, specialister i Lund 7, kursdeltagare i Aneboda 13, svenska specialister i Aneboda 10, utländska specialister i Aneboda 10, tentamina 3.

Kunde den av Naumann skapade organisationen upprätthållas och utvecklas vidare efter de av honom uppdragna riktlinjerna, komme detta säkerligen att vara av stor såväl vetenskaplig som ekonomisk betydelse för vårt land.

Beredningen ansåge synnerligen starka motiv tala för att limnologien finge en egen lärostol vid något av våra akademiska lärosäten. Av historiska skäl och med hänsyn till att Aneboda-institutionen tillhörde Lunds universitet torde professuren böra inrättas vid sagda universitet. Beredningen hölle jämväl före, att man borde söka i största möjliga utsträckning bevara Aneboda-laboratoriets hittillsvarande karaktär av en interakademiskt och internationellt betonad institution.

*Större akademiska konsistoriet* har nu upprepat sin tidigare gjorda, av universitetsberedningen tillstyrkta men av Kungl. Maj:t ännu icke prövade framställning om inrättande av en professorsbefattning i limnologi. Av de vid konsistoriets framställning fogade handlingarna inhämtas, att en internationell limnologkongress, till vilken redan under Naumanns livstid utarbetades ett detaljerat program, komme att avhållas i Sverige under sommaren 1939. Inbjudning till denna kongress hade å svenska statens vägnar framförts av Naumann i september 1934 på sjunde internationella limnologkongressen i Belgrad. Det syntes vara en hederssak för Sverige, att statsmakterna såge till det en ordinarie professur i limnologi vid Lunds universitet senast vid den beramade kongressen vore fullt säkerställd. Vidare inhämtas, att höstterminen 1937 föreläsningarna i limnologi i Lund bevisats av 17 deltagare och seminarieövningarna av 12 deltagare samt att sommaren 1937 kursen i limnologi i Aneboda bevisats av 10 deltagare och instruktionskursen därstädes av 9 deltagare.

*Kanslern* har yttrat, att såväl från vetenskaplig synpunkt som med hänsyn till den stora ekonomiska betydelsen av de frågor, varmed limnologien sysslade, en professur i detta ämne vore väl motiverad, och att övervägande skäl syntes tala för att densamma förlades till Lunds universitet. Alternativt ville kanslern nu ifrågasätta en provisorisk lösning av denna fråga genom inrättandet av en speciallärarbefattning i limnologi, vilken befattning sedermera, när en professur inrättades, borde bortfalla. Arvodet för en speciallärare torde böra bestämmas till 6,000 kronor. Tjänsten borde tillsättas av kanslern för högst tre år i sänder på förslag av den filosofiska fakultetens matematisk-naturvetenskapliga sektion samt närmare föreskrifter angående tillsättningen och lärarens undervisningsskyldighet meddelas av kanslern.

Praktisk försöksassistent vid institutionen för ärftlighetsforskning. Framställningar om lönereglering för denne befattningshavare,

som nu åtnjuter arvode med 2,400 kronor och ett personligt lönetillägg å 800 kronor, hava ingivits under de senare åren.

Sedan 1936 års riksdag beslutat upprättandet av en ordinarie professur i ärftlighetslära vid Lunds universitet i stället för den dittillsvarande, för professorn H. Nilsson-Ehle avsedda personliga professuren i ämnet, anhöll *professorn Nilsson-Ehle* samma år, att matematisk-naturvetenskapliga sektionen i Lund måtte göra framställning om att den praktiske assistenten vid institutionen för ärftlighetsforskning C. G. von Sydow måtte överföras på ordinarie stat och erhålla avlöning enligt lönegraden B 16.

I sin skrivelse angående frågan om ordinarie professur i ärftlighetslära hade sektionen — erinrade Nilsson-Ehle — framhållit, att nämnda praktiska assistentbefattning vid institutionen för ärftlighetsforskning i samband med den personliga professurens eventuella överförande på ordinarie stat också borde uppföras på ordinarie stat och att befattningens ställning i så fall syntes böra motsvara akademiträdgårdsmästarens, varmed alltså skulle följa en avlöning enligt lönegraden B 16.

Assistenten omhänderhade den praktiska ledningen av institutionens samtliga vetenskapliga ärftlighetsförsök. Han hade att utse lämpliga försöksfält för försökens anordnande och på bästa sätt sköta dessa försöksfält, vad bearbetning, gödsling o. s. v. beträffade. Han finge vidare i samråd med institutionsföreståndaren och samtliga vetenskapsmän och studerande, som arbetade vid institutionen, uppgöra planer för de olika försökens ändamålsenliga samordnande och utläggning, vidare leda försökens utläggning och deras skötsel under vegetationsperiodens förlopp, handhava ledningen av praktiska isolerings- och korsningsarbeten, som ej kunde medhinnas av vederbörande experimentanställare själva, ombesörja skörden och det ändamålsenliga uppbevarandet av allt försöksmaterial, som i och för närmare undersökningar skulle tagas tillvara o. s. v. Han handhade vidare den praktiska skötseln av alla olikartade försök, som utfördes i växthus, elektriska bestrålningskulturer m. m. Vid försöksmaterialets vetenskapliga bearbetande på fälten eller inomhus hade assistenten i många fall en viktig uppgift genom utförande av preliminära undersökningar, iakttagelser, anteckningar och grupperingar, varförutom han hade överinseende över och ledde alla sådana arbeten av mera rent mekanisk art (mätningar, vägningar, räkningar o. s. v.), som kunde utföras av institutionens personal. Slutligen hade han överinseendet över arbeten, som erfordrades för utsädet i ordningställande till försöken, därmed i samband stående gröningsundersökningar o. s. v.

Försöken vore av mångskiftande art och rörde en mångfald olika växtarter. Skötseln av dessa talrika olikartade kulturer — som särskilt yngre studerande av naturliga skäl vore ovana vid och därför icke utan sakkunnig hjälp kunde genomföra — vore, för att experimenten skulle lyckas väl, i många avseenden av mycket maktpåliggande art samt krävde stor insikt och erfarenhet, särskilt i hortikulturellt och försökstekniskt avseende.

Utom institutionens kvinnliga vaktmästare, som i stor utsträckning handhade arbeten, tillhörande försöken och andra vid institutionen mera varaktigt anställda arbetsbiträden, finge den praktiske assistenten anställa behövliga arbetskrafter av fullt lämplig art för försökens noggranna och riktiga utförande. Även i denna ställning som personalchef hade den praktiske assistenten således en mycket betydelsefull och ansvarsfull ställning.

Då ärftlighetsforskningen under senare år i ständigt växande utsträckning begagnat sig av cytologiska undersökningsmetoder, och detta samarbete mellan kromosomforskning och experimentell ärftlighetslära även i framtiden kunde väntas få allt större omfattning, komme även detta att medföra stora och allt mera ökade krav på den praktiske assistentens arbete och kvalifikationer.

Under de senare åren hade funnits omkring 20 försöksanställare årligen, vilkas försök omhänderhafts av den praktiske assistenten. Assistenten von Sydow hade visserligen även (sedan år 1928) utfört vissa arbeten på Sveriges utsädesförenings kornavdelning. Dessa praktiska växtförädlingsarbeten stode emellertid i nära samband med Nilsson-Ehles teoretiska ärftlighetsexperiment och användes också i stor utsträckning i den teoretiska ärftlighetsundervisningens tjänst. Ehuru Nilsson-Ehles efterträdare som föreståndare för ärftlighetsinstitutionen icke komme att bedriva dessa växtförädlingsarbeten, kunde man dock icke beräkna, att assistentens arbete av denna anledning komme att minskas i omfattning, enär föreståndaren kunde förutsättas i stället komma att i så mycket större omfattning bedriva arbeten och utföra försök av annan art.

I övrigt bleve omfattningen av den praktiske assistentens arbete givetvis i första hand beroende på antalet försöksanställare vid institutionen. Det vore icke troligt, att detta antal framdeles komme att minskas utan snarare tvärtom, bland annat enär växtförädling, som krävde ett ökat antal i ärftlighetslära utbildade vetenskapliga arbetskrafter, sannolikt efterhand komme till stånd på andra områden än hittills, särskilt hos skogsträd och fruktträd.

Assistenten von Sydow hade hittills haft i årlig lön 2,400 kronor jämte personligt tillägg av 800 kronor och (enligt villkoren för statsunderstöd till Sveriges utsädesförening) fritt bostadsrum i Sveriges utsädesförenings institutionsbyggnad. von Sydow erhöle av föreningen i stället för detta bostadsrum för närvarande 420 kronor årligen samt för ovannämnda arbeten på kornavdelningen 780 kronor. Hans sammanlagda årliga avlöning uppginge således nu till 4,400 kronor, vilket belopp närmast motsvarade lönegraden B 16 med ett ålderstillägg. Vid assistentbefattningens överförande på ordinarie stat enligt lönegraden B 16 skulle den hyresersättning och avlöning, han nu erhöle från nämnda förening (sammanlagt 1,200 kronor), upphöra.

*Vederbörande universitetsmyndigheter* hemställde om förslag i ämnet till 1937 års riksdag, vilken hemställan understöddes av *kanslern* i utlåtande av den 7 oktober 1936.

*Statsskontoret* konstaterade i yttrande av den 28 november 1936, att avlöningen för assistentbefattningar vid universitet, högskolor och andra vetenskapliga anstalter nästan undantagslöst utginge i form av arvode. Någon uppflyttning i löneklass efter viss tids tjänstgöring ifrågakomme således icke för innehavare av sådan tjänst, och rätt till pension vore icke därmed förenad. Ett bifall till framställningen skulle därför utgöra ett avsteg från vad som gemenligen vore gällande med avseende å sättet för avlöning av befattningar av denna art. Då de föreliggande omständigheterna näppeligen motiverade ett dylikt avsteg beträffande här omhandlade tjänst, ansåge sig statsskontoret icke kunna tillstyrka bifall till framställningen. Därest Kungl. Maj:t likväl skulle anse framställningen förtjänt av tillmötesgående, syntes den ifrågavarande befattningen i varje fall icke böra uppföras på ordinarie stat utan böra göras till en extra ordinarie tjänst i 16 lönegraden.

*Allmänna civilförvaltningens lönenämnd* yttrade den 19 december 1936, att assistenten med hänsyn till arbetsuppgifterna knappast syntes vara att jämföra med assistentbefattningar i allmänhet vid vetenskapliga institutioner. Nämnden hade för sin del intet emot, att befattningshavaren erhöle en fastare anställning än han för närvarande innehade. Mot befattningens placering i 16 lönegraden hade nämnden intet att erinra. Med hänsyn till att en förändring med avseende å assistentens åligganden syntes vara att förvänta vid förestående ombyte av föreståndare vid ärftlighetsinstitutionen, ansåge nämnden emellertid, att befattningen borde inrättas allenast såsom extra ordinarie tjänst i nämnda lönegrad, tills stadgad erfarenhet vunnits rörande de för densamma avsedda arbetsuppgifterna. Nämnden ville erinra om att nämnden i utlåtande den 20 oktober 1936 tillstyrkt en av styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt gjord framställning, att den i viss mån likartade arvodesbefattningen såsom assistent vid anstaltens filial i Alnarp måtte ombildas till extra ordinarie tjänst i 16 lönegraden.

Universitetsmyndigheternas ifrågavarande förslag har ännu icke föranlett framställning till riksdagen.

*Kanslern* har, i anledning av framställning från universitetsmyndigheterna i Lund, jämväl i sina nu föreliggande anslagsäskanden framlagt förslag om inrättande av en befattning som praktisk försöksassistent, placerad i lönegraden B 16 (A 16). Om denna hemställan vunne bifall, kunde avlöningsstaten minskas med de nu utgående arvodesförmånerna av 3,200 kronor. Av handlingarna i ärendet inhämtas, att den nuvarande innehavaren av ifrågavarande professur i ärftlighetsforskning, professorn Arne Müntzing till alla delar instämt i professorn Nilsson-Ehles önskemål i fråga om assistentbefattningen och i den anförda motiveringen för dess överförande på ordinarie stat.

*Statskontoret* har i yttrande den 25 november 1938 över kanslerns sistnämnda förslag intagit i huvudsak samma ståndpunkt som i yttrandet av den 28 november 1936.

Frågan om ordnandet av *hygienundervisningen* vid universitetet i Lund var på grund av väckt motion föremål för prövning vid 1937 års riksdag. Statsutskottet fann enligt punkten 72 i sitt utlåtande nr 8 vissa skäl tala för behovet av en förbättrad hygienundervisning men ansåg sig icke kunna då bedöma, huruvida det motionsvis framställda yrkandet om inrättande av en professur i ämnet erbjöde den bästa lösningen av denna fråga. Utskottet erinrade, att universitetsberedningen vore sysselsatt med frågan om organisationen av lärostolarna vid de medicinska fakulteterna och att frågan hade beröringspunkter jämväl med det då under utredning varande spörsmålet om inrättande av ett socialhygieniskt institut. Med hänsyn härtill yrkade utskottet avslag på det motionsvis framställda förslaget, och riksdagen fattade beslut i överensstämmelse härmed.

Sedan numera universitetsberedningen avgivit sitt betänkande och statens institut för folkhälsan upprättats, kan enligt min mening föreliggande spörsmål upptagas till behandling från säkrare utgångspunkter. Ehuru jag finner skäl tala för att en professur upprättas i förevarande ur många synpunkter

Departementschefen.

så viktiga läroämne, vill jag såsom en provisorisk åtgärd, i likhet med universitetskanslern och på av denne anförda skäl, tillstyrka universitetsberedningens förslag på sådant sätt, att jag förordar anvisande av medel till avlönande av lärarkraft, som anlitas för meddelande av undervisning i ämnet. Till de av kanslern anförda skälen vill jag lägga, att frågan har visst samband med det under utredning varande spörsmålet om läkarutbildningens reformering och att det icke synes lämpligt att binda sig vid några fastare anordningar på området, förrän resultatet av denna utredning föreligger. För ändamålet bör alltså å avlöningsstaten för universitetet anvisas ett arvodsbelopp av 3,000 kronor. Å detta belopp bör dyrtidstillägg icke utgå.

Bland universitetens anslagsäskanden för innevarande budgetår förelågo framställningar om inrättande av *biträdande lärare i matematik* såväl i Uppsala som i Lund. Vid behandlingen av anslagsäskandena för universitetet i Uppsala framhöll jag (jfr propositionen nr 218/1938, sid. 43), att matematiken vore en nyckelvetenskap för flertalet av disciplinerna inom den matematisk-naturvetenskapliga sektionen. Det hade av universitetsmyndigheterna med styrka påvisats, att särskilt de propedeutiska kurserna krävde biträde av ytterligare en vetenskapligt väl kvalificerad kraft för undervisningens ändamålsenliga anordnande. Det hade även framhållits, att matematiken spelade en viktig roll även utanför sektionens område, särskilt för studier inom den teoretiska statistiken och inom det filosofiska området. Matematik inginge även som tillvalsämne i den statsvetenskapliga examen. Med hänsyn till de anförda förhållandena och under framhållande, att den ifrågasatta lärarbefattningen i matematik komme att bli av ej oväsentlig betydelse för den teoretiska lärarytbildningen i detta ämne, tillstyrkte jag för universitetets i Uppsala del förslaget om inrättande av nämnda befattning. Vad åter angick universitetet i Lund, anförde jag (sid. 98), att jag under hand inhämtat, att undervisningen i berörda ämne vid Lunds universitet åtminstone tills vidare utan olägenhet syntes kunna uppehållas av stipendierad docent. Jag saknade därför anledning att för det dåvarande framställa förslag om anvisande av medel till en biträdande lärare i matematik vid universitetet i Lund.

Från och med nästa budgetår synes mig universitetet i Lund böra i berörda hänseende likställas med universitetet i Uppsala, vid vilket sistnämnda universitet enligt vad i ärendet upplysts stipendierad docent finnes att tillgå vid sidan av den nuvarande biträdande läraren i matematik. Under hänvisning i övrigt till den vägande argumentering, som anförts av de båda ämnesrepresentanterna, tillstyrker jag således kanslerns förslag om anvisande av 6,000 kronor såsom arvode till en biträdande lärare i matematik.

Den genom professorn E. Naumanns frånfälle för ett par år sedan uppkomna frågan om ordnandet av *limnologiundervisningen* i vårt land har enligt det föregående varit föremål för utredning genom särskilda delegerade, av universitetsberedningen och de akademiska myndigheterna. Såsom framgår av sid. 245 f. i 1935 års åttonde huvudtitel, har frågan hittills provi-

soriskt ordnats på så sätt, att medel anvisats för anställande av en amanuens med uppgift att under ledning av tillförordnade föreståndaren för institutionen utöva tillsyn över de nu för ifrågavarande undervisning till förfogande stående anläggningarna. Givet är, att detta provisorium, som kommit till stånd närmast för att bereda de personer, som äro sysselsatta med studier på området, tillfälle att fortsätta desamma under ordnade arbetsbetingelser, icke är tillfredsställande ur undervisnings- och forskningssynpunkt. Med hänsyn till ämnets vikt synes det önskligt, att dess ställning nu på ett fastare och för ämnets utveckling här i landet mera betryggande sätt regleras. Ett nytt provisorium förefaller mig alltså icke tillfredsställande; det bör enligt min mening tillses, att ämnet verkligen får en representativ företrädare, som helt kan ägna sina krafter åt uppgiften. Kanslerns förslag om anställande av en speciallärare är att betrakta som en provisorisk lösning av frågan, som icke bereder säkerhet för att limnologien som vetenskap och praktiskt arbetsområde vinner tillbörligt beaktande.

Jag ansluter mig därför till den uppfattning, som framskymtat även i kanslerns senaste utlåtande i ärendet, nämligen att den bästa lösningen är inrättandet av en professur i överensstämmelse med universitetsberedningens förslag. En sådan åtgärd synes stå i god överensstämmelse med den mening, åt vilken 1938 års riksdag givit uttryck.

Därest en professur inrättas, torde det icke vara befogat att indraga den nuvarande amanuensbefattningen. Jag vill i detta sammanhang också framhålla, att jag i likhet med universitetsberedningen anser det av betydelse, att åt Aneboda-institutionen jämväl i fortsättningen bevaras den interakademiska och internationella prägel, som den hade under Naumanns livstid och fortfarande äger.

Ifall 1939 års riksdag fattar beslut om inrättande av ifrågavarande professur, är det likväl att antaga, att professuren tidigast under förra hälften av budgetåret 1940/41 kan erhålla ordinarie innehavare. På grund härav synes det mig lämpligt, att det nuvarande provisoriet får äga bestånd också under nästa budgetår och att professuren inrättas först från och med den 1 juli 1940. För att åtgärder för professurens tillsättande skola kunna dessförinnan inledas, bör emellertid av 1939 års riksdag utverkas ett beslut om professurens inrättande från sistnämnda tidpunkt. Anslagsberäkningarna för nästa budgetår påverkas således icke av de av mig nu ifrågasatta åtgärderna.

Förslag om lönereglering för den s. k. praktiske *försöksassistenten vid institutionen för ärftlighetsforskning* hava, såsom av det sagda framgår, redan tidigare framställts. Jag har dock hittills ställt mig avvisande till dessa förslag på grund av att ordinarie innehavare av den av 1936 års riksdag inrättade professuren i ärftlighetsforskning icke varit utsedd. Sedan ifrågavarande professur numera besatts och innehavaren understött de tidigare fram-

ställda löneregleringsförslagen, saknar jag anledning att längre motsätta mig ifrågavarande framställning. Jag biträder även förslaget om att befattningen överföres på ordinarie stat. Mot lönegradsplaceringen har jag intet att erinra. Jag föreslår följaktligen, att för institutionen för ärftlighetsforskning inrättas en befattning såsom försöksassistent i lönegraden A 16. Som villkor för det från anslag under nionde huvudtiteln utgående bidraget till Sveriges utsädesförening gäller bland annat, att föreningen kostnadsfritt å föreningens anstalt i Svalöv för Lunds universitets institution för ärftlighetsforskning upplåter erforderliga lokaler med värme och lyse, däri inbegripet jämväl bostadsrum för assistent. Av universitetsmyndigheternas utredning framgår, att den nuvarande försöksassistenten i stället för nämnda bostadsrum erhåller 420 kronor om året från utsädesföreningen. Lämpligen bör i samband med att befattningen överföres på ordinarie stat berörda villkor om skyldighet för föreningen att upplåta bostadsrum åt assistenten bortfalla.

I övrigt anser jag mig icke kunna biträda de av kanslern framställda förslagen. Jag vill framhålla, att förslaget om anslag till en idrottslärare väckts för sent för att kunna föranleda framställning till 1939 års riksdag.

I *personalförteckningen* för Lunds universitet böra — utöver den ändring, som föranledes av nyssnämnda förslag om inrättande av en ordinarie tjänst, som försöksassistent — vidtagas endast de jämkningar, som påkallas av 1938 års lönereglering för civilförvaltningen och av vad under punkten 69 i det föregående yttrats rörande den tekniska uppställningen av personalförteckningarna för universiteten och karolinska mediko-kirurgiska institutet.

Under hänvisning till vad jag under nämnda punkt anfört rörande utgående av dyrtidstillägg å vissa arvoden vid universiteten under budgetåret 1939/40 och rörande reduktion med pensionsavdrag, föreslår jag, att i *avlöningsstaten* endast följande ändringar vidtagas:

Den under avdelning I. Professorer och lärare m. fl. uppförda anslagsposten å 454,185 kronor till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, bör *dels* höjas med omförmälda belopp å 3,000 kronor till undervisning i hygien, *dels* höjas med arvodet å 6,000 kronor till en biträdande lärare i matematik, *dels ock* minskas med det till den praktiske försöksassistenten nu utgående arvodet å 2,400 kronor. Posten bör följaktligen ökas med  $(3,000 + 6,000 - 2,400 =) 6,600$  kronor till 460,785 kronor.

Den under samma avdelning uppförda anslagsposten till särskild löneförmån till icke-ordinarie tjänsteman, nu bestämd till 800 kronor och avseende personligt lönetillägg till den nuvarande försöksassistenten, kan utslutas vid bifall till förutnämnda förslag om befattningens överförande på ordinarie stat. På grund härav bör en formell ändring vidtagas i anmärkningen till avdelning I. av *avlöningsstaten*. I detta sammanhang bör erinras,

att bland anmärkningarna till den före innevarande budgetår gällande avlöningsstaten för professorer m. fl. fanns införd en anmärkning beträffande ålderstillägg för lärare i öron-, näs- och halssjukdomar samt i fysikalisk diagnostik. I samband med år 1938 fattat beslut om inrättande av en professur i öron-, näs- och halssjukdomar bortföll ifrågavarande anmärkning. Då emellertid ifrågavarande bestämmelser om ålderstillägg även efter nyssnämnda beslut skola oförändrade gälla i vad angår läraren i fysikalisk diagnostik, bör härav påkallad formell ändring i avlöningsstaten i sinom tid vidtagas av Kungl. Maj:t.

Den under avdelning II. Vissa tjänstemän vid universitetets samlingar och inrättningar m. m. uppförda anslagsposten å 251,300 kronor till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat* bör med hänsyn till berörda löne-reglering höjas med 45,000 kronor. Vidare bör posten höjas med anledning av förslaget om inrättande av en försöksassistenttjänst i lönegraden A 16, d. v. s. med i runt tal 5,900 kronor. Posten bör följaktligen höjas med  $(45,000 + 5,900 =) 50,900$  kronor till  $(251,300 + 50,900 =) 302,200$  kronor.

På grund av de i annat sammanhang ifrågasatta ändrade lönebestämmelserna för icke-ordinarie personal bör den under nämnda avdelning uppförda delposten till *grundavlöningar m. m. till icke-ordinarie personal*, nu 66,456 kronor, höjas med 4,700 kronor till 71,156 kronor och delposten till *avlöningsförhöjningar m. m. till ifrågavarande personal* med 1,400 kronor till 2,400 kronor. I enlighet med kanslerns förslag bör av samma anledning den under avdelningen uppförda posten till särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän å förslagsvis 200 kronor bortfalla. En ny anslagspost till *rörligt tillägg* bör uppföras under avdelningen. Denna post torde kunna beräknas till förslagsvis 22,300 kronor.

Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår höjas med  $(6,600 - 800 + 50,900 + 4,700 + 1,400 - 200 + 22,300 =) 84,900$  kronor till  $(1,625,100 + 84,900 =) 1,710,000$  kronor. Av höjningen belöper ett belopp av 73,200 kronor på löne regleringen för civilförvaltningen.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* besluta, att vid Lunds universitet skall från och med den 1 juli 1940 inrättas en professur i limnologi;

*dels* fastställa följande personalförteckning för vissa tjänstemän vid Lunds universitets samlingar och inrättningar m. m., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

Personalförteckning för vissa tjänstemän vid  
Lunds universitets samlingar och inrättningar  
m. m.:

Befattning.

Lönegrad.

*Tjänstemän å ordinarie stat.*

## Biblioteket:

|                                   |      |
|-----------------------------------|------|
| 1 överbibliotekarie . . . . .     | A 30 |
| 4 förste bibliotekarier . . . . . | A 26 |
| 6 andre bibliotekarier . . . . .  | A 21 |
| 3 vaktmästare . . . . .           | A 7  |
| 1 kanslibiträde . . . . .         | A 7  |
| 1 eldare . . . . .                | A 5  |
| 2 kontorsbiträden . . . . .       | A 4  |

Vetenskapliga institutioner och inrätt-  
ningar, tillhörande medicinska och  
filosofiska fakulteterna:

|                                   |      |
|-----------------------------------|------|
| 2 konservatorer . . . . .         | A 21 |
| 1 trädgårdsmästare . . . . .      | A 16 |
| 1 försöksassistent . . . . .      | A 16 |
| 1 preparator . . . . .            | A 10 |
| 9 tekniska biträden . . . . .     | A 7  |
| 16 vaktmästare . . . . .          | A 7  |
| 1 underträdgårdsmästare . . . . . | A 7  |
| 2 trädgårdsmedhjälpare . . . . .  | A 5  |
| 3 räknebiträden . . . . .         | A 4  |

## Kansliet:

|                                            |      |
|--------------------------------------------|------|
| 1 sekreterare, tillika ombudsman . . . . . | A 28 |
| 1 kanslibiträde . . . . .                  | A 7  |
| 1 vaktmästare (kursor) . . . . .           | A 7  |

## Räntekammaren:

|                                     |      |
|-------------------------------------|------|
| 1 räntmästare . . . . .             | A 29 |
| 1 kamrerare . . . . .               | A 24 |
| 1 universitetsvaktmästare . . . . . | A 7  |
| 1 eldare . . . . .                  | A 5; |

*dels* besluta, att avlöningsstaten för Lunds universitet skall,  
med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1939/40,  
erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

**Avlöningsstat.***Utgifter:*

## I. Professorer och lärare m. fl.

---

|                                                                           |                               |
|---------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|
| 2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t . . . . . | kronor 460,785                |
|                                                                           | <u>Summa kronor 1,306,385</u> |

*Anmärkning till avdelning I. av avlöningsstaten.*

Besparingar å anslagsposten 1. a. till Lön och tjänstgöringspenningar till tjänstemän å ordinarie stat och å anslagsposten 2. till Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t skola, med undantag dels av besparingar å anslagsmedel, som beräknats till ersättning åt universitetslektor i svenska språket, dels av besparingar å docentstipendier, varom bestämmelser i annan ordning meddelats, ingå till reservfonden, vilken står under kanslerns disposition för universitetets vetenskapliga och ekonomiska behov, i den ordning universitetsstatuterna stadga. Tills vidare och till dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, skall till pensionsinrättningen för Lunds universitets ämbets- och tjänstemäns ankör och barn ingå en tredjedel av de till reservfonden för varje år sålunda ingående besparingarna.

## II. Vissa tjänstemän vid universitetets samlingar och inrättningar m. m.

|                                                                              |                             |
|------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|
| 1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i> . . . . . | kronor 302,200              |
| 2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t . . . . .    | » 11,320                    |
| 3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:                            |                             |
| a. Grundavlöningar m. m. kronor 71,156                                       |                             |
| b. Avlöningsförhöjningar                                                     |                             |
| m. m., <i>förslagsvis</i> . . . . .                                          | » 2,400 » 73,556            |
| 4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> . . . . .                             | » 22,300                    |
|                                                                              | <u>Summa kronor 409,376</u> |

*Sammandrag:*

|                                                                                  |                               |
|----------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|
| I. Professorer och lärare m. fl. . . . .                                         | kronor 1,306,385              |
| II. Vissa tjänstemän vid universitetets samlingar och inrättningar m. m. . . . . | » 409,376                     |
|                                                                                  | <u>Summa kronor 1,715,761</u> |

*Särskilda uppbördsmedel:*


---

|  |                                      |
|--|--------------------------------------|
|  | kronor 5,761                         |
|  | <u>Nettoutgift kronor 1,710,000;</u> |

dels ock till *Lunds universitet*: *Avlöningar* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . kronor 1,710,000.

[74.] 10. **Lunds universitet: Omkostnader, förslagsanslag.** 11. **Lunds universitet: Materiel m. m., reservationsanslag.** Till Lunds universitet: Materiel m. m. utgår nu ett reservationsanslag, som under de senare budgetåren varit uppfört med följande belopp:

|                   |                |
|-------------------|----------------|
| 1935/36 . . . . . | kronor 342,400 |
| 1936/37 . . . . . | » 401,500      |
| 1937/38 . . . . . | » 451,500.     |

För innevarande budgetår höjdes anslaget med 16,500 kronor. På grund av att den ur anslaget utgående posten å 62,500 kronor till underhåll och reparation av universitetets byggnader uteslöts ur anslaget i samband med genomförande av förslag om ändrad redovisning av universitetets fastigheter, minskades emellertid anslaget i sin helhet med  $(62,500 - 16,500 =)$  46,000 kronor till 405,500 kronor.

Liksom beträffande universitetet i Uppsala och med i huvudsak samma motivering har *kanslern* i skrivelse den 4 oktober 1938 föreslagit, att förevarande anslag skulle uppdelas på ett anslag av förslagsanslags natur till bränsle, lyse och vatten samt ett reservationsanslag till materiel m. m. Sistnämnda anslag skulle enligt kanslerns förslag för nästa budgetår uppföras med 334,000 kronor och förstnämnda anslag med 90,000 kronor. Anslagshöjningen skulle alltså utgöra  $(334,000 + 90,000 - 405,500 =)$  18,500 kronor.

Av kanslerns skrivelse inhämtas:

I här efteråt intagna tablå hade kanslern sammanställt de för nu löpande budgetår beviljade och de av konsistoriet för kommande budgetår begärda anslagsbeloppen för de olika institutionerna m. m. ävensom de av universitetet beräknade kostnaderna för bränsle, lyse och vatten samt de av kanslern föreslagna, med anledning av nämnda kostnaders fränskiljande reducerade materielanslagen.

I fråga om vissa anslagsbelopp torde särskild motivering vara påkallad.

Bibliotekets nuvarande expensanslag hade visat sig vara för lågt på grund av den ökade kostnad för bränsle och lyse, som föranleddes av tillbyggnaden. En höjning med 2,875 kronor hade ansetts påkallad.

Höjningen av anslaget till den patologisk-anatomiska institutionen avsåge att möjliggöra djurförsök i större skala.

De av kanslern föreslagna höjningarna av anslagen till ärtflighetsinstitutionen (med 2,750 kronor) och limnologiska institutionen (med 830 kronor) sammanhänge med att den förra institutionen, som tidigare icke haft egna lokaler i Lund, numera erhållit provisoriska sådana i kemiska institutionens gamla byggnad, och att limnologiska institutionen erhållit en avsevärd utvidgning av sina arbetslokaler.

Utom förutnämnda anslagshöjning å 2,750 kronor, vilken vore avsedd till driftkostnader vid ärtflighetsinstitutionens avdelning i Lund, hade konsistoriet även begärt höjning av anslaget till samma institutions avdelning i Svalöv från 4,000 kronor till 6,000 kronor. Kanslern har i anledning härav ifrågasatt viss höjning av för ändamålet uppförd utgiftspost i den normalstat, som lagts till grund för beräkningen av det under nionde huvudtiteln utgående statsbidraget till Sveriges utsädesförenings anstalt i Svalöv.

Det anslag, som föreslagits skola utgå till den anatomisk-histologiska institutionen, hade beräknats under förutsättning, att framställningen rörande anslag till tekniskt biträde vid institutionens anatomiska avdelning komme att bifallas. Skulle så ej bliva fallet, borde det äskade beloppet höjas från 11,250 kronor till 13,250 kronor.

Det nu utgående materielanslaget utgjorde — efter frånräknande av ett anslag för tillfälligt ändamål å 1,500 kronor — 404,000 kronor. De av kanslern föreslagna, i tablån närmare redovisade anslagsökningarna uppginge till sammanlagt 16,740 kronor. De beräknade kostnaderna för bränsle, lyse och vatten, vilka enligt kanslerns förslag skulle bestridas från ett särskilt förslagsanslag, utgjorde tillhopa 86,740 kronor. Materielanslaget borde därför sättas till  $(404,000 + 16,740 - 86,740 =) 334,000$  kronor.

Utgifterna för bränsle, lyse och vatten uppginge enligt de vid universitetet gjorda beräkningarna tillhopa till omkring 87,000 kronor. De bränslekostnader, varmed man räknat i kalkylen, vore emellertid sannolikt något för låga. Under sådana omständigheter syntes försiktigheten bjuda, att det nya förslagsanslaget avrundades uppåt till förslagsvis 90,000 kronor. Från anslaget borde bestridas utgifterna för fast och flytande bränsle (endast själva anskaffningskostnaden men ej utgifterna för eldnings), för elektrisk ström, för gas och för vatten.

Av den i kanslerns skrivelse åberopade tablån framgår, att för botaniska institutionens systematiska avdelning ifrågasatts en anslagshöjning med 7,300 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att denna ökning framför allt förorsakats därav, att arbetslönerna för botaniska trädgården bragts i paritet med Lunds stads kommunalarbeters. Denna anordning hade, anför vederbörande institutionsföreståndare, redan detta år blivit realitet beträffande botaniska trädgården i Uppsala, men hade först år 1938 kunnat framgå som petitum från Lund, emedan den skrivelse från civilförvaltningens personalförbund, som föranledde löneförändringen, inkom först efter petitas avgivande under år 1937. Allmänna civilförvaltningens lönenämnd hade i utlåtande den 30 november 1937 över petitum från Uppsala samtidigt med sitt tillstyrkande framhållit »önskvärdheten av enhetliga grunder för avlöningsvillkoren för arbetarpersonalen vid de botaniska trädgårdarna vid båda universiteten». Departementschefen hade också i propositionen 218/1938 i denna fråga anfört följande: »Under hänvisning till vad jag anfört i fråga om lönerreglering för arbetarna vid den botaniska trädgården i Uppsala tillstyrker jag, att en dylik reglering kommer till stånd jämväl för motsvarande arbetspersonal vid Lunds universitet. Givetvis bör härvid iakttagas, att Lund tillhör en lägre dyrortsgrupp än Uppsala. I övrigt böra enahanda regler gälla vid båda universiteten.» Den reglering, som departementschefen ansåge böra komma till stånd, föreläge således just i detta petitum.

*Statskontoret* har i utlåtande den 25 november 1938 yttrat sig bland annat rörande den föreslagna uppdelningen av det nuvarande materielanslaget i ett reservationsanslag och ett förslagsanslag samt förklarat sig biträda detta förslag.

|                                                                                                                                                            | Under<br>1938/39<br>utgående<br>materiel-<br>anslag | Av konsisto-<br>riet för<br>1939/40<br>begärt<br>materiel-<br>anslag<br>a) | Av univer-<br>siteten be-<br>räknad kost-<br>nad för<br>bränsle,<br>lyse och<br>vatten | Av kans-<br>lern för<br>1939/40<br>föreslaget<br>materiel-<br>anslag<br>b) | Sammanlag-<br>da beloppen<br>i kol. 3 och 4<br>överstiga<br>(resp. under-<br>stiga) be-<br>loppet i<br>kol. 1 |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                            | 1                                                   | 2                                                                          | 3                                                                                      | 4                                                                          | 5                                                                                                             |
| <i>Universitetet i allmänhet.</i>                                                                                                                          |                                                     |                                                                            |                                                                                        |                                                                            |                                                                                                               |
| Utgivande av universitetets årsskrift                                                                                                                      | 17,000                                              | 18,000                                                                     | —                                                                                      | 17,000                                                                     | —                                                                                                             |
| Resebidrag till studerande, som delta-<br>ga i exkursioner . . . . .                                                                                       | 6,000                                               | 7,750                                                                      | —                                                                                      | 6,000                                                                      | —                                                                                                             |
| Reseersättning till ledare av exkur-<br>sioner . . . . .                                                                                                   | 3,000                                               | 3,000                                                                      | —                                                                                      | 3,000                                                                      | —                                                                                                             |
| Bidrag till studerande, som deltaga<br>i sommarkurser vid biologiska sta-<br>tioner . . . . .                                                              | —                                                   | 1,120                                                                      | —                                                                                      | —                                                                          | —                                                                                                             |
| Övriga omkostnader . . . . .                                                                                                                               | 38,800                                              | 38,800                                                                     | 10,800                                                                                 | 28,000                                                                     | —                                                                                                             |
| <i>Biblioteket.</i>                                                                                                                                        |                                                     |                                                                            |                                                                                        |                                                                            |                                                                                                               |
| Expenser . . . . .                                                                                                                                         | 18,625                                              | 21,500                                                                     | 9,000                                                                                  | 12,500                                                                     | + 2,875                                                                                                       |
| <i>Seminarier m. m.</i>                                                                                                                                    |                                                     |                                                                            |                                                                                        |                                                                            |                                                                                                               |
| Teologiska seminarierna . . . . .                                                                                                                          | 1,800                                               | 4,840                                                                      | —                                                                                      | 1,800                                                                      | —                                                                                                             |
| De kateketiska övningarna . . . . .                                                                                                                        | 200                                                 | 200                                                                        | —                                                                                      | 200                                                                        | —                                                                                                             |
| Juridiska seminarierna . . . . .                                                                                                                           | 1,400                                               | 1,400                                                                      | —                                                                                      | 1,400                                                                      | —                                                                                                             |
| Seminarierna inom filosofiska fakulte-<br>tens humanistiska sektion: Inköp<br>av böcker och annan undervisnings-<br>materiel samt tillfälliga utgifter . . | 10,800                                              | 10,800                                                                     | —                                                                                      | 10,800                                                                     | —                                                                                                             |
| Konsthistoriska seminariet och konst-<br>samlingarna . . . . .                                                                                             | 2,300                                               | 5,500                                                                      | —                                                                                      | 2,300                                                                      | —                                                                                                             |
| Statistiska seminariet . . . . .                                                                                                                           | 2,500                                               | 2,500                                                                      | —                                                                                      | 2,500                                                                      | —                                                                                                             |
| Matematiska seminariet . . . . .                                                                                                                           | 1,500                                               | 1,500                                                                      | —                                                                                      | 1,500                                                                      | —                                                                                                             |
| Uppvärmning m. m. av statistiska och<br>matematiska seminariernas byggnad                                                                                  | 4,000                                               | 4,000                                                                      | 1,100                                                                                  | 2,900                                                                      | —                                                                                                             |
| <i>Institutioner och kliniker inom medi-<br/>cinska fakulteten.</i>                                                                                        |                                                     |                                                                            |                                                                                        |                                                                            |                                                                                                               |
| Anatomisk-histologiska institutionen                                                                                                                       | 20,000                                              | 18,000 c)                                                                  | 6,750                                                                                  | 11,250 c)                                                                  | — 2,000                                                                                                       |
| Embryologiska »                                                                                                                                            | 7,100                                               | 7,100                                                                      | 1,150                                                                                  | 5,950                                                                      | —                                                                                                             |
| Patologisk-anatomiska »                                                                                                                                    | 18,000                                              | 21,000                                                                     | 5,100                                                                                  | 13,900                                                                     | + 1,000                                                                                                       |
| Fysiologiska »                                                                                                                                             | 12,500                                              | 12,500                                                                     | 2,650                                                                                  | 9,850                                                                      | —                                                                                                             |
| Medicinsk kemiska »                                                                                                                                        | 15,200                                              | 15,200                                                                     | 6,800                                                                                  | 8,400                                                                      | —                                                                                                             |
| Kursen i allmän kemi . . . . .                                                                                                                             | 500                                                 | 500                                                                        | —                                                                                      | 500                                                                        | —                                                                                                             |
| Farmakologiska institutionen . . . .                                                                                                                       | 11,300                                              | 12,500                                                                     | 1,700                                                                                  | 9,600                                                                      | —                                                                                                             |
| Rättsmedicinska »                                                                                                                                          | 500                                                 | 500                                                                        | —                                                                                      | 500                                                                        | —                                                                                                             |
| Medicinska kliniken . . . . .                                                                                                                              | 850                                                 | 850                                                                        | —                                                                                      | 850                                                                        | —                                                                                                             |
| Kliniska laboratoriet . . . . .                                                                                                                            | 1,000                                               | 1,000                                                                      | —                                                                                      | 1,000                                                                      | —                                                                                                             |
| Pediatrika kliniken . . . . .                                                                                                                              | 500                                                 | 2,000                                                                      | —                                                                                      | 2,000                                                                      | + 1,500                                                                                                       |
| Kirurgiska kliniken . . . . .                                                                                                                              | 500                                                 | 500                                                                        | —                                                                                      | 500                                                                        | —                                                                                                             |
| Obstetrisk-gynekologiska kliniken . .                                                                                                                      | 2,150                                               | 2,000                                                                      | —                                                                                      | 2,000                                                                      | — 150                                                                                                         |
| Oftalmiatrika kliniken . . . . .                                                                                                                           | 500                                                 | 2,000                                                                      | —                                                                                      | 2,000                                                                      | + 1,500                                                                                                       |
| Kliniken för öron-, näs- och halssjuk-<br>domar . . . . .                                                                                                  | 2,030                                               | 4,000                                                                      | —                                                                                      | 2,050                                                                      | + 20                                                                                                          |
| Ortopediska kliniken . . . . .                                                                                                                             | 335                                                 | 345                                                                        | —                                                                                      | 350                                                                        | + 15                                                                                                          |
| Psykiatriska kliniken . . . . .                                                                                                                            | 460                                                 | 460                                                                        | —                                                                                      | 500                                                                        | + 40                                                                                                          |
| Röntgenlaboratoriet och den radio-<br>logiska sjukavdelningen vid klini-<br>kerna . . . . .                                                                | 335                                                 | 345                                                                        | —                                                                                      | 350                                                                        | + 15                                                                                                          |
| Två kurser i skyddskoppympning . .                                                                                                                         | 50                                                  | 50                                                                         | —                                                                                      | 50                                                                         | —                                                                                                             |

|                                                                                                                  | Under<br>1938/39<br>utgående<br>materiel-<br>anslag | Av konsisto-<br>riet för<br>1939/40<br>begärt<br>materiel-<br>anslag<br>a) | Av univer-<br>siteten be-<br>räknad kost-<br>nad för<br>bränsle,<br>lyse och<br>vatten | Av kans-<br>lern för<br>1939/40<br>foreslaget<br>materiel-<br>anslag<br>b) | Sammanlag-<br>da beloppen<br>i kol. 8 och 4<br>överstiga<br>(resp. under-<br>stiga) be-<br>loppet i<br>kol. 1 |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                  | 1                                                   | 2                                                                          | 3                                                                                      | 4                                                                          | 5                                                                                                             |
| <i>Institutioner m. m. inom filosofiska fa-<br/>kultetens humanistiska sektion.</i>                              |                                                     |                                                                            |                                                                                        |                                                                            |                                                                                                               |
| Psykologiska laboratoriet . . . . .                                                                              | 750                                                 | 750                                                                        | —                                                                                      | 750                                                                        | —                                                                                                             |
| Historiska museet samt mynt- och<br>medaljkabinettet . . . . .                                                   | 15,500                                              | 15,500                                                                     | 1,200                                                                                  | 14,300                                                                     | —                                                                                                             |
| Geografiska institutionen . . . . .                                                                              | 7,400                                               | 7,400                                                                      | 335                                                                                    | 7,100                                                                      | + 35                                                                                                          |
| <i>Institutioner m. m. inom filosofiska<br/>fakultetens matematisk naturveten-<br/>skapliga sektion.</i>         |                                                     |                                                                            |                                                                                        |                                                                            |                                                                                                               |
| Astronomiska observatoriet . . . . .                                                                             | 21,000                                              | 21,000                                                                     | 3,100                                                                                  | 17,900                                                                     | —                                                                                                             |
| Fysiska institutionen . . . . .                                                                                  | 18,500                                              | 18,500                                                                     | 2,750                                                                                  | 15,750                                                                     | —                                                                                                             |
| Kemiska » . . . . .                                                                                              | 32,000                                              | 34,000                                                                     | 13,700                                                                                 | 18,300                                                                     | —                                                                                                             |
| Geologisk-mineralogiska institutionen                                                                            | 20,000                                              | 21,400                                                                     | 650                                                                                    | 19,350                                                                     | —                                                                                                             |
| Vissa gemensamma utgifter för geol-<br>ogisk mineralogiska och geografiska<br>institutionernas byggnad . . . . . | 6,000                                               | 6,000                                                                      | 3,550                                                                                  | 2,450                                                                      | —                                                                                                             |
| Botaniska institutionen:                                                                                         |                                                     |                                                                            |                                                                                        |                                                                            |                                                                                                               |
| Systematiska avdelningen . . . . .                                                                               | 23,500                                              | 30,800                                                                     | 4,500                                                                                  | 26,300                                                                     | + 7,300                                                                                                       |
| Fysiologiska » . . . . .                                                                                         | 8,000                                               | 8,500                                                                      | 1,650                                                                                  | 6,850                                                                      | + 500                                                                                                         |
| Zoologiska institutionen . . . . .                                                                               | 19,000                                              | 19,000                                                                     | 5,000                                                                                  | 14,000                                                                     | —                                                                                                             |
| Kurser i havsbiologi m. m. . . . .                                                                               | 4,100                                               | 4,600                                                                      | —                                                                                      | 4,100                                                                      | —                                                                                                             |
| Institutionen för arftlighetsforskning                                                                           | 4,000                                               | 9,000                                                                      | 2,000                                                                                  | 4,750                                                                      | + 2,750                                                                                                       |
| Limnologiska institutionen (laborato-<br>riet i Lund och fältlaboratoriet i<br>Aneboda) . . . . .                | 9,500                                               | 10,300                                                                     | 1,030                                                                                  | 9,300                                                                      | + 830                                                                                                         |
| <i>Inrättningar för musik och gymnastik<br/>m. m.</i>                                                            |                                                     |                                                                            |                                                                                        |                                                                            |                                                                                                               |
| Musikkapellet . . . . .                                                                                          | 3,000                                               | 3,000                                                                      | 475                                                                                    | 2,525                                                                      | —                                                                                                             |
| Ritsalen . . . . .                                                                                               | 100                                                 | 100                                                                        | —                                                                                      | 100                                                                        | —                                                                                                             |
| Inrättningen för gymnastik och fäkt-<br>konst . . . . .                                                          | 2,800                                               | 2,800                                                                      | 1,750                                                                                  | 1,050                                                                      | —                                                                                                             |
| Hyra för idrottsplats samt idrottsma-<br>teriel . . . . .                                                        | 900                                                 | 900                                                                        | —                                                                                      | 900                                                                        | —                                                                                                             |
| Summa kronor                                                                                                     | 397,785                                             | 435,310                                                                    | 86,740                                                                                 | 327,275                                                                    | + 16,230                                                                                                      |
| Till inköp av anomaloskop för oftal-<br>miatriska kliniken . . . . .                                             | 1,500                                               | —                                                                          | —                                                                                      | —                                                                          | — 1,500                                                                                                       |
| Till Kungl. Maj:ts disposition . . . .                                                                           | 6,215                                               | 6,215                                                                      | —                                                                                      | 6,725                                                                      | + 510                                                                                                         |
| Summa kronor                                                                                                     | 405,500                                             | 441,525                                                                    | 86,740                                                                                 | 334,000                                                                    | + 15,240                                                                                                      |

a) Inberäknat den i kol. 3 angivna kostnaden för bränsle, lyse och vatten.

b) Här ingår icke kostnaden för bränsle, lyse och vatten.

c) Alternativt, om ordinarie tekniskt biträde ej anställs vid institutionens anatomiska avdelning, be-  
gäres 20,000 kronor, respektive 18,250 kronor.

I det föregående har jag uttalat min anslutning till kanslerns förslag rörande uppdelning av de till universiteten och karolinska mediko-kirurgiska institutet utgående materielanslagen i förslagsanslag för bestridande av ut-

Departementschefen.

gifter för bränsle, lyse och vatten och reservationsanslag till materiel m. m., vilket sistnämnda anslag jämväl skulle inbegripa utgifter för bränslets iordningställande och för eldningsarbetet.

Jag har ingenting att invända emot kanslerns beräkning av utgifterna vid Lunds universitet för förstnämnda ändamål under nästa budgetår. Det för bränsle, lyse och vatten erforderliga beloppet bör alltså uppskattas till 90,000 kronor. Ur det anslag, som bör uppföras för ändamålet, torde emellertid också böra bestridas den på universitetet i Lund belöpande delen (850 kronor) av det nuvarande förslagsanslaget till Gemensamma universitetsändamål: Rese- och traktamentsersättningar åt universitetsrektorerna för vissa resor i universitetsärenden. Ifrågavarande anslag bör på grund härav uppföras med  $(90,000 + 850 =)$  i runt tal 91,000 kronor samt lämpligen benämnas Lunds universitet: Omkostnader. Anslaget bör disponeras jämlikt följande omkostnadsstat, som Kungl. Maj:t torde böra i sinom tid fastställa:

#### Omkostnadsstat.

|                                                                                                                            |                            |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------|
| 1. Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i> . . . . .                                                                  | kronor 90,150              |
| 2. Reseersättningar åt universitetets rektor m. fl. för vissa<br>resor i universitetsärenden, <i>förslagsvis</i> . . . . . | » 850                      |
|                                                                                                                            | <hr/> Summa kronor 91,000. |

Bestämmelse bör meddelas, att posten till reseersättningar ej må överskridas utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Kanslern har föreslagit, att materielanslaget skulle uppföras med 334,000 kronor eller, därest ett av honom framställt förslag om anställande av tekniskt biträde vid anatomisk-histologiska avdelningens anatomiska avdelning ej vunne bifall, med 336,000 kronor. Anslagshöjningen i sistnämnda fall skulle enligt det föregående utgöra omkring 20,500 kronor. Jag vill erinra, att jag under nästföregående punkt förklarar mig ej kunna biträda förslaget om anställande av nämnda tekniska biträde. Jag anser mig böra begränsa mig till att tillstyrka en anslagshöjning med 9,500 kronor, i vilket fall förevarande reservationsanslag bör uppföras med 325,000 kronor. Erinras må, att den å anslaget föreliggande reservationen utgjorde omkring 44,700 kronor vid utgången av budgetåret 1936/37 och omkring 50,900 kronor vid utgången av budgetåret 1937/38. Såsom jag anført vid anmälan av motsvarande anslagsfråga vid Uppsala universitet, måste vid anslagsberäkningen viss hänsyn tagas till ifrågavarande behållningar. Liksom skett under innevarande budgetår, lär det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av vederbörande meddela föreskrifter rörande anslagets fördelning. Jag vill här framhålla, att åttonde huvudtiteln's allmänna anslag till dyrtidstillägg icke torde böra i fortsättningen tagas i anspråk för beredande av dyrtidstillägg åt befattningshavare, som avlönas ur materielanslaget. Detta bör

iakttagas vid fördelningen av materielanslaget mellan de särskilda institutionerna för nästa budgetår.

Chefen för jordbruksdepartementet torde komma att vid anmälan av frågor om anslag för nästa budgetår å nionde huvudtiteln taga ställning till spørgsmålet om höjning av det av kanslern berörda anslaget under nämnda huvudtitel till bidrag till Sveriges utsädesförening.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1939/40 anvisa  
*dels till Lunds universitet: Omkostnader ett förslagsanslag*  
 av . . . . . kronor 91,000;  
*dels ock till Lunds universitet: Materiel m. m. ett reservationsanslag* av . . . . . kronor 325,000.

[75.] 12. **Lunds universitet: Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket, reservationsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 137,000 kronor.

*Kanslern* har i skrivelse den 4 oktober 1938 framhållit, att större akademiska konsistoriet ifrågasatt, att anslaget skulle höjas till samma belopp, som utginge till universitetsbiblioteket i Uppsala, d. v. s. till 148,500 kronor. *Kanslern*, som ansett någon höjning av anslaget påkallad, har hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår uppföras med 140,000 kronor.

En höjning av anslaget kan jag icke nu tillstyrka. Det bör här framhållas, att åttonde huvudtiteln anslag till dyrtidstillägg icke synes böra tagas i anspråk för beredande av sådant tillägg åt befattningshavare, som avlönas ur förevarande anslag till bokinköp och bokbindning. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att till *Lunds universitet: Bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 137,000.

[76.] 13. **Lunds universitet: Anskaffning av möbler och inventarier m. m. för vissa institutioner, reservationsanslag.** Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 107,600 kronor, vilket disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 433.

*Kanslern* har i skrivelse den 4 oktober 1938 hemställt, att för ändamålet måtte för budgetåret 1939/40 anvisas ett *reservationsanslag* av 40,800 kronor. *Kanslern* har yttrat bland annat:

*Bihang till riksdagens protokoll 1939. 1 saml. Nr 1 Del 11.*

Konsistoriet hade även nu, liksom de närmast föregående åren, gjort framställning om beviljande av ett antal engångsanslag för anskaffning för vissa institutioners räkning av vetenskaplig utrustning och inventarier m. m. i sådana fall, då institutionen i fråga icke hade möjlighet att göra inköpen med användande av sitt materielanslag.

Kanslern ville i detta sammanhang erinra om att universitetets reservfond genom beslut av 1938 års riksdag dels erhållit ett kapitaltillskott, som emellertid till allra största delen behövde tagas i anspråk för gäldande av skulder, vilka för närvarande påvilade institutionerna, dels ock något ökade årsinkomster. Genom de ökade årsinkomsterna finge reservfonden möjlighet att i någon, om ock relativt begränsad utsträckning bekosta engångsutgifter av här ifrågakarande karaktär. Vissa av de utav konsistoriet begärda anslagen av den lägsta storleksordningen borde därför, därest utgifterna vore ofrånkomliga, kunna bestridas med reservfondsmedel.

I här efteråt intagna tablå lämnades en sammanställning av de utav konsistoriet begärda och de av kanslern tillstyrkta anslagsbeloppen. Tillika meddelades uppgifter rörande de föregående år begärda och då beviljade anslagen för motsvarande ändamål.

| Anslagets ändamål                                                                                | 1938/39                       |                               |                 | 1939/40                       |                               |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|-------------------------------|-----------------|-------------------------------|-------------------------------|
|                                                                                                  | Begärt av konsistoriet<br>Kr. | Tillstyrkt av kanslern<br>Kr. | Beviljat<br>Kr. | Begärt av konsistoriet<br>Kr. | Tillstyrkt av kanslern<br>Kr. |
| 1. Anatomiska institutionens histologiska avdelning: Komplettering av mikroskoputrustningen      | 3,220                         | 3,200                         | 2,000           | 1,220                         | —                             |
| 2. Farmakologiska institutionen: Komplettering av utrustningen                                   | 11,850                        | 5,000                         | 2,100           | 10,000                        | 8,000                         |
| 3. Zoologiska institutionens entomologiska avdelning: Skåp . . . .                               | 6,000                         | 6,000                         | 3,000           | 3,000                         | 3,000                         |
| 4. Juridiska seminariet: Komplettering av biblioteket . . . . .                                  | 4,000                         | 1,000                         | 1,000           | 3,000                         | —                             |
| 5. Anatomiska institutionens makroskopiska avdelning: Glaskärl för preparatsamlingen . . . . .   | —                             | —                             | —               | 3,000                         | —                             |
| 6. Medicinsk-kemiska institutionen: Förnyelse och komplettering av apparatutrustningen . . . . . | —                             | —                             | —               | 2,994                         | —                             |
| 7. Patologisk-anatomiska institutionen: Komplettering av mikroskoputrustningen . . . . .         | —                             | —                             | —               | 9,300                         | 6,000                         |
| 8. Fysiska institutionen: Inköp av vissa arbetsmaskiner . . . . .                                | —                             | —                             | —               | 13,200                        | 13,200                        |
| 9. Institutionen för ärftlighetsforskning: Instrument och möbler m. m. . . . .                   | —                             | —                             | —               | 18,100                        | 7,000                         |
| 10. Limnologiska institutionen: Instrument och möbler . . . . .                                  | —                             | —                             | —               | 3,600                         | 3,600                         |
|                                                                                                  |                               |                               |                 | 67,414                        | 40,800                        |

Beträffande de av kanslern tillstyrkta anslagsbeloppen inhämtas av hand-  
lingarna följande:

Farmakologiska institutionen: Komplettering av utrust-  
ningen (jfr. 1937 års åttonde huvudtitel, sid. 232 och 1938 års åttonde  
huvudtitel, sid. 145). *Professorn G. Ahlgren* har erinrat, att konsistoriet för  
detta ändamål år 1936 anhållit om ett engångsanslag av 16,850 kronor, att  
fördelas på tvenne budgetår med hälften på vardera. Härav hade anvisats  
5,000 kronor för budgetåret 1937/38 och 2,100 kronor för budgetåret 1938/39.  
Det vore ur institutionens synpunkt synnerligen olägligt, att beviljandet av  
ett anslag som det ifrågavarande fördelades över en allt för lång följd av  
år. En planmässig anskaffning av den ifrågavarande utrustningen stötte un-  
der dessa förhållanden på stora svårigheter. De långa leveranstiderna för  
många artiklar ökade svårigheterna. Genast efter riksdagsbeslutet år 1937  
beställdes instrumentmakarsvarven — den levererades först nu i dagarna.  
Åtskilliga av apparaterna vore avsedda byggas på institutionens verkstad av  
särskilt anställd arbetskraft under ledning av vaktmästaren, som vore god  
instrumentmakare. De osäkra anslagsförhållandena hade ej medgivit fortsatt  
anställning av den skickligaste arbetaren på verkstaden, vilken haft arbete  
därstädes sedan arbetslösheten år 1933. Därtill komme de inträdda prisförhöj-  
ningarna på materialier. Det vore dessa, som föranlett professorn Ahlgren att  
avrunda återstoden av det år 1936 som erforderligt beräknade beloppet (16,850—  
—5,000—2,100=) 9,750 kronor uppåt till 10,000 kronor. Likväl vore det ej  
möjligt att för beloppet i fråga anskaffa hela den avsedda apparatutrustningen.

Zoologiska institutionens entomologiska avdelning: Skåp.  
(Jfr 1937 års åttonde huvudtitel, sid. 239 f. och 1938 års åttonde huvud-  
titel, sid. 149.) För ändamålet hade av 1937 års riksdag beviljats 3,000  
kronor och av 1938 års riksdag 3,000 kronor av erforderliga 9,000 kronor.

Patologisk-anatomiska institutionen: Komplettering av mi-  
kroskoputrustningen. Den utrustning med mikroskop, som patologiska  
institutionen ägde och som vore nödvändig för såväl det vetenskapliga ar-  
betet och de dagliga undersökningarna som kursundervisningen vid institu-  
tionen, hade — framhåller *professorn E. Sjövall* — under en lång följd  
av år icke erhållit någon förnyelse eller komplettering. Vad beträffade de  
för kursundervisningen nödvändiga mikroskopen, hade institutionen på senare  
tid över huvud icke kunnat reda sig utan att under kurstiderna få till läns  
erhålla ett antal kursmikroskop från histologiska institutionen; en möjlighet,  
som framdeles, särskilt inför utsikten av en omläggning av studieplanen,  
måste anses som ingalunda säker. Och vad beträffade de för vetenskapligt  
arbete och de dagliga undersökningarna nödvändiga mikroskopen kunde  
erinras om, huruom institutionens verksamhet i båda dessa hänseenden  
undergått en successiv och mycket stor ökning under senare tid och att  
dena ökning jämval avsåge antalet på institutionen arbetande personer.

Efter en ingående detaljmotivering konstateras, att den nu behövliga för-  
nyelsen och kompletteringen skulle medföra följande kostnad:

|                                       |              |
|---------------------------------------|--------------|
| Två vetenskapliga mikroskop . . . . . | kronor 2,107 |
| » » » . . . . .                       | 1,794        |
| Ett vetenskapligt . . . . .           | 534          |
| Femton kursmikroskop . . . . .        | 4,680        |
| Mikroskoperingslampor . . . . .       | 185          |
| <hr/>                                 |              |
| Summa kronor 9,300.                   |              |

Fysiska institutionen: Inköp av vissa arbetsmaskiner. *Professorn J. Koch* har anfört, att arbetsmaskinerna i verkstaden varit i oavbruten användning under mer än 20 års tid och nu, trots all eftersyn, vore bristfälliga och förslitna. *Professorn Koch* hade i det längsta hoppats, att verkstadens modernisering skulle hava kunnat ske i samband med institutionens planerade utvidgning. 1937 års riksdag hade visserligen anvisat medel för påbörjande av en ny institutionsbyggnad, men realiserandet av dessa byggnadsplaner hade på grund av mellankomna hinder blivit betydligt försenat. *Professorn Koch* såge sig därför nödsakad att redan nu hemställa om ett extra anslag å 13,200 kronor för anskaffande av en snabbsvarv och en planfräsmaskin.

Institutionen för ärftlighetsforskning: Instrument och möbler m. m. *Kanslern* anför, att denna institution tidigare icke haft egna lokaler i Lund, utan föreläsningarna hade hållits på den botaniska institutionen. Nu hade emellertid förstnämnda institution fått lokaler åt sig upplåtna i kemiska institutionens förutvarande byggnad. Till dessa lokaler behövdes en del möbler. Likaledes måste den för kursundervisningen nödvändiga apparatutrustningen anskaffas. Konsistoriet begärde härför ett anslag å 18,100 kronor, därav för utrustning av undervisnings- och laboratorielokalerna i Lund 15,000 kronor samt för mikroskop m. m. för laboratoriet i Svalöv 3,100 kronor. I beloppet å 15,000 kronor inginge den till 1,100 kronor beräknade kostnaden för installation av vatten och gas.

För att den nye professorn skulle kunna ge en undervisningskurs i ämnet redan under innevarande läsår, hade kanslern ur universitetets reservfond beviljat ett anslag å 10,000 kronor till nödtorftig möblering av och apparatutrustning för institutionen. Större andel av här ifrågavarande kostnad kunde reservfonden icke svara för. Utgiften för installation av vatten och gas syntes böra bestridas med de medel, som finge disponeras för ordinarie reparations- och underhållskostnader m. m. för de å Lunds universitets delfond av statens allmänna fastighetsfond redovisade fastigheterna. Det anslag, som behövde beviljas å budgeten för här ifrågavarande ändamål, uppginge således till 7,000 kronor.

Limnologiska institutionen: Instrument och möbler. *Professorn T. Gislén* har anfört: Sedan gamla kemiska institutionen nu utrymmts, komme limnologiska institutionen, som tidigare i bottenvåningen i sagda institution disponerat ett större och två mindre rum, att erhålla en välbehövlig och efterlängtd utvidgning. Till institutionens disposition ställdes, utom källarutrymmen, nu yttermera sex rum i bottenvåningen till förfogande, vilka komme att användas för föreläsningar, för amanuensers och specialisters behov samt som museisal, kartrum, bibliotek, förrådsrum etc. De gamla utrymmena komme att disponeras dels som laborationssal, dels som föreståndarens expeditiions- och arbetsrum. Institutionen komme alltså hiadan-efter att utom förutvarande utrymmen även disponera över gamla komikums östra del.

Denna utvidgning medförde emellertid krav på ändamålsenlig inredning av de nya utrymmena. Så behövdes för dessa, jämte de inventarier varöver institutionen nu disponerade, oundgängligen ett antal nyanskaffningar. Utgifter för dessa beräknades till 2,000 kronor. Därjämte hemställdes om anslag till ett specialmikroskop (kvantitativ räkning, korsbord för pollenanalys, immersion etc.) beräknat till en summa av omkring 1,600 kronor. Ett

sådant hade nämligen visat sig oundgängligen nödvändigt för vissa speciella arbeten, men hade ej kunnat inköpas på ordinarie anslag.

Reservfonden vid universitetet i Lund står under kanslerns disposition för universitetets vetenskapliga och ekonomiska behov. Såsom kanslern erinrat, medgav 1938 års riksdag, att av akademikassan vid Lunds universitet ett belopp av 100,000 kronor finge överföras till reservfonden ävensom att avkastningen av samma kassas räntebärande kapital, däri inberäknat Norbergsska fonden, finge från och med den 1 juli 1938 ingå till nämnda fond. Åtgärden vidtogs för att förbättra reservfondens ekonomi. Vid anmälan av ärendet anförde jag enligt propositionen nr 218/1938 (sid. 101 f.), att reservfonden genom ifrågavarande åtgärd borde åter kunna på ett tillfredsställande sätt tillgodose de med fonden avsedda ändamålen och medelsanvisningar för tillfälliga ändamål av den art, som tillgodoses medelst förevarande anslag, för framtiden kunna undvikas.

Från universitetets räntekammare hava erhållits följande beräkningar rörande reservfondens ekonomi under räkenskapsåret 1938/39:

Departementschefen.

*Tillgångar:*

Innestående i bank . . . . . kronor 31,499:52

*Beräknade inkomster:*

|                                                  |        |                |             |
|--------------------------------------------------|--------|----------------|-------------|
| Ränta å reservfondens kapital . . . . .          | kronor | 700            |             |
| » » akademikassans kapital . . . . .             | »      | 17,000         |             |
| Inkomstöverskott, arrenden . . . . .             | »      | 21,000         |             |
| Omföring från akademikassan . . . . .            | »      | 100,000        |             |
| Besparade löner andra—fjärde kvartalen . . . . . | »      | 27,000         |             |
| Diverse inkomster . . . . .                      | »      | 1,000          | » 166,700:— |
|                                                  |        | Summa kronor   | 198,199:52  |
| Avgå skulder (anvisade medel) . . . . .          |        | »              | 18,310:28   |
|                                                  |        | Återstå kronor | 179,889:24  |

*Beräknade utgifter:*

|                                                               |        |              |             |
|---------------------------------------------------------------|--------|--------------|-------------|
| Till pensionsfonden . . . . .                                 | kronor | 13,500       |             |
| » institutionerna till täckande av brister i anslag . . . . . | »      | 92,000       |             |
| Diverse utgifter . . . . .                                    | »      | 30,000       | » 135,500:— |
|                                                               |        | Summa kronor | 135,500:—   |

*Beräknad behållning den 30 juni 1939 . . . . .* » 44,389:24.

Härav framgår, såsom också kanslern påpekat, att det kapitaltillskott, som genom 1938 års riksdags omförmälda beslut tillförts reservfonden, till större delen förbrukats genom att reservfonden anlitats för täckning av underskott i de till vederbörande institutioner utgående anslagen. Sammanställningen ger emellertid också vid handen, att reservfondens ekonomi förbättrats.

Med hänsyn till förutnämnda uttalande i propositionen nr 218/1938 är det endast med viss tvekan, jag tillstyrker ytterligare anslag till tillfälliga ändamål av den art, som nu äskats av kanslern och som i allmänhet äro av natur att bära tillgodoses medelst anslag ur reservfonden. Det synes emellertid välbetänkt, att anslag å riksstaten under ännu ett budgetår anvisas för nämnda ändamål i syfte att underlätta en stabilisering av fondens ekonomi.

Med det för inköp av vissa arbetsmaskiner för fysiska institutionen äskade anslagsbeloppet torde kunna anstå, till dess den nya institutionsbyggnaden färdigställts. I övrigt anser jag mig kunna biträda kanslerns förslag och föreslår alltså, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres med (40,800 — 13,200 =) 27,600 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lunds universitet: Anskaffning av möbler och inventarier m. m. för vissa institutioner* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 27,600.

[77.] 14. **Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 715,500 kronor.

Departement-  
schefen.

Enär förevarande anslagsfråga har samband med frågan rörande anslag för nästa budgetår till karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet och sistnämnda fråga på grund av att sjukhusdirektionens petita inkommit till ecklesiastikdepartementet först i mitten av november 1938 icke kan behandlas i årets statsverksproposition utan måste göras till föremål för särskild proposition, torde nu ifrågavarande anslag bära i riksstatsförslaget uppföras med beräknat belopp. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar* för budgetåret 1939/40 beräkna ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 762,000.

[78.] 15. **Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Omkostnader, förslagsanslag.** 16. **Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Materiel m. m., reservationsanslag.** Till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Materiel m. m. utgår nu ett reservationsanslag, som under de senare budgetåren varit uppfört med följande belopp:

|                   |                |
|-------------------|----------------|
| 1935/36 . . . . . | kronor 121,300 |
| 1936/37 . . . . . | » 123,200      |
| 1937/38 . . . . . | » 140,500      |
| 1938/39 . . . . . | » 135,500.     |

Liksom beträffande universiteten i Uppsala och Lund har *kanslern* i skrivelse den 28 oktober 1938 föreslagit, att ifrågavarande reservationsanslag skulle uppdelas på ett förslagsanslag till bränsle, lyse och vatten samt ett reservationsanslag till materiel m. m. Anslagen borde enligt kanslern för nästa budgetår uppföras med respektive 35,000 kronor och 118,350 kronor. Anslagshöjningen skulle alltså utgöra  $(35,000 + 118,350 - 135,500 =) 17,850$  kronor.

Av skrivelsen inhämtas:

I institutets materielanslag inginge en post å 51,350 kronor, avsedd för bestridande av sådana utgifter, som hänförde sig till »institutet i allmänhet». Från denna anslagspost gäldades kostnaderna för bränsle, belysnings- och motorström, gas och vatten vid institutet och dess institutioner, vilka kostnader för kommande budgetår beräknades till sammanlagt 34,300 kronor (16,300 kronor för bränsle, 13,000 kronor för gas och elektricitet samt 5,000 kronor för vatten).

Efter fråndragande från anslagsposten å 51,350 kronor av kostnaderna för bränsle, lyse och vatten, sammanlagt 34,300 kronor, skulle till bestridande av övriga utgifter för institutet i allmänhet återstå 17,050 kronor. Enär lärarkollegiet beräknat, att dessa övriga utgifter under budgetåret 1939/40 komme att uppgå till minst 18,800 kronor, anhölle lärarkollegiet, att det för materiel för institutet i allmänhet erforderliga anslaget måtte beräknas till nämnda belopp och således ökas med 1,750 kronor. Detta förslag ville kanslern förorda.

Institutets teoretiska institutioner åtnjöte för närvarande materielanslag, vilka med hänsyn till det vid institutionerna bedrivna vetenskapliga arbetet och till det antal studerande, som där undervisades, samt i jämförelse med motsvarande anslag vid universiteten måste anses vara synnerligen låga. Att institutionsföreståndarna icke långt tidigare anhållit om förhöjning av anslagen torde hava berott dels därpå att institutionerna för forskningens bedrivande hittills kunnat påräkna betydande bidrag från vetenskapliga fonder eller annat enskilt håll, dels ock därpå att man velat låta regleringen av materielanslagen anstå, till dess institutionerna flyttade över till de planerade nya byggnaderna å Norrbacka-området. Nu hade emellertid lärarkollegiet på begäran av vederbörande institutionsföreståndare hemställt, att materielanslagen till vissa institutioner måtte bli föremål för höjning, nämligen i fråga om

|                          |                   |                  |                   |
|--------------------------|-------------------|------------------|-------------------|
| anatomiska institutionen | från 4,600 kronor | med 1,400 kronor | till 6,000 kronor |
| histologiska             | » 3,000           | » » 5,000        | » » 8,000         |
| fysiologiska             | » 3,500           | » » 1,500        | » » 5,000         |
| farmakologiska           | » 3,000           | » » 7,000        | » » 10,000        |

Kanslern tillstyrkte dessa framställningar liksom lärarkollegiets framställning om höjning av materielanslaget till den radioterapeutiska kliniken från 1,000 kronor till 1,500 kronor.

De av kanslern sålunda föreslagna ändringarna i vissa poster innebure dels en minskning av det nuvarande anslagsbeloppet med 34,300 kronor (utgifterna för bränsle, lyse och vatten), dels ock en ökning av anslagsbeloppet med  $(1,750 + 1,400 + 5,000 + 1,500 + 7,000 + 500 =) 17,150$  kronor. Slutresultatet skulle bliva en minskning av anslaget med  $(34,300 - 17,150 =) 17,150$  kronor eller från 135,500 kronor till 118,350 kronor.

Förslagsanslaget till bränsle, lyse och vatten beräknade kanslern till i avrundat tal 35,000 kronor. Från anslaget borde bestridas utgifterna för fast och flytande bränsle (endast själva anskaffningskostnaden men ej utgifterna för eldningen), för elektrisk ström, för gas och för vatten.

Statskontoret har enligt utlåtande den 25 november 1938 biträtt förslaget om uppdelning av det nuvarande materielanslaget på två anslag.

Departementschefen.

I det föregående har jag i princip uttalat mig för en uppdelning av ifrågavarande reservationsanslag på sätt av kanslern föreslagits. Till bränsle, lyse och vatten torde i enlighet med kanslerns förslag böra anvisas förslagsvis 35,000 kronor. Anslaget bör i analogi med vad jag föreslagit beträffande motsvarande anslag till universiteten i Uppsala och Lund lämpigen benämnas Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Omkostnader.

Den enligt handlingarna i ärendet föreliggande detaljutredningen synes mig ådagalägga, att institutet förfogar över relativt mindre materielanslag än motsvarande institutioner vid universiteten. En höjning av ifrågavarande anslagsmedel synes mig därför befogad. I avvaktan på den omreglering av materielanslaget, som bör företagas i samband med att institutet inflyttar i nya lokaler, begränsar jag mig nu till att föreslå en anslagshöjning med 6,500 kronor. I detta sammanhang bör påpekas, att reservationen å det nu utgående materielanslaget stegrats från omkring 20,100 kronor vid utgången av budgetåret 1936/37 till omkring 37,000 kronor vid utgången av budgetåret 1937/38. Från vederbörande vid institutet hava införskaffats uppgifter, vilka återfinnas bland handlingarna i ärendet, rörande orsakerna till ifrågavarande reservationer. Dessa uppgifter ådagalägga, att reservationerna icke haft sin grund i minskat anslagsbehov.

Det reservationsanslag till materiel m. m., som för nästa budgetår bör anvisas till institutet, bör följaktligen uppföras med  $(135,500 - 35,000 + 6,500 =) 107,000$  kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att på förslag av vederbörande myndigheter meddela föreskrifter rörande fördelningen av anslaget för nästa budgetår.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1939/40 anvisa  
dels till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Omkostnader* ett förslagsanslag av . . . . . kronor 35,000;  
dels ock till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Materiel m. m.* ett reservationsanslag av . . . . . kronor 107,000.

[79.] 17. **Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Bokinköp och bokbindning för biblioteket, reservationsanslag.** Förevarande anslag är nu uppfört med 24,800 kronor.

*Kanslern* har i skrivelse den 28 oktober 1938 hemställt om oförändrat anslag för nästkommande budgetår.

Reservationen å anslaget utgjorde vid utgången av budgetåret 1935/36 omkring 5,400 kronor, vid utgången av budgetåret 1936/37 omkring 7,300 kronor och vid utgången av budgetåret 1937/38 omkring 7,600 kronor. Jag anser mig dock icke böra av denna anledning ifrågasätta någon anslagsminskning för nästa budgetår — under hand införskaffade uppgifter synas giva vid handen, att ifrågavarande reservation, den största bland reservationerna å de under åttonde huvudtiteln uppförda bokinköpsanslagen, beror på mer tillfälliga omständigheter — utan hemställer i likhet med kanslern, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Bokinköp och bokbindning för biblioteket* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 24,800.

[80]. 18. **Tandläkarinstitutet: Avlöningar, förslagsanslag.** Anslaget, som nu är uppfört med 187,300 kronor, disponeras jämlikt av riksdagen godkänd personalförteckning, respektive avlöningsstat, vilka återfinnas å sid. 441 f. i statsliggaren för budgetåret 1938/39.

I anledning av ett föregående år motionsvis framställt förslag om ändrad anställningsform för kontrollantbiträdena vid institutet erinrade riksdagens statsutskott i utlåtande nr 8/1938, att allmänna civilförvaltningens lönenämnd funnit en allmän översyn av organisationen av institutets biträdespersonal påkallad. Utskottet fann det angeläget att understryka denna lönenämndens uppfattning och framhöll, att en sådan översyn borde kunna vara verkställd så tidigt, att dess resultat kunde föreligga i 1939 års statsverksproposition.

Genom beslut den 15 maj 1938 uppdrog Kungl. Maj:t åt kanslern för rikets universitet att, med beaktande av vad statsutskottet anført, verkställa en sådan översyn samt att med utredningen och det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning, till Kungl. Maj:t inkomma i så god tid, att förslag i ämnet kunde avlätas till 1939 års riksdag.

*Kanslern för rikets universitet* har i skrivelse den 28 oktober 1938 hemställt om höjning av förevarande anslag med tillhopa 36,100 kronor. Av anslagshöjningen belöpa 35,100 kronor å föreslagen omorganisation av lärarpersonalen, därvid hänsyn tagits till den av 1938 års riksdag beslutade löne-regleringen, och återstoden, 1,000 kronor, å förstärkning av anslagsmedlen till avlönande av mera tillfälliga, mot timpenning anställda biträden. Där- emot har kanslern icke verkställt ifrågavarande översyn och i anledning därav icke ifrågasatt någon ändring beträffande biträdespersonalen i övrigt.

Av handlingarna inhämtas följande:

Översynen av organisationen av biträdespersonalen. Efter att hava tagit del av en av lärarrådet verkställd utredning i ämnet och

under hand införskaffat kompletterande upplysningar hade kanslern kommit till den uppfattningen, att med översynen i fråga lämpligen borde anstå ännu någon tid. Den i samband med utsträckningen av studietiden för tandläkarexamen från två till tre år fastställda nya undervisnings- och studieplanen för sagda examen hade nödvändiggjort en omläggning av arbetet vid institutet, vilken ännu icke blivit fullständigt genomförd. Den föreslagna omorganisationen av lärarpersonalen vore en konsekvens av den nya studieordningen. Därest omorganisationen bleve genomförd, kunde detta komma att öva visst inflytande på organisationen av sköterske- och biträdespersonalen. Under sådana omständigheter torde det vara mest praktiskt att icke nu vidtaga några organisatoriska ändringar i fråga om sistnämnda personal.

Det vore kanslerns avsikt att senare till behandling återupptaga spørgsmålet om en allmän översyn av organisationen av biträdespersonalen vid tandläkarinstitutet.

Omorganisation av lärarpersonalen. Odontologien vore, anför kanslern, en i hög grad tekniskt betonad specialgren inom läkekonsten. Det vore därför mycket naturligt, att tandläkarutbildningen har i Sverige tidigare huvudsakligen varit inriktad på att utbilda de praktiska och tekniska färdigheterna hos de blivande yrkesutövarna. Allteftersom tandläkarinstitutet utvecklats och lärarkårens vetenskapliga kapacitet ökats, hade emellertid undervisningen rörande tandsjukdomarna och deras behandling kunnat läggas på ett mera vetenskapligt plan. Kanslern erinrade om att vid tillsättning av institutets ordinarie lärarbefattningar de sökandes vetenskapliga kompetens och lärarskicklighet prövades av särskilda sakkunniga. Även vid förordnande av assisterande lärare eller laborator förekomme såväl sakkunnigbedömande som lärarprov. Fastän möjligheterna att å institutet driva vetenskaplig forskning varit och fortfarande vore ganska begränsade — numera funnes dock å institutet ett mindre forskningslaboratorium — hade lärarna utfört vetenskapliga undersökningar, som i åtskilliga fall lett fram till disputation vid karolinska institutet eller medicinsk fakultet.

År 1935 hade studietiden för tandläkarexamen utsträckts från två till tre år. I samband därmed hade ny undervisnings- och studieplan för nämnda examen fastställts, vilken möjliggjorde en mera effektiv undervisning och en intensivare utbildning än förut. För att kunna fullt utnyttja dessa möjligheter hade det visat sig önskvärt att öka den dagliga tjänstgöringstiden för de ordinarie lärarna. Vidare hade det syntts önskvärt att till institutet fastare knyta de bäst kvalificerade av de biträdande lärarna — de assisterande lärarna och laboratorerna — ävensom att bereda dem sådan avlöning och sådana förmåner i övrigt, att deras dagliga tjänstgöringstid kunde utsträckas samt att de funne med sin fördel förenligt att under längre tid kvarstanna i institutets tjänst.

I syfte att söka på lämpligaste sätt avpassa lärarorganisationen efter den nya studieplanen hade tandläkarinstitutets lärarråd framlagt ett förslag till vissa ändringar i lärarorganisationen. Huvudtanken i detta förslag vore att söka förbättra de i vetenskapligt hänseende kvalificerade lärarkrafternas ställning och i samband därmed öka deras dagliga tjänstgöringsskyldighet, ävensom att närmast under laboratorerna skapa en kår av biträdande lärare för propedeutisk kursundervisning. Biträdande lärare skulle på eget ansvar kontrollera och bedöma resultatet av elevernas dagliga praktiska arbete. Totala antalet lärare av olika kategorier skulle minskas från 37 till 31, men

sammanlagda dagliga tjänstgöringstiden för lärarna skulle något ökas och undervisningen och kontrollen skulle bli effektivare än för närvarande.

Kanslern framhölle, att tandläkarinstitutet numera syntes hava nått den utveckling, att undervisningen borde kunna läggas på verklig högskolenivå, samt förordade i huvudsak lärarrådets förslag till lärarorganisation.

Ökade anslagsmedel till avlönande av mera tillfälliga biträden. Den begärda anslagshöjningen motiveras av utvidgad barntandvård och den nya studieplanen, som från och med läsåret 1939—40 komme att tillämpas vid tandläkarinstitutets samtliga avdelningar.

Statskontoret har i utlåtande den 1 december 1938 i princip biträtt kanslerns förslag men i fråga om detaljerna framställt vissa erinringar. Förslaget om höjning av anslagsmedlen till tillfälliga biträden har lämnats utan erinran.

Föreningen kvinnor i statens tjänst har den 8 december 1938 hos Kungl. Maj:t anhållit, att — därest tandläkarinstitutets omorganisation i vad den avsåge kontrollantbiträdesbefattningarna, icke skulle komma att föreläggas 1939 års riksdag — de tre nuvarande kontrollantbiträdena dock måtte från och med 1 juli 1939 erhålla extra ordinarie anställning i 6 lönegraden.

Den nuvarande organisationen av tandläkarinstitutets lärarpersonal torde i vissa avseenden icke vara tillfredsställande, och i likhet med institutets lärarråd och universitetskanslern är jag av den uppfattningen, att en omläggning av denna organisation bör komma till stånd. Jag är emellertid icke beredd att förorda, att det nu föreliggande förslaget hänskjutes till 1939 års riksdag, men vill uttala den förhoppningen, att det skall bli möjligt att efter den ytterligare beredning, frågan tarvar, framlägga förslag i ämnet till 1940 års riksdag. Då frågan om organisationen av biträdespersonalen står i visst samband med spørsmålet rörande organisationen av personalen i övrigt, finner jag mig ej heller böra föreslå någon ändring beträffande biträdespersonalen. Däremot har jag intet att erinra mot en höjning med 1,000 kronor av anslagsmedlen till avlönande av mera tillfälligt anställda biträden, för vilket ändamål nu finnes disponibelt ett belopp av omkring 3,700 kronor.

Departementschefen.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit och med hänsyn till löneordningen för civilförvaltningen torde följande ändringar böra vidtagas i den för tandläkarinstitutet gällande avlöningsstaten:

Anslagsposten till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat*, nu 41,600 kronor, bör bestämmas till summan av de löner i högsta löneklass, som enligt det av 1938 års riksdag godkända förslaget till civilt avlöningsreglemente skola utgå till de ordinarie tjänstemännen, minskad med summan av tjänste- och familjepensionsavdragen, d. v. s. till i avrundat tal 51,000 kronor.

De ur anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, utgående arvodena äro förenade med rätt till dyrtidstillägg. Vissa av dessa arvoden hava karaktär av s. k. bisyssleavvoden och borde

alltså rätteligen, på grund av vad chefen för finansdepartementet i annat sammanhang anfört, omregleras med hänsyn till bortfallande dyrtidstillägg. Då emellertid denna fråga lämpligen bör behandlas i samband med spörsmålet om ändrad personalorganisation, utgår jag från att ifrågavarande arvoden under nästa budgetår utgå med oförändrade belopp och att dyrtidstillägg efter oförändrade grunder utbetalas å arvodena. Dock förutsätter jag, att kanslern i sina anslagsäskanden för budgetåret 1940/41 verkställer erforderlig omräkning av ifrågakommande arvoden. Anslagsposten bör således uppföras med oförändrat belopp, 112,730 kronor.

Delposten å 24,300 kronor till *grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal* bör med hänsyn till den i annat sammanhang ifrågasatta löneregleringen för hithörande personal höjas med omkring 8,000 kronor. Anslagsposten bör således, med beaktande tillika av den ifrågasatta ökningen med 1,000 kronor av anslagsmedlen till avlönande av mera tillfällig personal, uppföras med inalles  $(24,300 + 8,000 + 1,000 =)$  33,300 kronor.

Delposten till *avlöningsförhöjningar m. m.* åt nyssnämnda personal beräknar jag till 3,370 kronor.

Den nu upptagna anslagsposten å 4,770 kronor till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänsteman bortfaller till följd av löneregleringen. Däremot bör uppföras en post till *rörligt tillägg*, som enligt de beräkningsgrunder, för vilka chefen för finansdepartementet tidigare redogjort, kan uppskattas till förslagsvis 5,300 kronor.

Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår uppföras med  $(51,000 + 112,730 + 33,300 + 3,370 + 5,300 =)$  205,700 kronor, innebärande en anslagshöjning av  $(205,700 - 187,300 =)$  18,400 kronor.

I personalförteckningen för tandläkarinstitutet torde endast böra vidtagas de ändringar, som föranledas av löneregleringen.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande personalförteckning för tandläkarinstitutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

| Personalförteckning.                                                                                                                                     |                                     | Lönegrad. |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|-----------|
| Befattning.                                                                                                                                              | <i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i> |           |
| 3 lärare . . . . .                                                                                                                                       |                                     | A 24      |
| <i>Anm.: Nämnda tre lärarbefattningar omfatta vardera ett av följande ämnen: 1) protéslära och tandreglering, 2) tandkirurgi, 3) tandfyllningskonst.</i> |                                     |           |
| 1 sjuksköterska . . . . .                                                                                                                                |                                     | A 7       |
| 1 laboratoriebiträde vid protéslaboratoriet . . . . .                                                                                                    |                                     | A 7       |
| 1 kassörska . . . . .                                                                                                                                    |                                     | A 7       |
| 1 kanslibiträde . . . . .                                                                                                                                |                                     | A 7       |
| 1 vaktmästare . . . . .                                                                                                                                  |                                     | A 7;      |

*dels* godkänna följande avlöningsstat för tandläkarinstitutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

Avlöningsstat.

- |                                                                              |               |
|------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| 1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i> . . . . . | kronor 51,000 |
| 2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämde av Kungl. Maj:t . . . . .    | » 112,730     |

*Anm.:* Ur denna anslagspost skola bestridas kostnaderna för lönetillägg med 1,620 kronor för vardera av tre ordinarie lärare på grund av ökad undervisningsskyldighet.

- |                                                   |                       |
|---------------------------------------------------|-----------------------|
| 3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal: |                       |
| a. Grundavlöningarm.m. kronor 33,300              |                       |
| b. Avlöningsförhöjningar                          |                       |
| m. m., <i>förslagsvis</i> . . . . .               | » 3,370 » 36,670      |
| 4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> . . . . .  | » 5,300               |
|                                                   | Summa kronor 205,700; |

*dels ock* till *Tandläkarinstitutet*: Avlöningar för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 205,700.

[81.] 19. **Tandläkarinstitutet: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 142,000 kronor.

*Kanslern* har i skrivelse den 28 oktober 1938 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp.

Jag biträder detta förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Tandläkarinstitutet*: *Omkostnader* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 142,000.

[82.] 20. **Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Avlöningar, förslagsanslag.** 21. **Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Omkostnader, förslagsanslag.** 22. **Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Utrustning, reservationsanslag.** 23. **Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Inköp av radium.** 24. **Universitetssjukhus: Seraflmerlasarettet: Avlöningar, förslagsanslag.** 25. **Universitetssjukhus: Seraflmerlasarettet: Omkostnader, förslagsanslag.** För innevarande budgetår utgå till karolinska sjukhuset följande anslag, nämligen till avlöningar ett förslagsanslag av 522,400 kronor, till omkostnader ett förslagsanslag av 365,000 kronor och till utrustning ett reservationsanslag av 1,175,000 kronor.

För samma budgetår hava för serafimerlasarettet anvisats till avlöningar ett förslagsanslag av 1,224,300 kronor och till omkostnader ett förslagsanslag av 1,400,000 kronor.

Departementsschefen.

Av karolinska sjukhuset är för närvarande i verksamhet i huvudsak endast Konung Gustaf V:s jubileumsklinik. Under nästa budgetår beräknas flertalet av de avdelningar i övrigt, som ingå i den nu under arbete varande delen av byggnadsprogrammet, kunna träda i verksamhet. Ett omfattande förslag beträffande de härmed sammanhängande personalfrågorna och anslagsbehoven har av sjukhusets direktion framlagts i en skrivelse, som till departementet inkommit den 10 november 1938. Remissbehandlingen av ärendet pågår och beräknas vara avslutad i januari 1939. Det blir därför nödvändigt att i en särskild proposition förelägga riksdagen dessa anslagsfrågor. I avbidan på denna proposition böra vederbörande anslag i rikstatsförslaget upptagas med beräknade belopp, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition angående anslag till karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, som kommer att föreläggas riksdagen, beräkna för budgetåret 1939/40

dels till *Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Avlöningar* ett förslagsanslag av . . . . . kronor 2,700,000;

dels till *Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Omkostnader* ett förslagsanslag av . . . . . kronor 1,600,000;

dels till *Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Utrustning* ett reservationsanslag av . . . . . kronor 500,000;

dels till *Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Inköp av radium* ett anslag av . . . . . kronor 411,000;

dels till *Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Avlöningar* ett förslagsanslag av . . . . . kronor 1,550,000;

dels ock till *Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Omkostnader* ett förslagsanslag av . . . . . kronor 1,290,000.

[83.] 26. **Universitetssjukhus: Bidrag till akademiska sjukhuset i Uppsala, förslagsanslag.** För ifrågakvarande ändamål finnas nu anvisade två särskilda anslag, nämligen dels ett förslagsanslag å 210,000 kronor till bidrag till driftkostnader, dels ock ett reservationsanslag å 23,100 kronor till materiel m. m. Sistnämnda anslag disponeras på följande sätt:

1. För sjukvård åt fattiga eller mindre bemedlade sjuka från  
ort utom Uppsala län . . . . . kronor 15,000
2. Materiel jämte avlöning åt vaktmästare . . . . . » 7,092
3. Ersättning för indragen ved in natura . . . . . » 1,008

Summa kronor 23,100.

Ur förstnämnda anslag, som för innevarande budgetår med hänsyn till belastningen höjdes med 20,000 kronor till oförmälda belopp av 210,000 kronor, utgå, därest brist uppstår i kostnaderna för vård vid sjukhuset av sjuka från Uppsala län, av vilken brist länets landsting åtagit sig att ersätta halva beloppet, erforderliga medel till täckande av den andra hälften av bristen.

*Kanslern för rikets universitet* har i skrivelse den 8 november 1938 hemställt, att förslagsanslaget till bidrag till driftkostnader måtte för nästa budgetår på grund av belastningen — omkring 231,500 kronor — höjas med 20,000 kronor samt att reservationsanslaget till materiel m. m. måtte uppföras med oförändrat belopp.

Det nu utgående särskilda anslaget till materiel m. m., som under de senaste budgetåren i sin helhet tagits i anspråk för därmed avsedda ändamål, torde icke behöva i fortsättningen anvisas såsom reservationsanslag. Jag föreslår, att ifrågavarande anslagsbelopp sammanföres med oförmälda förslagsanslag till ett gemensamt anslag, som med hänsyn till vad av kanslern anförts lärer böra för nästa budgetår uppföras med i avrundat tal 250,000 kronor, innebärande en anslagshöjning med (250,000—210,000—23,100=) 16,900 kronor.

Departementschefen.

Anslaget, som bör betecknas såsom förslagsanslag, bör disponeras på följande sätt:

|                                                                                                |                |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| 1. Bidrag till driftkostnader, <i>förslagsvis</i> . . . . .                                    | kronor 226,900 |
| 2. För sjukvård åt fattiga eller mindre bemedlade sjuka från<br>ort utom Uppsala län . . . . . | » 15,000       |
| 3. Materiel jämte avlöning åt vaktmästare . . . . .                                            | » 7,092        |
| 4. Ersättning för indragen ved in natura . . . . .                                             | » 1,008        |
| <hr/>                                                                                          |                |
| Summa kronor 250,000.                                                                          |                |

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Universitetssjukhus: Bidrag till akademiska sjukhuset i Uppsala* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 250,000.

[84.] 27. **Universitetssjukhus: Bidrag till Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund.** Alltsedan år 1921 har riksdagen anvisat särskilt anslag såsom bidrag till täckande av de kostnader, Malmöhus läns landsting fått vidkännas för driften vid länets sjukvårdsinrättningar i Lund. 1925 års riksdag godtog vissa av Malmöhus läns landsting föreslagna och av föredragande departementschefen förordade bidragsgrunder, för vilka redogjorts å sid. 274 f. i 1937 års åttonde huvudtitel. För innevarande budgetår utgår anslaget med 75,000 kronor.

Enligt beslut av 1937 års riksdag skall ifrågavarande statsbidrag från och med den 1 juli 1938 utgå enligt ändrade grunder.

*Sjukhusdirektionen* har i skrivelse den 27 april 1938 hemställt om utverkande i enlighet med de av 1925 års riksdag godtagna beräkningsgrunderna av statsbidrag till täckande av lasarettets driftkostnader under år 1938 med 82,558 kronor 74 öre. Beträffande detaljberäkningarna hänvisar jag till handlingarna i ärendet. Framställningen har tillstyrkts av de *akademiska myndigheterna i Lund*.

*Kanslern* har i skrivelse den 15 november 1938 hemställt, att anslaget måtte upptagas med i avjämnat tal 82,600 kronor.

1937 års riksdag hade beslutat, erinrar kanslern, att statsbidraget till Lunds lasarettets driftkostnader skulle från och med den 1 juli 1938 utgå efter vissa ändrade grunder, vilka skulle närmare bestämmas genom avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan och landstinget. Enligt det med anledning härav ingångna avtalet skulle staten såsom bidrag till de årliga sjukvårdskostnaderna vid lasarettet erlagga 10 procent av vissa driftkostnader, beräknade på i avtalet angivet sätt. Särskilda föreskrifter hade meddelats i avtalet angående maximering av statsbidraget.

Det kunde synas i viss mån tveksamt, när 1937 års avtal skulle börja tillämpas. Det bidrag, som kunde komma att beviljas av 1939 års riksdag, borde avse kalenderåret 1938 men byggde på räkenskaperna för år 1937 och bleve således i realiteten ett bidrag till detta års utgifter. Ut i lasarettsdirektionens nu ingivna ansökning om statsbidrag begärdes dylikt bidrag för täckandet av de kostnader, som uppstå vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund under år 1937 direkt beroende av dessa inrättnings egenskap av medicinsk undervisningsanstalt», och bidragsbeloppet hade beräknats enligt de år 1925 överenskomna grunderna. Det syntes vara direktionens mening, att först vid beräkningen av det bidrag, som komme att begäras hos 1940 års riksdag, taga hänsyn till 1937 års beräkningsgrunder nämligen i så måtto att ett halvt års bidrag skulle utgå efter de gamla och ett halvt års bidrag efter de nya grunderna. Till grund för denna direktionens uppfattning torde ligga det resonemanget, att föreskriften därom att 1937 års avtal skulle träda i kraft den 1 juli 1938 borde så förstås, att de nya beräkningsgrunderna skulle börja tillämpas först då de kunde användas på 1938 års räkenskaper, d. v. s. först i fråga om det bidrag, som komme att begäras hos 1940 års riksdag och vilket enligt direktionens mening utgjorde ett bidrag till 1938 års utgifter.

För egen del hölle kanslern före, att det bidrag, som direktionen nu begärde, formellt hänförde sig till kalenderåret 1938. Formellt riktigt hade därför säkerligen varit, att bidraget för första halvåret hade beräknats efter de gamla och bidraget för senare halvåret efter de nya grunderna. Då emellertid, såsom förut framhållits, beräkningen hade måst göras på grundval av 1937 års räkenskaper och i realiteten vore en ersättning för lasarettets merkostnader under detta år, syntes hinder ej föreligga att, såsom direktionen önskade, tillämpa de gamla beräkningsgrunderna även på det bidrag, som formellt hänförde sig till senare halvåret 1938. Kanslern erinrade om att en tillämpning av de nya beräkningsgrunderna säkerligen skulle leda till ett högre statsbidrag än en tillämpning av de gamla.

Jag har intet att erinra mot sjukhusdirektionens beräkning av statsbidraget och föreslår i likhet med kanslern, att anslaget för budgetåret 1939/40 höjes med 7,600 kronor till 82,600 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Universitetssjukhus: Bidrag till Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 82,600.

[85.] 28. **Universitetssjukhus: Bidrag till anskaffande av apparatur för röntgendiagnostiska avdelningen vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund m. m.** I särskilda skrivelser den 22 december 1937, den 7 maj och den 20 september 1938 har *direktionen för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund* anhållit om statsbidrag med nedan angivna belopp till följande ändamål:

1) 15,000 kronor till anskaffande av röntgenrör med roterande fokus och högspänningskablar m. m. jämte ett undersökningsbord för lasarettets röntgendiagnostiska avdelning.

2) 3,495 kronor till anskaffande för den röntgendiagnostiska avdelningen av en strömtransformator m. m. samt vissa kompletteringar av lågspänningsanläggningen därstädes.

3) 2,267 kronor 50 öre till anskaffande av en röntgengennomlysningsskärmar för lungkliniken.

4) 10,250 kronor till omläggning av telefonanordningarna vid lasarettet.

5) 16,475 kronor för utvidgning av medicinska kliniken laboratorium.

6) 8,075 kronor för inledande av varmvatten i vissa tvätttrum och anskaffande av dentalställ m. m. inom medicinska kliniken ävensom för installation av bäckensterilisatorer inom kvinnokliniken.

Av ansökningshandlingarna framgår, att de begärda beloppen utgöra hälften av den i varje särskilt fall beräknade kostnaden samt att Malmöhus läns landsting för de olika ändamålen anvisat enahanda belopp, att utgå under förutsättning att lika stort belopp anvisades av statsmedel.

Av handlingarna inhämtas vidare följande:

Röntgenrör med roterande fokus och högspänningskablar m. m. (totalkostnad 30,000 kronor). De senare årens tekniska framsteg inom röntgendiagnostiken hade framför allt bestått i införandet av fullständigt skydd mot den högspända elektriska strömmen samt övergång till användande av röntgenrör med roterande fokus för undersökning av ett flertal av kroppens organ.

Det fullständiga högspänningsskyddet, bestående i högspänningskablar och röntgenrörens inkapsling i högspänningssäkra kappor, innebure, att den högspända elektriska strömmen från och med sitt utträde ur den apparatur, som frambringade densamma, till och med röntgenrören vore helt isolerad och medförde ett skydd för patienter och personal, vilket varken genom ovarsamhet eller okunnighet kunde genombrytas. Detta hade givetvis stor betydelse för den diagnostiska prestationen, då röntgenrör numera kunde

anbringas tätt inpå patienten utan minsta risk för densamma. Härtill komme, att de hygieniska förhållandena å röntgenrummen genom införande av högspänningskablar, i stället för öppna ledningar, avsevärt förbättrats, då kablarna omöjliggjorde uppkomsten av luftförskammade gaser.

Ett röntgenrör med roterande fokus kunde utsättas för mycket höga belastningar och ändå prestera en detaljrik bild. Diagnostiken av sjukdomar i magsäck, tarm, gallblåsa och lungor kunde därigenom avsevärt förbättras. Patienter i späda ålder samt medvetlösa kunde bli föremål för röntgenundersökning i ungefär samma utsträckning som andra. Sedan snart tre år tillbaka hade röntgendiagnostiska avdelningen innehaft en arbetsplats med anordning för rör med roterande fokus. Denna hade fungerat oklanderligt och möjliggjort betydande framsteg i diagnostiken. Det vore av vital betydelse för sjukvården, att även de andra sju platserna, där undersökningar av ovan angiven art bedreves, utrustades med anordningar för rör med roterande fokus samt att samtliga arbetsplatser fullständigt högspänningskyddades. Avdelningen vore vidare i behov av ytterligare ett undersökningsbord för undersökning av urinvägar etc.

Strömtransformator m. m. (totalkostnad 6,990 kronor). Av kostnaderna belöpte 640 kronor på två filmgranskningsskåp, behövligen på grund av ökat antal undersökningar, 1,850 kronor på en strömtransformator, möjliggörande ett exaktare avläsande av instrumenttavlor än vad förut varit fallet, 2,500 kronor på lågspänningsledning och strömbrytare, betingad av att avdelningen erhållit en bättre tillförsel av elektrisk energi genom anskaffande av en 150 kWa transformator, vilket krafttillskott på mera drifts-ekonomiskt sätt borde tillgodogöras för det nuvarande instrumenteriet, och återstoden, 2,010 kronor, på vissa angivna röntgentillbehör.

Röntgengenomlysningsapparat för lungkliniken (totalkostnad 4,535 kronor). Klinikens nuvarande apparat vore betydligt föråldrad och kunde ej längre användas med tillfredsställande resultat och pålitlighet i det till lungkliniken alltmer hopade arbetet. En firma hade sedan drygt ett år kostnadsfritt ställt en apparat till förfogande, men då en förstklassig genomlysningsapparat vore oumbärlig för det ordinarie arbetet på lungkliniken, syntes det orimligt att vara beroende av en lånad apparat. Även om inom en relativt kort tid en centraldispensär och ett barnsanatorium komme till stånd, måste likväl en röntgengenomlysningsapparat finnas på lungkliniken, varför frågan om förnyad röntgengenomlysningsapparat ej finge sammankopplas med tillkomsten av de nya tuberkulosklinikerna.

Utvidgning av medicinska kliniken laboratorium (totalkostnad 32,950 kronor). De källarlokalerna, som befunne sig i medicinska kliniken nordligaste avdelning, borde inredas till laboratorier för kliniken. Den ständigt år från år ökade belaggningsen av kliniken hade ställt särskilt stora anspråk på kliniken diagnostiska arbete. Med dessa stegrade anspråk hade kliniken laboratorier blivit för tränga. En modern medicinsk klinik använde sig nämligen för diagnostiken av invecklade fysikaliska och kemiska metoder, som fordrade komplicerad apparatur, som städse stode uppställd och färdig att användas. De vid kliniken tillkomst för laboratorieändamål reserverade utrymmen vore sedan länge fullständigt upptagna av det löpande diagnostiska arbetet av histologisk och kemisk art. Under årens lopp hade följaktligen ett ständigt ökat behov av utökade laboratoriemöjligheter

gjort sig gällande vid kliniken. För något år sedan hade direktionen med givit, att den stora kökslokalen, som genom dietkökets förflyttning från medicinska kliniken blivit ledig, upplåtes för laboratorieändamål. I denna lokal hade sedan dess i det största rummet apparater varit uppställda för att registrera pleuratrycket vid olika lungsjukdomar, företrädesvis pneumothorax, och i det mindre hade effekten av blodtryckssänkande medel undersökts. Då nu dessa kökslokaler enligt direktionens beslut komme att disponeras för det för sjukvårdsinrättningarna tilltänkta centralapoteket, hade frågan om laboratorieutrymmet å kliniken åter blivit aktuell. Det syntes då naturligt, att i stället för de nu för annat ändamål återtagna och reserverade köksutrymmena de i samma våning belägna källarlokalerna inrättades för laboratorier.

Beträffande vad i övrigt anförts till stöd för direktionens anslagsäskanden hänvisas till handlingarna.

Framställningarna hava tillstyrkts av *medicinska fakulteten* och *det större akademiska konsistoriet i Lund*. *Kanslern för rikets universitet* har i utlåtande den 15 november 1938 anført:

Den medicinska fakulteten vid Lunds universitet hade sin kliniska undervisning förlagd till Lunds lasarett, vars olika avdelningar av Malmöhus läns landsting upplåtits för sagda undervisning. På grund av denna lasarettets karaktär av undervisningssjukhus hade lasarettet i viss utsträckning erhållit anslag av statsmedel.

Sedan år 1901 hade den principen tillämpats, att kostnaden för *ny- och ombyggnad* till hälften burits av staten. Man hade ansett, att i runt tal hälften av byggnadskostnaden hänförde sig till utrymmen och anordningar, som vore betingade av undervisningens och forskningens behov och ej tillgodosåge något direkt sjukvårdsändamål. Denna hälftindelning vore uppenbarligen mycket förmånlig för landstinget. Riksdagen hade även stundom uttalat tvekan, huruvida icke statens andel borde minskas, men svårigheterna att finna en rationell grund för uppdelningen hade gjort, att man stannat vid hälftindelning.

Kostnaden för *byggnadernas underhåll* bures av landstinget ensamt.

Den *utrustning*, som toges i anspråk enbart för undervisningen, bekostades av staten. För övrig utrustning svarade landstinget ensamt. Ett undantag utgjorde dock den utrustning, som användes för röntgendiagnostiken. Såsom en konsekvens av den undervisning och forskning, som bedreves vid lasarettet, toges *röntgenapparaturen* i användning i betydligt större omfattning än som påkallades av sjukvårdens behov. Förslitningen bleve därför ovanligt stark. Det bleve även nödvändigt att i ännu högre grad än vad annars skulle vara fallet sörja för att apparaturen vore av modernaste beskaffenhet. Till följd härav hade staten under den senaste tiden vid flera tillfällen bidragit med halva kostnaden för inköp och modernisering av röntgenutrustning. Denna fördelningsgrund torde få anses såsom mycket förmånlig för landstinget.

Ursprungligen hade landstinget ensamt svarat för *driftkostnaderna*. Sedan år 1920 hade dock staten lämnat visst bidrag till dessa kostnader. Statsanslaget hade särskilt varit avsett som bidrag till kostnaden för patienterna på barnbördsavdelningen och för »utomlänspatienterna» på övriga avdelningar.

Av de sex ovan omförmälda engångsanslagen avsåge nr 1) och 2) sådana ändamål, för vilkas tillgodoseende staten tidigare lämnat bidrag.

Anslaget nr 3) avsåge visserligen bidrag till inköp av röntgenapparat men icke för sjukhusets röntgendiagnostiska avdelning utan för en viss kliniks enskilda behov. Det kunde ifrågasättas, om icke detta innebure en utvidgning av statens bidragsskyldighet, sådan denna hittills i praxis utformats, men kanslern ville icke motsätta sig, att all röntgenapparat behandlades enhetligt uti här ifrågavarande hänseende.

Anslaget nr 5) avsåge inredandet av ytterligare lokaler för den medicinska klinikens laboratorier. Denna lokalutvidgning torde åtminstone delvis vara motiverad med hänsyn till undervisningens och forskningens behov. Det syntes därför skäligt, att staten lämnade det begärda bidraget.

Vad slutligen beträffade anslagen under nr 4) och 6) kunde dessa anslag näppeligen anses vara av sådan karaktär som de utgifter, för vilkas bestridande staten hittills lämnat bidrag. De syntes snarast vara att betrakta som sådana underhålls- och förbättringsarbeten, vilka vore påkallade för tillgodoseende av sjukvårdens behov. Kanslern kunde därför icke förorda dessa ansökningar. Kanslern hemställde, att Kungl. Maj:t ville utverka ett reservationsanslag till Lunds lasarett å (15,000 + 3,495 + 2,267:50 + 16,475 =) 37,237 kronor 50 öre eller i avrundat tal 37,300 kronor, att användas såsom bidrag till de ovan under nr 1)—3) och 5) omförmälda ändamålen.

Departement-  
mentschefen.

I likhet med kanslern finner jag mig böra förorda anslag till de under 1)—3) och 5) omförmälda ändamålen, till vilka, som nämnts, landstinget anslagit hälften av det erforderliga beloppet av (30,000 + 6,990 + 4,535 + + 32,950 =) 74,475 kronor. Anslaget torde böra avrundas till 37,300 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Universitetssjukhus: Bidrag till anskaffande av apparatur för röntgendiagnostiska avdelningen vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund m. m.* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 37,300.

[86.] 29. **Universitetssjukhus: Bidrag till uppförande av nybyggnad för ögonkliniken vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund, reservationsanslag.** I skrivelse den 26 februari 1938 har *Malmöhus läns landstings förvaltningsutskott* anmält, att landstinget år 1937 som bidrag till täckande av kostnaderna för uppförande av nybyggnad för ögonkliniken vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund beviljat ett anslag av 364,000 kronor, att utgå under förutsättning att ett lika stort belopp anvisades av statsmedel för samma ändamål. Förvaltningsutskottet har anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för nämnda ändamål bevilja ett anslag å 364,000 kronor.

Departement-  
mentschefen.

Remissbehandlingen av ärendet är ännu icke avslutad. I riksstatsförslaget för budgetåret 1939/40 torde böra med beräknat belopp upptagas anslag för ändamålet. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, till *Universitetssjukhus: Bidrag till uppförande av nybyggnad för ögonkliniken vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund* beräkna för budgetåret 1939/40 ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 200,000.

[87.] 30. **Universitetssjukhus: Bidrag till allmänna barnbördshuset i Stockholm.** Anslaget har under de senare budgetåren utgått med följande belopp:

|                   |                |
|-------------------|----------------|
| 1935/36 . . . . . | kronor 170,700 |
| 1936/37 . . . . . | » 185,600      |
| 1937/38 . . . . . | » 197,900      |
| 1938/39 . . . . . | » 306,500.     |

Enligt ett med Stockholms stad och Stockholms län slutet avtal hava från och med år 1923 gällt följande principer för beräkning av allmänna barnbördshusets driftkostnader och dessas fördelning på den vårdade eller hennes hemkommun samt på staten, staden och länet. Legosängsavgiften betalas av den vårdade själv eller i fall av medellöshet av hennes hemortskommun; dock skall staten vidkännas legosängsavgifterna för medellösa, som ej tillhöra Stockholms stad eller Stockholms län. Av restkostnaden, d. v. s. den verkliga kostnaden för underhållsdag minskad med legosängsavgiften, betalar för vårdade, tillhörande Stockholms stad eller Stockholms län, staden, respektive länet hälften och staten andra hälften, men för vårdade, tillhörande andra län, staten hela restkostnaden.

Anslagshöjningen för innevarande budgetår föranleddes i huvudsak av en omreglering av statsbidraget till allmänna barnbördshuset på grund av de av 1937 års riksdag godkända grunderna för statsbidrag till slutet och öppen barnbördsvård m. m. 1938 års riksdag lämnade utan erinran ett av chefen för ecklesiastikdepartementet i proposition gjort uttalande, att departementschefen intet hade att erinra mot att Stockholms stads och Stockholms läns bidragsskyldighet från och med den 1 januari 1938 begränsades till att avse den restkostnad, som uppkomme, sedan från driftkostnaderna dragits — förutom vederbörliga legosängsavgifter — jämväl ett belopp av tre kronor per underhållsdag för barnaföderska å allmän sal.

I skrivelse den 13 september 1938 har *direktionen över allmänna barnbördshuset* hemställt om ett till 355,571 kronor förhöjt anslag till uppehållande av driften vid barnbördshuset och dess kvinnoklinik under nästkommande budgetår.

I nedanstående tabell hade sammanförts de verkliga utgiftsposterna för budgetåret 1937/38 och de beräknade för budgetåret 1939/40.

|                                                  | Utgifter<br>1937/38 | Beräknade<br>utgifter<br>1939/40 |
|--------------------------------------------------|---------------------|----------------------------------|
| Fastighetens underhåll och omkostnader . . . . . | 31,729: 39          | 28,000: —                        |
| Inventariers anskaffning och underhåll . . . . . | 19,573: 26          | 23,000: —                        |
| Avlöningar . . . . .                             | 251,318: 97         | 297,000: —                       |
| Kosthåll . . . . .                               | 140,618: 86         | 151,000: —                       |

|                                                         |            |            |
|---------------------------------------------------------|------------|------------|
| Tvätt och renhållning . . . . .                         | 18,966: 03 | 19,000: —  |
| Uppvärmning och belysning . . . . .                     | 47,736: 47 | 43,000: —  |
| Läkemedel . . . . .                                     | 77,044: 79 | 83,000: —  |
| Instrumenter och undervisningsmateriel . . . . .        | 11,751: 74 | 13,000: —  |
| Skrivmateriel, tryckningskostnader och dylikt . . . . . | 8,250: 83  | 8,000: —   |
| Diverse utgifter . . . . .                              | 11,792: 89 | 12,000: —  |
| Summa kronor 618,783: 23                                |            | 677,000: — |

Härtill vore att anföra:

Inventariers konto hade höjts med cirka 3,000 kronor, utgörande kostnaden för en diktafon.

I 1937 års statförslag hade upptagits en del sedermera av riksdagen godkända utgiftsökningar å lönekontot om tillhopa 27,370 kronor, varav för utökning av personalen 23,800 kronor, löneförbättring åt viss personal 2,400 kronor samt huvudmannens andel i årspremierna för beredande av högre pensioner till husmodern och sjuksköterskorna 1,170 kronor. Motsvarande belopp inginge i här framlagda statförslag. Premieandelen hade emellertid erlagts redan under nu avslutade budgetår och inginge alltså i 1937/38 års räkenskaper; de två återstående posterna, tillsammans 26,200 kronor, innebure däremot ökning i förhållande till nämnda räkenskaper.

Stockholms kommunalarbetsares samorganisation hade hos direktionen gjort framställning om löneförhöjning åt den vid barnbördshuset anställda lägre personalen, avseende att i lönehänseende ställa densamma i paritet med serafimerlasarettets personal. En undersökning hade visat, att den vid barnbördshuset utgående avlöningen vore lägre än vid serafimerlasarettet och Stockholms stads sjukhus. Direktionen funne därför, att en löneförhöjning i överensstämmelse med ovanstående vore väl motiverad. Enligt gjorda beräkningar uppginge kostnaderna härför till 19,750 kronor.

Som ovan nämnts begärde direktionen i fjolårets statförslag medel för utökning av barnbördshusets personal. Å kosthållets konto uppginge kostnaden härför till 10,200 kronor. Som denna summa icke inginge i 1937/38 års utgifter innefattades den i den beräknade utgiftsökningen för budgetåret 1939/40.

Läkemedelskontot företedde en stegring i förhållande till budgetåret 1937/38 med 6,000 kronor, beroende på en numera tillämpad ny narkosmetod vid förlossningar, nämligen med lustgas. Årskostnaden härför kunde beräknas till 8,000 kronor. Metoden hade visserligen kommit till användning under hela det förflutna budgetåret, men då den till en början mera vore att betrakta som försök, hade leverantören av gasen icke fordrat ersättning med mera än för sista kvartalet med cirka 2,000 kronor. Kontot hade således höjts med ovannämnda belopp 6,000 kronor. För gasens användning erfordrades en apparat, betingande ett pris av cirka 2,000 kronor, vilket föranlett höjning av instrumentens och undervisningsmaterialets konto.

Utgifterna för budgetåret 1937/38 hade på grund av faktorer, som icke kunnat på förhand tagas i beaktande, avsevärt överstigit de av direktionen beräknade. En brist på 22,402 kronor 22 öre hade uppstått, vilken direktionen nu måste annala till täckning. Över hälften härav komme på läkemedelskontot. De mest betydande posterna betingades dels av den ovan nämnda nya narkosmetoden, vilken som anförts dragit en utgift av cirka 2,000 kronor, och dels användningen under hela budgetåret av ett nytt och — såvitt erfarenheten givit vid handen — mycket värdefullt profylaktiskt

medel mot infektionssjukdomar till en kostnad av cirka 9,000 kronor. I övrigt berodde den opåräknade utgiftsökningen väsentligen av prisförhöjningar å smör, mjölk och kol samt stegring å avlöningskontot som följd av höjda dyrtidstillägg.

Redan nu borde direktionen tillika anmäla, att jämväl för nu löpande budgetår måste, till följd av tillkomsten av de båda ovannämnda nya läkemedelsposterna å tillhoppa cirka 17,000 kronor, brist uppstå till motsvarande belopp. Då de nya metoderna vid tiden för uppgörandet av 1937 års statsförslag ännu befunne sig på ett nyss begynt försöksstadium, hade kostnad härför ej blivit upptagen i löpande årets stat.

De beräknade totalkostnaderna för budgetåret 1939/40 uppginge till 677,000 kronor. Härförån avginge dels underhållskostnaden för enskilda avdelningen, beräknad till 12 kronor 75 öre  $\times$  7,200 underhållsdagar alltså till 91,800 kronor, dels vinsten från polikliniken, beräknad till 2,000 kronor, samt dels anslag motsvarande statsbidrag till driften av förlossningsanstalter, beräknade till 29,400 underhållsdagar å 3 kronor = 88,200 kronor. De återstående kostnaderna belöpte sig således till 495,000 kronor. Drogen härförån legosängsavgifterna, beräknade efter 1 krona per dag för 29,400 underhållsdagar och 2 kronor 50 öre per dag för 18,765 underhållsdagar = 46,912 kronor 50 öre eller tillhoppa 76,312 kronor 50 öre, återstode såsom restkostnader 418,687 kronor 50 öre, vilka skulle uppdelas enligt gällande avtal mellan staten, Stockholms stad och Stockholms län. Staten hade åtagit sig att betala hälften av restkostnaderna eller alltså 209,343 kronor 75 öre. Den andra hälften skulle uppdelas mellan Stockholms stad, Stockholms län och staten i förhållande till det antal underhållsdagar, som belöpte på dessa poster. Under budgetåret 1937/38 komme av underhållsdagarna 42 procent på Stockholms stad, 41 procent på Stockholms län och 17 procent på övriga län, för vilka staten iklätt sig betalningsskyldighet.

Fördelades de beräknade utgifterna för budgetåret 1939/40 efter samma procenttal, komme utgifterna att uppgå till:

|                                   |                   |
|-----------------------------------|-------------------|
| För Stockholms stad . . . . .     | kronor 87,924: 37 |
| » » län . . . . .                 | » 85,830: 94      |
| » övriga län (= staten) . . . . . | » 35,588: 44.     |

För budgetåret 1937/38 hade staten betalt legosängsavgifterna för 15 underhållsdagar, vilka kostnader vederbörande fattigvårdssamhälle vägrat betala. Under förutsättning att samma förhållande komme att äga rum även under budgetåret 1939/40, skulle staten erlägga 37 kronor 50 öre för 15 underhållsdagar å 2 kronor 50 öre.

I skrivelse den 13 januari 1938 hade direktionen anhållit om anslag, motsvarande ersättning enligt kungörelsen den 21 juli 1937 om statsbidrag till driften av förlossningsanstalter. Antalet underhållsdagar för barnaföderskor å allmän sal vid barnbördshuset beräknades då till 28,400 per år. Denna siffra hade emellertid visat sig för låg. Sålunda hade antalet underhållsdagar under tiden den 1 januari—den 30 juni 1938 uppgått till 14,677. För budgetåret 1939/40 hade underhållsdagarna beräknats till 29,400. Statsbidraget borde således utgå med  $29,400 \times 3$  kronor = 88,200 kronor.

De från statsverket erforderliga bidragen skulle alltså utgöras av:

|                                                                       |                    |
|-----------------------------------------------------------------------|--------------------|
| Hälften av restkostnaderna . . . . .                                  | kronor 209,343: 75 |
| Återstoden av samma kostnader för patienter från övriga län . . . . . | » 35,588: 44       |

|                                                                                |        |             |
|--------------------------------------------------------------------------------|--------|-------------|
| Legosängsavgifter för medellösa från dessa län . . . . .                       | kronor | 37:50       |
| Till täckande av 1937/38 års brist . . . . .                                   | »      | 22,402:22   |
| Anslag motsvarande statsbidrag till driften av förlossningsanstalter . . . . . | »      | 88,200:—    |
| Summa kronor                                                                   |        | 355,571:91. |

*Medicinalstyrelsen* har enligt utlåtande den 1 december 1938 icke något att erinra mot bifall till framställningen. *Statskontoret* har i utlåtande den 10 december 1938 anfört:

Statskontoret vill erinra, att 1936 års riksdag beviljat medel för åstadkommande av en av samma skäl som nu föreslagen lönerreglering för biträdespersonalen vid allmänna barnbördshuset. Därest och i den mån ytterligare löneförhöjning nu vore erforderlig för att bringa sagda personals löneförmåner i överensstämmelse med vad som gällde för motsvarande personal vid serafimerlasarettet, ville statskontoret ej motsätta sig, att erforderliga medel beräknades för ändamålet. Då några beräkningar angående merkostnaden icke framlagts, saknade statskontoret emellertid möjlighet att bedöma skäligheten av det angivna beloppet. Ämbetsverket ville i detta sammanhang ifrågasätta, om icke — liksom vid den tidigare lönerregleringen — barnbördshusets enskilda avdelning borde få vidkännas på densamma belöpande andel av de ökade kostnaderna.

I övrigt hade direktionens framställning icke föranlett särskilt uttalande från statskontorets sida.

Departementschefen.

Av den av direktionen föreslagna anslagshöjningen — 49,071 kronor — är ett belopp av omkring 22,400 kronor att anse såsom tillfällig medelsanvisning för beredande av täckning av brist i staten under budgetåret 1937/38. Enligt vad jag inhämtat, utgör sistnämnda belopp den på statsverket belöpande delen av bristen. Medel för täckande av den på Stockholms stad och Stockholms läns landsting belöpande delen av underskottet hava enligt lämnad uppgift redan anvisats av stadsfullmäktige och landstinget. Mot förslaget i denna del har jag intet att erinra. Ehuru den avsevärda höjningen av förevarande anslag är ägnad att ingiva vissa betänkligheter, anser jag mig icke böra ifrågasätta ändring i direktionens anslagsberäkningar i övrigt i annan mån än att jag föreslår, att anslaget bestämmes till jämnt 355,000 kronor. I anledning av vad statskontoret i ärendet yttrat må framhållas, att enskilda avdelningens bidrag till den år 1936 beslutade löneförbättringen för biträdespersonal på grund av vissa omständigheter kommit att beräknas till för högt belopp. Under hand från allmänna barnbördshuset inhämtade uppgifter, vilka återfinnas bland handlingarna i ärendet, giva vid handen, att nämnda avdelnings andel i såväl den år 1936 beslutade som den nu ifrågasatta höjningen av biträdespersonalens löneförmåner inrymmas i den år 1936 vidtagna förhöjningen av vårdavgifterna. En ytterligare höjning av dessa avgifter bör därför icke nu komma till stånd. Från barnbördshuset har även införskaffats en specifika-

tion rörande den föreslagna avlöningsförstärkningens fördelning mellan olika personalkategorier, beträffande vilken hänvisas till handlingarna. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Universitetssjukhus: Bidrag till allmänna barnbördshuset i Stockholm* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 355,000.

[88.] 31. **Universitetssjukhus: Bidrag till pediatrik klinisk och poliklinik i Stockholm.** För detta ändamål är nu uppfört ett förslagsanslag av 98,700 kronor, vilket disponeras på följande sätt:

|                                                                                                   |               |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| 1. Bidrag till en pediatrik klinisk i Stockholm . . . . .                                         | kronor 60,000 |
| 2. Ersättning för vård av barn, som ej äga hemorts rätt i Stockholm, <i>förslagsvis</i> . . . . . | » 25,000      |
| 3. Till nedsättande av vårdavgifterna för barn, som ej äga hemorts rätt i Stockholm . . . . .     | » 8,000       |
| 4. Bidrag till en pediatrik poliklinik i Stockholm . . . . .                                      | » 5,700       |
| <hr/>                                                                                             |               |
| Summa kronor 98,700.                                                                              |               |

I skrivelse den 8 november 1938 har *kanslern för rikets universitet* på förslag av *karolinska institutets lärarkollegium* hemställt, att för nästkommande budgetår under förevarande anslagstitel måtte beviljas ett anslag å 73,700 kronor, därav 60,000 kronor till bidrag till en pediatrik klinisk i Stockholm, 8,000 kronor till nedsättande av vårdavgifterna för barn, som ej äga hemorts rätt i Stockholm, och 5,700 kronor till bidrag till en pediatrik poliklinik i Stockholm.

Föreliggande förslag, som innebär, att anslagsposten å förslagsvis 25,000 kronor bortfaller, ansluter sig till den ståndpunkt, jag intog vid ärendets behandling i 1938 års åttonde huvudtitel (sid. 174). För nästa budgetår bör anslaget upptagas med  $(98,700 - 25,000 =) 73,700$  kronor och anvisas såsom obetecknat anslag. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Universitetssjukhus: Bidrag till pediatrik klinisk och poliklinik i Stockholm* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 73,700.

[89.] 32. **Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt överläkare vid vissa epidemisjukhus för klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater.** Anslaget är uppfört med 10,900 kronor.

I skrivelse den 8 november 1938 har *kanslern för rikets universitet* anhållit om utverkande av fortsatt anslag med oförändrat belopp.

Anslaget torde böra utgå med oförändrat belopp. Enligt inhämtade uppgifter utgår dyrtidstillägg å vissa ur anslaget gäldade arvoden. Beträffande

Departementschefen.

frågan om ombildning av dessa arvoden med hänsyn till bortfallande dyrtidstillägg hänvisar jag till vad i ämnet anförts under punkten 69 i det föregående. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt överläkare vid vissa epidemisjukhus för klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 10,900.

[90.] 33. **Gemensamma universitetsändamål: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar.** För ifrågavarande ändamål är för innevarande budgetår anvisat ett reservationsanslag å 42,000 kronor. Anslaget disponeras på sätt framgår av sid. 454 i statsliggaren för budgetåret 1938/39.

I skrivelse den 8 november 1938 har *kanslern för rikets universitet* hemställt, att anslaget måtte för budgetåret 1939/40 upptagas med oförändrat belopp.

Departementschefen.

Jag biträder kanslerns förslag. Anslaget, å vilket under de senaste budgetåren uppstått reservationer å endast omkring 100 kronor, torde i fortsättningen kunna anvisas såsom obetecknat anslag. Härvid förutsättes, att vid utgången av budgetåret 1938/39 eventuellt förefintlig reservation får tagas i anspråk under nästa budgetår. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 42,000.

[91.] 34. **Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer, förslagsanslag.** För detta ändamål är nu uppfört ett förslagsanslag av 1,700 kronor, vilket disponeras på följande sätt:

|                                                                          |              |
|--------------------------------------------------------------------------|--------------|
| 1. Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer . . . . .            | kronor 1,500 |
| 2. Reseersättningar till sådana opponenter, <i>förslagsvis</i> . . . . . | » 200        |
| <hr/>                                                                    |              |
| Summa kronor 1,700.                                                      |              |

Ifrågavarande ersättningar utgå på sätt framgår av sid. 454 f. i statsliggaren för budgetåret 1938/39.

*Kanslern för rikets universitet* har i skrivelse den 8 november 1938 hemställt, att ifrågavarande anslag måtte för nästa budgetår höjas med 800 kronor till 2,500 kronor, därav 2,200 kronor till ersättning åt vissa opponenter vid disputationer och 300 kronor till reseersättningar till sådana opponenter, samt att även förnämnda post måtte givas förslagsanslags natur. *Kanslern* har till stöd för sin framställning anført bland annat:

Anslagsposten till reseersättningar vore avsedd för sådana opponenter, som ej tillhörde vederbörande läroanstalts lärarkår, och anslagsposten å 1,500 kronor till ersättning åt dylika opponenter (för själva det av oppositionen förorsakade arbetet). Sistberörda ersättning utginge med ett belopp av högst 300 kronor till varje opponent.

Reseersättningen utginge i enlighet med bestämmelserna i gällande rese-reglemente och kunde rekvireras omedelbart efter disputationen. Ersättningen för det med oppositionen förenade arbetet fastställdes till beloppet av kanslern beträffande de under budgetåret förekomna disputationsakterna på en gång vid budgetårets slut. Visade det sig härvid, att summan av de ersättningar, som föreslagits av de lokala universitetsmyndigheterna och vilka kanslern prövade vara skäliga, överstege de tillgängliga medlen, ägde kanslern vidtaga de jämkningar eller proportionella minskningar, som befunnas nödiga.

Flertalet disputationsavhandlingar vore mycket omfångsrika och stode i vetenskapligt avseende på en sådan nivå, att fakultetsopponenten måste nedlägga ett högst avsevärt arbete på förberedelserna till sin opposition. Maximibeloppet för ersättningen, 300 kronor, vore därför i de flesta fall en mycket blygsam gottgörelse till en utom universitetet stående opponent, som frivilligt åtagit sig det krävande uppdraget, och vilken stundom måste hämtas från något av grannländerna. Anledningarna till att universitetet måste söka opponenter utom kretsen av sina egna lärare kunde vara olika. I vissa fall kunde undersökningen röra sig på ett område, där ingen av de närmast sakkunniga akademiska lärarna bedrivit egna forskningar. Vid andra tillfällen — detta vore särskilt fallet vid slutet av en vårtermin — kunde disputationerna inom ett ämnesområde bliva så många, att den eller de docenter, som funnes i ämnet, ej kunde svara för alla oppositionerna. Stundom inträffade, att docent i ämnet ej funnes och att vederbörande professor icke vore i tillfälle att eller icke lämpligen ansåges böra själv övertaga oppositionen.

Åtskilliga gånger hade kanslern varit nödsakad minska de ersättningsbelopp, som normalt bort utgå till opponenter, tillhörande här ifrågavarande kategori. Så hade opponenterna vid disputationer under sistförflutna läsår fått vidkännas en minskning av de föreslagna ersättningsbeloppen med ända till två tredjedelar. Om en dylik situation skulle uppstå ett par år å rad, kunde man befara, att det bleve svårt att vid behov förvärva utom universitetet stående, kvalificerade opponenter, något som skulle vara synnerligen beklagligt, enär en sakkunnig och grundlig opposition vore en av de viktigaste förutsättningarna för ett rättvist bedömande av en avhandlings värde.

För att undvika en dylik eventualitet hade det större akademiska konsistoriet i Uppsala anhållit, att här ifrågavarande anslag måtte höjas till 3,200 kronor, därav 3,000 kronor till ersättningar och en förslagsvis beräknad post å 200 kronor till reseersättningar.

Anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål varierade avsevärt under olika år, men man torde kunna utgå ifrån, att anslaget för framtiden komme att vara för knappt. Med hänsyn till arten av det behov, som anslaget avsåge att tillgodose, och till variationerna i det årliga anslagsbehovet vore önskvärt, att båda posterna inom anslaget finge karaktären av förslagsanslag. Blev så fallet, syntes hela anslaget kunna sättas till 2,500 kronor, därav till ersättningar en förslagsvis beräknad post å 2,200 kronor och till reseersättningar en likaledes förslagsvis beräknad post å 300 kronor.

Departement-  
schefen.

Då kanslerns förslag förutsätter, att den nuvarande föreskriften om att ersättning åt opponent får utgå med högst 300 kronor för varje opponent även i fortsättningen skall gälla, torde några principiella betänkligheter icke kunna anföras mot att posten till ersättning åt vissa opponenter vid disputationer betecknas förslagsvis. Jag biträder kanslerns förslag i denna del och har intet att erinra mot att ifrågavarande post för nästa budgetår bestämes till 2,200 kronor. Anslagsposten till reseersättningar bör för nästa budgetår på grund av belastningen höjas med 600 kronor till 800 kronor.

Förevarande anslag bör alltså för nästkommande budgetår upptagas till ett belopp av 3,000 kronor, att disponeras på följande sätt:

|                                                                                      |                           |
|--------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|
| 1. Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer, <i>förslagsvis</i> kronor 2,200 |                           |
| 2. Reseersättningar åt sådana opponenter, <i>förslagsvis</i> . . . . . »             | 800                       |
|                                                                                      | <hr/> Summa kronor 3,000. |

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 3,000.

[92.] 35. **Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt sakkunniga i akademiska befordringsärenden, *förslagsanslag*.** Detta anslag är nu uppfört med 12,000 kronor.

*Kanslern för rikets universitet* har i skrivelse den 8 november 1938 hemställt, att ifrågavarande anslag måtte för nästkommande budgetår upptagas med ett belopp av 15,000 kronor.

Anslaget hade under budgetåret 1937/38 överskridits med mera än 10,000 kronor. För budgetåret 1936/37 hade anslagsbelastningen utgjort cirka 14,200 kronor. Även om ersättningsbeloppet för budgetåret 1937/38 måste betraktas som osedvanligt högt, syntes riktigt att något höja det nu utgående anslaget.

Departement-  
schefen.

I likhet med kanslern anser jag, att förevarande anslag på grund av belastningen bör höjas med 3,000 kronor till 15,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt sakkunniga i akademiska befordringsärenden* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 15,000.

[93.] 36. **Gemensamma universitetsändamål: Stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet, *reservationsanslag*.** Under åttonde huvudtiteln äro nu för universiteten i Uppsala och Lund uppförda reservationsanslag till stipendier åt studerande med respektive 6,200 kronor och 4,900 kronor.

Inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga hava i ett med skrivelse den 10 december 1937 överlämnat betänkande framlagt förslag angående understöd i form av fria bostäder och fri kost åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet. Jag ämnar föreslå Kungl. Maj:t att för 1939 års riksdag framlägga förslag i ämnet. Remissbehandlingen av betänkandet har emellertid avslutats så sent, att frågan icke kan upptagas i detta sammanhang. Anslag för ändamålet torde därför böra i riksstatsförslaget under åttonde huvudtiteln och å kapitalbudgeten uppföras med beräknade belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, till *Gemensamma universitetsändamål: Stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet* beräkna för budgetåret 1939/40 ett *reservationsanslag* av . . . kronor 220,700.

[94.] 37. **Gemensamma universitetsändamål: Forskarstipendier för docenter vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet.** Anslaget är nu betecknat såsom reservationsanslag och uppfört med 35,000 kronor.

I skrivelse den 8 november 1938 har *kanslern för rikets universitet* hemställt, att ifrågavarande anslag måtte upptagas med oförändrat belopp under nästkommande budgetår.

Jag biträder kanslerns förslag.

Å forskarstipendium utgår för närvarande dyrtidstillägg enligt för regulerade verk gällande grunder. Frågan huruvida dyrtidstillägg bör utgå även för tid efter utgången av budgetåret 1939/40 bör upptagas till omprövning i samband med den undersökning rörande dyrtidstillägg å vissa vid universiteten och karolinska mediko-kirurgiska institutet utgående arvoden, som, enligt vad jag i det föregående anför, bör komma till stånd.

Enligt de beträffande förevarande anslag gällande bestämmelserna (jfr statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 456 ff.) skola, därest vid ettdera universitetet eller vid karolinska mediko-kirurgiska institutet besparingar uppkomma å forskarstipendier, sådana besparingar ingå till en forskarstipendiefond, som skall vid högskolan särskilt bokföras och redovisas. Då sådan fond uppgår till visst bestämt belopp, kan beslut fattas om att beloppet må användas till ett extra forskarstipendium.

Med hänsyn till de nyssnämnda bestämmelserna, i vilka jag icke ifrågasätter någon ändring, torde förevarande anslag böra från och med budgetåret 1939/40 anvisas såsom obetecknat.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Forskarstipendier för docenter vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 35,000.

[95.] 38. **Gemensamma universitetsändamål: Resestipendier åt ordinarie lärare m. fl. vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet, reservationsanslag.** 39. **Gemensamma universitetsändamål: Extra undervisning vid de praktisk-teologiska övningskurserna vid universiteten i Uppsala och Lund.** Dessa anslag äro nu uppförda med respektive 20,000 kronor och 4,000 kronor.

I skrivelse den 8 november 1938 har *kanslern för rikets universitet* hemställt, att ifrågavarande anslag måtte upptagas med oförändrade belopp under nästkommande budgetår.

Departementschefen.

Å resestipendieanslaget förelåg vid utgången av budgetåret 1936/37 en reservation av 10,550 kronor och vid utgången av budgetåret 1937/38 en reservation av 4,900 kronor. Det synes kunna övervägas, om icke anslaget bör kunna förändras till obetecknat anslag. Med hänsyn till gällande bestämmelser om den tidpunkt, då resa senast skall hava företagits (jfr statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 458 f.), finner jag mig emellertid icke böra utan föregående utredning genom universitetsmyndigheternas försorg nu ifrågasätta en sådan förändring. Jag förutsätter emellertid, att frågan uppmärksammas av kanslern i anslagsäskandena för budgetåret 1940/41. I enlighet med kanslerns förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1939/40 anvisa  
dels till *Gemensamma universitetsändamål: Resestipendier åt ordinarie lärare m. fl. vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet* ett reservationsanslag av . . . . . kronor 20,000;  
dels ock till *Gemensamma universitetsändamål: Extra undervisning vid de praktisk-teologiska övningskurserna vid universiteten i Uppsala och Lund* ett anslag av . . . kronor 4,000.

[96.] 40. **Gemensamma universitetsändamål: Universitetsstatistik.** För detta ändamål är för närvarande å riksstatens åttonde huvudtitel uppfört ett obetecknat anslag av 12,000 kronor, varav 9,000 kronor förutsatts skola belöpa på den centrala och 3,000 kronor på den lokala organisationen.

*Kanslern för rikets universitet* har i skrivelse den 8 november 1938 hemställt, att ifrågakvarande anslag måtte för nästa budgetår upptagas med oförändrat belopp.

Under punkten 85 i 1938 års åttonde huvudtitel anförde jag, att de på det centrala organet — statistiska centralbyrån — belöpande kostnaderna till ett kommande år borde överföras till de för detta ämbetsverk i riksstaten uppförda anslagen. Tidigare denna dag har chefen för finansdepartementet föreslagit härav påkallad ökning av de till centralbyrån utgående riksstatsanslagen.

Departementschefen.

Förevarande anslag bör för nästa budgetår upptagas med 3,000 kronor till bestridande av de på de lokala organen belöpande kostnaderna. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Universitetsstatistik* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag  
av . . . . . kronor 3,000.

[97.] 41. **Gemensamma universitetsändamål: Bidrag till studentkåreerna i Uppsala och Lund för intressebyråverksamhet.** Hos Kungl. Maj:t hava *studentkåreerna i Uppsala och Lund* anhållit om anslag för budgetåret 1939/40 till deras intressebyråverksamhet med respektive 2,500 kronor och 4,700 kronor.

Angående intressebyråverksamheten vid universiteten i Uppsala och Lund hava inom departementet tillkallade sakkunniga i avgivet betänkande (statens offentliga utredningar 1937: 44) anført följande:

Uppsala. De under senare år oavbrutet växande arbetsuppgifterna inom Uppsala studentkår hade ställt allt större krav på kårens funktionärer och organ. För att avlasta en del göromål från kårens förtroendemän och samtidigt åstadkomma en rationalisering av verksamheten hade från och med februari 1937 inrättats en fast expedition med uppgift att i första hand ombesörja de löpande ärendena, såsom korrespondens, bokföring, utlåning ur kårens bibliotek, besvarande av förfrågningar, utfärdande av kallelser till sammanträden m. m. Vidare åtog sig expeditionen liknande uppdrag åt bostadsstiftelsen, kreditkassan, Allmänna sången, nationerna och övriga studentsammanslutningar.

I och med tillkomsten av denna expedition hade även det gamla önskemålet om inrättandet av en studentkårens intressebyrå börjat kunna förverkligas. För åtskilliga år sedan hade kåren etablerat en bostadsförmedling, som dock tills vidare måst överlåtas på ett enskilt företag. Denna uthyrningsbyrå hade från och med höstterminen 1937 överflyttats till kår-expeditionen och hade kompletterats med den under hälsovårdsutskottets ledning genomförda undersökningen av stadens studentrum, som vore avsedd att fortsätta som en kontinuerlig kontroll av samtliga förmedlade bostadsrum. Vid utgången av oktober månad hade redan omkring 300 av de undersökta rummen uthyrts genom expeditionens förmedling. Expedi-

tionen ombesörjde vidare en platsförmedling för studenter och akademiskt utbildade, vilken från och med den 1 oktober 1937 vore organiserad som en specialavdelning av den offentliga arbetsförmedlingen i Uppsala län och förmedlade såväl tillfälligt arbete under studietiden som mera stadigvarande anställningar. Andra uppgifter av intressebyråkaraktär, som redan upptagits på expeditionens arbetsschema, vore exempelvis försäljning av kompendier och annan kurslitteratur, anskaffande av rabatter, rådgivning rörande studieförhållanden etc., varjämte expeditionen tjänstgjorde som ombud för Sveriges förenade studentkårens resesekretariat.

Lund. Våren 1934 hade Lunds studentkår beslutat inrätta en intressebyrå med uppgift »att gå kårens medlemmar tillhanda med de upplysningar, som kunna vara vägledande för deras studier, ävensom att vidtaga välfärdsanordningar avsedda att underlätta kårmedlemmarnas vistelse vid akademien i ekonomiskt och komfortabelt avseende». Såsom byråns första arbetsuppgifter hade upptagits studieupplysning och förmedling av platser, främst informatorstjänster och privatlektioner, och redan hösten samma år etablerades även bostadsförmedling. Dessa grenar av verksamheten hade under de gångna åren steg för steg utvecklats, och dessutom förmedlade byrån försäljning av kompendier och kursböcker, utförde maskinskrivningsarbete, anordnade kurser i bokföring, stenografi och maskinskrivning, fungerade som filial åt Sveriges förenade studentkårens resesekretariat och som expedition för de studentfackliga sammanslutningarna o. s. v.

*Studieupplysningar* hade meddelats tidigare dels genom nationernas studieråd, vilka dock syntes hava utnyttjats i relativt ringa grad, och dels genom de fackliga organisationerna. Intressebyrån hade effektiviserat denna verksamhet genom att i samarbete med personer i ansvarig ställning inom de olika fakultetsföreningarna lämna upplysningar om studiernas lämpliga planläggning, kursernas omfattning, studietidens beräknade längd och kostnaden för olika examina, framtidsutsikter inom olika yrken etc. I stor utsträckning meddelades dylika upplysningar per korrespondens till personer, som ämnade bedriva universitetsstudier, och intressebyrån utsände årligen cirkulär om sin verksamhet till abiturienterna vid läroverken i södra Sverige. Som ett led i denna upplysningsverksamhet hade byrån hösten 1937 utgivit en studenthandbok, som gratis tillställdes alla nyinskrivna studerande, och som innehöll detaljerade praktiska underrättelser om studierna och studentlivet i övrigt. Information om studieförhållanden i utlandet meddelades genom studentkårens interakademiska utskott, vars expedition vore förlagd till intressebyrån.

*Arbetsförmedlingen* hade till en början omfattat huvudsakligen privatlektioner, men snart hade även den verksamhet av denna art, som tidigare bedrivits av medicinska föreningen och läraraspiranternas förening samt i någon mån juridiska föreningen, övertagits. Endast under år 1936 hade byrån mottagit 440 ansökningar om arbete från 295 studerande, och av 160 till byrån under samma tid anmälda lediga platser hade 138 tillsatts genom dess förmedling. Från och med hösten 1937 hade denna gren av intressebyråns verksamhet organiserats som en fackavdelning under den offentliga arbetsförmedlingen i Malmöhus län, varigenom uppnåts en bättre kontakt med den allmänna arbetsmarknaden.

*Rumsförmedlingen* hade alltifrån sin start byggt på effektiv och kontinuerlig bostadskontroll. Redan år 1920 hade företagits en undersökning av

studentrummen i Lund i avsikt att åstadkomma en höjning av den genomsnittliga standarden och en sänkning av hyrespriserna, och under läsåret 1934—35 hade igångsatts en ny inventering av studentrummen i stadens centrala kvarter i samband med intressebyråns och bostadsförmedlingens tillkomst. Sedermera hade varje till uthyrning anmält rum, som icke tidigare införts i byråns kartotek, undersökts genom dess försorg, varvid alla nödiga uppgifter för bedömandet av rummets kvalitet noggrant antecknats, och för närvarande planerades en ny fullständig inventering av studentrummen. Tack vare dessa undersökningar kunde studerande, som önskade förhyra rum, på byrån erhålla alla önskade upplysningar om de bostadsrum, som vore anmälda till uthyrning. Förmedlingen vore kostnadsfri för hyresgästen, varemot hyresvärden erlade en avgift av 2 kronor, varav 1 krona återbetalades, därest rummet icke inom viss angiven tid uthyrdes genom byråns förmedling. Omslutningen hade befunnit sig i ständigt stigande, och antalet förmedlade rum hade från 21 under höstterminen 1934 successivt ökat till 113, 191, 163, 263 och 252 under de följande terminerna. Sammanlagt hade alltså till och med vårterminen 1937 mer än 1,000 rum uthyrts genom byrån, och antalet undersökta rum under samma tid uppginge till 907. Tack vare sin betydande omfattning hade denna verksamhet visat sig verka reglerande på hyressättningen i för de studerande förmånlig riktning.

Intressebyrån verkade även som *bokförmedling* genom att mottaga använda böcker i kommission och försälja dem mot låg provision samt utgav och försälde *kompender* till lägre priser än de i den fria marknaden gånge. Genom avtal med försäkringsbolag förmedlade byrån vidare på förmånliga villkor kollektiv *olycksfallsförsäkring* åt studentkårens medlemmar.

Vid sidan av dessa huvuduppgifter utövade intressebyrån som nämnts även på andra områden en skiftande verksamhet. Varje år sedan byråns tillkomst hade medfört utvidgningar och prövning av nya arbetsformer, och institutionen syntes på ett förträffligt sätt hava lyckats förverkliga sitt syfte att underlätta de studerandes ekonomiska förhållanden under vistelsen vid universitetet.

Vidare hava nämnda sakkunniga i samband med behandling av frågan om arbetsförmedling framhållit, att organen för den av studentkåerna tidigare bedrivna förmedlingsverksamheten delvis redan såsom specialavdelningar inlemmats i den statliga arbetsförmedlingen och således kommit i åtnjutande av statsunderstöd för sitt arbete på detta område. Även den övriga verksamhet, som bedreves av dessa studentkåernas intressebyråer — bostadsförmedling, studieupplysningar, försäljning av kompendier och annan kurslitteratur — syntes emellertid vara av i princip samma karaktär och av likartad betydelse för de studerandes ekonomi, varför det icke förefölle obefogat, att dessa institutioner på lämpligt sätt erhöles understöd av allmänna medel, exempelvis — i likhet med Studenterrådets vid Köpenhamns universitet motsvarande verksamhet — i form av anslag på ecklesiastikdepartementets stat.

Uppsala studentkår har beräknat utgifterna för studentkårens expedition och intressebyråverksamhet för år 1938 till 12,540 kronor, varav 2,420 kro-

nor täckas genom direkta uttaxeringar, 2,850 kronor genom avgifter för utförda uppdrag m. m., 1,120 kronor genom diverse inkomster och 6,150 kronor genom anlitande av fonder, som huvudsakligen äro avsedda för andra ändamål. Lunds studentkår har för år 1939 för verksamheten vid intressebyrån beräknat utgifterna till 10,250 kronor, varav 5,400 kronor belöpa på arbetsförmedlingen och täckas av statsbidrag. En brist å 2,300 kronor har beräknats komma att uppstå. För att kunna utbygga verksamheten i vissa avseenden erfordrades en ökning av nämnda belopp av 10,250 kronor med 2,400 kronor.

Studentkårernas ansökningar hava tillstyrkts av *de akademiska myndigheterna i Uppsala och Lund*. Kanslern för rikets universitet har i utlåtande den 21 oktober 1938 hemställt om ett anslag för budgetåret 1939/40 å 5,000 kronor till understödjande av den utav studentkårerna i Uppsala och Lund bedrivna intressebyråverksamheten, av vilket anslag hälften skulle vara avsett för Uppsala studentkår och hälften för Lunds studentkår.

Statskontoret har i utlåtande den 7 november 1938 anfört bland annat följande:

Studentkårerna i Uppsala och Lund erhöles för närvarande för den av dem bedrivna arbetsförmedlande verksamheten bidrag av statsmedel, vilka för verksamhetsåret 1937 hade uppgått till 100 procent av totalkostnaden.

Statskontoret uppskattade till fullo värdet av den ifrågavarande av studentkårerna i Uppsala och Lund igångsatta förmedlingsverksamheten. Då statsverket emellertid redan bestred hela kostnaden för den av studentkårerna bedrivna arbetsförmedlingen, hade ämbetsverket måst ställa sig betänksamt emot att staten härutöver skulle utsträcka sitt bidrag jämväl till andra grenar av verksamheten, vilket för statsverkets vidkommande skulle innebära anslag för ett nytt utgiftsändamål. Därest Kungl. Maj:t emellertid vid avvägningen för nästa budgetår av medelstillgången för olika budgetändamål skulle finna, att plats borde beredas för det nu föreslagna understödet av statsmedel, ville ämbetsverket ifrågasätta, om icke detta understöd borde åtminstone till en början begränsas till — förslagsvis — 1,500 kronor för varje studentkår. Medel härför torde i så fall böra anvisas i form av ett särskilt anslag under åttonde huvudtiteln under rubriken »*Gemensamma universitetsändamål*».

Departement-  
schefen.

Att studentkårerna i så hög grad inriktat sin verksamhet på sociala uppgifter är ägnat att väcka tillfredsställelse. Ett mycket välbefogat önskemål synes vara, att statsbidrag anvisas till den av studentkårerna bedrivna intressebyråverksamheten. Många arbetsuppgifter kvarstå ännu olösta på detta område, och statsbidraget bör därför enligt min mening icke tillmätas för snävt. Kanslerns förslag om anvisande av 5,000 kronor för ändamålet utöver det statsbidrag, som i annan ordning kommer verksamheten till godo, vill jag giva mitt stöd. Nämnda belopp bör delas lika mellan de båda studentkårerna. Kungl. Maj:t torde böra framdeles taga under över-

väggande, huruvida vid statsbidraget böra knytas några särskilda villkor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Bidrag till studentkårerna i Uppsala och Lund för intressebyråverksamhet* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . kronor 5,000.

[98.] 42. **Rasbiologiska institutet: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 37,300 kronor och disponeras jämlikt en av 1938 års riksdag fastställd avlöningsstat, som återfinnes å sid. 460 i statsliggaren för budgetåret 1938/39. Från en i avlöningsstaten ingående anslagspost till arvode och särskild ersättning, bestämd av Kungl. Maj:t, utgår arvode till en rasbiolog med 7,700 kronor.

*Styrelsen för institutet* har i skrivelse den 26 juli 1938 hemställt om höjning av arvodet till rasbiologen. Vidare har styrelsen i skrivelse den 22 augusti 1938 anhållit om anslag å 9,000 kronor till överläkaren vid Sahlgrenska sjukhusets i Göteborg avdelning för psykiskt sjuka, medicine doktor T. Sjögren, att användas till psykiatriska rasbiologiska undersökningar.

*Kanslern* har i utlåtande den 8 november 1938 hemställt, att avlöningsanslaget måtte för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp. Beträffande anslagsäskandet å 9,000 kronor har kanslern anført följande:

Såsom framginge av propositionen nr 159/1938 angående anslag för budgetåret 1938/39 till rasbiologiska institutet, hade föredragande departementschefen rörande ett av institutets styrelse föregående år väckt förslag om inrättande av ett annex till institutet i form av en forskningsavdelning för ärftlighetspsykiatri i Göteborg uttalat, att han ansåge förslaget förtjäna beaktande, men att detsamma tarvade en grundligare utredning, varför han då icke ansåge sig kunna ifrågasätta några åtgärder i förslagets riktning. I sin framställning innevarande år hade styrelsen visserligen tänkt sig, att Sjögren skulle bedriva sina arbeten formellt fristående från institutet, men i sak syntes förslagen kunna betraktas såsom nästan sammanfallande. Vid sådant förhållande ansåge kanslern sig, då styrelsen enligt i skrivelsen av den 22 augusti 1938 lämnad uppgift icke varit i tillfälle att verkställa den av departementschefen begärda ytterligare utredningen i ämnet, icke kunna förorda styrelsens framställning om ett anslag å 9,000 kronor.

Med hänsyn till att arvodet åt institutets rasbiolog fastställts så sent som av 1938 års riksdag kan jag ej förorda styrelsens förslag i denna del. Ej heller kan jag på av kanslern anförda skäl biträda styrelsens hemställan i övrigt. I den för institutet gällande avlöningsstaten torde därför endast böra vidtagas de ändringar, som föranledas av löneregleringen för civilförvaltningen. De i avlöningsstaten uppförda anslagsposterna beräknar jag på följande sätt:

Anslagsposterna till *arvöning till tjänsteman å ordinarie stat* och till *arvode och särskild ersättning, bestämd av Kungl. Maj:t*, uppföras med oförändrade belopp, 13,000 kronor, respektive 8,200 kronor. Med hänsyn till vad chefen

Departementschefen.

för finansdepartementet anført vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor förutsätter jag härvid, att dyrtidstillägg fortfarande skall utgå å det från sistnämnda anslagspost utgående arvodet. Delposten till *grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal* bör med hänsyn till löne-regleringen höjas med 3,800 kronor till 17,300 kronor. Delposten till *avlöningsförhöjningar m. m.* åt nyssnämnda personal torde bära upptagas med oförändrat belopp, 2,000 kronor. Anslagsposten till särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän bortfaller till följd av löne-regleringen. Där- emot bör uppföras en post till *rörligt tillägg*, som i enlighet med av chefen för finansdepartementet angivna beräkningsgrunder kan uppskattas till för- slagsvis 1,200 kronor.

Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår uppföras med (13,000 + 8,200 + 17,300 + 2,000 + 1,200 =) 41,700 kronor, innebärande en av löne- regleringen föranledd anslagshöjning med (41,700 — 37,300 =) 4,400 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande avlöningsstat för rasbiologiska in- stitutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

#### Avlöningsstat.

1. Avlöning till tjänsteman å ordinarie stat (institutets chef, tillika professor i rasbio- logi vid universitetet i Uppsala):
  - a. Lön och tjänstgörings-  
penningar . . . . . kronor 12,000  
*Anm.: Av detta belopp utgå  
8,000 kronor lön och 4,000 kro-  
nor tjänstgöringspenningar.*
  - b. Ålderstillägg . . . . . » 1,000  
*Anm.: Ålderstillägget utgår  
efter 5 års tjänstgöring.* kronor 13,000
2. Arvode och särskild ersättning, bestämd av Kungl. Maj:t:
  - a. Grundbelopp . . . . . kronor 7,700
  - b. Vikariatsersättningar  
m. m., *förslagsvis* . . . . . » 500 » 8,200
3. Avlöningar till övrig icke- ordinarie personal:
  - a. Grundavlöningar m. m. kronor 17,300
  - b. Avlöningsförhöjningar  
m. m., *förslagsvis* . . . . . » 2,000 » 19,300
4. Rörligt tillägg, *förslagsvis* . . . . . » 1,200

Summa förslagsanslag kronor 41,700;

*dels ock till Rasbiologiska institutet: Avlöningar för budgetåret 1939/40 anvisa ett förslagsanslag av kronor 41,700.*

[99.] 43. **Rasbiologiska institutet: Omkostnader, förslagsanslag.**  
44. **Rasbiologiska institutet: Materiel m. m., reservationsanslag.** Anslagen äro nu uppförda med 7,800 kronor, respektive 39,200 kronor. I sistnämnda anslag ingår en post av engångsanslags natur å 11,500 kronor till inredning och utrustning av institutets nya lokaler.

*Institutets styrelse* har i förutnämnda skrivelse av den 26 juli 1938 hemställt, att förstnämnda anslag måtte för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp samt att anslaget till materiel m. m. måtte för nästa budgetår uppföras med (39,200 — 11,500 =) 27,700 kronor. *Kanslern* har i utlåtande den 8 november 1938 tillstyrkt styrelsens hemställan.

Jag biträder styrelsens förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att för budgetåret 1939/40 anvisa  
*dels till Rasbiologiska institutet: Omkostnader ett förslagsanslag av . . . . . kronor 7,800;*  
*dels ock till Rasbiologiska institutet: Materiel m. m. ett reservationsanslag av . . . . . kronor 27,700.*

[100.] 45. **Farmaceutiska institutet: Avlöningar, förslagsanslag.** Förvarande anslag är nu uppfört med 77,100 kronor och disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 461 f.

I skrivelse den 6 september 1938 har *styrelsen för institutet* hemställt, att anslaget måtte höjas med 10,650 kronor till 87,750 kronor. Av anslagshöjningen belöper ett belopp av 1,920 kronor på en av styrelsen förordad uppflyttning av professorerna vid institutet från lönegraden B 28 till lönegraden A 30 och återstoden å löne regleringen för personal inom civilförvaltningen.

Frågan om professorernas löneställning bör prövas i samband med översynen av gällande tjänsteförteckning för civilförvaltningen. På grund av löne regleringen för civilförvaltningen föreslår jag emellertid, att anslagsposten å förslagsvis 61,000 kronor till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat* för nästa budgetår höjes med 11,200 kronor till 72,200 kronor.

Departementschefen.

Vissa av de arvoden, som utgå ur anslagsposten å 12,050 kronor till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, böra i enlighet med vad i det föregående beträffande ett flertal avlöningsanslag ifrågasatts omräknas med hänsyn till bortfallande dyrtidstillägg på sätt framgår

av efterföljande sammanställning. Hänsyn har härvid tagits till i vad mån vederbörande befattningshavare nu uppbära dyrtidstillägg, exempelvis på grund av gällande bestämmelser om maximering.

| Befattningshavare                                                        | Nuvarande<br>arvode<br>Kronor | Av departe-<br>mentschefen<br>föreslaget<br>arvode<br>Kronor |
|--------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|--------------------------------------------------------------|
| Institutets föreståndare . . . . .                                       | 1,200                         | 1,200                                                        |
| Institutets sekreterare . . . . .                                        | 750                           | 850                                                          |
| Institutets kamrerare . . . . .                                          | 1,000                         | 1,100                                                        |
| 1 lärare i teknisk farmaci och far-<br>maceutisk författningskunskap . . | 3,000                         | 3,100                                                        |
| 1 lärare i fysik . . . . .                                               | 2,400                         | 2,500                                                        |
| 1 lärare i bakteriologi . . . . .                                        | 1,800                         | 1,900                                                        |
| 2 amanuenser å 800 kronor . . . .                                        | 1,600                         | 1,600                                                        |
| Institutets portvakt . . . . .                                           | 300                           | 300                                                          |
| Summa kronor                                                             | 12,050                        | 12,550                                                       |

Anslagsposten bör alltså höjas med 500 kronor till *12,550 kronor*.

Posten till *avlöningar till övrig icke-ordinarie personal* torde kunna bibehållas vid oförändrat belopp, *1,200 kronor*.

Anslagsposten å 2,850 kronor till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän bortfaller på grund av berörda lönereglering. Där-  
emot bör i avlöningsstaten uppföras en ny post till *rörligt tillägg*, som jag beräknar till förslagsvis *4,350 kronor*.

Anslaget bör således uppföras med  $(72,200 + 12,550 + 1,200 + 4,350 =)$  90,300 kronor, innehärande en av löneregleringen för civilförvaltningen be-  
tingad anslagshöjning med  $(90,300 - 77,100 =)$  13,200 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* godkänna följande personalförteckning för farma-  
ceutiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med  
budgetåret 1939/40:

#### Personalförteckning.

Befattning.

Lönegrad.

#### *Tjänstemän å ordinarie stat.*

2 professorer . . . . . A 28

*Anm.: Av nämnda två professorsbefattningar omfattar den ena kemi  
och kemisk farmaci, den andra botanik och farmakognosi.*

4 laboratorer . . . . . A 22

1 förste vaktmästare . . . . . A 7

1 vaktmästare, tillika maskinist och eldare . . . . . A 7

1 vaktmästare . . . . . A 7;

*dels* godkänna följande avlöningsstat för farmaceutiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

Avlöningsstat.

|                                                                                 |               |
|---------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| 1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat,<br><i>förslagsvis</i> . . . . . | kronor 72,200 |
| 2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t . . . . .       | » 12,550      |
| 3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal . . . . .                      | » 1,200       |
| 4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> . . . . .                                | » 4,350       |
| <hr/>                                                                           |               |
| Summa förslagsanslag kronor 90,300;                                             |               |

*dels ock* till *Farmaceutiska institutet*: *Avlöningar* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 90,300.

[101.] 46. **Farmaceutiska institutet: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är för budgetåret 1938/39 uppfört med 13,600 kronor, varav disponeras till bränsle, lyse och vatten förslagsvis 7,000 kronor samt till övriga expenser 6,600 kronor.

I skrivelse den 6 september 1938 har *styrelsen för institutet* anhållit om utverkande av enahanda anslag för budgetåret 1939/40.

I enlighet med styrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Farmaceutiska institutet*: *Omkostnader* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . kronor 13,600.

[102.] 47. **Farmaceutiska institutet: Materiel m. m., reservationsanslag.** Detta anslag höjdes för budgetåret 1938/39 från 3,700 kronor till 8,700 kronor på grund av att ett överskott å kurs- och terminsavgifter, som tidigare kunnat tagas i anspråk för materielkostnader, förbrukats.

I skrivelse den 6 september 1938 har *styrelsen för institutet* anhållit om oförändrat anslag för nästkommande budgetår.

Då, enligt vad jag inhämtat, av nu förefintligt överskott å kurs- och terminsavgifter ett belopp av 2,000 kronor under budgetåret 1939/40 kan tagas i anspråk till bestridande av materielkostnader, föreslår jag, att anslaget för nämnda budgetår minskas med sagda belopp till 6,700 kronor.

Departementschefen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen  
att till *Farmaceutiska institutet: Materiel m. m.* för bud-  
getåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag*  
av . . . . . kronor 6,700.

[103.] 48. **Ortnamnskommissionen.** 49. **Bidrag till sammanslutningar, som bedriva ortnamnsundersökningar.** 50. **Landsmålsundersökningarna i riket, förslagsanslag.** 51. **Understödjande av svensk folkminnesforskning.** Dessa anslag äro nu uppförda med respektive 32,000 kronor, 1,500 kronor, 175,400 kronor och 44,400 kronor.

Departement-  
schefen.

I skrivelse den 9 december 1938 har kanslern för rikets universitet på i skrivelsen anförda skäl anmält, att kanslern först i början av år 1939 torde vara i stånd att inkomma med yttrande rörande här ifrågavarande anslagsändamål. På grund härav böra anslagen i riksstatsförslaget för nästa budgetår uppföras med beräknade belopp, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1939/40  
dels till *Ortnamnskommissionen* ett anslag

av . . . . . kronor 57,500;

dels till *Bidrag till sammanslutningar, som bedriva ortnamnsundersökningar*, ett anslag av . . . . . kronor 3,000;

dels till *Landsmålsundersökningarna i riket* ett *förslagsanslag*  
av . . . . . kronor 195,000;

dels ock till *Understödjande av svensk folkminnesforskning*  
ett anslag av . . . . . kronor 44,400.

## F. Tekniska högskolor.

[104]. 1. **Tekniska högskolan: Avlöningar, förslagsanslag.** Förevärande anslag är nu uppfört med 859,700 kronor. Anslaget disponeras jämlikt en av 1938 års riksdag fastställd avlöningsstat, vilken jämte till densamma hörande bestämmelser finnes intagen i statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 466 ff.

Med skrivelser av den 12 och den 23 september samt den 4 oktober 1938 har styrelsen för tekniska högskolan med egna utlåtanden överlämnat av lärarkollegiet framlagda förslag om beredande av ökade medel till avlöningar för nästa budgetår. Lärarkollegiets förslag utmynna i hemställan om beviljande av anslagsökningar till nedan angivna ändamål och med härefter upptagna belopp (kollegiets anslagsberäkningar grunda sig i allmänhet på nu gällande lönebestämmelser):

|                                                                                                                                                           |        |        |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|--------|
| 1. professur i industriell ekonomi och organisation i stället för nuvarande specialläraryrbesättningen i industriell organisation (nettoökning) . . . . . | kronor | 8,940  |
| 2. ordnande av undervisningen i de geodetiska läroämnen (nettoökning) . . . . .                                                                           | »      | 1,640  |
| 3. 12 docentstipendier à 6,000 kronor . . . . .                                                                                                           | »      | 72,000 |
| 4. specialläraryrbesättning i vattenlednings- och avloppsteknik . . . . .                                                                                 | »      | 2,400  |
| 5. laboratoryrbesättning i fysik . . . . .                                                                                                                | »      | 7,200  |
| 6. ökat anslag till tillfälliga lärarbiträden och assistenter . . . . .                                                                                   | »      | 15,000 |
| 7. registratörstjänst i lönegraden B 15 i stället för nuvarande kanslibiträdestjänsten (nettoökning) . . . . .                                            | »      | 2,190  |
| 8. omorganisation av bibliotekspersonalen . . . . .                                                                                                       | »      | 43,640 |
| 9. överförande å ordinarie stat av två extra ordinarie laboratorievaktmästarbesättningar (nettoökning) . . . . .                                          | »      | 2,032  |
| 10. 5 laboratorievaktmästarbesättningar i lönegraden B 7 (nettoökning) . . . . .                                                                          | »      | 14,430 |
| 11. vaktmästarhjälp vid institutionen för hållfasthetslära . . . . .                                                                                      | »      | 1,500  |
| 12. ökad ersättning till portvakter . . . . .                                                                                                             | »      | 2,400  |
| 13. beredande av extra ordinarie anställning åt två telefonister (nu avlönade från omkostnadsanslaget) . . . . .                                          | »      | 3,500  |
| 14. snickarbesättning i lönegraden B 7 . . . . .                                                                                                          | »      | 3,486  |

Summa anslagshöjning kronor 180,358.

Härförutom hava framlagts förslag om ändrade grunder för bestämmande av arvode åt professorsvikarier, om förstärkning av vissa anslag vid

bifall till framställt förslag om antagande av ökat antal studerande, om ändring av benämningen å vissa professurer och specialläraryrkefattningar samt rörande omorganisation av fackavdelningen för skeppsbyggeri.

Styrelsen för högskolan har avstyrkt förslaget om inrättande av en specialläraryrkefattning i vattenlednings- och avloppsteknik. I övrigt har styrelsen tillstyrkt lärarkollegiets förslag.

I ärendet har *statskontoret* avgivit utlåtande dels den 10 oktober 1938 beträffande anslagsäskandet under punkten 7 här ovan, dels den 20 i samma månad beträffande anslagsäskandena under punkterna 12 och 14 samt förslaget om ändrade grunder för bestämmande av arvode åt professorsvikarier, dels ock den 2 november 1938 beträffande anslagsäskandet under punkten 8. Vidare har *lantmäteristyrelsen* den 10 oktober 1938 utlåtit sig över förslaget om ordnandet av undervisningen i de geodetiska läroämnena samt *svenska teknologföreningen* och *Sveriges industrieförbund* yttrat sig till förmån för förslaget om inrättande av en professur i industriell ekonomi och organisation m. m. Slutligen har *tekniska högskolans docentförening* hemställt om inrättande av docentstipendier vid högskolan, i vilken hemställan *jernkontoret*, *ingenjörsvetenskapsakademien*, *svenska teknologföreningen*, *svenska uppfinnarföreningen*, *svenska pappersbruksföreningen*, *svenska pappers- och cellulosaingenjörföreningen*, *svenska cementföreningen*, *landsorganisationen i Sverige* och *svenska metallindustriarbetareförbundet* instämt.

Jag lämnar i det följande en redogörelse för högskolans förslag endast i den mån, jag här funnit mig böra upptaga desamma. I övrigt hänvisar jag till handlingarna i ärendet.

Professur i industriell ekonomi och organisation. Redan år 1935 hade, anför *lärarkollegiet*, avdelningskollegiet för fackavdelningen för maskinbyggnad och mekanisk teknologi hemställt om inrättande av en professur i industriell ekonomi och organisation, och *lärarkollegiet* hade sedan i sina petita till 1936, 1937 och 1938 års riksdagar ingått med framställning om inrättandet av en sådan professur vid högskolan. *Lärarkollegiet* ansåge, att inrättandet av en professur i detta läroämne vore av största vikt för högskolans verksamhet och därmed även för landets industriella utveckling. Det nuvarande sättet att endast genom en till omfattningen obetydlig och lågt avlönad specialläraryrkefattning sköta undervisningen i läroämnet måste anses vara i hög grad otillräckligt. Möjligheterna för undervisning och forskning däri vid tekniska högskolan vore för närvarande sämre än vid någon annan teknisk högskola i norra och mellersta Europa. I ekonomiska ämnen vore undervisningen ofullständigare än vid de svenska tekniska gymnasierna. Förr hade civilingenjörerna mest haft att syssla med konstruktioner av nya tekniska produkter. Alltsedan efterkrigsåren hade emellertid standardisering och produktion i större skala börjat vinna insteg i industrien, vilket medfört att ingenjörerna måste givas vidgade begrepp rörande ekonomiska och organisatoriska problem, om vårt land skulle kunna göra sig gällande i den utländska konkurrensen.

Att studerandena vid högskolan vore i hög grad intresserade av ekonomiska och organisatoriska frågor framginge därav, att examensarbetena inom

läroämnet industriell organisation ökats från 4 för år 1930—31 till 15 för år 1937—38.

Ett stort antal studerande hade vidare under de senare åren måst nekas utförande av examensarbeten i detta läroämne på grund av bristande resurser inom den nuvarande organisationen av undervisningen vid högskolan.

Inom svenska teknologföreningen hade år 1931 bildats en ny avdelning för industriell ekonomi och organisation, som vore den näst största inom föreningen med hänsyn till medlemsantalet. Även detta vore ett bevis för ämnets alltmer ökade betydelse.

Inom de ledande industriländerna hade litteraturen inom det industriellt-ekonomiska området svällt ut till dominerande ställning.

Från ledande industrimän och bankchefer hade under senare år vid ett flertal tillfällen framkommit yttranden, vilka framhållit nödvändigheten av förbättrad undervisning vid tekniska högskolan i här berörda avseende.

Vid flera av de tyska tekniska högskolorna funnes sedan ett flertal år tillbaka icke blott en fullodig undervisning och forskning inom ämnet utan även en särskild fackavdelning för industriell ekonomi och organisation. I Zürich funnes två professorer och fyra specialläraryrbesättningar inom området i fråga. I Helsingfors och Köpenhamn funnes sedan flera år professor i industriell ekonomi och organisation och i Trondheim hade för två år sedan beslutats inrättandet av en dylik professor, således inom länder som fluge anses mindre industriellt betonade än Sverige.

Redan hade omkring 25 år förflutit sedan de första åtgärderna vidtoges för införandet av de blygsamma undervisningsmöjligheter som för närvarande föreläge. Med hänsyn till den utveckling, som ägt rum sedan dess, framginge med tydlighet, att vad som för 25 år sedan möjligen kunde anses något så när motsvara kraven, nu ingalunda vore tillfyllest.

Genom tillkomsten av en ny professor vore icke meningen att ytterligare belasta de redan hårt ansträngda teknologerna, utan avsikten vore att möjliggöra en sådan inriktning av studierna inom de båda sista årskurserna att mot lättnader i andra läroämnen möjligheter bereddes för dem, som så önskade, att förskaffa sig en vidgad utbildning inom det ekonomiska och organisatoriska facket. Dessutom skulle forskning inom området möjliggöras. Vidare vore det ett länge närt önskemål att giva redan utexaminerade ingenjörer tillfälle att deltaga i kurserna i ifrågavarande läroämne vid högskolan.

Med hänvisning till vad sålunda framhållits hemställde lärarkollegiet om inrättande av en professor i industriell ekonomi och organisation vid tekniska högskolan. Vid bifall härtill skulle specialläraryrbesättningen i industriell organisation indragas. Avlöningsstaten skulle således ökas med (11,940 — 3,000 =) 8,940 kronor.

Ordnanande av undervisningen i de geodetiska läroämnena. I anledning av lantmäteriundervisningens överflyttande till tekniska högskolan inrättades år 1932 en personlig professor i geodesi vid högskolan för dåvarande läraren i geodesi vid lantmäteriundervisningen, professorn S. T. S. Rubin. Departementschefen (jfr propositionen nr 124/1932, sid. 81) förklarade sig därvid utgå från att, så snart denna professor bleve vakant, frågan om ämnets fortsatta uppdelning komme att upptagas till förnyad omprövning.

Med förmälan att professorn Rubin inträdde i pensionsåldern den 1 mars 1939 har *lärarkollegiet* framlagt förslag i berörda avseende och därvid anfört i huvudsak följande:

Vid högskolan funnes en professur i geodesi (I). Undervisningen inom denna professur meddelades i följande tre läroämnena: 1) planmätning och nivellering, 2) lägre geodesi och 3) högre geodesi med fotogrammetri.

Vidare meddelades undervisning i samhällsmätning och i utjämningsräkning av professorn Rubin (geodesi II).

Till de geodetiska läroämnena räknades vidare ägomätning och mättningsförrordningar, vilka tillhörde specialläraryrket i geodesi (III).

Vid lantmäteriundervisningens inordnande under tekniska högskolan hade man ansett, att den fastställda fördelningen skulle vara provisorisk. Efter det professorn Rubin inträtt i pensionsåldern vore det nödvändigt att undervisningen i de geodetiska läroämnena omlades.

För utredande av frågan hade en kommitté utarbetat förslag i ärendet. Förslaget innebure i korthet, att undervisningen i de geodetiska läroämnena skulle efter den 1 juli 1939 tillgodoses genom följande lärarbefattningar:

- 1) En professur i högre geodesi med fotogrammetri med undervisning fördelad på två läroämnena a) högre geodesi, b) fotogrammetri.
- 2) En specialläraryrket i utjämningsräkning.
- 3) » » » geodesi.
- 4) » » » ägomätning.
- 5) » » » planmätning och nivellering.

Löner och arvoden per år enligt detta förslag beräknades med 300 kronor understiga dem enligt nu gällande ordning.

Vid diskussion av förslaget i lärarkollegiet hade framhållits, att fotogrammetrien under senare år i synnerligen hög grad utvecklats och blivit av så stor betydelse för vårt land icke blott med hänsyn till kartläggning från luften utan även i andra avseenden, att betydligt större rum borde beredas åt detta ämne såväl för undervisning som för forskning. Lärarkollegiet förutsatte även möjligheten, att den synnerligen stora specialläraryrket i geodesi sammansloges med den i utjämningsräkning till en professur, som då skulle få en omfattning motsvarande professorn Rubins personliga professur. Det vore under sådana omständigheter riktigare att icke i någon av de båda geodesiprofessurerna framhålla, att den ena skulle innefatta »högre» geodesi, utan endast geodesi, vilket lämnade en större smidighet och anpassning vid utarbetande av program och läroplaner.

Genom det framträdande kravet på ett kraftigt hävdande av fotogrammetriens plats jämte det alltjämt kvarstående behovet av en kvalificerad undervisning i andra stora delar av geodesien ansåge lärarkollegiet, att starka skäl kunde anses tala för att ändra den nuvarande professuren i geodesi (I) till en professur i *geodesi och fotogrammetri*. Den nuvarande innehavaren hade ock nedlagt särskilt arbete inom fotogrammetriens område och ägnat mycken tid däråt.

De av kommitterade föreslagna båda specialläraryrketerna i geodesi och i utjämningsräkning borde enligt kollegiets mening sammanslås till en professur i *geodesi med utjämningsräkning*. En sådan sammanslagning kunde starkt motiveras därmed att undervisningen vore mycket betjänad av att det blev samma lärare som undervisade i de båda med varandra intimt förbundna ämnena.

Beträffande program för de olika läroämnena, antal föreläsningar, övningar, exkursioner och fältövningar m. m. hänvisas till handlingarna i ärendet.

En ändring av förslaget i berörda avseende skulle innebära en kostnadsökning med 1,640 kronor enligt nedanstående uppställning:

| Läraryrke                                        | Arvode        |
|--------------------------------------------------|---------------|
| Professur i geodesi och fotogrammetri . . . . .  | kronor 11,940 |
| » » » med utjämningsräkning . . . . .            | » 11,940      |
| Specialläraryrke i ägomätning . . . . .          | » 1,900       |
| » » planmätning och nivellerings . . . . .       | » 3,600       |
| Avgå kostnader för nuvarande anordning . . . . . | » 27,740      |
| <hr/>                                            |               |
| Kostnadsökning kronor 1,640.                     |               |

Lärarkollegiet ville framhålla, att kostnadsökningen vore synnerligen obetydlig vid betraktande av de stora fördelar förslaget innebure och ville därför avgjort förorda detsamma. Lärarkollegiet hemställde, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att den nuvarande professuren i geodesi (I) omvandlades till en professur i geodesi och fotogrammetri och att i stället för professorn Rubins personliga professur inrättades en professur i geodesi med utjämningsräkning, att den nuvarande specialläraryrket i geodesi (III) utginge ur högskolans stat samt att nya specialläraryrken inrättades, den ena i ägomätning med ett arvode av 1,900 kronor samt den andra i planmätning och nivellerings med ett arvode av 3,600 kronor.

*Lantmäteristyrelsen* har tillstyrkt förevarande förslag.

Docentstipendier. *Lärarkollegiet* framhölle, att frågan om inrättandet av docentstipendier vid tekniska högskolan under lång tid varit aktuell och att högskolan i sina riksdagspetitioner för budgetåren 1936/39 gjort framställningar i ärendet. År 1935 hade en inom högskolan tillsatt kommitté verkställt utredning i frågan. De kommitterade hade framhållit, att en jämförelse med universiteten endast kunde ske i mycket begränsad omfattning. Som speciallärare erhöles högskolan ofta erfarna tekniker, för vilka specialläraryrket bleve sysslor vid sidan av annat arbete. Då specialläraryrvodet utginge endast med hänsyn till och i proportion till undervisningens omfattning, kunde högskolan icke fordra, ett specialläraren skulle bedriva forskningsverksamhet vid högskolan. Docentstipendierna skulle framför allt avse att stimulera den tekniska forskningsverksamheten. Härjämte skulle de möjliggöra föreläsningsskurer, behandlande aktuella områden utöver ramen för den obligatoriska undervisningen, vilket vore av oerhörd stor betydelse för redan utexaminerade ingenjörer, arkitekter och lantmätare. Dylik undervisningsverksamhet hade varit i hög grad efterfrågad från industrien. Det vore således icke meningen, att genom docentstipendier bidra till ökandet av kurserna för de studerande. Vid bifall till förslaget vore det möjligt att få ett större antal specialläraryrken besatta med stipendierade docenter, d. v. s. med högt kvalificerade krafter, som vore starkare bundna vid högskolan och dess forskningsverksamhet än vad fallet för närvarande vore med speciallärarna.

De uttalade farhågorna rörande svårigheten att åt lämpliga personer utdela docentstipendier borde ses i samband därmed, att befintligheten av sådana stipendier utan tvivel skulle stimulera yngre tekniska forskare att söka docentbefattning vid högskolan, vilka befattningar för närvarande ej kunde anses särskilt lockande. Trots svårigheterna att finna en bärande motive-

ring för ett bestämt antal docentstipendier ville lärarkollegiet frambålla, att vid jämförelse med andra undervisningsanstalter ett antal av 12 docentstipendier vore riktigt och att högskolan skulle väl kunna betjäna sig av dessa. Det hade varit kollegiet angeläget att icke ifragasätta några favörer för högskolan i förhållande till andra högskolor eller fakulteter. Denna synpunkt hade varit avgörande såväl då det gällt att avväga antalet begärda stipendier och stipendiaternas löneformåner som också då det gällt att precisera dessas undervisningsskyldighet. Lärarkollegiet hade därför i allt väsentligt föreslagit bestämmelser liknande dem, som gällde vid universiteten.

Med hänsyn till frågans stora betydelse såväl för högskolan som för vårt land och då ett ytterligare uppskov ur flera synpunkter kunde bli menligt, hemställde lärarkollegiet, att Kungl. Maj:t ville föreslå inrättandet av 12 docentstipendier, vardera å 6,000 kronor, att utdelas, två för någon av fackavdelningarna för maskinbyggnad och mekanisk teknologi eller för skeppsbyggnad, två för någon av fackavdelningarna för elektroteknik eller för teknisk fysik, två för fackavdelningarna för kemi och kemisk teknologi eller för bergsvetenskap och två till fackavdelningarna för arkitektur, väg- och vattenbyggnad eller lantmäteri samt fyra rörliga docentstipendier, att av lärarkollegiet fördelas på de olika ämnesgrupperna, samt att bestämmelser för dessa docentstipendier måtte fastställas i huvudsaklig överensstämmelse med företett förslag.

Enligt sistnämnda förslag skulle i likhet med vad som gällde vid universiteten docent hava skyldighet att utan särskild ersättning giva en offentlig föreläsningkurs å 15 timmar under höstterminen och 20 timmar under vårterminen eller ock på förslag av kollegienämnden och enligt styrelsens bestämmande bestrida annan däremot svarande tjänstgöring. Sadan tjänstgöring kunde utgöras antingen av speciallärar- eller assistentbefattning, varvid skulle gälla, att avlönning utbetalades endast för den tjänstgöringstid, som överstege de ovannämnda 35 föreläsningstimmarna eller däremot svarande tjänstgöring. Avlöningen för befattningen jämte docentstipendiet finge icke överstiga 8,200 kronor för år räknat.

Stipendierad docent skulle vara skyldig att emottaga kallelse till speciallärarbefattning under förutsättning att tjänstgöringstiden icke överstege 110 timmar föreläsningar eller däremot svarande tjänstgöring.

Docentstipendium skulle tillsättas av styrelsen efter ansökan hos lärarkollegiet för en tid av i regel tre år.

*Tekniska högskolans docentförening* har påpekat docentstipendiernas stora betydelse för rekryteringen av högskolans lärarkår. Genom stipendierna skulle vidare möjliggöras att vid högskolan fastare binda de mest kvalificerade av de lärarkrafter, som där för närvarande innehade lärarbefattningar som bisysslor, och att kunna tillfredsställa önskemålen särskilt från redan utexaminerade ingenjörer om föreläsningkurser vid högskolan i aktuella ämnen utanför ramen av den obligatoriska undervisningen.

Möjligheterna till erhållande av ekonomiskt understöd för bedrivande av teknisk forskning vore mycket mindre i vårt land än i de flesta andra industriländer. Detta vore så mycket allvarligare som den svenska industriens ställning i väsentlig grad vore baserad på svenska uppfinningar, rationaliserad drift och produkter av hög kvalitet, varför en efterblivenhet gentemot andra länder i den industriella utvecklingen kunde få ödesdigra konsekvenser.

Docentföreningen ville med kraft hävda, att införandet av docentstipen-

dier vid tekniska högskolan vore en av behovet påkallad utväg att i ökad utsträckning få värdefulla krafter utnyttjade för tekniskt vetenskaplig forskning till gagn för svenskt näringsliv. De anslag från statens sida, som det här gällde, vore i sällsynt hög grad ägnade att medföra återbäring av vinst till det allmänna i form av ekonomiska värdetillskott.

Redan nu funnes vid högskolan 25 docenter, trots att ett docentförordnande för närvarande i stort sett icke medförde någon annan fördel än en vetenskaplig merit men väl vore förenat med vissa skyldigheter. Antalet sökande till docentförordnande komme med all säkerhet att starkt ökas, när utsikter till erhållande av docentstipendier förefunnes. Det funnes därför ingen anledning förmoda, att det skulle möta några svårigheter att finna fullt kvalificerade innehavare av de föreslagna tolv stipendierna.

*Styrelsen*, som tidigare förordat en begränsning av antalet docentstipendier till fyra, har nu i ärendet erinrat, att — sedan styrelsen senast behandlade lärarkollegiets framställning om anslag till docentstipendier vid högskolan — frågan om den tekniskt-industriella forskningen varit föremål för livlig diskussion, varvid framkommit den enhälliga meningen, att kraftiga åtgärder måste vidtagas för en väsentligt vidgad sådan forskning. Det vore tydligt, att högskolan därvid måste få en betydelsefull uppgift, framför allt bestående i att utbilda samt ställa till förfogande för forskning lämpade krafter, ty forskningens lyckosamma bedrivande betingades främst av, att det funnes tillgång på dugliga forskare. Då det vore styrelsens uppfattning, att tillgång på docentstipendier skulle vara av stor betydelse för att stimulera intresset för forskning hos härför lämpade ingenjörer, ansåge styrelsen, att motiven för inrättande av docentstipendier avsevärt vunnit i styrka under det gångna året. Styrelsen ville därför kraftigt tillstyrka lärarkollegiets framställning i ärendet.

Omorganisation av bibliotekspersonalen. Av handlingarna inhämtas, att vid biblioteket för närvarande finnes anställd följande personal:

*Ordinarie personal.*

|                                   | Lönegrad. |
|-----------------------------------|-----------|
| 1 bibliotekarie . . . . .         | B 22      |
| 1 biblioteksvaktmästare . . . . . | B 5       |

*Icke-ordinarie personal.*

|                                                        |    |
|--------------------------------------------------------|----|
| 1 amanuens . . . . .                                   | 18 |
| 1 " . . . . .                                          | 16 |
| 1 biblioteksassistent (halvtidstjänstgöring) . . . . . | 11 |
| 2 kanslibiträden . . . . .                             | 7  |
| 1 vaktmästare . . . . .                                | 5  |
| 1 kontorsbiträde . . . . .                             | 4  |
| 1 extra garderobsvakt . . . . .                        | 1. |

Härtill kommer tillfällig arbetshjälp.

Vidare framgår av handlingarna, att besöks- och lånefrekvensen vid biblioteket från och med år 1921 till och med budgetåret 1936/37 ställt sig på sätt angives i omstående tabell:

| År, respektive<br>budgetår | Besö-<br>kande<br>omkring | Fram-<br>tagna<br>böcker<br>omkring | Hemlän<br>(oberäk-<br>nade s. k.<br>långlän) | Foto-<br>kopior | Öppethållande |          |           |
|----------------------------|---------------------------|-------------------------------------|----------------------------------------------|-----------------|---------------|----------|-----------|
|                            |                           |                                     |                                              |                 | dagar         | timmar   |           |
|                            |                           |                                     |                                              |                 |               | läneexp. | läsesalar |
| 1921 . . . . .             | 4,100                     | 13,900                              | 1,900                                        | —               | 223           | 1,008    | 1,008     |
| 1926/27 . . . . .          | 7,700                     | 20,600                              | 3,632                                        | —               | 225           | 1,027    | 1,027     |
| 1928/29 . . . . .          | 9,800                     | 31,000                              | 4,142                                        | —               | 225           | 1,027    | 1,027     |
| 1930/31 . . . . .          | 10,300                    | 32,700                              | 4,952                                        | —               | 251           | 1,175    | 1,611     |
| 1931/32 . . . . .          | 14,600                    | 42,000                              | 6,185                                        | —               | 299           | 1,587    | 2,043     |
| 1932/33 . . . . .          | 16,900                    | 48,700                              | 6,777                                        | 4,800           | 300           | 1,636    | 2,122     |
| 1933/34 . . . . .          | 18,700                    | 51,700                              | 7,350                                        | 1,140           | 298           | 1,620    | 2,080     |
| 1934/35 . . . . .          | 18,900                    | 54,100                              | 9,094                                        | 5,145           | 300           | 1,618    | 1,939     |
| 1935/36 . . . . .          | 21,500                    | 66,500                              | 9,094                                        | 8,142           | 296           | 1,608    | 1,936     |
| 1936/37 . . . . .          | 20,750                    | 68,200                              | 9,314                                        | 7,970           | 297           | 1,601    | 1,943     |

Lärarkollegiet har framhållit bland annat, att en kraftig ökning av bibliotekets lönestat vore nödvändig för att högskolan skulle kunna fylla sin uppgift. Högskolan hade under de senare åren vuxit på mångahanda sätt utan att motsvarande ökning av bibliotekspersonalen ägt rum. Dessutom vore högskolans bibliotek avsett icke blott för lärare och studerande vid högskolan utan även för ingenjörer och teknici i hela landet, vilka senare utgjorde icke mindre än cirka 60 procent av besökantalet. Det vore därför av stor betydelse att biblioteket hade tillfälle såväl att anskaffa modern teknisk litteratur som att klassificera, katalogisera, ordna och uppställa densamma ävensom att hålla lokalerna öppna i erforderlig utsträckning, vilket för närvarande icke vore möjligt.

För att få frågan rörande bibliotekets anslagsbehov belyst och utredd hade ett av högskolans bibliotekarie år 1938 upprättat förslag i ämnet överlämnats till riksbibliotekarien och överbibliotekarien i Uppsala, vilka därefter inkommit med yttranden. Beträffande detta förslag och yttrandena däröver hänvisas till handlingarna i ärendet.

De båda sakkunnigas uttalanden överensstämde i mycket stor utsträckning med varandra och särskilt i en punkt vore de fullt ense, nämligen däri, att de nuvarande förhållandena vore ohållbara. Det hade sålunda med skärpa framhållits, att chefbibliotekarien borde erhålla en högre löneställning, samt att två andre bibliotekariebefattningar borde inrättas. Det hade vidare påtalats som märkligt, att endast tvenne befattningar vore ordinarie och betecknats som en svaghet, att, bortsett från bibliotekarietjänsten, ordinarie befattningar med högre kompetens helt saknades, vilket försvårade att planmässigt organisera biblioteket och att rätt fördela dess arbetsuppgifter.

Vid ställningstagande till föreliggande förslag till lösande av bibliotekets personalfrågor hade lärarkollegiet anslutit sig till ett av överbibliotekarien i Uppsala framlagt förslag, där antalet ordinarie befattningar vore något större och en utveckling till bibliotekariens förslag förordats.

Under hänvisning till de sakkunnigas uttalanden och till vad sålunda framförts hemställde lärarkollegiet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå

- 1) bibliotekariebefattningens uppflyttande från lönegraden A 22 till A 26,
- 2) inrättandet av två andrebibliotekariebefattningar i lönegraden A 21,

- 3) inrättandet av en ordinarie biblioteksassistentbefattning i lönegraden A 11,
- 4) inrättandet av två ordinarie kanslibiträdesbefattningar i lönegraden A 7,
- 5) ordinarie vaktmästarbefattningens uppflyttande till lönegraden A 7,
- 6) inrättandet av en ordinarie expeditionsvaktjänst i lönegraden A 5,
- 7) inrättandet av två amanuensbefattningar i 18 lönegraden, varvid den nuvarande amanuensbefattningen i 16 lönegraden skulle utgå,
- 8) inrättande av en extra garderobstjänst (halvtjänst) i 1 lönegraden,
- 9) ökning av anslaget för tillfälliga arbetskrafter med 1,274 kronor till 2,200 kronor.

*Styrelsen* har anslutit sig till den uppfattning, varifrån utredningen utgått, nämligen att biblioteket hade att betjäna ej endast tekniska högskolan, dess lärare och studerande utan även i allt mer vidgad utsträckning den tekniska forskningen utanför högskolan. Med hänvisning till den verkställda utredningen instämde styrelsen sålunda i lärarkollegiets förslag. Samtidigt ville styrelsen uttala den meningen, att vid tillsättande av personalen borde tagas hänsyn till förefintligt behov av att i viss utsträckning hava tillgång till tjänstemän med ingenjörstekniska insikter.

Av styrelsens protokoll inhämtas, att professorn C. W. Oseen till protokollet, med instämmande i vad styrelsen uttalat, ytterligare anfört, att av de handlingar rörande tekniska högskolans bibliotek, som ställts till styrelsens förfogande, framginge, att biblioteket med avseende på det s. k. inre arbetet, böckernas ordnande och katalogisering m. m., befunne sig i ett synnerligen otillfredsställande skick. Det framginge av dessa handlingar, liksom det bestyrktes av erfarenheten, att det funnes fall, i vilka bibliotekspersonalen icke vore i stånd att medelst katalogerna avgöra, om en efterfrågad bok ägdes av biblioteket eller icke. Att det skulle varit omöjligt att med den tillgängliga personalen utföra det ifrågavarande arbetet, hade icke visats. Starkast motiverat av alla de äskanden, som nu framställts, vore därför förslaget om anställandet vid högskolan av en souschef, som kunde övertaga ansvaret för det inre arbetet. Om en sådan befattning inrättades, borde dess innehavare i framtiden uppenbarligen medverka vid utarbetandet av planerna för bibliotekets fortsatta utveckling. Även från denna synpunkt vore nu ett av de viktigaste, för att icke säga det allra viktigaste, önskemålet beträffande biblioteket, att en souschefbefattning av detta slag komme till stånd.

*Statskontoret* har yttrat följande: I sina riksdagspetita för budgetåret 1937/38 hade högskolan framlagt utredning angående bibliotekets verksamhet och den härför erforderliga personalen. Två alternativa förslag till ordnandet av bibliotekets personalfråga hade under utredningen framkommit. Det ena av dessa förslag, som förordats av riksbibliotekarien, slutade på en kostnads-summa av i runt tal 39,000 kronor, medan det andra, som lades till grund för högskolans framställning i ämnet, innebar ett medelsbehov för ändamålet av cirka 45,000 kronor.

I 1937 års statsverksproposition hade föredragande departementschefen yttrat, bland annat, att bibliotekets lönestat i förslaget givits en omfattning, som enligt hans förmenande icke stode i rimlig proportion till vare sig bibliotekets storleksordning eller de uppgifter, biblioteket hade att fylla. Departementschefen, som därför ansett sig allenast på ett par punkter kunna tillmötesgå högskolans förslag, tillstyrkte anslagshöjningar till ett belopp av 7,000 kronor, motsvarande en ökning å bibliotekets lönestat av i det närmaste 30 procent.

Riksdagen hade bifallit vad sålunda föreslagits.

Oaktat vad departementschefen sålunda uttalat och den väsentliga höjning av lönestaten vid biblioteket, som beviljats, hade högskolan i sina riksdagspetita för löpande budgetår upprepat de tidigare gjorda framställningarna. I 1938 års statsverksproposition hade emellertid departementschefen icke upptagit högskolans hemstallan i denna del.

Vid högskolans nu föreliggande framställning i samma ämne hade fogats en av bibliotekarien gjord ny utredning angående biblioteket, vilken utmynnade i tre alternativa förslag till personalstat för biblioteket, slutande på en kostnadssumma, som med utgångspunkt från lönerna enligt gällande avlöningsreglemente belöpte sig till i runt tal respektive 88,000, 84,000 och 51,000 kronor. Över bibliotekariens förslag hade yttranden inhämtats av riksbibliotekarien Collijn och överbibliotekarien Grape, vilka var för sig framlagt förslag till ny personalstat för högskolans bibliotek, enligt vilka lönekostnaderna — jämväl beräknade enligt gällande avlöningsreglemente — skulle uppgå till omkring 68,000 kronor. Av de sålunda framkomna alternativen hade högskolan anslutit sig till det av överbibliotekarien Grape uppgjorda. Till jämförelse nämndes, att den nuvarande avlöningstaten slutade på omkring 31,000 kronor.

Uppenbart vore, att med den nutida utvecklingen på ingenjörsvetenskapens och teknikens område ett tekniskt bibliotek, som ville följa med sin tid, hade att fylla stora krav i olika hänseenden. Vad anginge tekniska högskolans bibliotek hade en fortlöpande ökning inträtt i fråga om antalet volymer, besökare, framtagna böcker och hemlän, sedan den nuvarande personalorganisationen tillkom vid 1930 och 1931 års riksdagar. Måhanda hade även biblioteksmaterialets beskaffenhet numera blivit sådant att för bibliotekets ordnande och skötsel tekniskt utbildade arbetskrafter vore erforderliga. Statskontoret ville därför icke bestrida, att skal kunde anföras för en utvidgning av biblioteksorganisationen.

Även med erkännande härav måste statskontoret emellertid anse det uteslutet, att statsmakterna skulle utan en mera allsidig utredning än som nu presterats besluta en ny organisation av här föreslagen omfattning, vilken i avseende å personaluppsättningen innebure en synnerligen kraftig utvidgning med inrättande av ett flertal nya befattningar och för vilken kostnaderna skulle överstiga de nuvarande med mera än 100 procent. Vid en dylik utredning torde jämväl utrymme böra givas åt ekonomiska synpunkter och hänsyn tagas till statsverkets berättigade intresse, att kostnaderna för ändamålet hålles inom rimliga gränser, samt tillika beaktas högskolebibliotekets förhållande till andra större tekniskt-vetenskapliga bibliotek såsom patent- och registreringsverkets, statens järnvägars och ingenjörsvetenskapsakademiens, varjämte givetvis borde uppmärksammas, att landet numera fått ytterligare en teknisk högskola, vars bibliotek jämväl ställde stora krav på statskassan.

Under hänvisning till föredragande departementschefens ovan återgivna uttalande i 1937 års statsverksproposition ävensom till den betydande anslagshöjning, som beviljades å bibliotekets lönestat så sent som vid 1937 års riksdag, ansåge sig statskontoret i nuvarande läge icke heller kunna tillstyrka mindre utökningar i den nuvarande personalorganisationen.

Laboratorievaktmästartjänst inom fackavdelningen för kemi och kemisk teknologi. *Lärarkollegiet* har erinrat, att i samband med överflyttandet av undervisningen i de kemiska läroämnena från Drottninggatan till Valhallavägen medel beviljats till en ny laboratorievaktmästarbefatt-

ning utöver de två som förut funnes vid de kemiska laboratorierna. Sedan en professur i oorganisk kemi inrättats år 1920, hade det allmänna kemiska laboratoriet uppdelats i ett oorganiskt och ett organiskt kemiskt laboratorium. Då denna nya laboratorievaktmästarbefattning, som sig borde, tilldelats institutionen för oorganisk kemi, hade följden blivit, att de elektrokemiska och organiskt kemiska laboratorierna måste hava gemensam vaktmästare. Detta hade visserligen kunnat gå för sig i de tidigare små lokalerna, men i samband med utbyggnad av en särskild kemibyggnad hade det visat sig nödvändigt att erhålla ytterligare en laboratorievaktmästare. Behovet hade varit kännbart alltsedan år 1921.

På grund av den stora omfattningen av laboratorierna för teoretisk och elektrokemi och för organisk kemi hade lärarkollegiet i sina riksdagspetita för budgetåret 1937/38 gjort framställning om inrättande av en sådan befattning. Framställningen hade resulterat i att 1,500 kronor beviljats till bestridande av vaktmästargöromål inom fackavdelningen. Sedan dess hade emellertid nya skäl tillkommit.

Den laboratorievaktmästare, som innehade befattningen å institutionerna för teoretisk och elektrokemi och för organisk kemi, hade vid arbete å det organiskt-kemiska laboratoriet ådragit sig sjukdom, som nödvändiggjort partiell tjänstledighet under långa tidsperioder. Högskolan hade på grund härav vidtagit åtgärder för en sådan omplacering, att han kunde beredas full tjänstgöring. Det hade varit möjligt att överföra honom till institutionen för teoretisk kemi jämte den ur professuren för teoretisk och elektrokemi från och med 1 juli 1937 utbrutna institutionen för teknisk elektrokemi. Denne laboratorievaktmästare finge därigenom full sysselsättning, men överflyttningen inverkade menligt på institutionen för organisk kemi. Det för bestridande av vaktmästargöromål beviljade beloppet försloge icke till avlönande av en person med de kvalifikationer, som måste påfordras för en laboratorievaktmästare. För sådant ändamål krävdes en person med kännedom om kemiska preparater och deras förvaring samt om iordningställandet av de apparater m. m. som förekomme vid undervisningen. Med till buds stående medel kunde vaktmästarbiträde vid sistnämnda institution endast disponeras fyra timmar per dag, vilket vore otillräckligt. Sedan en laboratoriefattning i kemi av 1938 års riksdag blivit beviljad och därmed övningarna på det organiskt-kemiska laboratoriet blivit ökade, vore en ordinarie laboratorievaktmästare å detta laboratorium oundgängligen nödvändig för arbetets bedrivande.

Med hänvisning till vad sålunda anförts hemställde lärarkollegiet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1939 års riksdag inrättandet av en ordinarie laboratorievaktmästarbefattning å institutionen för organisk kemi inom fackavdelningen för kemi och kemisk teknologi. Vid bifall härtill skulle avlöningsstaten minskas med det belopp av 1,500 kronor, som vore avsett för bestridande av vaktmästargöromål å sagda institution.

Ökad ersättning till portvakter. Vid högskolan funnes, anför *lärarkollegiet*, fyra portvakter anställda, vilka sedan gammalt avlönats med 50 kronor per månad samt åtnjutit fri bostad, lyse och värme.

I sina petita till 1935 års riksdag (jfr 1935 års åttonde huvudtitel, sid. 358), hade högskolan hemställt om höjning av portvakternas avlöning från 50 till 100 kronor. Till stöd härför hade åberopats, att en avlöning av 50 kronor per månad vore lägre än vad som erfordrades för levnadskostnader, att det endast tack vare en del biinkomster genom försäljning till de stu-

derande av diverse förnödenheter för studierna varit möjligt för portvakterna att försörja sig samt att portvakternas arbete stegrats i mån som högskolan utvecklats, varigenom möjligheter till biinkomster minskats. Statskontoret hade avstyrkt bifall till den gjorda framställningen under framhållande att ifrågavarande portvaktssysslor till sin natur vore bisysslor och således icke kunde vara avsedda att åt vederbörande bereda full försörjning. Departementschefen hade framhållit, att det syntes honom som om omfattningen av portvakternas åligganden icke gäve dem tillfälle att genom bisysslor förskaffa sig namnvarda inkomster och förordat en höjning av portvaktslönen från 50 till 75 kronor i månaden.

Emellertid hade högskolan avsevärt vuxit i storlek och portvakternas möjligheter att förskaffa sig biinkomster, som nämnts, blivit allt mindre.

På grund av sin anställningsform hade de vidare icke kommit i åtnjutande av de provisoriska tillägg och den ökning i löneinkomster, som redan tillerkänts eller föreslagits skola tillerkännas befattningshavare i statens tjänst.

Då en portvakt vid tekniska högskolan sålunda stode på en lönenivå, som helt skilde sig från övriga statsinstitutioners och portvaktssysslan till sin natur vore huvudsyssla samt arbetets omfattning väsentligt ökat och tillfällena till biinkomster bevisligen avsevärt minskat, hemställde lärarkollegiet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1939 års riksdag en höjning av portvakternas kontanta löneformåner från 75 till 125 kronor i månaden.

Statskontoret har erinrat, att löneförhöjning beviljats högskolans portvakter så sent som vid 1935 års riksdag med ett belopp, motsvarande 50 procent av deras tidigare kontanta löneformåner. Med hänsyn härtill och under hänvisning till vad statskontoret tidigare anfört (jfr ovan) funne ämbetsverket tveksamt, om ytterligare lönehöjning nu borde beviljas. Statskontoret ville dock icke motsätta sig, att portvakterna bereddes något ökade löneformåner. Den kontanta lönen syntes därvid böra begränsas till ett belopp av högst 100 kronor för månad.

Beredande av extra ordinarie anställning åt telefonister. *Lärarkollegiet* har erinrat, att högskolans två telefonister erhöles avlöning från högskolans expensanslag. Dessa kunde icke enligt pensionsreglementet för arbetare beredas pensionsrätt, emedan de rätteligen tillhörde tjänstemannagruppen. För att erhålla pensionsrätt måste emellertid sådan befattningshavare erhålla avlöning enligt av Kungl. Maj:t fastställd löneplan och således från anslag till avlöningar.

Statsanställda telefonister vore i allmänhet uppförda som extra ordinarie befattningshavare i 2 lönegraden. Då det vore skäligt att högskolans telefonister komme i åtnjutande av pensionsrätt hemställde lärarkollegiet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå extra ordinarie anställning i nämnda lönegrad åt högskolans telefonister.

Snickarbefattning. Till stöd för förslaget om inrättande av denna befattning har *lärarkollegiet* åberopat, att verksamheten vid högskolans verkstad under senare år väsentligen ökats. Sålunda hade under det sista året tvänne personer varit anställda och haft full sysselsättning där. Det vore därför lampligt, att för den ena av nämnda personer inrätta en ordinarie befattning med placering i 7 lönegraden. För den handelse denna befattning uppfördes på högskolans avlöningsstat, kunde det av högskolan till samlingar och laborationer för högskolans verkstad begärda beloppet å 1,000 kronor utgå och de högskolans institutioner, som anlitade denna, kunde få arbeten utförda till billigare pris.

Statskontoret har härom yttrat följande: Då av vad i ärendet anförts syntes framgå, att behov av minst en befattningshavare med full sysselsättning föreläge vid högskolans verkstad, torde erinran ej böra riktas mot att en fastare anställning än hittills möjliggjordes för en befattningshavare därstädes. Statskontoret, som icke ansåge sig kunna tillstyrka inrättandet av en ordinarie befattning för ändamålet, ville förorda, att medel för beredande av extra ordinarie anställning anvisades å den under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal upptagna delposten till grundavlöningar. Mot den av högskolan föreslagna lönegradsplaceringen torde icke finnas anledning till erinran. Ett för verkstaden under reservationsanslaget till materiel m. m. för samlingar och laborationer beräknat belopp torde vid bifall till framställningen icke längre vara erforderligt.

Ändring av benämningen å vissa professurer m. m. *Lärar-kollegiet* har i anledning av framställningar från vederbörande avdelningskollegier framlagt förslag om ändringar i benämningen på vissa professurer m. m.

Det hade sålunda visat sig behövt, att till professuren i beskrivande geometri överflytta vissa delar av matematikundervisningen och att i sammanhang med lantmäteriundervisningens inordnande vid högskolan ävenledes till professuren överföra en del undervisning, som förut tillhört undervisningen i geodesi. Då beskrivande geometrien i själva verket utgjorde en gren av tillämpad matematik, vore det mera adekvat, att professuren benämndes tillämpad matematik.

Vidare vore det lämpligt, att namnet på professuren i husbyggnadslära ändrades till arkitektur I för att därigenom betona, att detta läroämne vore att betrakta såsom en ingående del av arkitekturen.

I avseende på professuren i läran om vattenmotorer hade läran om pumpar alltid utgjort en betydelsefull integrerande del av undervisningen och det syntes därför lämpligt, att professurens namn ändrades i överensstämmelse härmed.

Övriga föreslagna ändringar vore av mera språklig och formell natur.

På grund härav hemställde lärarkollegiet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå följande ändringar å namnen på nedannämnda befattningar

|                                                      |                                                   |
|------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|
| professuren i beskrivande geometri . . . . .         | ändrades till professur i tillämpad matematik     |
| professuren i husbyggnadslära I . . . . .            | » » professur i arkitektur I                      |
| professuren i arkitektur . . . .                     | » » professur i arkitektur II                     |
| professuren i läran om förbränningsmotorer . . . . . | » » professur i förbränningsmotorteknik           |
| professuren i läran om vattenmotorer . . . . .       | » » professur i läran om vattenmotorer och pumpar |
| professuren i skeppsbyggnadslära . . . . .           | » » professur i skeppsbyggnad                     |
| professuren i vattenbyggnadslära I . . . . .         | » » professur i vattenbyggnad I                   |

|                                  |          |      |                                  |
|----------------------------------|----------|------|----------------------------------|
| speciallärarbefattningen i forn- |          |      |                                  |
| lämningar och naturskydd         | ändrades | till | speciallärarbefattning i forn-   |
|                                  |          |      | lämnings- och naturskydds-       |
|                                  |          |      | lära                             |
| speciallärarbefattningen i hus-  |          |      |                                  |
| byggnadslära II . . . . .        | »        | »    | speciallärarbefattning i hus-    |
|                                  |          |      | byggnadslära                     |
| speciallärarbefattningen i läran |          |      |                                  |
| om uppvärmnings- och ven-        |          |      |                                  |
| tilationsanordningar . . . . .   | »        | »    | speciallärarbefattning i värme-  |
|                                  |          |      | och ventilationsteknik           |
| speciallärarbefattningen i vat-  |          |      |                                  |
| tenbyggnadslära II . . . . .     | »        | »    | speciallärarbefattning i vatten- |
|                                  |          |      | byggnad II.                      |

Departement-  
schefen.

Högskolan har tidigare vid ett par tillfällen framfört det även i år föreliggande förslaget om inrättande av en professur i *industriell ekonomi och organisation*. Jag har vid anmälan av ärendet uttalat, att förslaget syntes utgöra en för vårt näringsliv aktuell och viktig fråga. Så tungt vägande skäl hava enligt min mening numera anförts för bifall till högskolans förslag i denna del, som understötts av en stark opinion bland målsmännen för den svenska industrien, att jag icke längre vill förorda ett uppskov med lösandet av denna fråga. I det praktiska arbetet tagas högskoleingenjörerna numera i växande omfattning i anspråk för uppgifter av organisatorisk och driftsekonomisk natur, och utvecklingen på det industriella området synes ställa ökade krav på de från högskolan utgångna ingenjörernas förmåga att handskas med spörsmål av denna art. Det är under sådana förhållanden av vikt, att vid högskolan beredes en undervisning i ämnet, som kan bättre än nu är fallet dugliggöra de blivande ingenjörerna för berörda arbetsuppgifter. Såsom i den föreliggande utredningen framhållits, har ämnesområdet vid tekniska högskolor i utlandet erhållit en mycket framskjuten plats i undervisningen. För att i görligaste mån tillgodose vår högre tekniska undervisnings behov i detta hänseende vill jag tillstyrka, att en professur i industriell ekonomi och organisation inrättas vid högskolan från och med nästa budgetår i stället för den nuvarande speciallärarbefattningen i industriell organisation. Härvid förutsätter jag i likhet med lärarkollegiet, att de studerande, som vilja förskaffa sig en vidgad utbildning inom förevarande område, erhålla lätnader i andra ämnen.

Högskolans förslag angående *ordnande av undervisningen i de geodetiska läroämnena* innebär i huvudsak överförande på ordinarie stat av den nuvarande personliga professuren i geodesi och en omgruppering av läroämnena mellan olika befattningshavare i syfte att tillgodose behovet av kvalificerad undervisning och ökat utrymme för forskning inom vissa betydelsefulla områden av geodesien, särskilt fotogrammetrien. Den föreliggande framställningen har bringat mig den uppfattningen, att förslaget utgör en god lösning av frågan om ordnande av omförmälda undervisning. Jag anser mig därför böra tillstyrka detsamma.

Vid anmälan i 1937 års åttonde huvudtitel (sid. 316) av frågan om anslag till *docentstipendier* vid högskolan anslöt jag mig till den av högskolemyndigheterna hävdade uppfattningen, att genom inrättandet av sådana stipendier den tekniska forskningsverksamheten skulle befrämjas och väl kvalificerade krafter fastare knytas till högskolan, än som vore fallet med speciallärare. Jag framhöll emellertid, att frågan syntes vara i behov av ytterligare utredning, innan den kunde bringas till sin lösning. Den i ärendet numera föreliggande utredningen synes utgöra tillräckligt underlag för ett positivt beslut i ämnet. Emellertid finner jag det lämpligt att, innan ännu någon erfarenhet föreligger för ett bedömande av rekryteringsmöjligheterna och docentstipendieinstitutionens användbarhet i övrigt vid de tekniska högskolorna, antalet stipendier begränsas till förslagsvis fyra. Jag förordar alltså, att vid tekniska högskolan från och med nästa budgetår inrättas fyra docentstipendier. Erinras må, att docentstipendierna vid universiteten utgå med 6,000 kronor, varmed följer rätt till dyrtidstillägg enligt de grunder, som gälla för befattningshavare vid s. k. nyreglerade verk. Då dyrtidstillägg icke lämpligen bör utgå å de av mig till nyinrättande föreslagna docentstipendierna vid tekniska högskolan men stipendieförmånerna böra i stort sett överensstämma med dem, som tillämpas vid universiteten, föreslår jag, att det av högskolan ifrågasatta stipendiebeloppet av 6,000 kronor höjes till 6,800 kronor. Närmare bestämmelser angående docentstipendierna, innefattande jämväl föreskrifter om förening av docentstipendium med speciallärar- eller annan lärarbefattning, torde i sinom tid få meddelas av Kungl Maj:t. Då docentstipendierna motiverats huvudsakligen med angelägenheten av att kunna bereda kvalificerade fackmän tillfälle till teknisk forskningsverksamhet, får det förutsättas, att en viss försiktighet kommer att iakttagas vid förening av docentstipendium med nämnda befattningar. Denna fråga bör särskilt uppmärksammas vid meddelandet av berörda närmare bestämmelser.

I detta sammanhang må i anledning av förslaget om inrättande av en laboratorsbefattning i fysik framhållas, att utvecklingen vid högskolan synes nödvändig göra en avlastning av arbetsuppgifter från professuren i ämnet. Jag vill erinra, att professuren i kemisk teknologi vid högskolan från och med innevarande budgetår beretts lättnad genom tillkomsten av en laboratorsbefattning i kemi. Ehuru skäl tala för att fysikundervisningen vid högskolan bör ordnas på liknande sätt, anser jag det först böra prövas, om icke vissa av de åligganden, som åvila professorn i fysik, kunna, utan att äventyra docentstipendiernas syfte, överflyttas på innehavare av sådant stipendium. På grund härav anser jag mig icke böra nu biträda högskolans förslag om inrättande av befattning som laborator i fysik.

Sedan lokalfrågan för högskolans bibliotek blivit ordnad genom beslut av 1928 och 1929 års riksdagar, upptogs *bibliotekets personalfråga* till behandling i 1930 års åttonde huvudtitel (sid 345 ff.). Därvid föreslog departementschefen, att bibliotekarien, som då uppbar arvode, skulle beredas ordinarie an-

ställning i lönegraden B 24 samt att medel skulle anvisas till utökning av den icke-ordinarie personalen. Riksdagen biföll förslaget med den ändringen, att bibliotekariebefattningen placerades i lönegraden B 22. Därefter hava anslagsmedlen till personalens avlönande ökats, senast med 7,000 kronor genom beslut av 1937 års riksdag. Det förslag till lönestat för biblioteket, som högskolan framlade i sina anslagsäskanden för innevarande budgetår, innebar en betydande ökning och det nu föreliggande motsvarande förslaget för budgetåret 1939/40 en ännu väsentligare ökning av de till biblioteket anvisade anslagsmedlen. Såvitt av tillgängliga handlingar framgår, förutsattes i förstnämnda anslagsäskanden, att antalet befattningar vid biblioteket skulle ökas från 10 till 11, medan det nu föreliggande förslaget innebär en ökning till 18.

Ehuru jag i likhet med de av högskolan anlitade sakkunniga icke tvivlar på att högskolan skulle tillfullo kunna utnyttja den föreslagna personalen, har jag, bland annat med hänsyn till vad vid ärendets behandling i högskolans styrelse förekommit, icke blivit övertygad om behovet av en så vittomfattande förändring av personalkadern. Mest angeläget synes för närvarande vara, att medel anvisas till anställande av en inom det tekniska biblioteksfacket erfarer person för att såsom bibliotekariens närmaste man deltaga i handhavandet av det numera otvivelaktigt hårt arbetsbelastade bibliotekets skötsel. Lämpligen bör denne befattningshavare tills vidare erhålla extra ordinarie ställning och i likhet med andre bibliotekarie avlönas enligt 21 lönegraden. Härutöver vill jag till förstärkning av bibliotekets arbetskrafter förorda en höjning av anslagsmedlen till grundavlönningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal med 2,500 kronor.

Vid anmälan av frågan om en ny *laboratorievaktmästarbefattning inom fackavdelningen för kemi och kemisk teknologi* i 1937 års åttonde huvudtitel (sid. 315) fann jag behov föreligga av ytterligare vaktmästarhjälp inom avdelningen. Jag ansåg mig dock icke kunna biträda framställt förslag om inrättande av en ordinarie sådan befattning utan föreslog i stället, att behovet till en början skulle tillgodoses genom anvisande av 1,500 kronor till bestridande av vaktmästargöromål. Inom ifrågavarande avdelning finnas tio olika institutioner, de flesta med laboratorier. För biträde vid dessa har högskolan för närvarande till sitt förfogande tre laboratorievaktmästare, var till kommer den befattningshavare, som kan erhållas för berörda belopp å 1,500 kronor. Den föreliggande framställningen visar, att institutionen för organisk kemi är i trängande behov av en heltidstjänstgörande laboratorievaktmästare. Enligt vad jag förvissat mig om, kan detta behov icke tillgodoses inom ramen av nuvarande avlöningsanslag. På grund härav och då behovet är av stadigvarande natur, anser jag mig böra tillstyrka förslaget om inrättande av en ordinarie laboratorievaktmästartjänst vid avdelningen. Vid bifall härtill skulle anslag till bestridande av vaktmästargöromål icke längre utgå.

En *höjning av portvakternas kontanta löneförmåner* finner jag väl motiverad. Jag anser emellertid i likhet med statskontoret, att höjningen bör begränsas till 25 kronor i månaden, varigenom den kontanta månadslönen skulle utgå med 100 kronor. Vid bifall härtill skulle kostnadsökningen bli  $(4 \times 25 \times 12 =)$  1,200 kronor.

Det framlagda förslaget om *beredande av extra ordinarie anställning åt högskolans två telefonister* förordar jag med allenast den ändringen, att telefonisterna tills vidare placeras i 1 lönegraden eller i samma lönegrad som telefonisten hos vitterhetsakademien. Då högskolans telefonister enligt under hand inhämtad upplysning anställdes år 1935 och tillförsäkrats ett månadsarvode å 170 kronor jämte fyra ålderstillägg å vardera 15 kronor, skulle den extra ordinarie anställningen medföra utöver pensionering någon löneförbättring. Vid bifall till detta förslag bör högskolans omkostnadsanslag, från vilket telefonisternas avlöning nu utgår, minskas med i runt tal 4,000 kronor.

Förslaget om *inrättande av en snickarbefattning* anser jag mig böra biträda på det av statskontoret förordade sättet. Jag föreslår alltså, att för nästa budgetår medel anvisas till avlönande av en extra ordinarie befattningshavare i 7 lönegraden. Vid bifall härtill erfordras icke under materielanslaget medel till högskolans verkstad.

Mot förslaget om *ändrad benämning å vissa lärarbefattningar* har jag intet att erinra. Den vid högskolans personalförteckning fogade anmärkningen bör ändras i överensstämmelse med förslaget. Enligt vad jag under hand från högskolan inhämtat medför högskolans förslag i denna del icke vare sig nu eller i framtiden några ökade kostnader för statsverket.

I övrigt ifrågasätter jag icke andra ändringar i den för tekniska högskolan gällande personalförteckningen och avlöningsstaten, än som föranledas av löneregleringen för civiltjänstningen. I anslutning till vad chefen för finansdepartementet anført beträffande dyrtidstillägg å arvoden bör en omräkning ske av sådana nu utgående arvoden och andra motsvarande ersättningar vid högskolan, som icke beröras av nämnda lönereglering. I likhet med vad jag förutsatt beträffande universiteten anser jag emellertid, att härmed bör anstå, intill dess närmare utredning i ärendet föreligger. Högskolan torde i sina anslagsäskanden för budgetåret 1940/41 böra förebringa sådan utredning och förslag till jämkning i berörda arvoden och ersättningar.

De i avlöningsstaten uppförda anslagsposterna beräknar jag på följande sätt:

Anslagsposten till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat*, nu 556,900 kronor, bör bestämmas till summan av de löner i högsta löneklass, som enligt det av 1938 års riksdag godkända förslaget till civilt avlöningsreglemente skola utgå till de ordinarie tjänstemännen, minskad med summan av pensionsavdragen. Vid bifall till mina förut framställda förslag angående

inrättande av två ordinarie professurer, den ena i industriell ekonomi och organisation och den andra i geodesi med utjämningsräkning, samt en laboratorievaktmästare skulle den sålunda beräknade summan utgöra i avrundat tal 679,000 kronor. Härav belöpa 29,600 kronor å de nya befattningarna.

Då professorn Rubin uppnår pensionsåldern före utgången av innevarande budgetår, bortfaller anslagsposten till avlöning till tjänsteman å indragningsstat.

Anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, nu 171,800 kronor, bör å ena sidan sänkas med de till speciallärarna i industriell organisation och i geodesi III nu utgående arvodena, 3,000 kronor respektive 4,200 kronor, tillhopa 7,200 kronor, och å andra sidan höjas med dels de föreslagna arvodena till en speciallärare i ägomätning, 1,900 kronor, och en speciallärare i planmätning och nivellering, 3,600 kronor, dels ock det för docentstipendier avsedda beloppet av  $(4 \times 6,800 =)$  27,200 kronor. Anslagsposten bör således höjas med  $(1,900 + 3,600 + 27,200 - 7,200 =)$  25,500 kronor och uppföras med  $(171,800 + 25,500 =)$  197,300 kronor.

Delposten till *grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal*, nu 365,750 kronor, bör vid bifall till vad jag tidigare föreslagit å ena sidan sänkas med 1,500 kronor (vaktmästargöromål) och å andra sidan höjas med dels i runt tal 6,800 kronor (befattningshavare i biblioteket i 21 lönegraden), dels 2,500 kronor (ytterligare förstärkning av bibliotekets arbetskrafter), dels 1,200 kronor (ökad ersättning åt portvakter), dels 4,750 kronor (två telefonister i 1 lönegraden), dels ock 3,300 kronor (snickare i 7 lönegraden). Vid beräkningen av grundavlöningarna för de nämnda extra ordinarie befattningshavarna har jag utgått från de av chefen för finansdepartementet ifrågasatta ändrade lönebestämmelserna för icke-ordinarie personal och verkställt reduktion med pensionsavdrag. Därjämte bör delposten höjas på grund av löne regleringen för den nu anställda icke-ordinarie personalen. Den härav betingade höjningen beräknar jag till 12,200 kronor. Förevarande delpost bör således uppföras med inalles  $(365,750 - 1,500 + 6,800 + 2,500 + 1,200 + 4,750 + 3,300 + 12,200 =)$  395,000 kronor.

Delposten till *avlöningsförhöjningar m. m. åt övrig icke-ordinarie personal*, nu 3,850 kronor, torde för nästa budgetår kunna beräknas till förslagsvis 6,200 kronor.

Såsom en följd av löne regleringen bortfaller anslagsposten till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, som nu är upptagen med 25,200 kronor. I avlöningstaten bör emellertid av samma anledning uppföras en ny anslagspost till *rörligt tillägg*, som jag beräknar till 44,500 kronor.

De *särskilda uppbördsmedlen* torde även för nästa budgetår böra beräknas till 275,000 kronor.

Förevarande anslag, i vars disposition jag i övrigt icke ifrågasätter någon ändring, bör alltså för nästa budgetår uppföras med  $(679,000 + 197,300 +$

+ 395,000 + 6,200 + 44,500 — 275,000 =) 1,047,000 kronor. Anslagshöjningen utgör (1,047,000 — 859,700 =) 187,300 kronor, varav omkring 126,000 kronor betingas av löneregleringen.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att  
dels godkänna följande personalförteckning för tekniska högskolan, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

| Personalförteckning.                        |                                     | Lönegrad. |
|---------------------------------------------|-------------------------------------|-----------|
| Befattning.                                 | <i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i> |           |
| 41 professorer . . . . .                    |                                     | A 30      |
| 1 sekreterare . . . . .                     |                                     | A 26      |
| 1 kamrerare . . . . .                       |                                     | A 24      |
| 1 bibliotekarie . . . . .                   |                                     | A 22      |
| 1 verkmästare . . . . .                     |                                     | A 10      |
| 1 maskinist . . . . .                       |                                     | A 8       |
| 1 kameralbiträde . . . . .                  |                                     | A 8       |
| 1 kanslibiträde . . . . .                   |                                     | A 7       |
| 1 förste vaktmästare . . . . .              |                                     | A 7       |
| 18 laboratorievaktmästare . . . . .         |                                     | A 7       |
| 1 vaktmästare, tillika preparator . . . . . |                                     | A 7       |
| 1 reparatör . . . . .                       |                                     | A 7       |
| 4 vaktmästare . . . . .                     |                                     | A 5       |
| 2 kontorsbiträden . . . . .                 |                                     | A 4       |

*Anm.:* Professorsbefattningarna, vilka äro 41, omfatta vardera ett av följande ämnesområden: 1) matematik; 2) mekanik; 3) ångteknik; 4) läran om vattenmotorer och pumpar; 5) mekanisk teknologi; 6) elektrisk anläggningsteknik; 7) teoretisk kemi; 8) kemisk teknologi; 9) vägbyggnad och kommunikationsteknik; 10) arkitektur I; 11) teoretisk elektroteknik med mätteknik; 12) järnets metallurgi; 13) gruvvetenskap; 14) vattenbyggnad; 15) matematik och mekanik; 16) geodesi och fotogrammetri; 17) tillämpad matematik; 18) fysik; 19) värmeteknik och maskinlära; 20) skeppsbyggnad; 21) mineralogi och geologi; 22) metallografi; 23) byggnadsstatik; 24) arkitektur II; 25) läran om maskinelement; 26) allmän bergsmekanik och gruvmekanik; 27) byggnadsteknik; 28) organisk kemi; 29) elektromaskinlära; 30) brobyggnad; 31) förbränningsmotorteknik; 32) järnets bearbetning och behandling; 33) oorganisk kemi; 34) hållfasthetslära; 35) cellulosateknik och träkemi; 36) flygteknik; 37) skifteslära; 38) telegrafi och telefoni; 39) radioteknik; 40) geodesi med utjämningsräkning; 41) industriell ekonomi och organisation.

*Extra ordinarie tjänsteman i högre  
lönegrad än den 20:e.*

1 andre bibliotekarie . . . . . Eo 21;

dels godkänna följande avlöningsstat för tekniska högskolan, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

## Avlöningsstat.

*Utgifter:*

|                                                                                                                                                                                           |                |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| 1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i> . . . . .                                                                                                              | kronor 679,000 |
| <i>Anm.:</i> Från förestående anslagspost skall utgå jämväl ersättning till den eller de personer, som förordnas att uppehålla en del av rektors undervisningsskyldighet såsom professor. |                |
| 2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t . . . . .                                                                                                                 | » 197,300      |
| 3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:                                                                                                                                         |                |
| a. Grundavlöningar m. m. kronor 395,000                                                                                                                                                   |                |
| b. Avlöningsförhöjningar                                                                                                                                                                  |                |
| m. m., <i>förslagsvis</i> . . . . .                                                                                                                                                       | » 6,200        |
| 4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> . . . . .                                                                                                                                          | » 44,500       |
| <hr/> Summa kronor 1,322,000.                                                                                                                                                             |                |

*Särskilda uppbördsmedel:*

|                                                                                                                           |                |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| Avgifter från de studerande . . . . .                                                                                     | kronor 275,000 |
| <hr/> Nettoutgift kronor 1,047,000;                                                                                       |                |
| <i>dels ock till Tekniska högskolan: Avlöningar för budgetåret 1939/40 anvisa ett förslagsanslag av kronor 1,047,000.</i> |                |

[105.] 2. **Tekniska högskolan: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 243,600 kronor och disponeras enligt en av Kungl. Maj:t fastställd omkostnadsstat, vilken jämte till densamma hörande föreskrifter finnes intagen i statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 468.

Med förutnämnda skrivelser den 4 och den 12 oktober 1938 har *högskolans styrelse* med tillstyrkan överlämnat en av *lärarkollegiet* gjord framställning om höjning av anslaget med 2,700 kronor för bestridande av ökade utgifter för biblioteket och med 150 kronor för ökat bidrag till svenska industriens praktiknämnd. Lärarkollegiet har anfört, att biblioteket disponerade 1,300 kronor av anslagsmedlen till övriga expenser, med vilket belopp det icke vore möjligt att möta erforderliga utgifter, och har erinrat, att en avsevärd ökning av bibliotekspersonalen föreslagits för nästa budgetår. Ifrågavarande bidrag till praktiknämnden, nu 250 kronor, hade visat sig otillräckligt.

Departementschefen.

Vid anmälan av fråga om ökat anslag till bibliotekets omkostnader i 1937 och 1938 års åttonde huvudtitlar (sid. 323, respektive 215) avstyrkte jag de då begärda anslagsökningarna å 1,700 kronor. Jag åberopade därvid som skäl, att hinder icke torde möta att ur anslagsposten till expenser bestrida de kostnader, som befunnes erforderliga för bibliotekets vidkommande. Då

högskolans expensmedel synas vara starkt anlitade för andra utgifter, vilka ej utan olägenheter kunna inknappas, och någon ändring häri icke förväntas inträffa under nästa budgetår, vill jag förorda en höjning av anslagsposten till övriga expenser med 900 kronor.

I övrigt ifrågasätter jag icke någon annan ändring av förevarande anslag, än att sistnämnda anslagspost bör i överensstämmelse med vad jag under nästföregående punkt anfört beträffande löneförhållandena för telefonisterna vid högskolan minskas med 4,000 kronor. Anslaget bör alltså för nästa budgetår uppföras med  $(243,600 + 900 - 4,000 =)$  240,500 kronor, innebärande en anslagssänkning av 3,100 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid fastställa omkostnadsstat för anslaget. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan: Omkostnader* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 240,500.

[106.] 3. **Tekniska högskolan: Materiel m. m., reservationsanslag.** Detta anslag har under budgetåren 1935/39 disponerats på följande sätt:

|                                                                           | 1935/36 | 1936/37 | 1937/38 | 1938/39  |
|---------------------------------------------------------------------------|---------|---------|---------|----------|
| Samlingar och laborationer . . . . .                                      | 201,500 | 206,500 | 220,700 | 242,700  |
| Nyanskaffning av apparater m. m. . .                                      | 25,000  | 40,000  | 95,000  | 175,000  |
| Vissa tilläggsanordningar för bibliotekets reproduktionsapparat . . . . . | —       | —       | 2,000   | —        |
| Summa anslag kronor                                                       | 226,500 | 246,500 | 317,700 | 417,700. |

Med skrivelse den 12 september 1938 har *högskolans styrelse* med tillstyrkande överlämnat en av *lärarkollegiet* gjord framställning, att anslagsmedlen till samlingar och laborationer måtte för nästa budgetår höjas med 44,600 kronor till 287,300 kronor, att anslagsmedlen till nyanskaffning av apparater måtte för samma budgetår höjas med 89,700 kronor till 264,700 kronor samt att till fotogrammetrisk utrustning måtte för nämnda budgetår anvisas ett tillfälligt anslag av 167,500 kronor. Vid bifall till det förutnämnda förslaget om inrättande av en snickarbefattning (jfr punkten 104) skulle emellertid förstnämnda belopp minskas med 1,000 kronor.

Vidare har hemställts, att härutöver ett belopp av 13,150 kronor måtte ställas till högskolans förfogande för förstärkning av anslaget i händelse av bifall till framställt förslag om intagande av ökat antal studerande vid högskolan.

Samlingar och laborationer. De av avdelningskollegierna tillstyrkta anslagen uppgå till 338,305 kronor. Lärarkollegiet har minskat detta belopp till 287,300 kronor, vilket belopp borde fördelas på följande sätt:

|                                             |        |                       |
|---------------------------------------------|--------|-----------------------|
| fackavdelningen för teknisk fysik . . . . . | kronor | 29,000                |
| » » maskinbyggnad och mekanisk teknologi »  |        | 40,600                |
| » » skeppsteknik och flygteknik . . . . .   | »      | 19,400                |
| » » elektroteknik . . . . .                 | »      | 37,500                |
| » » väg- och vattenbyggnad . . . . .        | »      | 32,800                |
| » » kemi och kemisk teknologi . . . . .     | »      | 50,900                |
| » » bergsvetenskap . . . . .                | »      | 36,200                |
| » » arkitektur . . . . .                    | »      | 19,600                |
| » » lantmäteri . . . . .                    |        | 20,300                |
| verkstaden . . . . .                        | »      | 1,000                 |
|                                             |        | <hr/>                 |
|                                             |        | Summa kronor 287,300. |

Av det för fackavdelningen för lantmäteri begärda anslaget är ett belopp av 500 kronor beroende av bifall till ett förslag om anslag till fotogrammetrisk utrustning.

Lärarkollegiet har erinrat, att högskolan i sina anslagsäskanden för budgetåret 1938/39 framlagt en detaljerad utredning rörande medelsåtgången för de olika institutionerna vid högskolan och det framtida behovet av anslag till samlingar och laborationer.

Till stöd för den nu föreslagna anslagshöjningen har lärarkollegiet förebragt en omfattande utredning rörande förhållandena vid de särskilda institutionerna, beträffande vilken hänvisas till handlingarna.

Nyanskaffning av apparater. Till stöd för förslaget om en höjning av dessa anslagsmedel har lärarkollegiet åberopat en utredning, ur vilken hämtas bland annat vidstående uppställning rörande fördelningen av utav avdelningskollegierna, respektive lärarkollegiet begärda och av Kungl. Maj:t och riksdagen sedermera beviljade medel till nyanskaffning av apparater för vart och ett av budgetåren 1937/39 ävensom avdelningskollegiernas och lärarkollegiets motsvarande förslag för budgetåret 1939/40.

Av denna tabell framgår, att de olika fackavdelningarna inkommit med förslag till nyanskaffningsanslag på 350,840 kronor. Lärarkollegiet har ansett sig böra minska detta belopp till 264,700 kronor med hänsyn till storleken av äskade anslagsmedel till utrustning av nybyggnader och ombyggnader.

Högskolans utrustning vore, anför lärarkollegiet, i hög grad föråldrad och utsliten och teknikens utveckling enbart under de sista åren hade gått framåt med stormsteg. Det vore vidare av oerhört stor betydelse för näringslivet, att landets tekniska högskoleundervisning hölles på en hög nivå.

De ledande kulturländerna befordrade i långt högre grad än vårt land utbildningen av högkvalificerade ingenjörer och forskare. En mäktig hävstång härför vore tillgodoseendet av de tekniska högskolorna med erforderliga medel och hållandet av deras laboratorier på en hög nivå med hänsyn till modern utrustning och erforderliga arbetsplatser. De vore en nödvändig förutsättning för utbildning av de ingenjörer och forskare, varav landet hade behov. Lärarkollegiet hade med det ovan anförda velat framhålla vikten av att anslag till samlingar och laborationer samt till nyanskaffning av apparater m. m. lämnades i begärd utsträckning.

Fotogrammetrisk utrustning. Lärarkollegiet har till stöd för behovet av sådan utrustning åberopat en av särskilda kommitterade gjord utredning. Enligt vad de kommitterade anförte vore på grund av såväl foto-

## Nyanskaffning av apparater.

| Institution                                          | 1937/38   |            |        | 1938/39   |            |         | 1939/40   |              |
|------------------------------------------------------|-----------|------------|--------|-----------|------------|---------|-----------|--------------|
|                                                      | Avd. beg. | L. K. beg. | Bev.   | Avd. beg. | L. K. beg. | Bev.    | Avd. beg. | L. K. forsl. |
| Beskrivande geometri . . . . .                       | 8,800     | 2,000      | 1,900  | 17,100    | 7,600      | 4,400   | 12,700    | 12,700       |
| Fysik . . . . .                                      | 1,500     | 1,500      | 1,500  | 7,500     | 4,000      | 3,500   | 4,500     | 4,500        |
| Mekanik I . . . . .                                  | —         | —          | —      | 370       | 370        | 350     | 300       | 300          |
| Mekanik II . . . . .                                 | —         | —          | —      | —         | —          | —       | 300       | 300          |
| Hållfasthetslära . . . . .                           | —         | —          | —      | 33,900    | 26,800     | 26,800  | 7,100     | 7,100        |
| Maskinelement I . . . . .                            | 32,500    | 3,000      | 2,400  | 30,100    | 15,600     | 10,000  | 20,100    | 10,000       |
| Fotografi . . . . .                                  | 7,400     | 2,000      | 2,000  | 5,400     | 4,000      | 3,000   | 9,000     | 6,000        |
| Mekanisk teknologi . . . . .                         | 19,000    | 19,000     | 18,900 | 54,700    | 21,100     | 14,100  | 36,980    | 30,000       |
| Vattenmotorer . . . . .                              | —         | —          | —      | 9,500     | 3,500      | 3,500   | —         | —            |
| Förbränningsmotorer . . . . .                        | 20,000    | 20,000     | —      | —         | —          | —       | 20,000    | —            |
| Kylteknik . . . . .                                  | —         | —          | —      | 500       | 500        | 500     | 500       | 500          |
| Svetsningsteknik . . . . .                           | —         | —          | —      | 19,600    | 5,600      | 3,800   | —         | —            |
| Hydromekanik . . . . .                               | —         | —          | —      | 2,800     | 2,800      | 2,800   | —         | —            |
| Elektroteknik . . . . .                              | —         | —          | —      | —         | —          | —       | —         | —            |
| Skeppsbyggnad . . . . .                              | 1,600     | 1,600      | 1,600  | 450       | 450        | 450     | —         | —            |
| Flygteknik . . . . .                                 | —         | —          | —      | —         | —          | —       | 3,000     | 3,000        |
| Teoretisk elektroteknik med mat-<br>teknik . . . . . | —         | —          | —      | 35,165    | 22,700     | 14,500  | 26,700    | 14,200       |
| Elektrisk matteknik . . . . .                        | 12,600    | 5,000      | 4,400  | —         | —          | —       | —         | —            |
| Elektromaskinlära . . . . .                          | 32,000    | 15,500     | 14,800 | 10,000    | 5,000      | 4,000   | 12,500    | 8,000        |
| Elektrisk anläggningsteknik . . . . .                | 8,500     | 4,500      | 3,900  | 22,070    | 15,000     | 9,000   | 23,500    | 16,500       |
| Telegrafi och telefoni . . . . .                     | 12,800    | 5,000      | 4,400  | —         | —          | —       | 27,100    | 23,000       |
| Radioteknik . . . . .                                | 8,300     | 8,300      | 8,300  | —         | —          | —       | 27,300    | 23,000       |
| Byggnadsstatik . . . . .                             | 23,500    | 23,500     | 1,350  | 22,150    | 11,650     | 8,200   | 38,650    | 33,000       |
| Allmän geologi . . . . .                             | 655       | 650        | 650    | 220       | 220        | 200     | 720       | 700          |
| Oorganisk kemi . . . . .                             | 14,400    | 6,000      | 5,000  | 9,400     | 6,400      | 4,000   | 5,400     | 5,400        |
| Organisk kemi . . . . .                              | —         | —          | —      | 4,000     | 4,000      | 2,800   | 6,000     | 6,000        |
| Teoretisk kemi . . . . .                             | —         | —          | —      | 32,000    | 27,200     | 17,300  | 14,700    | 10,000       |
| Pappersteknik . . . . .                              | 1,000     | 1,000      | 1,000  | —         | —          | —       | —         | —            |
| Jäsningslära . . . . .                               | 3,000     | 3,000      | 1,900  | 7,100     | 4,500      | 3,000   | 4,100     | 4,100        |
| Vattenkemi och livsmedelskemi . . . . .              | —         | —          | —      | 4,000     | 2,800      | 2,000   | 2,000     | 2,000        |
| Teknisk elektrokemi . . . . .                        | 3,000     | 3,000      | 3,000  | 7,000     | 4,000      | 2,800   | 4,200     | 3,000        |
| Läran om kemiskt tekniska apparater . . . . .        | —         | —          | —      | —         | —          | —       | 4,000     | 4,000        |
| Järnets metallurgi . . . . .                         | —         | —          | —      | 1,500     | 1,500      | 1,500   | —         | —            |
| Gruvvetenskap . . . . .                              | —         | —          | —      | —         | —          | —       | 3,000     | 3,000        |
| Gruvmekanik . . . . .                                | —         | —          | —      | 9,000     | 9,000      | —       | —         | —            |
| Metallografi . . . . .                               | 1,750     | 1,750      | 1,700  | 2,000     | 2,000      | 2,000   | 5,000     | 5,000        |
| Järnets bearbetning och behandling . . . . .         | —         | —          | —      | 8,250     | 4,700      | 3,300   | 7,250     | 7,200        |
| Dekorativ konst . . . . .                            | —         | —          | —      | —         | —          | —       | —         | —            |
| Byggnadsteknik . . . . .                             | 6,100     | 6,100      | 5,400  | 6,560     | 3,600      | 3,000   | 12,000    | 10,000       |
| Arkitektur . . . . .                                 | —         | —          | —      | 6,000     | 6,000      | 6,000   | —         | —            |
| Arkitekturens historia . . . . .                     | 300       | 300        | 300    | 300       | 300        | 300     | 300       | 300          |
| Tillämpad stadsbyggnadsrätt . . . . .                | —         | —          | —      | 450       | 450        | 400     | —         | —            |
| Marklära . . . . .                                   | —         | —          | —      | 800       | 800        | 500     | —         | —            |
| Geodesi I . . . . .                                  | 6,000     | 4,000      | 3,400  | 9,000     | 9,000      | 5,800   | 3,300     | 3,300        |
| Geodesi II . . . . .                                 | —         | —          | —      | 6,750     | 6,750      | 4,200   | 2,940     | 2,900        |
| Geodesi III . . . . .                                | —         | —          | —      | 4,000     | 4,000      | 2,500   | 1,000     | 1,000        |
| Allmän byggnadslära . . . . .                        | —         | —          | —      | 200       | 200        | 150     | —         | —            |
| Skogsekonomi med skogslära . . . . .                 | —         | —          | —      | 200       | 200        | 150     | —         | —            |
| Vattenbyggnadslära II . . . . .                      | —         | —          | —      | 1,000     | 1,000      | 700     | —         | —            |
| Jordbrukslära med jordbruksekonomi . . . . .         | 5,700     | 5,700      | 5,200  | 8,500     | 5,000      | 3,500   | 5,000     | 5,000        |
| Skifteslära . . . . .                                | 2,000     | 2,000      | 2,000  | —         | —          | —       | —         | —            |
| Summa kronor                                         | 232,405   | 144,400    | 95,000 | 399,535   | 250,290    | 175,000 | 350,840   | 264,700      |

grammetriens snabba utveckling som dess införande i Sverige särskilt i stor omfattning vid landets kartläggningsarbeten med därav följande behov av utbildning av personal för de fotogrammetriska arbetena den vid högskolan förefintliga instrumentutrustningen helt otillräcklig, varför en avsevärd nyanskaffning vore nödvändig.

De arbetsuppgifter, som därvid borde tillgodoses och läggas till grund för bedömandet av frågan om instrumentutrustningens art och omfattning, vore följande:

1. Praktiska övningar för högskolans elever, omfattande bildtagning, bildtriangulering, restitution och stereomätning.
2. Utbildning av från andra högskolor eller motsvarande institutioner kommande specialstuderande.
3. Forsknings- och försöksarbeten, dels självständigt vid högskolan, dels i samarbete mellan högskolan och andra institutioner, såsom rikets allmänna kartverk, domanstyrelsen, militära institutioner m. fl.

Då emellertid enligt statsmakternas beslut landets kartläggning i stor utsträckning skulle utföras med stöd av fotogrammetriska metoder samt vid rikets allmänna kartverk därför inrättats en särskild fotogrammetrisk byrå med härför erforderlig instrumentutrustning, hade kommittén övervägt möjligheten och lämpligheten av att en del av ovanberörda uppgifter skulle kunna tillgodoses inom kartverket. I sådant fall skulle vid kartverket en övnings- och försöksavdelning inrättas. Denna väg syntes dock medföra vissa svårigheter, emedan dels någon sådan avdelning ej torde utan vidare kunna inpassas i kartverkets arbete, dels även en högskoleinstitution lättare än ett ämbetsverk med noga ordnade arbetsformer torde kunna tillgodose de krav på instrumentutrustningens och arbetsmaterialets tillgänglighet för studier och övningar, vilka man från olika håll kunde uppställa. Givet vore även, att för utbildningen av högskolans egna elever liksom ock för erforderlig forskning ändock måste finnas viss modern instrumentutrustning.

Såväl övningar som forskning skulle bäst tillgodoses, om högskolan erhöle en fotogrammetrisk utrustning av sådan art och storleksordning, att berättigade krav dels på utbildning av egna elever och av vissa utomstående, dels på forskningsarbete för olika ändamål därmed kunde tillgodoses.

Följande instrument skulle anskaffas:

|                                                   |               |
|---------------------------------------------------|---------------|
| Multiplexutrustning . . . . .                     | kronor 26,500 |
| Helautomatisk restitutionsapparat . . . . .       | » 17,500      |
| Universalkarteringsapparat . . . . .              | » 81,500      |
| Förminskningsapparat (bygges i Sverige) . . . . . | » 7,000       |
| Mindre autograf med kameror . . . . .             | » 35,000      |

Summa kronor 167,500.

*Sveriges industriförbund* har i en den 18 oktober 1938 dagtecknad skrift framhållit betydelsen av förstärkta anslag till nyanskaffning av apparater och till driftkostnader.

Departementschefen:

I det föregående har jag tillstyrkt, att medel ställas till förfogande för inrättande av en snickarbefattning vid högskolan. Däremot har jag funnit försiktigheten bjuda att nu icke ifrågasätta någon utökning av antalet studerande vid högskolan. Under sådana omständigheter innebära — om här

bortses från det för anskaffande av fotogrammetrisk utrustning åskade tillfälliga anslagsbeloppet å 167,500 kronor — högskolans åskanden om anslag till materiel m. m. en höjning av anslagsmedlen till samlingar och laborationer med 43,600 kronor till 286,300 kronor och en höjning av anslagsmedlen till nyanskaffning av apparater m. m. med 89,700 kronor till 264,700 kronor.

Vid anmälan av motsvarande anslagsfråga i 1938 års åttonde huvudtitel (sid. 222) framhöll jag, att den av högskolan då verkställda utredningen rörande utgifterna under de senare budgetåren för samlingar och laborationer samt rörande det framtida behovet av anslag till nyanskaffning av apparater syntes bereda ganska säkra utgångspunkter för bedömande av behovet av anslagsmedel till ifrågavarande ändamål. Vidare ansåg jag det vara ställt utom varje tvivel, att de anslagshöjningar, som under de senare åren vidtagits, icke motsvarat högskolans avsevärt vidgade verksamhet och ej heller berett tillräcklig kompensation för inträdda prissfördyringar. Jag fann det emellertid ej möjligt att helt tillmötesgå högskolans då gjorda åskande. Av begärda 501,640 kronor tillstyrkte jag 417,700 kronor. Riksdagen beslöt i enlighet härmed. Ehuru detta innebar en anslagshöjning av 100,000 kronor, hade alltså den av högskolan åskade anslagsökningen starkt begränsats.

Med hänsyn till den stora betydelse, jag tillmäter de ändamål, som skola tillgodoses genom förevarande anslag, skulle jag önskat kunna i betydande utsträckning tillmötesgå högskolans framställning. De avsevärda utgiftsökningarna i årets statsverksproposition nödga mig emellertid att föreslå en anslagshöjning av betydligt mindre omfattning än jag i och för sig funnit skälig. För nästkommande budgetår tillstyrker jag, att anslagsmedlen till samlingar och laborationer ökas med 20,000 kronor och anslagsmedlen till nyanskaffning av apparater m. m. med 40,000 kronor. Jag vill i detta sammanhang påpeka, att reservationen å förevarande anslag utgjorde i avrundade tal 44,000 kronor vid utgången av budgetåret 1935/36, 61,000 kronor vid utgången av budgetåret 1936/37 och 92,300 kronor vid utgången av budgetåret 1937/38. Även om anledningen till dessa betydande reservationer kan vara att söka bland annat i det förhållandet, att medel besparas från det ena året till det andra för att bereda täckning för materielanskaffning, som icke kan gäldas med anlitande allenast av det för ett budgetår anvisade anslaget, manar å andra sidan den jämna och snabba stegringen av anslagsreservationen till en viss återhållsamhet vid medelsanvisningen.

Såsom jag tidigare anfört vid behandling av frågan om ordnandet av undervisningen i de geodetiska läroämnena, bör vid högskolan ökat utrymme beredas för den fotogrammetriska forskningen och undervisningen. Den nuvarande för ändamålet avsedda apparaturen är bristfällig och föråldrad. Att kostnaderna för den erforderliga nyanskaffningen beräknats till så högt belopp som 167,500 kronor beror på att instrument av denna art betinga mycket höga priser. Frågan om instrumentanskaffningen har, såsom av

handlingarna i ärendet framgår, behandlats av särskilda sakkunniga, bland vilka även ingått representanter för lantmäteristyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, rikets allmänna kartverk, domänstyrelsen och militära myndigheter. Denna utredning synes hava ådagalagt, att de instrument, varöfver rikets allmänna kartverk förfogar, icke lämpligen kunna disponeras för nu ifrågakarande undervisningsändamål. Jag finner mig sålunda böra förorda, att särskilda anslagsmedel ställas till förfogande för denna materielanskaffning. Kostnaderna för anskaffningen av ifrågakarande utrustning torde dock böra fördelas öfver ett flertal år. Jag föreslår, att för nästa budgetår för ändamålet anvisas 25,000 kronor.

Anslaget bör alltså för nästa år höjas med  $(20,000 + 40,000 + 25,000 =)$  85,000 kronor till 502,700 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan: Materiel m. m.* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av . . kronor 502,700.

[107.] 4. **Tekniska högskolan: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek, reservationsanslag.** 5. **Tekniska högskolan: Stipendier.** 6. **Tekniska högskolan: Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer, förslagsanslag.** Dessa anslag äro nu uppförda med 35,000 kronor, 20,000 kronor och 300 kronor. Stipendieanslaget, som är betecknat såsom reservationsanslag, disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 469 f.

*Högskolans styrelse* och *lärarkollegium* hava i förutnämnda skrivelser hemställt, att förstnämnda anslag måtte för nästa budgetår höjas med 10,000 kronor till 45,000 kronor och anslaget till stipendier med 3,000 kronor till 23,000 kronor samt att anslaget till ersättning åt vissa opponenter vid disputationer måtte uppföras med oförändrat belopp. Højningen av stipendieanslaget avser att bereda ökade medel till stipendier för utrikes studieresor åt lärare vid högskolan.

Departementschefen.

Med hänsyn till de betydande anslagshøjningar, som jag tidigare förordat beträffande tekniska högskolan, och då förevarande anslag torde utan större olägenhet kunna utgå med oförändrade belopp under nästa budgetår, anser jag mig icke bör tillstyrka de här föreslagna anslagshøjningarna. Stipendieanslaget, å vilket vid utgången av budgetåret 1937/38 förelåg en reservation av omkring 3,365 kronor, bör från och med nästa budgetår lämpligen anvisas såsom obetecknat anslag. Härvid förutsattes, att vid utgången av innevarande budgetår å anslaget eventuellt kvarstående behållning får under budgetåret 1939/40 tagas i anspråk för stipendieändamål. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1939/40 anvisa  
 dels till *Tekniska högskolan: Bokinköp och bokbindning för  
 högskolans bibliotek ett reservationsanslag av . . . kronor 35,000;*  
 dels till *Tekniska högskolan: Stipendier ett anslag  
 av . . . . . kronor 20,000;*  
 dels ock till *Tekniska högskolan: Ersättning åt vissa oppo-  
 nenter vid disputationer ett förslagsanslag av . . . kronor 300.*

[108.] **7. Tekniska högskolan: Bidrag till tryckning av doktors-  
 avhandlingar.** Anslaget, som är betecknat såsom reservationsanslag, är  
 nu uppfört med 2,000 kronor.

Med ovannämnda skrivelse den 12 september 1938 har *högskolans sty-  
 relse* med tillstyrkande överlämnat en av *lärarkollegiet* gjord hemställan,  
 att ifrågavarande anslag måtte för nästa budgetår uppföras med oförändrat  
 belopp.

Det för budgetåret 1937/38 för ändamålet anvisade anslaget å 2,000 kro-  
 nor har i sin helhet reserverats till innevarande budgetår. Med hänsyn  
 härtill torde anslaget böra för nästa budgetår uppföras med allenast 100  
 kronor. Lämpligen bör anslaget i fortsättningen utgå såsom obetecknat  
 anslag, varvid förutsättes, att vid utgången av innevarande budgetår even-  
 tuellt förefintlig reservation å anslaget får tagas i anspråk jämväl under  
 budgetåret 1939/40. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen  
 att till *Tekniska högskolan: Bidrag till tryckning av dok-  
 torsavhandlingar* anvisa ett anslag av . . . . . kronor 100.

Departement-  
 chefschefen.

[109.] **8. Tekniska högskolan: Inredningsarbeten m. m., reservations-  
 anslag.** *Högskolans styrelse* och *lärarkollegium* hava i förutnämnda skrivelser  
 hemställt om följande anslag för budgetåret 1939/40:

|                                                                   |               |
|-------------------------------------------------------------------|---------------|
| 1. Inredning och möblering av lokaler för fotogrammetri . . . . . | kronor 13,000 |
| 2. Inredningsarbeten för biblioteket . . . . .                    | » 3,300       |
| Summa kronor 16,300.                                              |               |

Härförutom hava gjorts framställningar om anslag till dels utrustning  
 m. m. av vissa byggnader, för vilkas uppförande eller omändring äskats  
 anslag för nästa budgetår, dels ock inredningsarbeten på grund av fram-  
 ställt förslag om antagande av ökat antal studerande. Genom anslagsbe-  
 beloppet å 13,000 kronor skulle medel beredas för iordningställande av  
 vissa utrymmen, som behöva tagas i anspråk för uppställande av den under  
 punkten 106 angivna nya fotogrammetriska utrustningen. Av anslagsbeloppet  
 belöpa enligt bland handlingarna befintliga kostnadsberäkningar 6,600 kro-  
 nor på byggnads- och målningsarbeten och återstoden på anskaffande av  
 bord, skåp, stolar och pallar.

Det för biblioteket äskade anslagsbeloppet belöper på vissa mindre byggnadsarbeten och på utgifter för anskaffande av studiebord, stolar och dylikt.

*Byggnadsstyrelsen* har i utlåtande den 22 november 1938 förklarat sig icke hava något att erinra beträffande ifrågavarande inredning och möblering av lokalerna för fotogrammetri eller de härför beräknade kostnaderna. I utlåtande den 13 december 1938 har styrelsen anført, att de till 3,300 kronor beräknade kostnaderna för inredningsarbetena i biblioteket torde vara för lågt beräknade och syntes böra höjas till minst 7,000 kronor.

Departementschefen.

Å kapitalbudgeten torde böra anvisas anslag till bestridande av de på lokalerna för fotogrammetri belöpande byggnads- och i samband därmed stående kostnaderna. Jag återkommer senare till denna fråga. Det återstående beloppet, (13,000 — 6,600 =) 6,400 kronor, synes med hänsyn till den begränsning av anslagsmedlen till fotogrammetrisk utrustning, som av mig enligt punkten 106 för nästa budgetår ifrågasatts, kunna nedbringas till 5,000 kronor.

Jag finner mig för närvarande förhindrad tillstyrka anvisande av medel å kapitalbudgeten eller åttonde huvudtiteln till inredningsarbeten för biblioteket. Likaledes saknar jag anledning att nu ifrågasätta anslag till utrustning av nya lokaler vid högskolan ävensom till föreslagna inredningsarbeten i övrigt.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit bör ifrågavarande anslag för nästa budgetår uppföras med 5,000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan*: *Inredningsarbeten m. m.* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag*  
av ..... kronor 5,000.

[110.] 9. **Chalmers tekniska högskola: Avlöningar, förslagsanslag.** Genom beslut av 1937 års riksdag har på förslag av Kungl. Maj:t från och med den 1 juli 1937 Chalmers tekniska instituts högre avdelning ombildats till en teknisk högskola, benämnd Chalmers tekniska högskola, samt institutets lägre avdelning ombildats till ett tekniskt gymnasium, benämnt tekniska gymnasiet i Göteborg (jfr propositionen nr 268/1937 och riksdagens skrivelse nr 471/1937). Under den övergångstid, som kräves för gymnasiets utbyggande, har det av praktiska skäl befunnits nödvändigt, att utgifterna för gymnasiet bestridas från samma anslag som utgifterna för högskolan. Högskolans styrelse fungerar tills vidare såsom styrelse för gymnasiet.

För förevarande ändamål utgår nu ett anslag av 356,500 kronor. Anslaget disponeras jämlikt en av 1938 års riksdag fastställd avlöningsstat, vilken jämte till densamma hörande bestämmelser finnes intagen i statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 471 f. Av anslaget belöper ett belopp av 92,700 kronor på tekniska gymnasiet och återstoden, 263,800 kronor, på tekniska högskolan.

1938 års riksdag beslutade, att professuren i maskinlära med undervisningsskyldighet företrädesvis i läran om vattenmotorer vid nämnda högskola skulle från och med den 1 juli 1939 omändras till en professur i maskin-element jämte hiss- och transportanordningar.

Styrelsen för Chalmers tekniska högskola har i skrivelse den 30 augusti 1938 framlagt äskanden om ökade medel till avlöningar vid högskolan för nästa budgetår. Styrelsens förslag skulle medföra följande anslagsökningar:

|                                                                                                                                                                                                                                                      |        |          |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|----------|
| 1) inrättande av en professur i elasticitets- och hållfasthetslära i stället för nuvarande speciallärbefattningen i mekanik och hållfasthetslära (11,298 — 3,000 =) . . . . .                                                                        | kronor | 8,298    |
| 2) överförande av bibliotekariebefattningen i lönegraden B 21 å extra stat till lönegraden A 24 å ordinarie stat . . . . .                                                                                                                           | »      | 1,800    |
| 3) inrättande av en sekreterarbefattning i lönegraden A 24 och indragande av nu utgående arvode till sekreterare (9,501 — 1,800 =) . . . . .                                                                                                         | »      | 7,701    |
| 4) inrättande av en kamrerarbefattning i lönegraden A 22 och indragande av nu utgående arvode till kamrerare (8,592 — 2,500 =) . . . . .                                                                                                             | »      | 6,092    |
| 5) inrättande av en kanslibiträdesbefattning i lönegraden A 7; samtidigt minskas nu utgående arvode åt skrivbiträde med 1,600 kronor och bortfaller anslag å 2,400 kronor till ett extra ordinarie kanslibiträde (4,000 — 1,600 — 2,400 =) . . . . . | »      | —        |
| 6) inrättande av en laboratorievaktmästartjänst i lönegraden A 7 . . . . .                                                                                                                                                                           | »      | 3,963    |
| 7) inrättande av vissa speciallärbefattningar m. m. . . . .                                                                                                                                                                                          | »      | 21,000   |
| 8) assistenter och lärarbiträden . . . . .                                                                                                                                                                                                           | »      | 24,700   |
| 9) docentstipendier . . . . .                                                                                                                                                                                                                        | »      | 50,400   |
| Summa kronor                                                                                                                                                                                                                                         |        | 123,954. |

Avgår på grund av ökad terminsavgiftsuppbörd . . . . . » 2,000

Nettoökning kronor 121,954.

Härutöver har styrelsen dels hemställt om uppflyttning av professorerna till samma lönegrad som den, i vilken professorerna vid tekniska högskolan i Stockholm vore placerade, dels ock erinrat, att styrelsen tidigare framhållit, att en allmän nyreglering av speciallärarynans arvoden lämpligen borde ske, då professorerna erhöles löneroglering.

Jag redogör i det följande för styrelsens förslag, i den mån jag funnit mig böra tillmötesgå desamma.

Inrättande av en professur i elasticitets- och hållfasthetslära. Av de fem nya professorer vid högskolan, som ingått i 1934 års sakkunnigas förslag, hade tvenne beviljats av 1937, respektive 1938 års riksdagar, nämligen professorerna i byggnadsteknik samt i värmeteoriet och förbränningsmotorer. Såsom en ersättning för den föreslagna professuren i elektrisk anläggningsteknik hade 1938 års riksdag beviljat medel till en speciallärbefattning i samma ämne. Då undervisningen i detta ämne härigenom kunde anses provisoriskt ordnad för en tid framåt, ville styrelsen ej nu ifrågasätta inrättandet av denna professur.

Beträffande den av de sakkunniga föreslagna andra professuren i skeppsbyggeri (vilken då tänktes överflyttad från tekniska högskolan i Stockholm) funne styrelsen sig böra avvakta det definitiva ordnandet av fackavdelningen för skeppsbyggeri vid nämnda högskola. Då denna fråga ännu ej vunnit sin lösning, gjorde styrelsen nu ingen framställning om denna professur.

Beträffande den återstående av de fem av de sakkunniga föreslagna professurerna, nämligen professuren i elasticitets- och hållfasthetslära, vilken av de sakkunniga föreslagits upprättad från och med den 1 juli 1938, hemställde styrelsen ånyo om dess omedelbara inrättande. Styrelsen ansågo icke någon utförlig motivering nödig såsom stöd för denna hemställan. Vid de flesta tekniska högskolor funnes professur i detta ämne. Det alltmer intensiva utnyttjandet av materialens hållfasthet inom praktiken hade givit ökad betydelse åt den grundläggande teoretiska undervisningen i hållfasthetslära för alla högskoleingenjörer. Därest den föreslagna professuren inrättades, bortföle nuvarande specialläraryrkebefattningen i mekanik och hållfasthetslära.

Inrättande av en sekreterar-, en kamrerar- och en kanslibiträdesbefattning. Nuvarande kanslipersonalen omfattade en sekreterare, med ett arvode av 1,800 kronor, en kamrerare, med ett arvode av 2,500 kronor, två icke-ordinarie skrivbiträden samt tillfällig skrivhjälp.

Anslaget till skrivbiträden och tillfällig skrivhjälp uppginge tillsammans till 3,600 kronor jämte omkring 2,000 kronor under rubriken Grundavlöningar till övrig icke-ordinarie personal.

1934 års sakkunniga hade föreslagit, att kanslipersonalen vid högskolan skulle utgöra en sekreterare och kamrerare i lönegraden B 24, en kassör och kansliskrivare i lönegraden B 11 samt ett kanslibitråde i lönegraden B 7. Samtliga befattningar skulle placeras å ordinarie stat. I enlighet med detta förslag hade styrelsen år 1937 gjort framställning om inrättande av dessa befattningar. Framställningen hade dock icke föranlett annan åtgärd än en viss höjning av anslaget till skrivbiträden.

Mot de sakkunnigas förslag hade framställts den anmärkningen, att det icke vore lämpligt att i en syssla förena sekreterar- och kamreraruppgifterna. De kvalifikationer, man fordrade av en sekreterare och en kamrerare, vore så olika, att det icke funnes utsikt att finna en person, som vore kvalificerad och lämplig för båda sysslorna. Av detta skal hade bort inrättas en särskild befattning som kamrerare och en befattning som sekreterare.

Styrelsen ville för sin del vitsorda riktigheten av dessa synpunkter men funne å andra sidan, att en organisation enligt dessa linjer måste bli något dyrare än enligt de sakkunnigas förslag. Emellertid vore kostnadsskillnaden ej av den storleksordning, att den borde bli avgörande.

Styrelsen hemställde på grund härav, att följande ordinarie befattningar måtte inrättas vid högskolans kansli från och med den 1 juli 1939, nämligen en sekreterare i lönegraden A 24, en kamrerare i lönegraden A 22 samt ett kanslibitråde i lönegraden A 7. Vid bifall till denna framställning bortföle nuvarande arvoden till sekreterare och kamrerare. Anslaget till tillfällig skrivhjälp syntes kunna minskas från 3,600 kronor till 2,000 kronor, varjämte ett anslagsbelopp till extra skrivbiträde kunde bortfalla.

Styrelsen ville i anslutning till det framställda förslaget framhålla, att nuvarande förhållanden vore ohållbara. Kansligöromålen hade under det sista året i hög grad ökat bland annat genom tekniska gymnasiets tillkomst, genom införande av tentamensböcker i högskolan, genom tillkomsten av den nya universitetsstatistiken m. m. Styrelsen hade, för att icke sekre-

terarens avlöning skulle bli alltför låg i förhållande till den för uppdraget använda tiden, funnit sig böra av tillgängliga donationsmedels avkastningar förstärka hans arvode under det gångna budgetåret. En dylik utväg torde dock ej vara i längden användbar, då gjorda donationer till högskolans fromma ej lämpligen borde användas till ändamål, som det borde ankomma på statsverket att helt ombestyras.

Inrättande av en laboratorievaktmästartjänst. Styrelsen hade föregående år gjort framställning om enrättande av en ordinarie laboratorievaktmästarbefattning i lönegrad B 7 vid skeppsbyggeriinstitutionen, vilken vaktmästare enligt 1934 års sakkunnigas förslag även skulle av högskolan ställas till förfogande för skeppsprovningsanstalten.

Framställningen hade icke föranlett någon åtgärd, emedan det hade ansetts, att nybyggnaden för skeppsbyggeriinstitutionen och skeppsprovningsanstalten ej skulle bli färdig att tagas i bruk under budgetåret 1938/39.

Sedan numera anbud inkommit å uppförande av denna nybyggnad och underhandlingar om entreprenadavtals upprättande påginge, vore styrelsen övertygad, att den nya institutionsbyggnaden komme att vara färdig före höstterminens början 1939. Styrelsen hemställde därför nu om anslag till en ordinarie laboratorievaktmästarbefattning vid skeppsbyggeriinstitutionen i lönegraden A 7.

Inrättande av vissa speciallärarbefattningar m. m. Från och med ingången av läsåret 1939—40 komme de tre lektorer vid tekniska gymnasiet, som ännu hade en del av sin tjänstgöring förlagd till högskolan, att helt överflyttas till gymnasiet. Detta gällde lektorerna i byggnadsteknik, elektroteknik och maskinteknik.

Lektorn i byggnadsteknik hade undervisat första och andra årskursens studerande i avdelningarna för arkitektur och för väg- och vattenbyggnad i ämnet allmän byggnadslära samt husbyggnadsritning. Denna undervisning hade omfattat 8 veckotimmar. Då densamma nu upphörde, erfordrades i stället en speciallärare i *byggnadslära* med samma undervisningsskyldighet. Arvodet beräknades enligt hittills gällande grunder till 4,000 kronor för år.

Lektorn i elektroteknik hade dels handlett i vissa elektrotekniska laborationer inom elektrotekniska fackavdelningen, dels undervisat i tillämpad elektricitetslära i högskolans andra årskurs för samtliga fackavdelningar utom den elektrotekniska. Den förstnämnda undervisningen hade omfattat i medeltal cirka 9 veckotimmar. Den torde lämpligen i framtiden komma att ersättas med ökad assistenthjälp åt professorn i teoretisk elektricitetslära. Den sistnämnda undervisningen hade omfattat 6 veckotimmar under vårterminen. För dess bestridande fordrades en ny speciallärare. Enligt 1934 års sakkunnigas förslag skulle emellertid undervisningen i detta ämne utökas från 6 till 8 veckotimmar under en termin. Ämnets namn hade av de sakkunniga föreslagits ändrat från tillämpad elektricitetslära till elektroteknik, vilken beteckning användes vid tekniska högskolan i Stockholm. Styrelsen hemställde i anslutning till det anförda om en speciallärarbefattning i *elektroteknik* med en undervisningsskyldighet av i medeltal 4 veckotimmar och ett arvode av 2,000 kronor.

Lektorn i maskinteknik hade undervisat i ämnet maskinelement med tillsamman 10 veckotimmar. Denna undervisning skulle enligt 1934 års sakkunnigas förslag ersättas på följande sätt. Ämnet maskinritning ökades

med 6 veckotimmar under en termin i andra årskursen i fackavdelningarna för maskinbyggnad samt elektroteknik. Detta medförde en ökning av speciallärartjänsten i *ritteknik och maskinritning* med i medeltal 3 veckotimmar och en ökning av arvodet med 1,500 kronor. Undervisningen i maskinelement i andra årskursen i fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad uppdroges åt en ny speciallärare i *maskinelement* med en undervisningsskyldighet av i medeltal 3 veckotimmar och ett arvode av 1,500 kronor. Återstående undervisning i ämnet maskinelement i andra årskursen i fackavdelningarna för maskinbyggnad, skeppsbyggeri och elektroteknik övertogs av professorn i maskinelement samt hiss- och transportanordningar.

Styrelsen hemställde om den ökning av arvodet till specialläraren i ritteknik och maskinritning, som ovan angivits, samt om inrättande av den angivna speciallärarbefattningen i maskinelement.

Genom den omläggning av professuren i maskinlära, företrädesvis vattenmotorer, som vore beslutad att träda i kraft den 1 juli 1939, inträdde behov av vissa nya speciallärare. Till ifrågavarande professurs undervisning hade hört ämnena vattenmotorer (pumpar, fläktar) för tredje och fjärde årsklasserna, beskrivande maskinlära för tredje årskursen, samt materialprovning för andra och fjärde årskurserna. Ingen av dessa undervisningsgrenar skulle tillhöra den nya professuren. Vad först undervisningen i vattenmotorer jämte pumpar och fläktar etc. beträffade, skulle denna enligt 1934 års sakkunnigas förslag bestridas av tvenne speciallärare, den ene med undervisning i ämnet pumpar, fläktar och vattenturbiner med i medeltal 11 veckotimmars tjänstgöring, den andre med undervisning i ämnet kompressorer och kolvpumpar med i medeltal 4  $\frac{1}{2}$  veckotimmars tjänstgöring. Styrelsen hemställde om inrättande av dessa två befattningar och beräknade enligt hittills gällande grunder arvodet för specialläraren i *pumpar, fläktar och vattenturbiner* till 5,500 kronor samt för specialläraren i *kompressorer och kolvpumpar* till 2,250 kronor. Undervisningen i beskrivande maskinlära skulle enligt de sakkunnigas förslag upprätthållas av en speciallärare i *beskrivande maskinlära* med en undervisningstid av 4 veckotimmar. Styrelsen hemställde om denna befattnings inrättande och beräknade arvodet till 2,000 kronor. Undervisningen i materialprovning hade omfattat utom de direkta materialprovningarna även materiallära för metaller och byggnadsmaterial. Enligt de sakkunnigas förslag skulle motsvarande undervisning för mekaniska, elektriska och skeppsbyggeriavdelningarna övertagas av en speciallärare i *materiallära och metallografi* med en undervisningstid av i medeltal 2  $\frac{1}{2}$  veckotimmar, medan undervisningen, i vad den avsåge väg- och vattenbyggnadsavdelningen, skulle övertagas av professorn i byggnadsteknik. Styrelsen hemställde om inrättande av nämnda speciallärarbefattning i *materiallära och metallografi* med ett arvode av 1,250 kronor.

Styrelsen hade år 1937 hemställt, att den enda vid högskolan kvarstående föreläsningsundervisningen genom assistent, nämligen undervisningen i kemi i första årskursen för icke-kemister, skulle i enlighet med 1934 års sakkunnigas förslag uppdragas åt en speciallärare. Framställningen hade då icke föranlett någon åtgärd. Styrelsen finge härmed ånyo göra framställning om denna speciallärarbefattning i *tillämpad kemi* med 2 veckotimmars undervisning och med arvode av 1,000 kronor.

En sammanställning av styrelsens ovanstående förslag rörande speciallärare visade följande:

## Nya speciallärare:

|                                                                                           |               |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| På grund av att tekniska gymnasiets lektorer lämnade sin undervisning vid högskolan:      | Arvode kronor |
| byggnadslära . . . . .                                                                    | 4,000         |
| elektroteknik . . . . .                                                                   | 2,000         |
| ritteknik och maskinritning (ökning av nuvarande arvode)                                  | 1,500         |
| maskinelement . . . . .                                                                   | 1,500         |
| På grund av beslutad omläggning av professuren i maskinlära, företrädesvis vattenmotorer: |               |
| pumpar, fläktar och vattenturbiner . . . . .                                              | 5,500         |
| kompressorer och kolvpumpar . . . . .                                                     | 2,250         |
| beskrivande maskinlära . . . . .                                                          | 2,000         |
| materiallära och metallografi . . . . .                                                   | 1,250         |
| För slopande av den enda nu förekommande föreläsningsundervisningen genom assistent:      |               |
| tillämpad kemi . . . . .                                                                  | 1,000         |
| Summa kronor                                                                              | 21,000.       |

Styrelsen påpekade, att verkliga kostnadsökningen icke vore ens hälften så stor, som denna siffra angåve. Genom inrättandet av dessa befattningar överflyttades halva undervisningstiden för tre lektorat från högskolan till tekniska gymnasiet. Då halva kostnaden för tre lektorat uppginge till cirka 14,000 kronor, bleve verkliga kostnadsökningen cirka 7,000 kronor.

Assistenten och lärarbiträden. Styrelsen hade beträffande avlöningar till assistenter år 1937 ingivit en specificerad utredning rörande storleken av det erforderliga anslaget. Beräkningen hade slutat på ett belopp av 137,200 kronor, vilket med hänsyn till att vissa laboratorier ännu ej färdigställts m. m. kunnat under budgetåret 1938/39 reduceras med omkring 34,000 kronor till 103,000 kronor, varav 6,000 kronor hade beräknats kunna tagas ur fonden för avlöning av assistenter. Styrelsen hade därför hemställt om ett anslag av 97,000 kronor. Emellertid hade endast 80,000 kronor beviljats. Styrelsen beräknade för budgetåret 1939/40 de möjliga reduktionerna enligt av rektor uppgjord specifikation till cirka 20,600 kronor, varför erforderliga avlöningsbeloppet för sagda budgetår beräknades till cirka 116,000 kronor. Fonden för avlöning av assistenter uppginge den 1 juli 1938 till praktiskt taget samma belopp som ett år tidigare eller 15,614 kronor, av vilken summa enligt styrelsens mening ett belopp av 6,000 kronor borde kunna avses för täckande av en del av assistentavlöningarna under budgetåret 1939/40. Erforderliga anslaget till assistentavlöningar beräknades därför uppgå till 110,000 kronor.

Docentstipendier. Vid flertalet utländska tekniska högskolor finnes docentstipendier tillgängliga. De docenter, som anställts med hjälp av dessa medel, biträdde vederbörande professor med föreläsningar över vissa delar av kursen, hållande av repetitioner, ledande av tillämpningsövningar m. m. Största delen av tiden skulle vederbörande docent deltaga i det vetenskapliga arbetet inom institutionen. Enligt styrelsens mening vore det nu av flera skäl nödvändigt att vid Chalmers tekniska högskola få tillgång till ett antal docentstipendier. Föreläsningsbördan vore större än vid andra högskolor, och antalet övningsstimmar vore likaledes stort. Dessa förhållanden verkade hindrande för vederbörande professors vetenskapliga arbeten. Flera

av högskolans professorer hade under de senare åren sökt lediga professurer vid andra anstalter, där förhållandena i dessa avseenden varit gynnsammare. Vidare ville styrelsen påpeka, att utvecklingen i vårt land syntes gå därhän, att svårigheter komme att uppstå för framtida besättande av professorerna vid de tekniska högskolorna. I förhållande till industriens numera höga löner erbjöde professorslönerna ej tillräcklig lockelse för en i praktiken redan verksam ingenjör att med uppoffring av andra inkomster slå sig på vetenskapligt arbete. Man torde få räkna med, att de blivande aspiranterna till professurer vid de tekniska högskolorna måste skaffa sig sina vetenskapliga meriter genom arbete vid högskolorna själva och att möjlighet till sådant vetenskapligt arbete måste beredas genom beviljande av lämpligt antal docentstipendier. Slutligen ville styrelsen framhålla docentinstitutionens stora betydelse för högskolans arbete vid sjukdomsfall bland professorerna eller ledighet å professor. Under nuvarande förhållanden yppade sig stora svårigheter att skaffa vikarier i sådana fall, och det bleve ofta nödvändigt att vid förordnandet av vikarie pruta på de krav, man eljest skulle ställa på den, som skulle upprätthålla en professur. Därest ett antal vetenskapligt skickliga docenter funnes tillgängliga vid högskolan, skulle detta i dylika fall innebära en tillgång av allra största värde för undervisningen.

Enligt styrelsens mening skulle vid högskolan i första hand erfordras docenter i ämnena matematik, fysik och mekanik samt dessutom en docent inom varje av högskolans fyra största fackavdelningar, nämligen avdelningarna för maskinteknik, elektroteknik, väg- och vattenbyggnad samt kemi och kemisk teknologi. De fyra sista docenterna borde enligt styrelsens mening icke vara bundna till visst bestämt ämne utan efter förhållandena kunna knytas till det ämne, där behovet av docent vore störst. Styrelsen hemställde i enlighet härmed om 7 docentstipendier à 7,200 kronor vardera.

Särskilda uppbördsmedel (elevavgifter). För budgetåret 1937/38 hade elevavgifterna beräknats till 68,000 kronor, men i verkligheten uppgått till 73,055 kronor. Av det belopp, 5,055 kronor, varmed beräknade beloppet överskridits, komme emellertid ej mindre än 4,000 kronor av det förhållandet, att antalet extraelever, som betalade 50 kronor högre avgift per termin, under det gångna året varit ovanligt stort. Då man icke kunde räkna med ett så stort antal extraelever såsom normalt, ansåge styrelsen, att det beräknade beloppet ej kunde höjas med mera än 2,000 kronor. Då elevavgifterna för innevarande budgetår (med hänsyn till införandet av en åttonde termin i vissa fackavdelningar) beräknats till 72,000 kronor, ansåge styrelsen, att det för budgetåret 1939/40 beräknade beloppet kunde höjas till 74,000 kronor.

*Statskontoret* har i utlåtande den 12 oktober 1938 rörande avlöning av bibliotekarie och kanslipersonal anfört följande:

Vad först anginge styrelsens förslag, att befattningen såsom bibliotekarie vid högskolan, vilken för närvarande vore uppförd å extra stat med placering i lönegraden B 21, måtte överflyttas till ordinarie stat och placeras i lönegraden A 24, ville statskontoret erinra, att sagde befattningshavare erhållit sin nuvarande löneställning så sent som år 1937 i samband med den då beslutade omorganisationen av högskolan. Med hänsyn till den korta tid, som sedan dess förflutit, funne sig statskontoret redan av denna anledning icke kunna tillstyrka styrelsens ifrågavarande förslag.

Vidkommande därefter styrelsens hemställan i fråga om högskolans kansli-personal erinrade statskontoret, att styrelsen i sin framställning år 1937 angående samma personal begärt inrättande av en sekreterar- och kamrerar-befattning i lönegraden B 24, en kassörs- och kansliskrivartjänst i lönegraden B 11 samt en kanslibiträdesbefattning i lönegraden B 7. I sitt uttalande häröver i 1938 års statsverksproposition hade föredragande departementschefen förklarat sig icke vara beredd att för det dåvarande förorda inrättandet av de föreslagna tjänsterna. Först sedan den nya högskolans organisation fått en fastare utformning än då varit fallet hade det synts vara möjligt att klart överblicka behovet av berörda tjänster. Under hänvisning till detta av riksdagen utan erinran lämnade departementschefsut-talande finge statskontoret även i denna del avstyrka den gjorda framställ-ningen.

Med anledning av 1937 års riksdags beslut angående omorganisation av Chalmers tekniska institut m. m. föreskrev Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1937, att ombildningen av lägre avdelningen till tekniskt gymna-sium skulle ske successivt sålunda, att första klassen av gymnasiet skulle träda i verksamhet från och med höstterminen 1937, andra klassen från och med höstterminen 1938 och tredje klassen från och med höstterminen 1939. Från och med läsåret 1939—40 skall sålunda ombildningen vara slutförd. På grund härav böra de för gymnasiet avsedda anslagsmedlen till avlönin-gar, omkostnader och materiel m. m. icke längre i riksstaten sammanföras med motsvarande anslag för högskolan utan överflyttas till vederbörande anslag för de tekniska läroverken. Förevarande anslag till Chalmers tekniska hög-skola bör med hänsyn härtill för nästa budgetår minskas med de på gymna-siet belöpande kostnaderna, 92,700 kronor. I styrelsens och rektorns för hög-skolan befattning med gymnasiet inträder härigenom tills vidare ingen ändring.

Jag tillstyrker styrelsens förslag om inrättande av en ny *professur i elas-ticitets- och hållfasthetslära* från och med den 1 juli 1939. Vid bifall här-till kan speciallärtjänsten i mekanik och hållfasthetslära indragas, varige-nom en anslagsminskning av 3,000 kronor uppstår. Jag återkommer här-till i det följande.

Högskolestyrelsens förslag rörande omorganisation av högskolans *kansli-personal*, vilket innebär, att från och med nästa budgetår skulle inrättas en sekreterarbefattning i lönegraden A 24, en kamrerarbefattning i lönegraden A 22 och en kanslibiträdesbefattning i lönegraden A 7, kan jag med hän-syn till vad statskontoret yttrat endast i begränsad omfattning biträda. Jag anser, att sekreterargöromålen för närvarande icke äro mera omfattande, än att de kunna skötas av en person, som innehar sekreterartjänsten såsom en bisyssla. En ökning av arbetet vid tjänsten har dock inträtt till följd av omorganisationen, och jag vill därför tillstyrka en höjning av arvodet till högskolans sekreterare från 1,800 kronor till 3,500 kronor, varå dyrtids-tillägg ej bör utgå.

Vad åter kamrerarbefattningen angår, har jag efter närmare undersök-

Departe-  
mentschefen.

ning av förhållandena kommit till den uppfattningen, att redan nu en ordinarie sådan syssla bör inrättas med placering i lönegraden A 22. Förutom de rent kamerala göromålen förekomma en betydande mängd andra ekonomiska angelägenheter rörande högskolebyggnadernas skötsel o. s. v., som lämpligen böra omhändertagas av kamreraren. För närvarande skötas dessa ärenden till stor del av rektor, vilkens arbetsbörda härigenom blir alltför betungande. Mot inrättande av en ordinarie kanslibiträdestjänst i lönegraden A 7 har jag ingen erinran att framställa. Vid bifall härtill bortfaller arvudet å 2,500 kronor till kamreraren, varjämte anslagsposten till grundavlöningar m. m. till icke-ordinarie personal i överensstämmelse med styrelsens förslag torde kunna minskas med 4,000 kronor. Merkostnaderna för den av mig ifrågasatta omorganisationen av kanslipersonalen stanna vid ett belopp av omkring 7,800 kronor. För denna relativt obetydliga merkostnad erhålles en välbehövlig utökning och en fastare organisation av kanslipersonalen, vars nuvarande otillräcklighet framträder bland annat vid en jämförelse med den kanslipersonal, som står till förfogande för tekniska högskolan i Stockholm.

Med inrättandet av en ny ordinarie *laboratorievaktmästartjänst* för skeppsbyggeriinstitutionens räkning torde kunna anstå ännu någon tid. För att emellertid bereda institutionen tillgång till vaktmästarhjälp vid den förestående inflyttningen i de nya lokalerna torde medel böra anvisas för anställande av en vaktmästare med ett årsarvode av 3,000 kronor, varå dyrtidstillägg ej bör utgå.

Styrelsens förslag om inrättande av nya *speciallärartjänster* och om ökat arvode för redan befintliga sådana tjänster är, såsom av redogörelsen i det föregående framgår, till huvudsaklig del betingat av utav riksdagen redan fattade beslut. Jag anser mig icke kunna rikta någon erinran mot de föreliggande anslagsberäkningarna, vilka resultera i en anslagshöjning med 21,000 kronor. Detta belopp bör emellertid minskas med det nuvarande arvudet å 3,000 kronor till specialläraren i mekanik och hållfasthetslära, vilket som nämnts bortfaller vid inrättandet av omförmälda professur. Anslagsökningen blir alltså  $(21,000 - 3,000 =) 18,000$  kronor.

För innevarande budgetår äro anslagsmedlen till *assistenter och lärarbiträden* uppförda med 85,300 kronor. Styrelsen har nu hemställt om dessa medels ökande med 24,700 kronor till 110,000 kronor. Jag kan icke tillstyrka, att hela det för nästa budgetår sålunda äskade beloppet ställes till högskolans förfogande. En höjning av ifrågavarande medel med 10,000 kronor synes tillfyllest.

Styrelsen har vidare hemställt om medel till sju *docentstipendier* å 7,200 kronor vardera. Rörande denna fråga får jag hänvisa till vad jag anfört vid anmälan av motsvarande anslagsbehov vid tekniska högskolan i Stockholm. Jag anser mig för närvarande icke kunna tillstyrka, att mer än två docentstipendier anvisas för Chalmers tekniska högskola. Å dessa stipen-

dier, som böra utgå med samma belopp som de av mig i det föregående föreslagna docentstipendierna vid tekniska högskolan i Stockholm, d. v. s. med 6,800 kronor, bör ej utgå dyrtidstillägg. Vad sålunda föreslagits skulle medföra en anslagsökning med 13,600 kronor.

Med hänsyn till beräknad ökning av inflytande elevavgifter torde de *särskilda uppbördsmedlen* för budgetåret 1939/40 böra höjas från 72,000 kronor med 2,000 kronor till 74,000 kronor.

I gällande personalförteckning och avlöningsstat torde härutöver endast böra vidtagas de ändringar, som föranledas av löneregleringen för allmänna civiltjänstverksmedlemmarna och av 1938 års riksdags omförmälda beslut rörande utbildning av en professorsbefattning. Vad jag under punkten 104 yttrat rörande utbildning av arvoden vid tekniska högskolan i Stockholm med hänsyn till bortfallande dyrtidstillägg äger motsvarande tillämpning beträffande Chalmers tekniska högskola. De i avlöningsstaten uppförda anslagsposterna beräknar jag på följande sätt:

Anslagsposten till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat* bör beräknas till summan av dels de med vederbörliga tjänste- och familjepensionsavdrag minskade lönerna i högsta löneklass för de nuvarande ordinarie tjänstemännen, d. v. s. i avrundat tal 201,000 kronor, dels ock de på motsvarande sätt beräknade lönerna för de nytillkommande befattningarna i lönegraderna A 7, A 22 och A 28, d. v. s. i runt tal 23,900 kronor. Posten bör alltså uppföras med  $(201,000 + 23,900 =) 224,900$  kronor.

Delposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, bör ökas med dels 1,700 kronor på grund av förslaget om höjning av arvodet åt högskolans sekreterare, dels 18,000 kronor till ökade arvoden till speciallärare, dels ock 13,600 kronor till docentstipendier. Å andra sidan bortfaller som nämnts det nuvarande arvodet till kamreraren, varför delposten bör minskas med 2,500 kronor. Delposten skulle sålunda höjas från 52,200 kronor med  $(1,700 + 18,000 + 13,600 - 2,500 =) 30,800$  kronor till 83,000 kronor.

Delposten till *grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal*, nu 96,250 kronor, bör minskas med förutnämnda belopp av 4,000 kronor på grund av förslaget om inrättande av en kanslibiträdestjänst. Posten bör emellertid höjas med dels 3,000 kronor till arvode åt vaktmästare, dels 10,000 kronor till ökade anslagsmedel till assistenter och lärarbiträden, dels 1,300 kronor på grund av förutberörda ändrade lönebestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare, dels ock ett belopp av i runt tal 6,400 kronor, motsvarande den med vederbörliga pensionsavdrag minskade grundlönen för bibliotekarien å extra stat, vars avlöning nu bestrides från en särskild anslagspost å 6,800 kronor. Härvid förutsättes, att dyrtidstillägg under nästa budgetår utgår allenast å de ur posten gäldade arvodena åt assistenter och lärarbiträden. Jag beräknar således posten till ett med  $(- 4,000 + 3,000 + 10,000 + 1,300 + 6,400 =) 16,700$  kronor ökat belopp, d. v. s. till 112,950 kronor.

Delposten till *avlöningsförhöjningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal* torde böra ökas med 500 kronor till 850 kronor.

Anslagsposten till särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän, som för innevarande budgetår uppförts med förslagsvis 200 kronor och innefattar provisoriskt lönetillägg åt extra ordinarie befattningshavare, bortfaller på grund av löneregleringen för civilförvaltningen. Å avlöningsstaten bör uppföras en post till *rörligt tillägg*, som beräknas till förslagsvis 14,600 kronor.

Utgifterna å förevarande anslag kunna alltså för nästa budgetår beräknas till  $(224,900 + 83,000 + 112,950 + 850 + 14,600 =)$  436,300 kronor.

De *särskilda uppbördsmedlen* böra som nämnts för nästa budgetår höjas med 2,000 kronor till 74,000 kronor.

Nettoutgiften å anslaget kommer vid sådant förhållande att uppgå till  $(436,300 - 74,000 =)$  362,300 kronor. Av anslagshöjningen,  $(362,300 - 263,800 =)$  98,500 kronor, belöpa omkring 37,200 kronor på löneregleringen.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* godkänna följande personalförteckning för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

| Personalförteckning.                   |                                     | Lönegrad. |
|----------------------------------------|-------------------------------------|-----------|
| Befattning.                            | <i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i> |           |
| 16 professorer . . . . .               |                                     | A 28      |
| 1 kamrerare . . . . .                  |                                     | A 22      |
| 1 maskinist . . . . .                  |                                     | A 8       |
| 1 kanslibiträde . . . . .              |                                     | A 7       |
| 1 förste vaktmästare . . . . .         |                                     | A 7       |
| 5 laboratorievaktmästare . . . . .     |                                     | A 7       |
| 1 eldare, tillika gårdsskarl . . . . . |                                     | A 5       |

*Anm.:* Professorsbefattningarna, vilka äro 16, omfatta vardera ett av följande ämnesområden: 1) fysik; 2) matematik; 3) mekanik och matematik; 4) skeppsbyggeri; 5) byggnadslära och ornamentsritning; 6) teoretisk elektroteknikslära med undervisningsskyldighet jämväl i elektroteknikens principer och elektrisk mätteknik; 7) organisk kemi; 8) oorganisk kemi jämte mineralogi och geologi; 9) maskinelement jämte hiss- och transportanordningar; 10) maskinlära med undervisningsskyldighet företrädesvis i läran om värmemotorer; 11) väg- och vattenbyggnadslära; 12) elektroteknik med undervisningsskyldighet företrädesvis i elektrotekniska maskinkonstruktioner; 13) kemisk teknologi; 14) byggnadsteknik; 15) mekanisk värmeteorik och förbränningsmotorer; 16) elasticitets- och hållfasthetslära.

*Extra ordinarie tjänsteman i högre  
lönegrad än den 20:e.*

1 bibliotekarie . . . . . Eo 21;

dels godkänna följande avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

**Avlöningsstat.**

*Utgifter:*

|                                                                                                                                                                                            |                      |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|
| 1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i> . . . . .                                                                                                               | kronor 224,900       |
| <i>Anm.: Från förestående anslagspost skall utgå jämväl ersättning till den eller de personer, som förordnas att uppehålla någon del av rektors undervisningsskyldighet som professor.</i> |                      |
| 2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t . . . . .                                                                                                                  | » 83,000             |
| 3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:                                                                                                                                          |                      |
| a. Grundavlöningar                                                                                                                                                                         |                      |
| m. m. . . . .                                                                                                                                                                              | kronor 112,950       |
| b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i> . . . . .                                                                                                                               | » 850      » 113,800 |
| 4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> . . . . .                                                                                                                                           | » 14,600             |
| <hr/>                                                                                                                                                                                      |                      |
| Summa kronor 436,300                                                                                                                                                                       |                      |

*Särskilda uppbördsmedel:*

|                             |               |
|-----------------------------|---------------|
| Elevavgifter . . . . .      | kronor 74,000 |
| <hr/>                       |               |
| Nettoutgift kronor 362,300; |               |

dels ock till Chalmers tekniska högskola: Avlöningar för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag*

av . . . . . kronor 362,300.

[111.] 10. **Chalmers tekniska högskola: Omkostnader, förslagsanslag.**

För ifrågavarande ändamål är nu uppfört ett anslag av 71,000 kronor, varav 9,300 kronor belöpa på tekniska gymnasiet i Göteborg. Beloppet disponeras enligt av Kungl. Maj:t fastställd omkostnadsstat, vilken jämte till densamma hörande föreskrifter finnes intagen i statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 473.

Styrelsen för högskolan har i skrivelse den 30 augusti 1938 gjort framställning om höjning för högskolans del av anslagsmedlen till bränsle, lyse och vatten med 1,050 kronor till 36,000 kronor och till övriga expenser med 2,000 kronor till 28,500 kronor. Vidare har styrelsen hemställt om uppförande under detta anslag av ett belopp av 500 kronor till reseersättningar åt styrelsens ordförande och högskolans rektor och om höjning med 500 kronor av de särskilda uppbördsmedlen (hyror). Det för högskolan

avsedda anslaget skulle följaktligen höjas med  $(1,050 + 2,000 + 500 - 500 =)$  3,050 kronor till i avrundat tal 64,700 kronor. Av handlingarna inhämtas:

Bränsle, lyse och vatten. För detta ändamål hade under det gångna budgetåret förbrukats 41,715 kronor. Under budgetåret 1939/40 komme byggnaderna för skeppsprovingsanstalten och för skeppsbyggeriinstitutionen, vilka beräknades färdiga till eldningssäsongens början hösten 1939, att fordra uppvärmning och belysning etc. Anslaget torde därför behöva ökas med cirka 3,500 kronor. Å andra sidan hade kokspriset minskats, vilket torde medföra en besparing av cirka 4,000 kronor. Styrelsen beräknade därför, att anslaget skulle kunna minskas till 41,000 kronor. Av detta belopp upptoges liksom för innevarande år 5,000 kronor å gymnasiets stat. För högskolans del beräknade styrelsen därför det erforderliga anslaget till bränsle, lyse och vatten till 36,000 kronor.

Övriga expenser. Anslagsposten utgjorde för innevarande budgetår 26,500 kronor. Bland annat tillkomme för budgetåret 1939/40 städningskostnad för den nya skeppsbyggeriinstitutionen med cirka 1,500 kronor samt telefoner i denna byggnad m. m. Styrelsen hemställde om ett anslag för övriga expenser av 28,500 kronor.

Reseersättningar. 1934 års Chalmerssakkunniga hade föreslagit, att ett gemensamt organ skulle tillskapas för tillförsäkrande av en likformig behandling av åtskilliga frågor, som gemensamt berörde tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola, och hade tänkt sig tillsättande av särskilda delegerade för rikets tekniska högskolor. I avvaktan på lösningen av denna organisationsfråga ville styrelsen hemställa, att ett särskilt reseanslag ställdes till förfogande för att möjliggöra för styrelsens ordförande och högskolans rektor att, då så erfordrades, personligen sammanträda med motsvarande representanter för tekniska högskolan i Stockholm. Styrelsen ansåge, att för detta ändamål ett anslag av 500 kronor borde vara tillräckligt.

Särskilda uppbördsmedel. Dessa medel beräknades av styrelsen kunna höjas med 500 kronor till 1,500 kronor. Under det nu gångna budgetåret hade hyrorna för högtidssalen, som beräknats till 500 kronor, visserligen uppgått till betydligt högre belopp eller 1,808 kronor. Emellertid hade denna ökade uthyrning berott på alldeles särskilda förhållanden, och av hyrorna komme ej mindre än 787 kronor från en och samma uppdragsgivare. Styrelsen ansåge sig för budgetåret 1939/40 kunna för högtidssalen räkna med en hyresinkomst av 1,000 kronor.

Departement-  
mentschefen.

Jag biträder styrelsens ifrågavarande förslag och förutsätter alltså, att omkostnadsstaten för nästa budgetår efter erforderlig avrundning erhåller följande utseende:

#### Omkostnadsstat.

##### Utgifter:

|                                                    |               |
|----------------------------------------------------|---------------|
| 1. Expenser, <i>förslagsvis</i> . . . . .          | kronor 64,500 |
| 2. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i> . . . . . | » 600         |
| 3. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i> . . . . .  | » 500         |
| 4. Övriga utgifter: gymnastikföreningen . . . . .  | » 650         |

Summa kronor 66,250

*Särskilda uppbördsmedel:*

|                                                    |        |       |                                  |
|----------------------------------------------------|--------|-------|----------------------------------|
| 1. Ersättning för bränsle, lyse och vatten . . . . | kronor | 500   |                                  |
| 2. Hyror . . . . .                                 | »      | 1,050 | kronor 1,550                     |
|                                                    |        |       | <hr/> Nettoutgift kronor 64,700. |

Såsom under nästföregående punkt anförts, böra de på tekniska gymnasiet belöpande kostnaderna hädanefter bestridas från vederbörande anslag till tekniska läroverk.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Omkostnader* för budget-  
året 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . kronor 64,700.

[112.] 11. **Chalmers tekniska högskola: Materiel m. m., reservationsanslag.** För ifrågavarande ändamål är nu uppfört ett anslag av 98,000 kronor, av vilket 88,000 kronor disponeras till samlingar och laborationer vid högskolan och 10,000 kronor för tekniska gymnasiet.

*Styrelsen för högskolan* har i skrivelse den 30 augusti 1938 hemställt, att anslagsmedlen till samlingar och laborationer vid högskolan måtte höjas med 32,000 kronor till 120,000 kronor. Av handlingarna inhämtas följande:

Styrelsen hade i sin budgetskrivelse år 1937 anhållit om ett anslag till materiel m. m. av 107,000 kronor, därvid styrelsen följt det lägre, av majoriteten bland 1934 års Chalmerssakkunniga föreslagna beloppet. Styrelsen hade erinrat därom, att de sakkunnigas ordförande, kommerserådet Enström, förordat en höjning av det av majoriteten föreslagna beloppet med 40,000 kronor, och framhållit, att styrelsen för sin del hållit det högre anslaget för nödvändigt, detta så mycket mer, som priserna på instrument och materiel avsevärt stigit under den tid, som förflutit sedan avgivandet av de sakkunnigas yttrande. Styrelsen hade dock med hänsyn till det mindre relevantalet vid högskolan gentemot det av de sakkunniga förutsatta (120 intagna per år i stället för 150) funnit sig kunna för tillfället reducera anslagskravet till att svara mot det lägre beloppet, men framhållit, att styrelsen sannolikt inom de närmaste åren måste yrka på höjning av anslaget. Emellertid hade endast ett belopp av 88,000 kronor beviljats.

På grund av framkomna krav på ökat anslag funne styrelsen en ökning av 13,000 kronor utöver styrelsens hemställan från föregående år nödig. Denna ökning fördelade sig med 3,000 kronor på allmänna vetenskaper (institutionen för teknisk svängningslära), 4,000 kronor å vardera av avdelningarna för väg- och vattenbyggnad och för kemi och kemisk teknologi samt 2,000 kronor å avdelningen för maskinteknik. Styrelsen hemställde därför om ett anslag av (107,000 + 13,000 =) 120,000 kronor.

Till styrkande av behovet av ökat materielanslag anförde styrelsen ytterligare följande:

Vid upprätthållande av ungefär samma standard i fråga om instrumentutrustning etc. för laborationer komme av naturliga skäl en större högskola att kunna reda sig med mindre belopp på studerande räknat än en

mindre högskola. Kostnaden för alla de apparater, som endast erfordrades i ett exemplar, fördelade sig där på ett större antal studerande och minskade anslagsbehovet per studerande räknat. Styrelsen gjorde en jämförelse mellan anslagen till materiel m. m. för innevarande budgetår vid tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola. Materielanslaget för innevarande budgetår vid tekniska högskolan i Stockholm vore 417,700 kronor, för Chalmers tekniska högskola 88,000 kronor. Antalet närvarande studerande under förra läsåret hade i Stockholm i medeltal varit 1,223, i Göteborg 392. Per studerande räknat vore anslaget i Stockholm cirka 338 kronor, i Göteborg cirka 224 kronor. Skulle Chalmers tekniska högskola erhållit samma anslag per studerande räknat som tekniska högskolan i Stockholm, skulle detta uppgått till omkring 133,000 kronor eller betydligt mer än det anslag å 120,000 kronor, varom styrelsen nu gjorde framställning. Styrelsen vore dessutom väl medveten därom, att detta anslag vid tekniska högskolan i Stockholm ingalunda kunde anses rikligt utan att högskolan tvärtom vore i behov av ytterligare ökning av detsamma.

Departement-  
mentschefen.

De på tekniska gymnasiet i Göteborg belöpande materielkostnaderna, 10,000 kronor, böra, enligt vad i det föregående anförts, överföras till annat anslag.

Det är av betydelse, att läroanstalten, sedan den numera även formellt fått ställning av högskola, erhåller så gynnsamma arbetsbetingelser som möjligt vad angår såväl forskning som undervisning och att med hänsyn härtill de förevarande anslagsmedlen ej tillmätas för snävt. Med hänsyn till de betydande reservationer, som förelegat på anslaget under de båda senaste budgetåren — för budgetåret 1936/37 omkring 38,300 kronor och för budgetåret 1937/38 omkring 43,800 kronor, av vilket sistnämnda belopp enligt inhämtad uppgift för högskolans del i november 1938 återstode odisponerat ett belopp av omkring 7,400 kronor — torde det emellertid vara tillräckligt, om anslagsmedlen för nästa budgetår höjas med förslagsvis 17,000 kronor. Jag föreslår alltså, att förevarande anslag för budgetåret 1939/40 upptages med ett belopp av 105,000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Materiel m. m.* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag*  
av ..... kronor 105,000.

[113.] **12. Chalmers tekniska högskola: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek, reservationsanslag.** Ifrågavarande anslag är nu uppfört med 25,000 kronor.

I sin förenämnda skrivelse av den 30 augusti 1938 har *högskolans styrelse* gjort framställning om oförändrat anslag för budgetåret 1939/40.

Departement-  
mentschefen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen.

att till *Chalmers tekniska högskola: Bokinköp och bokbind-*

*ning för högskolans bibliotek för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av . . . . . kronor 25,000.*

[114.] 13. **Chalmers tekniska högskola: Stipendier.** Detta anslag, som nu är betecknat såsom reservationsanslag, är uppfört med 2,400 kronor.

*Högskolans styrelse* har i skrivelse den 30 augusti 1938 hemställt om oförändrat anslag för nästkommande budgetår.

Anslaget, som plägar årligen i sin helhet disponeras för därmed avsett ändamål, torde böra från och med budgetåret 1939/40 anvisas såsom obetecknat anslag. Jag förutsätter emellertid, att vid utgången av löpande budgetår å anslaget eventuellt uppkommen behållning får tagas i anspråk för ändamålet under nästa budgetår. I anslagets storlek ifrågasätter jag ingen ändring och hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att till *Chalmers tekniska högskola: Stipendier* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 2,400.

[115.] 14. **Chalmers tekniska högskola: Utrustning av nybyggnad för fackavdelningen för skeppsbyggeri m. m., reservationsanslag.** 1934 års sakkunniga beräknade för utrustning av nybyggnaden för fackavdelning för skeppsbyggeri 250,000 kronor. För detta ändamål anvisade 1937 års riksdag för budgetåret 1937/38 ett reservationsanslag av 80,000 kronor.

*Styrelsen för högskolan* har i skrivelse av den 30 augusti 1938 anfört, att totalkostnaden för denna utrustning med stöd av infordrade anbud av styrelsen år 1937 beräknats till 360,000 kronor. Styrelsen beräknade fortfarande samma belopp vara erforderligt. Då byggnaderna för skeppsbyggeri-institutionen och skeppsprovningsanstalten beräknades vara färdiga redan till läsårets början hösten 1939, måste maskinutrustningen levereras vid denna tidpunkt. Hela det återstående erforderliga anslaget till utrustning beräknades därför behöva tagas i bruk redan i början av budgetåret 1939/40. Styrelsen hemställde därför om beviljande av 280,000 kronor för nämnda budgetår.

Av styrelsens ifrågavarande kostnadsberäkningar av år 1937 framgår, att den beräknade kostnaden av 360,000 kronor vore baserad på dels priset å de maskiner, som redan beställts, dels anbud å större delen av de ännu ej beställda maskinerna. Kostnadsstegringen berodde på de stegrade maskinpriserna. Maskinerna vore samtliga oundgängligen nödvändiga för att skeppsprovningsanstalten skulle fylla sitt ändamål.

Jag kan icke tillstyrka, att hela det för nästa budgetår av styrelsen äskade anslaget å 280,000 kronor anvisas. Det synes ej vara uteslutet att skjuta

Departement-  
schefen.

på framtiden anskaffandet av en del av den av styrelsen planerade utrustningen. Jag föreslår därför, att för budgetåret 1939/40 till bestridande av utrustningskostnader för fackavdelningen för skeppsbyggeri anvisas 200,000 kronor, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Utrustning av nybyggnad för fackavdelningen för skeppsbyggeri m. m.* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag*  
av . . . . . kronor 200,000.

[116.] 15. **Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden vid de tekniska högskolorna, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 3,000 kronor.

Med skrivelse den 12 september 1938 har *styrelsen för tekniska högskolan i Stockholm* med tillstyrkande överlämnat en av *lärarkollegiet* gjord hemställan om anvisande av oförändrat anslag för nästa budgetår.

Departementschefen.

Anslaget torde med hänsyn till medelsåtgången — 400 kronor under budgetåret 1937/38 — kunna något minskas, förslagsvis med 1,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen.

att till *Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden vid de tekniska högskolorna* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 2,000.

## G. Skolöverstyrelsen.

[117.] 1. **Skolöverstyrelsen: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag, som disponeras jämlikt en av 1938 års riksdag fastställd avlöningsstat (jfr statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 476 f.), är nu uppfört med 546,900 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt om höjning av anslaget för nästa budgetår. Anslagshöjningen betingas av — förutom 1938 års lönereglering för civildförvaltningen och därmed sammanhängande fråga om jämkning av förekommande arvoden — framställt förslag om ökning av anslagsmedlen till icke-ordinarie personal med 15,000 kronor. I ärendet har *statskontoret* den 20 oktober 1938 avgivit utlåtande.

Beträffande förslaget om jämkning av de ur anslaget utgående arvoden framgår av överstyrelsens skrivelse, att överstyrelsen tänkt sig en omreglering av arvodesbeloppen på sådant sätt, att samma rörliga tillägg skulle komma att utgå å arvoden som efter den 1 juli 1939 skulle utgå till ordinarie tjänstemän. Statskontoret har funnit det lämpligast, att — i de fall då dyrtidstillägg hittills förekommit — dessa tillägg inarbetades i arvoden, som sålunda skulle få karaktär av fasta belopp utan rörliga tillägg.

Av handlingarna inhämtas i övrigt följande:

Skolöverstyrelsen. Med hänsyn till att frågan om skolöverstyrelsens organisation vore föremål för särskild utredning hade anslagshöjning äskats allenast i de fall, där sådana, för att överstyrelsen skulle vara i stånd att fullgöra sin uppgift under den nuvarande organisationen, kunde betecknas såsom oundgängliga och oberoende av proposition till 1939 års riksdag i organisationsfrågan.

Till följd av skolöverstyrelsens alltjämt växande arbetsuppgifter hade det visat sig, att de för budgetåret 1937/38 anvisade anslagsmedlen till avlöningar till icke-ordinarie personal varit otillräckliga. Överstyrelsen hade därför hos Kungl. Maj:t anhållit om förstärkning av delposten till grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal med 4,800 kronor, vilken anhållan den 20 maj 1938 bifallits. Även innevarande budgetår komme med största sannolikhet en brist å minst sagda belopp att av enahanda skäl uppstå å anslaget, varför överstyrelsen torde bli nödsakad att jämväl för dennas täckande hos Kungl. Maj:t framdeles begära särskilt anslag. Överstyrelsen erinrade om dess ökade arbete med ärenden rörande förordnande av icke-ordinarie lärare vid de allmänna läroverken, statsbidrag till nya

skolhusbyggnader, upprättande av förslag till överlärartjänster, den nya grupp av ärenden rörande bibehållande av extra ordinarie folkskollärartjänster, som vore att motse, den ökade arbetsbelastningen till följd av yrkesskolornas mycket starka utveckling m. m., allt ärenden, vilkas antal givetvis icke på förhand kunde ens tillnärmelsevis beräknas men som nödvändiggjorde, att överstyrelsen vid behov måste, utan att riskera ett anslagsöverskridande, kunna disponera över erforderlig arbetskraft för dessa ärendens bearbetning och förberedande handläggning. Överstyrelsen funne en höjning av anslagsmedlen med minst 15,000 kronor nödvändig. Delposten till grundavlönningar m. m. skulle därigenom komma att uppgå till 110,800 kronor.

Skolöverstyrelsen har härefter lämnat specificering angående beräkningen av sistnämnda belopp, vid vilken överstyrelsen utgått från nuvarande förhållanden och gällande löneplaner. Härutinnan hänvisas till handlingarna i ärendet.

Statskontoret har erinrat, att delposten till grundavlönningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal vid 1937 och 1938 års riksdagar ökats med respektive 7,400 och 11,600 kronor eller — med borträknande av familjepensionsavdrag, 1,900 kronor — från 78,700 till 95,800 kronor. Trots det höjda anslagsbelopp, som således under budgetåret 1937/38 stått till förfogande, hade överstyrelsen nödgats hos Kungl. Maj:t hemställa om förstärkning av delposten i fråga. Överstyrelsen hade ansett en liknande förstärkning erforderlig även för löpande budgetår. Härigenom skulle anslagshöjningarna å delposten på två budgetår uppgå till cirka  $(7,400 + 11,600 + 5,000 =) 24,000$  kronor. Härtill skulle vid ett bifall till framställningen komma ytterligare  $(15,000 - 5,000 =) 10,000$  kronor. Statskontoret finge för sin del ifrågasätta om icke — i avvaktan på överstyrelsens omorganisation — ett till 100,000 kronor avrundat medelsbelopp kunde förslå för avlönande av icke-ordinarie personal.

Vidare har förste gymnastikkonsulenten hos skolöverstyrelsen *K. A. W. Berg von Linde* gjort framställning om rätt att få uppbära militär pension oavkortad och om befrielse från skyldighet att till statsverket återbetala, vad han för mycket uppburit i sådant avseende. Över framställningen hava utlåtanden avgivits den 18 januari 1938 av *skolöverstyrelsen* och den 9 mars 1938 av *statskontoret*.

Av handlingarna inhämtas följande:

Genom beslut av 1932 års riksdag inrättades från och med den 1 juli 1932 en befattning såsom förste gymnastikkonsulent hos skolöverstyrelsen. Denna befattning, som tillsattes genom förordnande (jfr instruktion för skolöverstyrelsen § 41 mom. 4) på ett år i sänder, är numera uppförd å extra stat i lönegraden B 26.

Berg von Linde, som tillträdde befattningen nämnda dag, är född den 13 mars 1883 och var före tillträdet av befattningen i skolöverstyrelsen kapten på övergångsstat. Vid avsked från sin beställning såsom kapten på stat tillerkändes han pensionsförmåner med tillhopa 4,512 kronor och uppbär full pension för tiden den 13 mars 1933 — den 30 juni 1935 från arméns pensionskassa och för tiden den 1 juli 1935 — den 28 februari 1937 från statskontoret, som från och med den 1 juli 1935 övertagit bestyret med den militära pensioneringen.

Sedan det kommit till statskontorets kännedom, att Berg von Linde innehade ifrågavarande gymnastikkonsulentbefattning, beslöt ämbetsverket den 1 april 1937, att Berg von Linde skulle, så länge han innehade befattningen, jämlikt av statskontoret anförda förlättningsrum av sina pensionsförmåner uppbära allenast 1,488 kronor för år, d. v. s. omkring 3,000 kronor mindre än tidigare. Häröver besvarade sig Berg von Linde hos kammarrätten, som genom utslag den 16 december 1937 ej fann skäl att göra ändring i statskontorets beslut. Talan mot detta utslag får ej föras. Det belopp, som Berg von Linde, räknat från och med den 1 juli 1935, utbekommit för mycket i pension, utgör 5,040 kronor.

I sin omförmälda framställning har *Berg von Linde* anfört i huvudsak följande:

Den 1 juli 1932 hade statens folkskolgymnastikinspektörer indragits och samtidigt hade Berg von Linde (som då var statens folkskolgymnastikinspektör) kallats att såsom förste gymnastikkonsulent hos skolöverstyrelsen övertaga deras arbete.

Vid antagandet av kallelsen till befattningen i fråga, vilket medförde en väsentlig sänkning i Berg von Lindes inkomster, hade han dock först gjort sig underrättad om att han efter avgång från den militära beställningen skulle få åtnjuta fulla pensionsförmåner. Arméns pensionskassa hade även utbetalt hel pension.

Berg von Linde ansåge, att han antagit kallelsen till befattningen som förste gymnastikkonsulent under förutsättning, att han jämte avlöningen för densamma skulle få uppbära sin militära pension oavkortad. På grund härav hemställdes dels om befrielse från skyldighet att till statsverket återbära 5,040 kronor, dels ock om rätt att utbekomma militär pension oavkortad såväl för redan förlutiden tid som framdeles.

*Skolöverstyrelsen* har framhållit, att överstyrelsen vid uppgörandet av förslag om inrättande av befattningen utgått ifrån att, därest befattningen skulle komma att besättas med en militär befattningshavare, vilken åtnjöte lön på övergångsstat eller pension, denne skulle äga uppbära sin militära lön, respektive pension oavkortad, så att överstyrelsen skulle erhålla den för platsen mest lämplige och bäst kvalificerade.

Berg von Linde hade under de gångna åren nedlagt ett synnerligen förtjänstfullt arbete för en effektiv organisation av gymnastikkonsulenternas verksamhet. Att det för honom skulle bliva ett kännbart ekonomiskt avbräck, om hans ansökan ej bleve bifallen, vore givet, i all synnerhet då han från början varit inställd på att under bestridande av befattningen som förste gymnastikkonsulent erhålla full militär pension.

På grund härav och då överstyrelsen vore av den meningen, att Berg von Linde borde uppbära full militär pension under sin tjänstgöring som förste gymnastikkonsulent, tillstyrktes framställningen.

*Statskontoret* har anfört följande:

Den reducering av den militära pensionen, som Berg von Linde fått vidkännas på grund av sin anställning som förste gymnastikkonsulent hos skolöverstyrelsen, grundade sig på föreskrifterna i 54 § arméns pensionskassas reglemente den 26 februari 1904 (nr 9) och 9 punkten i de genom cirkuläret den 22 juni 1877 fastställda grunderna för pensionering av arméns befäl och underbefäl med vederlikar, sådan punkten löde enligt kungörelsen den 6 augusti 1909 (nr 115). Enligt dessa bestämmelser skulle vid förening av pension från arméns pensionskassa och fyllnadspension

med civil lön på rikets stat eller pension från andra allmänna medel än dem, som anvisades för arméns pensionering, pensionstagaren lida minskning i sammanlagda beloppet av kassapension och fyllnadspension med belopp, motsvarande två femtedelar av vad han från annat håll ägde uppbära.

Enahanda pensionsminskning på grund av dessa äldre bestämmelser gällde bland annat för samtliga sådana före ikraftträdandet av militära tjänstepensionsreglementet den 17 maj 1935 (nr 167) pensionerade militära beställningshavare, vilka vid sidan av pensionen åtnjöte lön från gymnastiklärarbefattning, som tillträtts före avgången från den militära beställningen.

För de befattningshavare, vilka vore underkastade bestämmelserna i militära tjänstepensionsreglementet, reglerades här angivna förhållanden på följande sätt.

I 5 § militära tjänstepensionsreglementet i dess ursprungliga lydelse stadgades, bland annat, att militär pensionstagare, som åtnjöte lön eller arvode för annan statstjänst till sådant belopp, att de sammanlagda förmånerna, inberäknat pensionen, överstege 5,004 kronor, skulle vidkännas viss minskning i pensionen. Vid tillämpning av denna bestämmelse skulle emellertid hänsyn icke tagas till lön för gymnastiklärarbefattning, som tillträtts före avgången från den tjänst, för vilken pensionen åtnjötes.

Ifrågavarande författningsbestämmelse ändrades genom kungörelse den 18 juni 1937 (nr 448). Ändringen innebure, att Kungl. Maj:t erhållit generell rätt att i fall, då befattningshavaren vid avgången från den militära tjänsten åtnjöte eller sedermera erhöle lön eller arvode för annan statstjänst, medgiva undantag från den ovanberörda reduktionsregeln. Med stöd härav hade Kungl. Maj:t den 18 juni 1937 föreskrivit, bland annat, att vid tillämpning av föreskrifterna om pensionsminskning hänsyn icke skulle tagas till lön för gymnastiklärarbefattning, som tillträtts före avgången från den tjänst, för vilken pension enligt reglementet åtnjötes.

Såsom motiv för denna ändring av 5 § i militära tjänstepensionsreglementet hade vederbörande departementschef åberopat det av honom gjorda uttalandet i proposition nr 305/1937, i vilken proposition ifrågasatts motsvarande ändring av reduktionsregeln i civila tjänstepensionsreglementet. Departementschefen anförde därvid bland annat, att det ibland visat sig önskvärt att utnyttja en pensionerad befattningshavares skicklighet och erfarenhet, exempelvis för en anställning, som vore förenad med arvode och som, ehuru icke jämförlig med en heltidsbefattning utan snarare med ett uppdrag, likväl vid en sträng tolkning av begreppet »statstjänst» måste medföra reduktionsregelns tillämpning. Det syntes med hänsyn till önskvärdheten att under nu avsedda förhållanden kunna bereda vederbörande en skälig ersättning lämpligt, att Kungl. Maj:t erhöle möjlighet att för visst fall sätta reduktionsregeln ur kraft.

I anslutning till denna redogörelse för de nya pensioneringsbestämmelserna i hithörande avseende ville statskontoret vidare erinra om att frågan om en ändring av reduktionsregeln i de före militära tjänstepensionsreglementet gällande pensioneringsbestämmelserna tidigare varit föremål för prövning. Sålunda hemställdes i en till 1936 års riksdag väckt motion (II: nr 42), att före den 1 juli 1935 pensionerad officer eller underofficer, som innehade gymnastiklärarbefattning och vilkens pension i anledning därav reducerats enligt äldre pensionsbestämmelser, måtte jämte lön som gymnastiklärare få uppbära militär pension med oavkortat belopp.

I skrivelse den 16 mars 1936 till vederbörande bankoutskott hade stats-

kontoret beträffande förevarande motion anført, bland annat, att statskontoret vid upprepade tillfällen funnit sig uppfordrad att varna för en tillämpning av nya pensionsbestämmelser i fall, då pensionsrätt enligt äldre föreskrifter redan inträtt. Orsaken till den strängt restriktiva ståndpunkt, som statskontoret sålunda ansett sig böra intaga, vore uppenbarligen att, då de nya pensioneringsbestämmelserna i ett flertal hänseenden innebure delvis väsentliga förbättringar gentemot vad tidigare gällt, ett avsteg från berörda ståndpunkt i ett avseende enligt ämbetsverkets mening knappast kunde undgå att framkalla liknande anspråk på andra punkter.

I anslutning till vad statskontoret sålunda anført ville bankoutskottet (utlåtande nr 49) understryka vikten av att en strängt restriktiv ståndpunkt intoges till framställningar om tillämpning av nya pensionsbestämmelser i fall, då pensionsrätt enligt äldre föreskrifter redan inträtt. Utskottet ansåge sig förty icke kunna tillstyrka bifall till motionen, även om det däri framställda yrkandet i och för sig kunde synas vara behjärtansvärt, och hemställde, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Motionen blev också av riksdagen avslagen.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit funne sig statskontoret icke kunna tillstyrka bifall till Berg von Lindes föreliggande framställning om befrielse från tillämpningen av gällande reduktionsregel enligt äldre bestämmelser.

Däremot ville statskontoret i betraktande av de i detta fall föreliggande alldeles särskilda omständigheterna icke motsätta sig bifall till Berg von Lindes hemställan att befrias från skyldigheten att till statsverket återgålda vad han, räknat från och med den 1 juli 1935, för mycket utbetallat i pension, eller sammanlagt 5,040 kronor. Frågan härom torde böra underställas riksdagen.

Därest Kungl. Maj:t skulle anse, att Berg von Linde borde även för framtiden beredas viss kompensation för den inkomstminskning, han på grund av reduktionsbestämmelserna finge vidkännas, torde sådan böra utgå i form av särskilt personligt lönetillägg.

Till en början vill jag omnämna, att de sakkunniga för utredning av frågan om skolöverstyrelsens omorganisation den 13 juni 1938 avgivit betänkande och förslag i ämnet (statens offentliga utredningar 1938: 14). De sakkunniga hava därvid uttalat sig för bibehållande av skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning. Sedermera har emellertid den i maj 1937 för utredning av vissa frågor rörande verkstadsskolorna för arbetslös ungdom tillsatta s. k. verkstadsskoleutredningen ifrågasatt, huruvida icke den centrala ledningen av yrkesskolorna borde organiseras på annat sätt. Den 22 september 1938 föreskrev Kungl. Maj:t, att det verkstadsskoleutredningen meddelade uppdraget skulle innefatta jämväl utredning rörande den centrala ledningen för yrkesskoleväsendet i riket. Betänkande och förslag i ämnet har vid årsskiftet avgivits av de sakkunniga. Det synes knappast troligt, att frågan om skolöverstyrelsens omorganisation kan inom den närmaste tiden bringas i sådant skick, att förslag i ämnet kan föreläggas 1939 års riksdag.

Den av skolöverstyrelsen nu ifrågasatta höjningen med 15,000 kronor av anslagsmedlen till grundavlöningar till icke-ordinarie personal är att anse såsom en provisorisk anslagsförstärkning i avvaktan på en lösning av om-

Departement-  
schefen.

organisationsfrågan. Vid beräkning av det erforderliga anslagsbeloppet har överstyrelsen utgått från att den vid förslagets avgivande befintliga personalkader skulle i stort sett bibehållas oförändrad under nästa budgetår. Denna personalkader är, fränsett den förstärkning som beslutats av 1938 års riksdag, densamma som under budgetåret 1937/38 med undantag av att, enligt vad jag under hand inhämtat, en extra amanuens beretts extra ordinarie anställning och att en ny extra amanuens anställts. Jag vill i detta sammanhang erinra, att 1938 års riksdag (skrivelse nr 290) ansett det önskvärt, att Kungl. Maj:t toge under övervägande, huruvida icke de till skolöverstyrelsen anvisade anslagsmedlen borde ytterligare förstärkas, utöver vad av riksdagen redan beslutats, i syfte att möjliggöra en skyndsammare behandling av ärenden angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet än som med hänsyn till anslagsåtgången under dittillsvarande förhållanden varit möjlig. En sådan förstärkning har sedermera kommit till stånd genom beslut av Kungl. Maj:t den 11 november 1938, varigenom 3,500 kronor anvisats från reservationsanslaget till extra utgifter för beredande av arbetshjälp åt skolöverstyrelsens byggnadssakkunniga biträde.

Det torde vara ett känt förhållande, att de under senare åren genomförda reformerna på skolväsendets område i hög grad ökat skolöverstyrelsens administrativa arbetsbörda. På grund härav hava de till överstyrelsens förfogande stående anslagsmedlen till grundavlöningar till icke-ordinarie personal under de senaste budgetåren, såsom statskontoret påvisat, väsentligt ökats såväl genom höjning av förevarande anslag som genom anlitande av åttonde huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter. En ytterligare höjning av anslaget för nästa budgetår synes icke kunna undvikas. Jag anser mig böra tillstyrka anvisande av medel till avlöande av icke-ordinarie personal i av överstyrelsen föreslagen omfattning. Härvid knyter jag den förhoppningen, att det skall visa sig möjligt för överstyrelsen att medelst de anslagsmedel, som sålunda ställas till dess disposition, bestrida de erforderliga utgifterna och att överstyrelsen alltså icke skall behöva ställa förnyade krav på omförmälda anslag till extra utgifter. Förevarande post bör alltså vid oförändrade löneförhållanden höjas med 15,000 kronor till 110,800 kronor.

Den av förste gymnastikkonsulenten K. A. W. Berg von Linde gjorda framställningen, i vad avser befrielse från skyldighet att till statsverket återbetala uppburen pension, lär framdeles anmälas av chefen för finansdepartementet. Framställningen i övrigt har jag, efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet, ansett mig böra anmäla under förevarande punkt. Jag vill först erinra om att 1937 års riksdag (skrivelse nr 346) tillerkänt föreståndaren för gymnastiska centralinstitutet H. A. Johnsson ersättning i form av ett personligt lönetillägg för minskad inkomst vid föreståndarbefattningen till följd av gällande militära pensionsbestämmelser. Förhållandena i detta och förevarande fall äro i viss mån likartade. Det synes

mig skäligt, att även Berg von Linde med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter beredes någon ersättning i form av ett personligt lönetillägg för de militära pensionsförmåner, omkring 3,000 kronor, som han går förlustig genom uppehållande av gymnastikkonsulentbefattningen. Jag föreslår, att ersättningsbeloppet bestämmes till 2,000 kronor, som lämpligen torde kunna bestridas från den i överstyrelsens avlöningsstat uppförda anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Å lönetillägget bör givetvis dyrtidstillägg icke utgå.

De i skolöverstyrelsens avlöningsstat uppförda anslagsposterna beräknar jag på följande sätt:

Anslagsposten till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat*, nu 362,800 kronor, bör bestämmas till summan av de löner i högsta förekommande löneklass, som enligt det av 1938 års riksdag godkända förslaget till civilt avlöningsreglemente skola utgå till de ordinarie tjänstemännen, minskad med summan av tjänste- och familjepensionsavdragen, d. v. s. till i runt tal 433,500 kronor.

Anslagsposten till *tjänsteman å indragningsstat*, nu 6,300 kronor, beräknar jag på motsvarande sätt till 7,700 kronor.

Anslagsposten å 22,200 kronor till avlöningar till tjänstemän å extra stat bortfaller på grund av lönereregleringen.

I anslutning till vad chefen för finansdepartementet tidigare anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor böra följande från delposten å 27,400 kronor till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, utgående arvoden på grund av bortfallande dyrtidstillägg uppräknas till nedan angivna belopp:

|                                                                                                                                    | Nuvarande<br>arvode.<br><br>Kronor. | Av departements-<br>chefen föreslaget<br>arvode.<br><br>Kronor. |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| Konsulenten för nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning . . . . .                                                          | 2,000                               | 2,200                                                           |
| Pedagogisk inspektör över statsunderstödda uppfostringsanstalter för sinnesslöa och fallande sjuka barn m. fl. anstalter . . . . . | 1,800                               | 2,000                                                           |
| Byggnadssakkunnigt biträde . . . . .                                                                                               | 6,500                               | 7,400                                                           |
| Konsulenten för musikundervisningen . . . . .                                                                                      | 3,000                               | 3,400                                                           |
| Summa kronor                                                                                                                       | 13,300                              | 15,000.                                                         |

På grund av gällande bestämmelser om maximering av dyrtidstillägg utgår nu sådant tillägg icke å följande ur posten i fråga gäldade arvoden, nämligen till tre avdelningschefer å 500 kronor, till inspektören för blind-

undervisningen å 600 kronor, till inspektören för dövstumundervisningen å 1,800 kronor och till folkhögskolinpektören å 3,000 kronor. Någon uppräkning av dessa arvoden, med vilka icke i fortsättningen bör följa rätt till dyrtidstillägg, lär ej böra ske. Å de ur delposten utgående löneförmånerna till en konsulent och särskild föredragande i ärenden angående husligt arbete — vilken befattning är att betrakta som en heltidstjänst — bör även efter utgången av löpande budgetår utgå dyrtidstillägg. Delposten bör vidare belastas med det tidigare föreslagna personliga lönetillägget åt förste gymnastikkonsulenten Berg von Linde å 2,000 kronor.

Delposten i fråga bör således höjas med  $(15,000 - 13,300 + 2,000 =)$  3,700 kronor och uppföras med  $(27,400 + 3,700 =)$  31,100 kronor. Delposten till *vikariatersättningar m. m.* bör uppföras med oförändrat belopp, 800 kronor.

Delposten till *grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal*, som jag enligt det föregående vid oförändrade löneförhållanden beräknat till 110,800 kronor, bör på grund av den ifrågasatta löneregleringen för hithörande personal höjas med ytterligare omkring 26,800 kronor. Därvid har beaktats, att smärre jämkningar komma att bliva erforderliga till följd av att dyrtidstillägg icke bör utgå å något från posten utgående belopp. Vidare bör posten höjas med de med pensionsavdrag reducerade lönerna för den personal å extra stat, som nu åtnjuter avlöning från förutnämnda särskilda anslagspost, d. v. s. med tillämpning av de ifrågasatta nya lönebestämmelserna med 22,500 kronor. Posten bör alltså uppföras med inalles  $(110,800 + 26,800 + 22,500 =)$  160,100 kronor, vilket belopp lämpligen bör avrundas till 160,000 kronor.

Delposten till *avlöningsförhöjningar m. m.* åt nyssnämnda personal, nu 7,500 kronor, torde kunna beräknas till förslagsvis 12,000 kronor.

En anslagspost till *rörligt tillägg* bör uppföras med förslagsvis 36,900 kronor.

Förevarande anslag bör alltså för nästa år uppföras med  $(433,500 + 7,700 + 31,100 + 800 + 160,000 + 12,000 + 36,900 =)$  682,000 kronor, innebärande en anslagshöjning med  $(682,000 - 546,900 =)$  135,100 kronor. Av denna höjning belöpa omkring 118,000 kronor på löneregleringen för civilförvaltningen.

I personalförteckningen för skolöverstyrelsen böra vidtagas allenast de ändringar, som betingas av löneregleringen för civilförvaltningen. Kungl. Maj:t har enligt beslut den 26 september 1925 medgivit, att hos överstyrelsen finge tills vidare vara anställd en extra ordinarie befattningshavare i 21 lönegraden. Denne befattningshavare bör under benämningen notarie jämte de nu hos överstyrelsen anställda befattningshavarna å extra stat uppföras på personalförteckningen under rubriken Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än den 20:e. I detta avseende hänvisas till vad chefen för finansdepartementet tidigare denna dag yttrat.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att  
*dels* godkänna följande personalförteckning för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

| Personalförteckning. |                                      | Lönegrad. |
|----------------------|--------------------------------------|-----------|
| Befattning.          | <i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i>  |           |
| 1                    | generaldirektör . . . . .            | B 3       |
| 14                   | ledamöter . . . . .                  | A 30      |
| 1                    | förste bibliotekskonsulent . . . . . | A 26      |
| 3                    | sekreterare . . . . .                | A 24      |
| 1                    | andre bibliotekskonsulent . . . . .  | A 21      |
| 5                    | notarier . . . . .                   | A 21      |
| 1                    | registrator och aktuarie . . . . .   | A 21      |
| 2                    | kansliskrivare . . . . .             | A 11      |
| 1                    | förste expeditionsvakt . . . . .     | A 7       |
| 5                    | kanslibiträden . . . . .             | A 7       |
| 3                    | expeditionsvakter . . . . .          | A 5       |
| 6                    | kontorsbiträden . . . . .            | A 4       |

Skolöverstyrelsens statistiska avdelning:

|   |                                         |      |
|---|-----------------------------------------|------|
| 1 | förste aktuarie, tillika chef . . . . . | A 26 |
| 2 | aktuarier . . . . .                     | A 21 |
| 2 | kansliskrivare . . . . .                | A 11 |
| 2 | kanslibiträden . . . . .                | A 7  |
| 1 | expeditionsvakt . . . . .               | A 5  |
| 4 | kontorsbiträden . . . . .               | A 4  |
| 1 | skrivbiträde . . . . .                  | A 2  |

*Tjänsteman å indragningsstat.*

|   |                    |      |
|---|--------------------|------|
| 1 | kanslist . . . . . | A 18 |
|---|--------------------|------|

*Extra ordinarie tjänstemän i högre  
 lönegrad än den 20:e.*

|   |                                     |        |
|---|-------------------------------------|--------|
| 1 | förste gymnastikkonsulent . . . . . | Eo 26  |
| 1 | andre » . . . . .                   | Eo 21  |
| 1 | andre bibliotekskonsulent . . . . . | Eo 21  |
| 1 | notarie . . . . .                   | Eo 21; |

*dels* godkänna följande avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

## Avlöningsstat.

|                                                                              |                |
|------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| 1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i> . . . . . | kronor 433,500 |
| 2. Avlöning till tjänsteman å indragningsstat, <i>förslagsvis</i> . . . . .  | » 7,700        |
| 3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:             |                |
| a. Grundbelopp . . . . .                                                     | kronor 31,100  |
| b. Vikariatsersättningar                                                     |                |
| m. m., <i>förslagsvis</i> . . . . .                                          | » 800          |
|                                                                              | » 31,900       |
| 4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:                            |                |
| a. Grundavlöningar                                                           |                |
| m. m. . . . .                                                                | kronor 160,000 |
| b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i> . . . . .                 | » 12,000       |
|                                                                              | » 172,000      |
| 5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> . . . . .                             | » 36,900       |
| <hr/>                                                                        |                |
| Summa förslagsanslag kronor 682,000;                                         |                |

*dels ock till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1939/40 anvisa ett förslagsanslag av . . . . . kronor 682,000.*

[118.] 2. **Skolöverstyrelsen: Omkostnader, förslagsanslag.** Enligt gällande omkostnadsstat utgå ur förevarande anslag, som nu är uppfört med 118,200 kronor, till övriga expenser 65,500 kronor och till publikationstryck förslagsvis 5,200 kronor. Sistnämnda post får icke utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse av den 31 augusti 1938 för nästa budgetår hemställt om en höjning av delposten till övriga expenser med 15,000 kronor och av delposten till publikationstryck med 3,000 kronor. I ärendet har *statskontoret* avgivit utlåtande den 20 oktober 1938. Av handlingarna inhämtas:

Övriga expenser. Under denna delpost hade, anför *skolöverstyrelsen*, för budgetåret 1937/38 anslagits 57,950 kronor. Under budgetåret hade emellertid inträtt en avsevärd prisstegring i fråga om materiel, tryckningskostnader m. m., vilken haft till följd, att en brist i detta anslag uppkommit. För täckande av denna hade Kungl. Maj:t den 20 maj 1938 medgivit, att delposten finge under budgetåret 1937/38 överskridas med högst 15,300 kronor.

För innevarande budgetår torde till följd av den alltjämt fortgående prisstegringen en brist å omkring 9,000 kronor vara att motse, varför *överstyrelsen* torde bliva nödsakad att framdeles ansöka om medgivande att med erforderligt belopp överskrida anslagsposten.

Vid beräkning av det behov uti ifrågavarande avseende, som överstyrelsen hade att utgå ifrån beträffande budgetåret 1939/40, torde det få anses givet, att utgifterna under posten i fråga icke ens komme att stanna vid sålunda förhöjt belopp, utan att fastmer en än större ökning av anslagsbehov här komme att göra sig gällande. Vid de överslagsberäkningar, som överstyrelsen verkställt, hade överstyrelsen till följd av — förutom prisstegringen — det personalökningen åtföljande större behovet av bland annat renskrivningsmateriel, telefonkostnader, vilka sistnämnda under senaste åren stegrats med avsevärda belopp, funnit ökningen icke kunna beräknas till lägre belopp än 15,000 kronor.

Statskontoret har yttrat, att vad överstyrelsen åberopat till stöd för framställningen icke övertygat statskontoret om nödvändigheten av en så väsentlig ökning, som överstyrelsen föreslagit, varigenom delposten till övriga expenser skulle komma att uppgå till i det närmaste samma belopp, som i betänkandet angående skolöverstyrelsens omorganisation (statens offentliga utredningar 1938: 14) beräknats för den föreslagna, betydligt utvidgade överstyrelsen. Då härjämte prisstegringen numera torde hava avstannat, ifrågasatte statskontoret, om icke delposten i fråga torde kunna upptagas till förslagsvis 70,000 kronor.

Publikationstryck. *Skolöverstyrelsen* har härom anført följande: I sina anslagsäskanden för budgetåret 1937/38 (jfr 1937 års åttonde huvudtitel, sid. 345 ff.) hade överstyrelsen lämnat en redogörelse för tryckningen av undervisningsstatistiska berättelser samt framlagt en plan för publiceringen. Enligt denna plan skulle de särskilda berättelserna tills vidare utgivast successivt med tre års mellanrum på så sätt, att första året utgäves en redogörelse för det högre skolväsendet, följande år en dylik rörande yrkesundervisningen samt det tredje året dels en berättelse över folkskolorna m. m., dels en redogörelse för lärarutbildningen. Under loppet av en treårsperiod skulle sålunda framdeles utkomma *en* berättelse av varje slag.

I enlighet med detta förslag beviljade 1937 års riksdag ett anslag å 6,500 kronor till en statistisk redogörelse rörande det högre skolväsendet och innevarande års riksdag ett anslag å 5,200 kronor för en statistisk redogörelse rörande yrkesundervisningen.

Jämlikt den uppgjorda planen borde alltså under budgetåret 1939/40 publiceras dels en statistisk redogörelse rörande folkskolorna, dels en dylik rörande lärarutbildningen.

Den tidigare tryckta redogörelsen beträffande folkskolorna avsåge redovisningsåret 1929—30. Den berättelse, som syntes böra utgivast under budgetåret 1939/40, skulle lämna en översikt för tiden efter nämnda redovisningsår men i främsta rummet behandla förhållandena under det sista av de år, för vilket statistik då föreläge helt utarbetad. Med hänsyn till den rådande arbetsbalansen å statistiska avdelningen torde den tilltänkta publikationen icke kunna avse ett senare redovisningsår än 1936—37. Redogörelsen för folkskolorna 1929—30 omfattade icke de högre folkskolorna. Då någon statistisk redogörelse för dessa läroanstalter icke publicerats senare än för läsåret 1926—27, syntes det särdeles önskligt, att en sådan nu komme till stånd och bifogades berättelsen över folkskolorna. Totalkostnaden kunde beräknas till 5,600 kronor.

Den senaste berättelsen rörande lärarutbildningen avsåge närmast läsåret 1927—28, men behandlade jämväl de fem föregående åren. Den under

budgetåret 1939/40 för publicering avsedda berättelsen torde böra behandla läsår 1928—29 till och med 1937—38, alltså en 10-årsperiod, dock med huvudvikten lagd vid sistnämnda läsår. Tryckningskostnaden beräknades till 2,600 kronor.

*Statskontoret* har icke funnit anledning till erinran mot vad skolöverstyrelsen hemställt i förevarande avseende.

Departement-  
schefen.

I likhet med statskontoret föreslår jag, att anslagsmedlen till övriga expenser, som för innevarande budgetår höjdes med 7,550 kronor, för nästa budgetår höjas med 4,500 kronor till 70,000 kronor. Överstyrelsens av statskontoret biträdda förslag om anslag till publikationstryck har icke givit mig anledning till erinran. Jag förordar alltså, att för detta ändamål anvisas 8,200 kronor, innebärande en anslagshöjning av (8,200 — 5,200 =) 3,000 kronor. Förevarande anslag, i vars disposition i övrigt jag icke ifrågasätter någon ändring, bör således för nästa budgetår fördelas sålunda:

|                                                    |        |                       |
|----------------------------------------------------|--------|-----------------------|
| 1. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i> . . . . .  | kronor | 36,000                |
| 2. Expenser . . . . .                              | »      | 81,500                |
| 3. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i> . . . . . | »      | 8,200                 |
|                                                    |        | <hr/>                 |
|                                                    |        | Summa kronor 125,700. |

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid fastställa stat för anslaget, som alltså bör för nästa budgetår uppföras med ett belopp av 125,700 kronor, motsvarande en anslagshöjning med 7,500 kronor.

Jag vill här påpeka, att belastningen å anslagsposten å 36,000 kronor till reseersättningar under budgetåret 1937/38 utgjort i runt tal endast 29,200 kronor. Jag har icke velat nu föreslå någon sänkning av posten av denna anledning, eftersom jag fäster stort avseende vid den del av överstyrelsens verksamhet, för vilken kostnaderna bestridas ur denna post, men jag vill icke underlåta att framhålla önskvärdheten av att överstyrelsen i sina anslagsäskanden för budgetåret 1940/41 uppmärksammar frågan om storleken av ifrågavarande anslagsmedel.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolöverstyrelsen*: *Omkostnader* för budgetåret 1939/40  
anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 125,700.

## H. Allmänna läroverken m. m.

[119.] 1. **Högre lärarinneseminariet: Avlöningar, förslagsanslag.** 2. **Högre lärarinneseminariet: Omkostnader, förslagsanslag.** Dessa båda anslag äro nu uppförda med 356,700 kronor, respektive 45,100 kronor.

Beredningen av frågan om ändringar i gällande lönebestämmelser för lärare vid högre lärarinneseminariet, de allmänna läroverken och andra därmed jämförliga läroanstalter med hänsyn till den av 1938 års riksdag beslutade löneregleringen för civilförvaltningen torde kunna slutföras i så god tid, att förslag i ämnet kan föreläggas 1939 års riksdag. I avbidan härpå och på förslag angående lönereglering för vaktmästarpersonalen vid nämnda läroanstalter torde förevarande båda anslag bära i riksstatsförslaget för nästa budgetår upptagas med beräknade belopp. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, för budgetåret 1939/40 beräkna  
dels till *Högre lärarinneseminariet: Avlöningar ett förslagsanslag* av . . . . . kronor 430,000;  
dels ock till *Högre lärarinneseminariet: Omkostnader ett förslagsanslag* av . . . . . kronor 44,200.

[120.] 3. **Högre lärarinneseminariet: Stipendier.** Detta anslag, som nu är betecknat såsom reservationsanslag, är uppfört med 1,700 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp.

Jag har intet att erinra mot överstyrelsens förslag. Anslaget synes dock kunna uppföras såsom obetecknat, varvid förutsättes, att å anslaget vid utgången av budgetåret 1938/39 eventuellt förefintlig reservation får tagas i anspråk för ändamålet under budgetåret 1939/40. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Högre lärarinneseminariet: Stipendier* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 1,700.

[121.] 4. **Allmänna läroverken: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 20,850,000 kronor.

Departement-  
mentschefen.

Av skäl, som angivits under punkten 119, bör förevarande anslag i rikstatsförslaget upptagas med beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1939/40 till *Allmänna läroverken: Avlöningar ett förslagsanslag*  
av . . . . . kronor 26,450,000.

[122.] 5. **Allmänna läroverken: Bokinköp och bokbindning, reservationsanslag.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 100,000 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt om anvisande av oförändrat anslag för nästkommande budgetår.

Departement-  
mentschefen.

I enlighet med skolöverstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna läroverken: Bokinköp och bokbindning*  
för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag*  
av . . . . . kronor 100,000.

[123.] 6. **Allmänna läroverken: Bidrag till ljus- och vedkassorna m. m., förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 394,000 kronor.

Departement-  
mentschefen.

Beräkningen av detta anslag för nästa budgetår påverkas av det förslag till lönerreglering för vaktmästarpersonalen vid de allmänna läroverken, som torde komma att underställas 1939 års riksdag. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1939/40 till *Allmänna läroverken: Bidrag till ljus- och vedkassorna m. m. ett förslagsanslag* av . . . . . kronor 400,000.

[124.] 7. **Allmänna läroverken: Resestipendier åt lärare.** Detta anslag, som var indraget under budgetåren 1932/36, återuppfördes av 1936 års riksdag med 15,000 kronor och höjdes av 1938 års riksdag till 17,500 kronor, av vilket belopp 15,000 kronor disponeras till resestipendier åt lärare i främmande levande språk och 2,500 kronor till resestipendier åt lärare, särskilt vid de läroverk, där provårskurs är anordnad. Anslaget är nu betecknat såsom reservationsanslag.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt, *dels* att förevarande anslag måtte höjas med 22,500 kronor till 40,000 kronor, varav 30,000 kronor skulle disponeras till lärare i främmande levande språk och 10,000 kronor till lärare, särskilt vid de läroverk, där provårskurs är anordnad, *dels ock* att till resestipendier och studieunderstöd åt övningslärare vid de allmänna läroverken måtte anvisas ett reservationsanslag av 3,000 kronor.

Ehuru jag väl inser vikten av detta anslagsändamål, anser jag mig icke kunna nu tillstyrka en höjning av anslaget, som så sent som av 1938 års riksdag höjts till 17,500 kronor. I detta sammanhang vill jag påpeka, att årligen ett ganska stort antal språklärare beredas möjligheter till utlandsvistelse som ledare för det under statens kontroll och garanti numera stående skolungdomsutbytet med utlandet. Förslaget om uppförande av ett särskilt reseanslag till övningslärare kan jag icke nu biträda.

Departement-  
schefen.

Å förevarande reservationsanslag förelåg vid utgången av budgetåret 1936/37 en reservation av 550 kronor och vid utgången av budgetåret 1937/38 en reservation av 1,100 kronor. Jag föreslår, att åt anslaget hädanefter gives karaktären av obetecknat anslag, varvid jag förutsätter, att för ändamålet må under nästa budgetår tagas i anspråk vid utgången av budgetåret 1938/39 eventuellt föreliggande reservation. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna läroverken: Resestipendier åt lärare* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . kronor 17,500.

[125.] 8. **Allmänna läroverken: Intagningsnämnder.** Inom ecklesiastikdepartementet tillkallad sakkunnig har den 30 september 1938 avgivit betänkande med utredning och förslag angående intagning av elever i första klassen av de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter.

Genomförandet av den sakkunniges förslag förutsätter inrättande vid läroverken av särskilda intagningsnämnder, dock med iakttagande av viss övergångstid. I avvaktan på den framställning i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, torde i riksstatsförslaget för nästa budgetår böra beräknas medel till bestridande av kostnaderna för de intagningsnämnder, som under sagda budgetår kunna komma att vara i verksamhet. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att, i avvidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, till *Allmänna läroverken: Intagningsnämnder* för budgetåret 1939/40 beräkna ett anslag

av . . . . . kronor 10,000.

[126.] 9. **Allmänna läroverken: Ersättning för djäknepenningar m. m.** 10. **Allmänna läroverken: Diverse oförutsedda behov, förslagsanslag.** 11. **Undervisning genom infödda lärare i tyska, engelska och franska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, förslagsanslag.** Dessa anslag äro för innevarande budgetår uppförda med respektive 8,500 kronor, 20,000 kronor och 23,000 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt, att anslagen måtte för nästa budgetår uppföras med oförändrade belopp.

Departement-  
schefen.

Enligt budgetredovisningen för budgetåret 1937/38 har belastningen å anslaget till diverse oförutsedda behov under nämnda budgetår utgjort i runt tal 15,800 kronor. Motsvarande belastning under närmast föregående budgetår utgjorde omkring 13,800 kronor. En sänkning av anslaget med 5,000 kronor till 15,000 kronor synes mig kunna för nästa budgetår vidtagas. I övrigt har jag ingen erinran att framställa mot överstyrelsens förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1939/40 anvisa  
dels till *Allmänna läroverken: Ersättning för djäknepenningar m. m.* ett anslag av . . . . . kronor 8,500;  
dels till *Allmänna läroverken: Diverse oförutsedda behov* ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 15,000;  
dels ock till *Undervisning genom infödda lärare i tyska, engelska och franska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 23,000.

[127.] 12. **Bidrag för undervisning i danska och norska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.** För ändamålet utgick under budgetåren 1930/33 ett extra anslag av 3,000 kronor med rätt för dem, som meddelade undervisningen — de vid Stockholms högskola tjänstgörande lektorerna i nämnda språk — att från det då under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning. För budgetåren 1933/37 upptogs av statsfinansiella skäl icke något motsvarande extra anslag. I anledning av väckta motioner anvisade 1937 års riksdag för ändamålet ett anslag av 3,000 kronor, vilket jämväl utgår för innevarande budgetår. Undervisningen meddelas nu av dansk och norsk lektor vid Stockholms högskola i samarbete med föreningen Norden.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 — med överlämnande av en från föreningen Norden inkommen framställning om ökat bidrag — hemställt om en anslagsökning med 2,000 kronor, vilket belopp vore avsett för bestridande av kostnaderna för rese- och vivreersättning åt de båda lek-

torer, som meddela ifrågavarande undervisning. Skolöverstyrelsen har därjämte — med hänsyn till svårigheten att noggrant beräkna sistnämnda kostnader — hemställt, att anslaget måtte givas förslagsanslags karaktär.

Med det för budgetåren 1937/39 anvisade statsbidraget hade icke följt den tidigare förmånen av rese- och traktamentsersättningar utöver anslaget, utan hade dessa måst inräknas i anslagets ram. Då statsbidraget visat sig otillräckligt för att i någon avsevärd omfattning bestrida även lektorernas rese- och vivrekostnader, hade föreningen Norden anvisat ett belopp för detta ändamål. Ekonomiska hänsyn hade emellertid nödvändiggjort stark begränsning i detta anslag, vadan skolor på mer avlägset belägna platser från lektorernas stationsorter icke kunnat beredas möjlighet att erhålla dessas biträde.

Mot ändamålsenligheten av denna anordning hade med rätta gjorts erinringar. Det nuvarande systemet innebure, att skolorna inom vissa områden erhöles biträde av assistenterna med jämförelsevis korta mellanrum, under det att skolorna i andra områden av landet aldrig kunde erhålla sådant biträde. Medan sålunda den danske lektorn hade tillfälle att varje år besöka ett flertal skolor i Skåne, saknade han varje möjlighet att besöka det nordliga Sveriges skolor, där en undervisning i danska givetvis vore ännu mer av behovet påkallad än i Sydsverige. Riktigare och ändamålsenligare vore, att lektorernas verksamhet fördelades så, att den på ett rättvist sätt kunde komma skolor över hela landet till godo. Detta kunde möjliggöras genom att ett tillräckligt stort statsanslag till reseersättning och dagtraktamente beviljades. Enligt gjorda beräkningar skulle behovet av medel för bestridande av rese- och vivreersättning åt respektive lektorer kunna uppskattas till omkring 1,000 kronor per år åt vardera lektorn.

*Statskontoret* har i utlåtande den 30 september 1938 anført, att därest Kungl. Maj:t med hänsyn till det ifrågavarande statsbidragets syfte skulle vilja biträda den av överstyrelsen förordade anslagshöjningen, statskontoret i varje fall velat avstyrka överstyrelsens förslag att utbyta nuvarande obetecknade anslag mot ett anslag av förslagsanslags natur.

Det är av vikt, att även åt skolor, som icke ligga i närheten av lektorernas stationeringsorter, kan beredas möjlighet att erhålla biträde av lektorerna vid undervisningen i danska och norska. Med hänsyn härtill anser jag skäl föreligga för en höjning av ifrågavarande bidragsanslag med ett för rese- och traktamentsersättningar åt lektorerna avsett belopp. Mot den av överstyrelsen ifrågasatta anslagshöjningen, 2,000 kronor, har jag intet att erinra. Jag vill framhålla, att denna anslagshöjning är att betrakta som en konsekvens av den av 1935 års riksdag beslutade riksstatsomläggningen, som bland annat innebar, att förutnämnda förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar indrogs och medel till bestridande av vederbörliga resekostnader i stället inräknades i de särskilda å riksstaten uppförda anslagen.

I likhet med statskontoret avstyrker jag, att anslaget betecknas såsom förslagsanslag. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag för undervisning i danska och norska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . kronor 5,000.

Departement-  
schefen.

[128.] 13. **Kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.** Till fortbildningskurser för ifrågavarande lärare anvisades för budgetåret 1936/37 ett reservationsanslag av 6,000 kronor, avsett att användas för två fortbildningskurser i sexualhygien för lärare vid de allmänna läroverken och vissa andra läroanstalter, däribland även folkundervisningens, ävensom för lärarkandidater. Anslaget höjdes för budgetåret 1937/38 till 7,000 kronor i syfte att antalet deltagare i de båda kurserna skulle kunna ökas från 40 till 50 per kurs. För innevarande budgetår höjdes anslaget till 21,500 kronor, vilket belopp disponeras på följande sätt:

|                                                               |        |         |
|---------------------------------------------------------------|--------|---------|
| 1. Två kurser i sexualundervisning och sexualhygien . . . . . | kronor | 8,000   |
| 2. En kurs i samhälls- och ekonomilära . . . . .              | »      | 6,000   |
| 3. En kurs för utbildande av lärare i manlig slöjd . . . . .  | »      | 7,500   |
|                                                               |        | <hr/>   |
| Summa kronor                                                  |        | 21,500. |

Kursen för utbildande av lärare i manlig slöjd är avsedd att bereda kompletterande yrkespedagogisk utbildning åt personer, vilka äro anställda såsom lärare i manlig slöjd vid allmänna läroverk och vissa andra därmed jämförliga läroanstalter eller vilka önska förbereda sig för erhållande av dylik anställning.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt, att för ändamålet måtte för budgetåret 1939/40 anvisas ett reservationsanslag av 31,500 kronor, avsett till anordnande av sex kurser, varav tre i sexualundervisning och sexualhygien och en i fysik, dessa nu nämnda med företräde för lärare vid provårsläroverk, en i psykologi med företräde för lärare vid kommunala och enskilda flickskolor och en för utbildande av lärare i manlig slöjd. Överstyrelsen har förutsatt, att kurserna i sexualundervisning och sexualhygien samt i manlig slöjd jämväl skulle stå öppna för lärare inom folkundervisningen ävensom de förstnämnda, efter överstyrelsens beprövande, för lärarkandidater.

Av skrivelsen inhämtas:

Sexualundervisning och sexualhygien. Till de tvenne kurser, som med statsmedel anordnats sommaren 1936, hade anmält sig 412 sökande, varav allenast 80 kunde beredas tillfälle att delta. Av 228 deltagare, anmälda till två kurser under sommaren 1937, hade endast 100 kunnat mottagas. Antalet anmälda till de två kurser, som innevarande budgetår avhållits, hade varit 316, och av dessa hade åter endast 100 kunnat beredas plats. Dessa siffror underströke behovet av fortsatta kurser och gäve anledning till överväganden, huruvida icke såväl kursernas antal per år som ock antalet deltagare i varje kurs borde ökas. En ökning av antalet kurser per år torde emellertid kunna ifrågasättas jämväl från en annan utgångspunkt. De lämpligaste tiderna för anordnande av kurser av detta slag vore dels juni månad, sedan skolorna för terminen slutat, och dels augusti månad, innan skolarbetet för det nya läsåret tagit sin början. Anledningen till att en av kurserna innevarande år förlagts till juli månads början vore av budgetteknisk natur; medel, beviljade för budgetåret 1938/39,

kunde icke tagas i anspråk för utgifter under juni månad nästföregående budgetår, och ett uppskov till juni 1939 hade med hänsyn till det trängande behovet av fortbildning på detta område icke ansetts böra ifrågakomma. Jämväl sommaren 1939 torde en av de kurser, vilka vid bifall till överstyrelsens förslag då komme att anordnas, sannolikt och av samma skäl komma att förläggas till början av juli månad. Det framstode emellertid som önskvärt, att för framtiden någon av kurserna skulle kunna förläggas till juni månad. Detta låte sig göra, om för budgetåret 1939/40 medel anvisades till tre kurser, av vilka i sådant fall två komme att hållas under juli—augusti månader 1939 och en i juni månad 1940. Överstyrelsen ansåge sig av denna anledning böra föreslå en ökning av kursernas antal till tre för budgetåret 1939/40 och ville särskilt påpeka, att det med en dylik omläggning av tidpunkterna för kursernas hållande endast bleve under ett övergångsår, som medel till tre kurser bleve erforderliga, såvida ej för följande år statsmakterna funne anledning föreligga att öka ifrågavarande kursers årliga antal. Kostnaden för varje kurs torde väntas bli densamma som under innevarande budgetår, 4,000 kronor. Kostnaderna för ifrågavarande tre kurser kunde alltså beräknas till 12,000 kronor.

Manlig slöjd. I sina anslagsäskanden för budgetåret 1938/39 hade överstyrelsen föreslagit anordnande under budgetåret 1938/39 av två sexveckorskurser för utbildande av lärare i manlig slöjd vid de allmänna läroverken och därmed jämförbara läroanstalter och i samband därmed hemställt om ett anslag å 7,500 kronor för varje kurs, eller tillsammans 15,000 kronor. Den ena av dessa kurser skulle vara avsedd för yrkesmän med mindre tillfredsställande pedagogisk utbildning, den andra för lärare med otillräcklig yrkesteknisk erfarenhet. 1938 års riksdag hade ej ansett sig kunna bevilja medel till mera än en kurs av ifrågavarande slag och anvisade härför det begärda beloppet, 7,500 kronor, avsett för pedagogisk utbildning av yrkesmän. I sin skrivelse nr 8, punkt 112, anförde riksdagen, att den förutsatte, att Kungl. Maj:t för en följande riksdag ånyo framlade förslag om anvisande av medel för detta ändamål, om behov framdeles funnes föreligga av en kurs jämväl för lärare med otillräcklig yrkesteknisk utbildning, varvid enligt riksdagens mening även borde övervägas, huruvida den utbildning, som den för ändamålet ifrågasatta sexveckorskursen skulle förmedla, kunde förväntas bli tillräcklig för lärarnas behov.

Överstyrelsen finge framhålla, att, då den kurs, vartill medel beviljats för innevarande budgetår, ännu ej hållits — den vore avsedd att taga sin början den 1 november 1938 — överstyrelsen för närvarande icke hade några erfarenheter av densammas effektivitet. Att det föreläge ett starkt behov av en kurs i manlig slöjd även för lärare med otillräcklig yrkesteknisk erfarenhet ansåge överstyrelsen emellertid ställd utom varje tvivel och finge som grund härför ånyo hänvisa till sina anslagsäskanden för budgetåret 1937/38. På grund av det anförda finge överstyrelsen sålunda föreslå anordnande under budgetåret 1939/40 av en sexveckorskurs för utbildande av lärare i manlig slöjd vid de allmänna läroverken och därmed jämförbara läroanstalter med tillträde för lärare med otillräcklig yrkesteknisk utbildning. Kostnaden för nämnda kurs anslog överstyrelsen till samma belopp som för den, vilken beviljats för innevarande budgetår, 7,500 kronor.

Fysik. Inom den naturvetenskapliga ämnesgruppen vore behovet av fortbildningskurser för läroverkslärare och likställda starkt framträdande.

Framställningar därom hade gjorts från olika håll. Föreningen i Lund för matematisk-naturvetenskaplig undervisning hade sålunda i skrivelse till skolöverstyrelsen anhållit, att överstyrelsen måtte begära anslag till dylika kurser. Likaledes hade på svenska läroverksläramötena åren 1935 och 1938 sektionen för matematik, fysik och kemi starkt understrukt det trängande behovet av dylika kurser i fysik och kemi. Det starka intresset bland lärarna härför framginge bland annat av det stora antalet deltagare i de »naturvetenskapliga dagar», som utan statsunderstöd anordnats åren 1935 och 1938 av Föreningen i Lund för matematisk-naturvetenskaplig undervisning. Enligt uppgift från föreningen hade antalet deltagare vid den innevarande år anordnade kursen varit ej mindre än 140. I detta sammanhang borde även omnämnas de talrikt besökta kurser för fysiklärare från realskolor, kommunala mellanskolor och flickskolor, som anordnats åren 1936, 1937 och 1938 av firman Norstedt och Söner. Likaså hade lektor G. Starck år 1936 anordnat en fortbildningskurs i kemi vid högre realläroverket på Norrmalm i Stockholm utan något understöd från det allmänna.

Överstyrelsen funne det synnerligen angeläget, att anslag beviljades till en fortbildningskurs i fysik eller kemi eller en kombinerad kurs i båda dessa ämnen. I valet mellan dessa tre alternativ ansåge överstyrelsen det lämpligast, att en kurs anordnades i endast ett ämne, då därigenom tillfälle gäves till mera omfattande och fördjupade studier i detta. I valet mellan fysik och kemi vore det påfallande, att båda befunde sig i stark utveckling. Ständig tillkomst av nytt stoff av sådan fundamental art, att skolan måste taga hänsyn därtill vid undervisningen, karakteriserade båda dessa ämnen. Detta gällde icke endast atomfysiken, där utvecklingen under de senaste åren varit revolutionerande, utan även vissa delar av fysiken och kemien i övrigt. Dessutom vore behovet av ökad kännedom om modern undervisningsmateriel särskilt beträffande ämnet fysik starkt framträdande. Det vore också allmänt omvittnat, att det enskilda arbetet i dessa experimentella ämnen medfört ett behov av lärarnas fortsatta utbildning, som svårigen kunde tillgodoses enbart genom litteraturstudier. Överstyrelsen funne behovet av en fortbildningskurs i fysik mest trängande.

En dylik kurs i fysik borde omfatta en tid av omkring två veckor och förläggas antingen till juli—augusti månader under år 1939 eller till juni månad under år 1940. Kursen borde vara avsedd för fysiklärare vid allmänna läroverk, seminarier, tekniska läroverk och andra därmed jämförliga under överstyrelsens inseeende stående läroanstalter. Enär det avsåges, att experimentella undersökningar skulle utföras av deltagarna, borde antalet ej överstiga 30. Till varje deltagare, bosatt inom förläggningsorten, torde böra utgå ett dagtraktamente av 2 kronor 50 öre och till deltagare utom förläggningsorten 5 kronor jämte ett resebidrag, beräknat efter tredje klass enkel resa. Som grund för beräkning av kostnaderna förutsattes, att laborationsövningar, som leddes av assistenter, intoge en dominerande plats i programmet. Dessutom torde ett tiotal föreläsningar böra ingå. Då dessa ofta beräknades vara förenade med experimentella demonstrationer och alltså krävde mera förberedelser än föreläsningar i allmänhet, borde arvodet beräknas till 50 kronor per föreläsning-timme. Till kursen borde förutom ledaren knytas 3 assistenter, som torde utses av överstyrelsen efter förslag av ledaren. Förberedelserna till en dylik experimentellt lagd kurs vore så betydande, att ett arvode på 500 kronor till ledaren och 400 kronor till varje assistent måste anses vara ganska blygsamt.

Kostnaderna för kursen torde kunna beräknas sålunda:

|                                                                                                            |        |       |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|-------|
| Arvode till kursens ledare . . . . .                                                                       | kronor | 500   |
| » » tre assistenter à 400 kronor . . . . .                                                                 | »      | 1,200 |
| » » 10 föreläsningar à 50 kronor . . . . .                                                                 | »      | 500   |
| Ersättning till vaktmästare, mekaniker m. fl., rengöring o. d. »                                           | »      | 300   |
| Förbrukningsmateriel och slitage av apparatur jämte viss nyanskaffning . . . . .                           | »      | 600   |
| Dagtraktamenten för 25 deltagare à 5 kronor och 5 deltagare à 2 kronor 50 öre per dag i 13 dagar . . . . . | »      | 1,800 |
| Resebidrag för 25 deltagare à 20 kronor (5 deltagare à 0 kronor) . . . . .                                 | »      | 500   |
| Tryckning av program, arbetsinstruktioner, porton, annonser m. m. . . . .                                  | »      | 300   |
| Oförutsedda utgifter . . . . .                                                                             | »      | 300   |
| Summa kronor 6,000.                                                                                        |        |       |

I sina anslagsäskanden för innevarande budgetår anförde överstyrelsen beträffande kurser i manlig slöjd bland annat följande:

Ifrågavarande kurser borde anordnas av överstyrelsen med anlitan av särskild hjälp för kursernas ledning. Kurserna skulle pågå i sex veckor och omfatta 15, högst 20 deltagare, vilka borde erhålla rese- och traktamentsersättningar efter samma grunder, som gällde för fortbildningskurserna i sexualhygien. Med stöd av erfarenheten från hittills anordnade kurser beräknade överstyrelsen, att nu ifrågavarande kurser skulle draga en kostnad av i medeltal 7,500 kronor per kurs eller sammanlagt 15,000 kronor.

Det kunde, framhåller överstyrelsen, mot detta förslag erinras, att kurserna omfattade en alltför kort tid för att kunna giva den utbildning, denna krävande undervisning fordrade. Överstyrelsen hade emellertid vid tidigare anordnade kurser kunnat iakttaga, hurusom, där anlag och intresse funnes och deltagarna redan fullt ut behärskade antingen den yrkestekniska eller den pedagogiska sidan av sitt arbete, även en kort utbildningskurs kunde medföra överraskande vackra resultat. Överstyrelsen ansåge därför dessa kurser som acceptabla provisorier, intill dess en eventuellt helt ny organisation kunde träda i verksamhet och sörja för en kontinuerlig läraproduktion av erforderlig kvalitet.

På av skolöverstyrelsen anförda skäl vill jag tillstyrka, att antalet kurser i sexualundervisning och sexualhygien för nästa budgetår tillfälligtvis ökas från två till tre. För dessa kurser bör i enlighet med överstyrelsens förslag beräknas ett anslagsbelopp av 12,000 kronor. Då emellertid å de för budgetåren 1936/38 för ändamålet anvisade anslagsmedlen uppkommit en mindre reservation — utgörande för budgetåret 1937/38 818 kronor 35 öre — föreslår jag, att anslagsbeloppet för nästa budgetår begränsas till 11,200 kronor.

Departementsschefen.

Den kurs i manlig slöjd, till vilken medel anvisats för innevarande budgetår, är enligt det föregående avsedd närmast för personer med tillräcklig yrkesteknisk men otillräcklig pedagogisk utbildning. Den av överstyrelsen

för nästa budgetår ifrågasatta sexveckorskursen i manlig slöjd avses däremot skola stå öppen företrädesvis för lärare med otillräcklig yrkesteknisk utbildning. Riksdagen har, såsom av det föregående framgår, dragit i tvivelsmål, huruvida den utbildning, som en sådan kurs skulle förmedla, kunde förväntas bli tillräcklig för lärarnas behov. Överstyrelsen synes för sin del anse, att den ifrågasatta kursen bör kunna tillförsäkra deltagarna erforderlig utbildning och stöder sig därvid på vunnen erfarenhet från tidigare liknande kurser. För egen del vill jag framhålla, att det givetvis icke kan vara meningen att bereda personer helt i avsaknad av yrkestekniska färdigheter tillträde till kursen. Kursen bör stå öppen endast för sådana, som redan äga viss utbildning eller erfarenhet på området men som äro i behov av att komplettera och utvidga sina yrkestekniska kunskaper. Jag anser mig böra fästa visst avseende vid överstyrelsens förutberörda uttalande om att även en kort utbildningskurs kan medföra överraskande vackra resultat, om anlag och intresse äro tillfinnandes hos kursdeltagarna. Behovet av kursverksamhet av denna art ökas för varje år — jag tillåter mig i detta hänseende hänvisa till vad jag i ämnet yttrade i 1938 års åttonde huvudtitel (sid. 331) — och innan en fastare organiserad utbildningsverksamhet kommit till stånd, är det nödvändigt att hjälpa sig fram med provisoriska anordningar. Med hänsyn härtill är jag beredd att tillstyrka överstyrelsens föreliggande förslag om inrättande av en yrkesteknisk kurs i manlig slöjd under nästa budgetår, varvid jag förutsätter, att urvalet av deltagare i kursen kommer att ske med iakttagande av vad ovan anförts. Jag beräknar för berörda ändamål ett anslagsbelopp av 7,500 kronor.

Vad av överstyrelsen yttrats till stöd för förslaget om anordnande av en kurs i fysik har övertygat mig om behovet av anslag till detta ändamål. Jag vill särskilt fästa uppmärksamheten på de insatser, som på enskilt initiativ gjorts för främjande av lärarfortbildningen i de naturvetenskapliga ämnena, vilka insatser bära vittnesbörd icke blott om det stora behovet av kursverksamhet av denna art utan också om det intresse, varmed sådan kursverksamhet omfattas. Mot de föreliggande kostnadsberäkningarna har jag intet att erinra, och jag beräknar alltså för en kurs i fysik 6,000 kronor.

Däremot finner jag mig icke kunna för närvarande ansluta mig till förslaget om anvisande av medel till en kurs i psykologi med företräde för lärare vid kommunala och enskilda flickskolor. Frågan om den kommunala flickskolans organisation befinner sig för närvarande under utredning genom särskilt tillkallade sakkunniga, och resultatet av denna utredning bör avvaktas, innan anslag anvisas till berörda utbildningsändamål.

Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår disponeras sålunda:

|                                                               |               |
|---------------------------------------------------------------|---------------|
| 1. Tre kurser i sexualundervisning och sexualhygien . . . . . | kronor 11,200 |
| 2. En kurs för utbildande av lärare i manlig slöjd . . . . .  | » 7,500       |
| 3. En kurs i fysik . . . . .                                  | » 6,000       |

---

Summa kronor 24,700.

Anslaget bör alltså uppföras med 24,700 kronor, innebärande en anslagshöjning med  $(24,700 - 21,500 =) 3,200$  kronor. Anslaget torde böra anvisas såsom obetecknat anslag, varvid förutsättes, att vid utgången av nu löpande budgetår eventuellt kvarstående behållning å anslaget får tagas i anspråk under budgetåret 1939/40. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga närmare bestämmelser angående anslaget.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen  
att till *Kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl.*  
*läroanstalter* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag  
av . . . . . kronor 24,700.

[129.] 14. **Kommunala läroverk: Understöd åt vissa kommunala gymnasier.** Ur förevarande anslag, som för budgetåret 1937/38 var uppfört med 21,400 kronor och nu utgår med 13,700 kronor, hava för budgetåret 1938/39 anvisats understöd med följande belopp, nämligen till kommunala gymnasiet i

|                      |              |
|----------------------|--------------|
| Motala . . . . .     | kronor 5,000 |
| Eslöv . . . . .      | » 2,700      |
| Söderhamn . . . . .  | » 6,000      |
| <hr/>                |              |
| Summa kronor 13,700. |              |

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt om anvisande för budgetåret 1939/40 av ett anslag av 8,500 kronor. Anslagsminskningen betingas av den av 1937 års riksdag beslutade ombildningen av de kommunala gymnasierna i Motala och Eslöv till statliga gymnasier, varigenom bidraget till det treåriga kommunala gymnasiet i Eslöv från och med nästa budgetår bortfaller och bidraget till det fyraåriga kommunala gymnasiet i Motala från och med samma budgetår kan minskas med 2,500 kronor.

Med anledning av framställning från ordföranden i styrelsen för Hässleholms samrealskola och kommunala gymnasium har sedermera skolöverstyrelsen i skrivelse den 24 november 1938 hemställt, att nämnda gymnasium måtte under budgetåret 1939/40 komma i åtnjutande av ett statsunderstöd å 8,000 kronor. Överstyrelsen har yttrat bland annat följande:

Hässleholms kommunala gymnasium upprättades höstterminen 1935 på grundval av en statlig samrealskola, som uppstått år 1927 genom förstatligande av den kommunala mellanskola, vilken år 1910 kommit till stånd, och hade alltsedan sin tillkomst stått under överstyrelsens inseende. De kostnader, staden iklätt sig för detsammes drift, vore: 14,873 kronor för år 1936, 25,400 kronor för år 1937 och 31,170 kronor för år 1938. Sett i samband med att den kommunala taxeringen för år 1938 utgjorde 10 kronor per skattekrona (landstingsskatten dessutom 2,60 kronor per skattekrona), torde sistnämnda belopp kunna betecknas såsom avsevärt. Icke desto mindre

hade under innevarande kalenderår nedsättningar i terminsavgiften till kommunen, 120 kronor per elev, beviljats i 34 fall under vårterminen och i 27 under höstterminen 1938.

Före Hässleholms gymnasiums tillkomst vore i och för gymnasiestudier lärjungar från gymnasiets elevområde av naturliga skäl hänvisade till Kristianstads högre allmänna läroverk och Eslövs då helt kommunala, nu under förstatligande varande, gymnasium. Folkmängden i nämnda elevområde torde per den 1 januari 1938 kunna beräknas sålunda:

|                   |   |                                           |       |                     |
|-------------------|---|-------------------------------------------|-------|---------------------|
| Kristianstads län | { | hela Västra Göinge härad . . . . .        | cirka | 35,800              |
|                   |   | $\frac{1}{3}$ av Östra Göinge » . . . . . | »     | 9,800               |
|                   |   | $\frac{1}{3}$ » Norra Åsbo » . . . . .    | »     | 10,100              |
| Kronobergs »      | { | $\frac{1}{2}$ » Sunnerbo » . . . . .      | »     | 16,000              |
|                   |   | $\frac{1}{2}$ » Allbo » . . . . .         | »     | 14,300              |
|                   |   |                                           |       | Summa cirka 86,000. |

I detta område vore belägna Osby och Vinslövs (Kristianstads län), Markaryds och Älmhults (Kronobergs län) köpingar samt ett ej ringa antal municipalsamhällen, av vilka de största vore Bjärnum, Perstorp, Tyringe, Örkelljunga (Kristianstads län) och Strömsnäs bruk (Kronobergs län) med kommunala mellanskolor i Strömsnäs bruk, Älmhult och Örkelljunga, för vilka samtliga ett gymnasium i Hässleholm låge avsevärt bättre till än högre allmänna läroverket i Kristianstad.

Till jämförelse kunde nämnas, att vid tiden för tillkomsten av de statliga gymnasierna i Kristinehamn (år 1931) och Skellefteå (år 1937) folkmängderna i dessa orters lärjungeområden beräknades till 74,000, respektive 100,000.

Det län, Kristianstads, i vilket förevarande lärjungeområde vore beläget, hade en befolkningssiffra på (den 1 januari 1938) omkring 248,000. Folkmängden i detsamma hade alltsedan år 1900 varit i oavbruten tillväxt, åtminstone då densamma betraktades med 10-årsintervall. Det torde böra beaktas, att nämnda län med en medelbefolkning av 40 invånare per kvadratkilometer ej hade mera än ett statligt gymnasium, nämligen Kristianstads högre allmänna läroverks. I detta avseende komme länet i själva verket sist och jämte det sålunda näst sist placerade, Kopparbergs, avsevärt efter övriga län i landet, vilket utvisades av en i överstyrelsens yttrande införd tablå.

Staden Hässleholm hade den 1 januari 1938 3,549 invånare. Befolkningssiffran hade under den senaste tioårsperioden icke företett några större fluktuationer, men varit någorlunda kontinuerligt växande. Från staden utginge järnvägslinjer åt fem håll, och sex (år 1936) busslinjer upprätthölle förbindelse med den omgivande landsbygden. Invånarantalet torde emellertid kunna betecknas som relativt lågt för ett samhälle med fullständigt läroverk, i själva verket funnes i landet — bortsett från Haparanda, för vilken läroverksstad särskilda förhållanden rådde — endast ett samhälle med gymnasium och en befolkningssiffra understigande Hässleholms, nämligen Saltsjöbaden med 3,278 invånare (den 1 januari 1938). Närmast över Hässleholm komme i förevarande avseende Strängnäs med 4,886 invånare (den 1 januari 1938). Hässleholms jämförelsevis ringa invånarantal torde emellertid med hänsyn till rekryteringen av stadens gymnasium vara av mindre betydelse, då kataloger för läsåren 1935—39 visade, att av gymnasiets lärjungeantal under dessa år respektive 78, 57, 61 och 61 procent komme från den omgivande landsbygden, och då stadens lärjungeområde hade en befolkningssiffra på cirka 86,000.

Avståndet från Kristianstad med dess högre allmänna läroverk till närmaste ort med gymnasium — Eslöv, vars två första ringar av treårigt latin- och realgymnasium från och med innevarande läsår vore förstатligade — utgjorde före tillkomsten av Hässleholms kommunala gymnasium 67 kilometer räknat utefter kortaste järnvägsrutt. Efter upprättandet av det sistnämnda hade Kristianstad kommit på endast 30 kilometers avstånd från närmast belägna ort med möjlighet till gymnasiestudier, nämligen Hässleholm, vilken väglängd emellertid icke torde i förevarande avseende böra anses som onormalt liten i betraktande av att såväl Kristianstad som Hässleholm vore belägna i den tätast befolkade delen av Kristianstads län med för närvarande en medelbefolkningstäthet av 40 invånare per kvadratkilometer; i sistnämnda avseende intoge Kristianstads län fjärde plats och överträffades därvidlag endast av Malmöhus län med 110, Göteborgs och Bohus län med 97 och Blekinge län med 50 invånare per kvadratkilometer. Förhållandet torde lämpligen ses i jämförelse med exempelvis följande par av orter med statsgymnasium belägna i bygder med en befolkningstäthet av sannolikt samma storhetsordning som den i Kristianstad—Hässleholmstrakten förefintliga:

|                                 |              |
|---------------------------------|--------------|
| Uddevalla—Vänersborg . . . . .  | 27 kilometer |
| Skara—Skövde . . . . .          | 29 »         |
| Karlstad—Kristinehamn . . . . . | 40 »         |

Verkställda beräkningar syntes utvisa, att Hässleholms elevområde hade ett konstant behov av omkring 30 nya gymnasieplatser per år. Det förefölle högst sannolikt, att detta antal komme att ej oväsentligt stiga, därest gymnasiet kunde med hjälp av statsmedel bevilja nedsättning i eller befrielse från terminsavgifter i större utsträckning än vad för närvarande vore fallet.

Kommunala gymnasiet i Hässleholm omfattade i sitt från och med läsåret 1937—38 fullständiga skick en treårig latinlinje och en treårig reallinje. Den förra räknade för närvarande 37, den senare 51 lärjungar. Sammanlagt ginge sålunda 88 lärjungar i gymnasiet.

Första realringarna vid högre allmänna läroverken i Kristianstad och Eslöv vore för närvarande fullsatta, och det kunde tilläggas, att vid början av läsåren 1934—35 och 1936—37 5, respektive 8 elever måste avvisas från ring R I<sup>3</sup> vid Kristianstads högre allmänna läroverk. En avlastning vore här alltså uppenbarligen önskvärd, och det vore tydligt, att gymnasiet i Hässleholm spelade en för nordöstra Skånes vidkommande betydelsefull roll. Minst av allt syntes man behöva befara någon ogynnsam inverkan av tillvaron av Hässleholms kommunala gymnasium för gymnasierna i Eslöv och Kristianstad.

Hässleholms kommunala gymnasiums förnämsta underlag vore stadens samrealskola. Dennas lärjungenumerär hade under de senaste fem läsåren varit fördelad på 9 å 10 avdelningar och praktiskt taget konstant med variationsintervallen 259—275. Innevarande hösttermin intoge den i förevarande avseende elfte plats bland statliga samrealskolor och därvid fjärde plats bland dem, som vore anknutna till kommunalt gymnasium. Samrealskolorna i såväl Eslöv som Motala, vilkas kommunala gymnasier länge åtnjöt statsunderstöd och numera vore i sista skedet av förstатligande, hade lärjungeantal, som för närvarande med respektive 20 och 32 understige Hässleholms samrealskolas, vilken differens enligt vad respektive skolors

kataloger för ett antal föregående år utvisade, icke syntes vara av tillfällig natur.

Till belysande av vissa hithörande förhållanden torde nedanstående tabell vara ägnad. I dess övre del upptoges alla nuvarande helt kommunala, respektive under förstatligande varande gymnasier, i dess undre förutvarande och numera helt förstatligade sådana.

| Kommunala gymnasiet i         | År för upprättande och elevantal då i tillhörande realskola | År för erhållande av första statsbidrag och elevantal då i tillhörande realskola och i kommunalt gymnasium | Antal verksamhetsår före erhållande av första statsbidrag |
|-------------------------------|-------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|
| Arvika . . . . .              | 1936, 318 elever                                            | —                                                                                                          | —                                                         |
| Eslöv (under förstatligande)  | 1910, 111 »                                                 | 1916, 134 resp. 82 elever                                                                                  | 6                                                         |
| Hässleholm . . . . .          | 1935, 274 »                                                 | —                                                                                                          | —                                                         |
| Karlshamn . . . . .           | 1918, 181 »                                                 | —                                                                                                          | —                                                         |
| Motala (under förstatligande) | 1918, 91 »                                                  | 1930, 154 resp. 94 elever                                                                                  | 12                                                        |
| Söderhamn . . . . .           | 1913, 109 »                                                 | 1925, 161 » 48 »                                                                                           | 12                                                        |
| Eksjö . . . . .               | 1915, 120 elever                                            | 1925, 141 resp. 130 elever                                                                                 | 10                                                        |
| Eskilstuna . . . . .          | 1911, 159 »                                                 | 1925, 262 » 98 »                                                                                           | 14                                                        |
| Landskrona . . . . .          | 1908, 144 »                                                 | 1913, 164 » 63 »                                                                                           | 5                                                         |
| Lidingö . . . . .             | 1917, 127 »                                                 | 1922, 258 » 62 »                                                                                           | 5                                                         |
| Skövde . . . . .              | 1911, 184 »                                                 | 1925, 161 » 75 »                                                                                           | 14                                                        |
| Södertälje . . . . .          | 1914, 237 »                                                 | 1925, 271 » 92 »                                                                                           | 11                                                        |
| Uddevalla . . . . .           | 1912, 216 »                                                 | 1925, 213 » 83 »                                                                                           | 13                                                        |

Det framginge härav, dels att antalen elever i realskola och gymnasium vid de läroverk, där kommunala gymnasier funnits och nu finnes, varit mycket växlande såväl vid de tidpunkter, då respektive gymnasier upprättats, som då dessa kommit i åtnjutande av statsbidrag, dels ock att samma varit fallet med respektive gymnasiers antal verksamhetsår, innan statsunderstöd beviljats. Beträffande den förstnämnda omständigheten i vad den rörde tidpunkten för erhållande av första statsbidrag ville överstyrelsen framhålla, att Hässleholms läroverk med för närvarande 259 elever i samrealskolan och 88 i kommunala gymnasiet i detta avseende företedde analogi med Eskilstuna, Lidingö, Södertälje och Uddevalla gymnasier. Med avseende på den andra förenämnda omständigheten ville överstyrelsen påpeka, att vissa på senare tid tillkomna statsgymnasier upprättats, utan att respektive samhällen dessförinnan förmedelst kommunala gymnasier givit belägg på behovet av gymnasier därstädes, så exempelvis i Kristinehamn år 1931 och Skellefteå år 1937.

Överstyrelsen ville slutligen framhålla, att med de principer, som numera följdes vid beviljande av statsbidrag åt kommunala gymnasier, denna form för upprätthållande å en ort av gymnasiala bildningsmöjligheter syntes vara en för statsverket synnerligen ekonomisk sådan.

Beträffande storleken av det belopp, som överstyrelsen sålunda ville som statsunderstöd föreslå till kommunala gymnasiet i Hässleholm, funne överstyrelsen, med hänsyn till hittills tillämpade grunder, att nämnda understöd borde utgå med 8,000 kronor.

Jämväl vid avlåtandet av 1938 års statsverksproposition förelåg en framställning om statsbidrag till kommunala gymnasiet i Hässleholm. Vid anmälan av denna fråga (1938 års åttonde huvudtitel, sid. 332) erinrade jag, att 1937 års riksdag beslutat, att kommunala gymnasiet i Eslöv skulle ombildas till högre samläroverk. Det kunde ifrågasättas, fortsatte jag, huruvida icke förevarande del av vårt land genom nämnda och tidigare av statsmakterna fattade beslut försetts med ett tillräckligt antal statliga eller statsunderstödda gymnasielinjer. Utan att vilja taga någon bestämd ställning till detta spörsmål, anförde jag, vore saken i varje fall så pass diskutabel, att jag icke för det dåvarande vore beredd att utan närmare övervägande tillstyrka statsbidrag till kommunala gymnasiet i Hässleholm.

I anledning av en i ämnet inom riksdagen väckt motion yttrade statsutskottet (utlåtande nr 8, sid. 72), att nämnda kommunala gymnasium ställts under skolöverstyrelsens insecende tidigare än i allmänhet brukade vara fallet och innan behovet av ett sådant gymnasium prövats. Den omständigheten, att skolan ställts under överstyrelsens insecende, hade förmodligen av de kommunala myndigheterna ansetts innebära, att gymnasiet skulle komma i åtnjutande av statsunderstöd. Med hänsyn härtill och till stadens relativt höga utgifter för gymnasiet samt jämförelsevis betydande skattetunga föreläge onekligen enligt utskottets mening anledning till en välvillig inställning till det motionsvis framställda yrkandet om statsbidrag till gymnasiet. Då emellertid någon utredning dittills icke förebringats rörande behovet av gymnasiet, ansåge sig utskottet icke kunna tillstyrka motionen. Lämpligen borde det ankomma på Kungl. Maj:t att föranstalta om en sådan utredning. Utskottet framhöll jämväl, att det förekommit, att städer under många år uppehållit egna gymnasielinjer utan stöd från statsverkets sida.

Den nu i ärendet föreliggande utredningen rörande behovet av ett gymnasium i Hässleholm bringar nämnda anslagsfråga i ett annat läge. Utredningen synes ådagalägga, att nordöstra Skåne har behov av ett gymnasium i Hässleholm och att förutsättningar i övrigt föreligga för statligt understöd till stadens kommunala gymnasium. På grund härav vill jag nu tillstyrka, att medel anvisas för ändamålet, och jag har icke något att erinra mot storleken av det av överstyrelsen föreslagna statsbidraget, 8,000 kronor.

Med godtagande i övrigt av överstyrelsens anslagsberäkningar bör alltså anslaget till understöd åt vissa kommunala gymnasier för nästa budgetår uppföras med  $(8,500 + 8,000 =)$  16,500 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala läroverk: Understöd åt vissa kommunala gymnasier* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag

av . . . . . kronor 16,500.

[130.] 15. **Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor, förslagsanslag.** 16. **Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor, förslagsanslag.** Dessa anslag äro nu uppförda med 1,500,000 kronor, respektive 2,100,000 kronor.

Departement-  
schefen.

För 1939 års riksdag torde komma att framläggas förslag rörande sådana ändringar i de beträffande lärare vid vissa kommunala skolor gällande lönebestämmelserna, som kunna föranledas av 1938 års riksdags beslut angående lönereglering för personal inom civilförvaltningen. I avbidan härpå torde förevarande anslag böra i riksstatsförslaget uppföras med beräknade belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1939/40

dels till *Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor ett förslagsanslag av . . . . .* kronor 3,200,000;

dels ock till *Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor ett förslagsanslag av . . . . .* kronor 2,660,000.

[131.] 17. **Kommunala läroverk: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid kommunala flickskolor och kommunala mellanskolor.** Förevarande anslag höjdes för innevarande budgetår med 1,000 kronor till 6,000 kronor, varav 2,700 kronor belöpa på kommunala flickskolor och 3,300 kronor på kommunala mellanskolor. Anslaget är nu betecknat såsom reservationsanslag.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 4,000 kronor till 10,000 kronor, varav 5,000 kronor för kommunala flickskolor och 5,000 kronor för kommunala mellanskolor. Som motiv härför har i fråga om de kommunala flickskolorna erinrats om det stigande antalet sådana skolor och i fråga om de kommunala mellanskolorna framhållits önskvärdheten överhuvudtaget av icke alltför knappt utmätta anslag till resestipendier åt lärare i främmande levande språk.

Departement-  
schefen.

Då under år 1938 tillkommit tre kommunala flickskolor och tre kommunala mellanskolor, på grund varav antalet sådana läroanstalter nu utgör 29, respektive 56, torde förevarande anslag böra höjas med ett mindre belopp. Jag föreslår, att anslaget höjes med 1,000 kronor till 7,000 kronor, att disponeras på följande sätt:

- |                                                                                            |                           |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|
| 1. Resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid kommunala flickskolor . . . . .  | kronor 3,300              |
| 2. Resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid kommunala mellanskolor . . . . . | » 3,700                   |
|                                                                                            | <hr/> Summa kronor 7,000. |

Anslaget, å vilket vid utgången av budgetåret 1936/37 förelåg en reservation av 600 kronor och vid utgången av budgetåret 1937/38 en reservation av 1,300 kronor, torde böra hädanefter anvisas såsom obetecknat anslag. Jag förutsätter dock, att vid utgången av nu löpande budgetår eventuellt förefintlig reservation å anslaget får tagas i anspråk för ändamålet under budgetåret 1939/40. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala läroverk: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid kommunala flickskolor och kommunala mellanskolor* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag  
av . . . . . kronor 7,000.

[132.] 18. **Privatläroverk: Bidrag till högre goss- och samskolor, förslagsanslag.** 19. **Privatläroverk: Bidrag till högre flickskolor, förslagsanslag.** Dessa anslag äro nu uppförda med 538,800 kronor, respektive 1,365,000 kronor.

Dessa anslagsfrågor stå i samband med frågan om anslag för nästa budgetår till kommunala flickskolor. I det föregående har jag föreslagit Kungl. Maj:t att upptaga sistnämnda anslag i riksstatsförslaget med beräknat belopp. I konsekvens härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1939/40

dels till *Privatläroverk: Bidrag till högre goss- och samskolor* ett förslagsanslag av . . . . . kronor 538,800;

dels ock till *Privatläroverk: Bidrag till högre flickskolor* ett förslagsanslag av . . . . . kronor 625,000.

[133.] 20. **Privatläroverk: Bidrag till enskilda mellanskolor, förslagsanslag.** Anslaget, som nu är uppfört med 77,300 kronor, fördelas med 14,400 kronor till understöd, förslagsvis 8,400 kronor till lönetillägg åt lärarinnor och förslagsvis 54,500 kronor till tillfällig löneförbättring.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt om anvisande av oförändrat anslag för budgetåret 1939/40.

Sedermera har *överstyrelsen* framlagt förslag rörande provisorisk avlösningsförbättring för lärare vid vissa statsunderstödda enskilda skolor, nämligen privatläroverken, anstalter för utbildande av lärarinnor i kvinnlig slöjd, fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt vissa utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål. *Överstyrelsens* ifrågavarande förslag har för-  
anletts bland annat av den av 1937 års riksdag beslutade löneregleringen för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.

Departement-  
schefen.

En förbättring av löneförmånerna för ifrågavarande lärarpersonal synes motiverad med hänsyn till de av 1937 års riksdag beslutade löneregleringarna för personalen vid vissa statliga och kommunala läroanstalter. Frågan synes emellertid tarva ytterligare beredning, och jag finner mig därför icke kunna nu föreslå Kungl. Maj:t att för 1939 års riksdag framlägga förslag i ämnet. Jag beräknar förevarande anslag för nästa budgetår till oförändrat belopp, 77,300 kronor, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Bidrag till enskilda mellanskolor* för  
budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag*

av ..... kronor 77,300.

[134.] 21. **Privatläroverk: Bidrag till Olofskolan i Stockholm.** För innevarande budgetår har för ändamålet anvisats ett anslag av 10,000 kronor. Under punkten 119 i sin skrivelse nr 8/1938 framhöll riksdagen önskvärdheten av att anslaget hölles skilt från de anslagsmedel, som utginge till övriga statsunderstödda enskilda läroanstalter. Det syntes nämligen riksdagen angeläget, att riksdagen sattes i tillfälle att varje år pröva behovet av understöd till denna skola.

*Styrelsen för stiftelsen Olofskolan* har hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas till 30,000 kronor.

Som motivering till sin framställning har styrelsen bland annat framhållit, att skolans omläggning till sjuårig examensfri skola skulle vara fullt genomförd i och med läsåret 1939—40. Under nämnda läsår hade man vid skolan för avsikt att vid sidan av de olika pedagogiska reformförsök, som redan nu prövades vid skolan, införa en del ytterligare försöksanordningar för att befordra dels undervisningens individualisering, dels idrott och friluftsliv. En förutsättning för att skolan skulle alltfört kunna fylla sin uppgift som försöksskola vore dock, att den kunde komma i åtnjutande av understöd från det allmännas sida i samma utsträckning som flertalet övriga privata högre goss- och samskolor. Styrelsen räknade visserligen med att utgifterna för skolans verksamhet under läsåret 1938—39 skulldäckas tack vare dels beviljat statsanslag på 10,000 kronor, dels enskilda bidrag på tillhopa 28,650 kronor, dels slutligen ett kommunalt bidrag på 10,000 kronor, vilket styrelsen ansåge sig hava goda förhoppningar att erhålla. För läsåret 1939—40 räknade däremot styrelsen med en brist att täcka på icke mindre än 45,000 kronor, till stor del beroende därpå att skolan med detta läsår icke längre kunde påräkna det bidrag från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse, som skolan under en följd av år förut erhållit. Detta understöd vore avsett att utgå intill den tidpunkt, då skolan hunnit få den utformning och omfattning, att den rimligen borde kunna erhålla anslag från det allmännas sida av sådan storleksgrad, att dess fortsatta verksamhet därigenom kunde säkerställas. Då nu skolan med nästa läsår för första gången förde fram sina lärjungar i en på pedagogiska försök byggande skollform, som det torde vara av värde för det offentliga undervisningsväsendet att få prövad med för staten relativt låga kostnader,

syntes det styrelsen rimligt, att statsmakterna lämnade skolan det understöd, som vore erforderligt för skolans upprätthållande och som styrelsen för nästa läsår, med utgångspunkt från beräkningen av ett kommunalt anslag på 15,000 kronor, uppskattade till 30,000 kronor. Styrelsen framhölle slutligen, hurusom det vore ett livsvillkor för skolan, att det till densamma nu utgående anslaget höjdes till detta belopp.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 anfört följande:

Överstyrelsen uppskattade värdet av den snart genomförda omorganisationen av skolan och behjärtade även det trängande anslagsbehovet för läsåret 1939—40 liksom de över huvud taget tryckta ekonomiska förhållanden, under vilka skolan arbetade. Överstyrelsen hölle emellertid före, att en så avsevärd höjning av det till skolan utgående anslaget, som det varom styrelsen hemställde, nämligen med 20,000 kronor, icke kunde anses försvarligt, så länge skolan ännu icke framfört sina lärjungar till avslutningen av den avsedda sjuåriga linjens sista klass och möjligheter alltså förelåge att kunna mera grundligt pröva de kunskapsresultat, som vunnits inom denna nya skolform. Överstyrelsen ansåge sig så mycket mindre böra tillstyrka ett så avsevärt förhöjt anslag, som överstyrelsen alltför betraktade Olofskolan som en försöksskola, vars program ännu icke torde kunna anses vara mer än till vissa delar på ett tillfredsställande sätt förverkligat. Överstyrelsen ansåge sig dessutom icke böra fördölja, att överstyrelsen, på grundval av de inspektioner och besök, som vid upprepade tillfällen av dess ledamöter gjorts vid skolan, fått det intrycket, att vid skolan rådde vissa brister i fråga om den allmänna ordning och disciplin, som måste krävas vid varje skola och sålunda även vid reformskolor av den friare typ, som Olofskolan representerade. Då överstyrelsen emellertid i åtskilliga delar uppskattade det pedagogiska arbete, som utfördes vid skolan, och ansåge det vara rimligt, att statsmakterna icke undandroge densamma det ekonomiska stöd, som av senaste riksdag givits, allraminst vid en tidpunkt, då skolan berövades ett avsevärt ekonomiskt understöd, som den tidigare från enskilt håll erhållit, ansåge överstyrelsen skäligt tillstyrka beviljandet av ett anslag till skolan i ett för allt på 10,000 kronor.

Ehuru jag väl inser, att Olofskolan arbetar under brydsamma ekonomiska förhållanden, kan jag icke nu tillstyrka en ytterligare höjning av detta anslag, som för innevarande budgetår höjdes från 5,000 kronor till 10,000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Privatläroverk: Bidrag till Olofskolan i Stockholm* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av kronor 10,000.

[135.] 22. **Privatläroverk: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk.** Förevarande anslag, som nu är betecknat såsom reservationsanslag, är nu uppfört med 4,000 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas till 5,000 kronor.

Departement-  
mentschefen.

Vid min anmälan av detta ärende i 1938 års åttonde huvudtitel framhöll jag, att antalet statsunderstödda privatläroverk minskats från 102 under budgetåret 1925/26 och 91 under budgetåret 1931/32 till 56 under budgetåret 1937/38. Med hänsyn härtill ansåg jag mig icke böra tillstyrka någon höjning av anslaget för innevarande budgetår.

Icke heller nu har jag funnit mig kunna förorda en anslagshöjning. Fastmer vill jag föreslå en sänkning av anslaget för nästkommande budgetår. Antalet statsunderstödda privatläroverk har numera minskats till 49, och under innevarande budgetår torde antalet sådana läroanstalter ytterligare reduceras. Anslaget torde för nästa budgetår böra minskas med 1,000 kronor till 3,000 kronor. Lämpligen bör anslaget från och med nämnda budgetår anvisas såsom obetecknat anslag, varvid förutsättes, att vid utgången av löpande budgetår eventuellt förefintlig reservation får tagas i anspråk under budgetåret 1939/40. Jag vill påpeka, att under budgetåret 1937/38 endast 3,300 kronor togos i anspråk för ändamålet och att vid utgången av nämnda budgetår förelåg en reservation å 1,100 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Resestipendier åt lärare i främmande  
levande språk* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag  
av . . . . . kronor 3,000.

[136.] 23. **Privatläroverk: Bidrag till de statsunderstödda enskilda läroanstalternas vikariatskassa, förslagsanslag.** Förevarande anslag är för budgetåret 1938/39 uppfört med 11,600 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 — under hänvisning till en av ordföranden för nämnda kassa verkställd beräkning rörande medelsbehovet för nästa budgetår — hemställt, att anslaget måtte för budgetåret 1939/40 sänkas med 1,350 kronor till 10,250 kronor.

Departement-  
mentschefen.

Jag biträder överstyrelsens förslag med den ändringen, att anslaget avrundas till jämnt 10,000 kronor, och hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Bidrag till de statsunderstödda en-  
skilda läroanstalternas vikariatskassa* för budgetåret 1939/40  
anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 10,000.

[137.] 24. **Privatläroverk: Ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, förslagsanslag.** Till förevarande ändamål hava under nedannämnda budgetår anvisats:

|                   |              |
|-------------------|--------------|
| 1930/31 . . . . . | kronor 7,000 |
| 1931/32 . . . . . | » 23,000     |
| 1932/33 . . . . . | » 41,000     |
| 1933/34 . . . . . | » 36,800     |
| 1934/35 . . . . . | » 47,000     |
| 1935/36 . . . . . | » 50,000     |
| 1936/37 . . . . . | » 58,000     |
| 1937/38 . . . . . | » 52,500     |
| 1938/39 . . . . . | » 44,000.    |

Bestämmelser i ämnet äro meddelade genom kungörelsen nr 344/1931 med däri genom kungörelserna nr 384/1932 och 689/1937 sedermera vidtagna ändringar.

Enligt § 1 mom. 1 i kungörelsen erhåller ämneslärarinna, vilken varit anställd med full tjänstgöring vid sådan statsunderstödd enskild läroanstalt (enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola), som på grund av viss omorganisation av det högre skolväsendet upphör med sin verksamhet, och vilken på grund härav går förlustig sin anställning, ersättning av statsmedel från den tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, intill den 1 juli det kalenderår, då hon fyller 60 år. Som förutsättning härför gäller bland annat, att hon vid början av skolans avveckling uppnått en ålder av 50 år. Motsvarande bestämmelser gälla även beträffande lärarinna i övningsämne vid högre flickskola och högre goss- eller samskola, vilkens tjänstgöring haft sådan omfattning, att den utgjort hennes väsentliga sysselsättning.

Vidare kan enligt § 1 mom. 2 ämneslärarinna, vilken entledigats från sin anställning vid statsunderstödd enskild läroanstalt på grund av att verksamheten vid skolan av ovan antydda skäl nedlägges eller inskränkes, oavsett sin ålder, efter Kungl. Maj:ts beprövande och för viss av Kungl. Maj:t bestämd tid erhålla ersättning av statsmedel. Såsom förutsättning härför gäller, att anställning vid statsläroverk eller statsunderstödd kommunal eller enskild läroanstalt icke kunnat beredas henne, att hon vunnit anställning som ämneslärarinna med full tjänstgöring vid statsunderstödd enskild läroanstalt före den 1 mars 1927 eller — om hon entledigats på grund av inrättande å orten av kommunal flickskola — före den 1 mars 1928 eller minst 10 år före tiden för entledigandet från sin befattning, samt att hon vid tiden för entledigandet varit under minst 5 år anställd med full tjänstgöring vid dylik läroanstalt.

Slutligen kan enligt § 1 mom. 3 lärarinna i övningsämne vid högre flickskola och högre goss- eller samskola, vars tjänstgöring av ovan angivna orsaker inskränkts, beredas ersättning av statsmedel för minskad arbetsförtjänst efter vissa angiva grunder.

*Centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen* har hemställt, att vad i § 1 mom. 2 nämnda kungörelse föreskrivits angående ersättning åt ämneslärarinna måtte utsträckas att gälla även lärarinna i övningsämne samt att den ifrågasatta bestämmelsen måtte få retroaktiv verkan. Såsom stöd härför har åberopats, att övningslärarinna, som vid entledigandet från sin be-

fattning varit och fortfarande vore sjuk och oförmögen till arbete, förlorat sin rätt till viss behållen lön vid tjänstledighet för sjukdom [jfr kungörelsen den 21 februari 1914 (nr 29) angående reglemente för de enskilda läroanstalternas vikariatskassa].

*Skolöverstyrelsen* har i utlåtande den 31 augusti 1938 i huvudsak tillstyrkt föreliggande förslag och därvid anfört följande:

Överstyrelsen erinrade om att 1927 års riksdag framhållit, att därest jämväl lärarinnor i övningsämnen vid statsunderstödda flickskolor, vilkas tjänstgöring haft sådan omfattning, att den kunde sägas hava utgjort vederbörandes väsentliga sysselsättning, på grund av omorganisationen bleve utan anställning, det torde kunna förväntas, att Kungl. Maj:t förelade riksdagen förslag till åtgärder för skäligt tillgodoseende av berörda lärarinnors intressen.

Redan tidigare hade arbetsutskottet av Sveriges flick- och samskolors lärarinneförbund hemställt, att både ämnes- och övningslärarinnor, som icke uppnått en ålder av 50 år vid tiden för skolans nedläggande eller början av dess avveckling, skulle kunna erhålla ersättning av statsmedel enligt samma grunder, som gällde för lärarinnor, vilka vid sagda tidpunkter uppnått en ålder av 50 år (jfr proposition nr 194/1931, sid. 7). Över denna framställning hade överstyrelsen den 26 januari 1931 avgivit utlåtande, i vilket överstyrelsen tillstyrkte framställningen i vad densamma avsett ämneslärarinnor. Beträffande övningslärarinnorna hade emellertid överstyrelsen, med hänsyn till att riksdagen så sent som år 1930 fattat beslut angående grunder för ersättning i vissa fall åt dessa lärarinnor på grund av minskning i löneinkomst eller mistad anställning, ej funnit anledning då föreligga att vidtaga några åtgärder av här avsedd art. 1931 års riksdag hade (skrivelse nr 263) av enahanda anledning som överstyrelsen funnit sig böra inskränka medgivandet till att avse allenast ämneslärarinnor. Härvid hade riksdagen anfört, att den ersättning, som sålunda skulle kunna tillerkännas ämneslärarinna, alltid borde avse viss begränsad tid, under vilken vederbörande lärarinna skulle kunna hinna komplettera sin utbildning eller vinna ny anställning.

Ehuru § 1 mom. 2 omförmälda kungörelse tydligen tänkts som en komplettering till bestämmelserna om överflyttande av entledigad ämneslärarinna i statstjänst för att därigenom bereda henne tillfälle att genom fortsatta studier förvärva behörighet till ämneslärarinnebefattning vid statligt läroverk, hade erfarenheten visat, att icke någon lärarinna tillerkänts ersättning av sådan anledning. Däremot hade en lärarinna tillerkänts ersättning för en hösttermin, därför att hon under denna tid icke kunnat beredas anställning vid annan skola. Vidare hade några lärarinnor, oaktat att de uppfyllt villkoren för att kunna överflyttas i statstjänst, erhållit ersättning jämlikt ovannämnda moment, då de bland annat på grund av sin ålder icke lämpligen syntes böra ifrågakomma till överflyttning.

Flertalet av de lärarinnor, som tillerkänts ersättning jämlikt § 1 mom. 2, hade emellertid på grund av sitt hälsotillstånd icke kunnat överflyttas till statsläroverk.

Vad beträffade övningslärarinnor, som entledigats av orsaker, som sammanhänge med 1927 års riksdags beslut rörande omorganisation av skolväsendet, hade under de år, som förflutit, sedan omförmälda kungörelse ut-

färdats, ansökningar om ersättning inkommit från åtta övningslärarinnor. Av dessa hade fyra tillerkänts ersättning av statsmedel enligt § 1 mom. 1 i kungörelsen. De återstående fyra hade icke vid tiden för skolans ombildning eller vid början av dess nedläggande uppnått en ålder av 50 år. Tre av dessa hade erhållit tjänstgöring vid annan läroanstalt, dock endast i en väsentligt minskad omfattning. Den fjärde av dem hade vid skolans nedläggande varit sjuk och med hänsyn härtill icke kunnat erhålla annan anställning. Hon hade upprepade gånger sökt ersättning av statsmedel och slutligen genom Kungl. Maj:ts beslut den 7 maj 1937 erhållit en engångsersättning av 500 kronor. Ytterligare fall torde hava förekommit, där vederbörande med kännedom om gällande författning icke ansett sig böra göra framställning om ersättning av statsmedel. Överstyrelsen förväntade, att ansökan om ersättning komme att göras av en övningslärarinna, som i samband med inrättandet av Vasa kommunala flickskola i Göteborg blivit entledigad och som på grund av sjukdom icke kunde söka annan anställning. Då denna lärarinna ännu icke uppnått en ålder av 50 år, torde enligt nu gällande bestämmelser ersättning icke kunna tillerkännas henne.

Mot bakgrund av de förhållanden, för vilka sålunda redogjorts, syntes det överstyrelsen behjärtansvärt, att — då mom. 2 av kungörelsen icke i praktiken kommit att få den tillämpning, som med hänsyn till ämneslärarinnornas speciella förhållanden från början avsetts, utan torde kunna sägas vara av en allmän betydelse för såväl övnings- som ämneslärarinnor — nämnda moment utsträcktes att gälla även lärarinna i övningsämne. Huruvida bestämmelsen i dess ändrade form skulle få vidsträcktare retroaktiv verkan, torde få ankomma på Kungl. Maj:ts beslut i det enskilda fallet. men överstyrelsen ansåge sig, med hänsyn till senast härovan omnämnda fall, böra föreslå, att den skulle träda i kraft att gälla från och med den 1 juli 1938.

Ett bifall härtill skulle innebära en ökad belastning å anslaget med cirka 2,800 kronor.

Skolöverstyrelsen har beräknat summan av de ersättningar, som i övrigt skulle utgå från förevarande anslag under nästa budgetår, till i runt tal 78,200 kronor. Härav belöpa 36,100 kronor å ersättning till lärarinnor vid sådana högre flickskolor i Stockholm, som enligt av överstyrelsen i annat sammanhang framlagt förslag skulle från och med den 1 juli 1939 ombildas till kommunala flickskolor.

Statskontoret, som yttrat sig i ärendet den 9 november 1938, har på av skolöverstyrelsen anförda skäl ansett sig böra i princip förorda den ifrågasatta författningsändringen.

Statskontoret ville fästa uppmärksamheten vid att med den utformning, ifrågavarande kungörelse för närvarande hade, det förhållandet inträffade, att en övningslärarinna, som vid början av skolans avveckling icke uppnått en ålder av 50 år och vilken efter entledigandet icke kunde erhålla ny anställning på grund av exempelvis sjukdom, saknade möjlighet att utfå ersättning enligt kungörelsen, medan samma lärarinna jämlikt stadgandet i § 1 mom. 3 i kungörelsen skulle bliva berättigad till ersättning för minskningen i antalet undervisningstimmar per vecka, om hon blott sattes i tillfälle att bestrida undervisning en eller ett par timmar i veckan.

Däremot kunde statskontoret icke biträda förslaget, att den föreslagna ändringen av bestämmelserna skulle tillämpas retroaktivt från och med den 1 juli 1938, utan torde de nya stadgandena lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1939. I fråga om genomförandet av författningsändringen ville statskontoret allenast understryka, att icke endast stadgandena i § 1 — såsom skolöverstyrelsen förordat — utan även de i § 2 borde jämkas. Givetvis borde — i anslutning till vad som för närvarande gällde i sådant hänseende — ersättning icke heller komma i fråga för annan lärarinna i övningsämne än sådan, som vunnit anställning i den nedlagda eller ombildade skolan före den 1 mars 1927.

Vad skolöverstyrelsen anført i fråga om beräkningen av anslaget till ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter för budgetåret 1939/40 föranledde ingen erinran från statskontorets sida.

Departement-  
schefen.

Frågan om ersättning åt sådana lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, som i följd av omorganisationen av det högre skolväsendet förlorat sin anställning eller fått vidkännas minskning i sina löneinkomster, har varit föremål för beslut av 1927—1932, 1934 och 1937 års riksdagar. 1927, 1928 och 1929 års riksdagsbeslut avsågo ämneslärarinnor vid högre flickskolor. Besluten inneburo i huvudsak, att lärarinna med full tjänstgöring, som av angiven orsak förlorat sin anställning, skulle erhålla ersättning och pension av statsmedel, om hon vid början av skolans avveckling uppnått en ålder av 50 år och uppfyllde vissa villkor i övrigt.

1927 års riksdag hade emellertid i skrivelse nr 262 (sid. 102) framhållit, att, därest jämväl lärarinnor i övningsämnena vid statsunderstödda flickskolor, vilkas tjänstgöring haft sådan omfattning, att den kunde sägas hava utgjort vederbörandes väsentliga sysselsättning, på grund av omorganisationen bleve utan anställning, det torde kunna förväntas, att Kungl. Maj:t förelade riksdagen förslag till åtgärder för skäligen tillgodoseende av dylika lärarinnors intressen. I anledning härav framlades för 1930 års riksdag (jfr 1930 års åttonde huvudtitel, sid. 454 ff.) ett av skolöverstyrelsen utarbetat förslag om åtgärder i berörda syfte. Enligt detta förslag skulle de förmåner i fråga om ersättning och pension, vilka redan tillförsäkrats ämneslärarinnor, under enahanda förutsättningar beredas jämväl lärarinna i övningsämne, vilkens tjänstgöring haft sådan omfattning, som av 1927 års riksdag ifrågasatts. Vidare skulle övningslärarinna beredas ersättning efter vissa angivna grunder i sådana fall, då den skola, där hon var anställd, stode under avveckling och i följd därav hennes tjänstgöring och därmed även löneinkomster minskats. Riksdagen godkände förslaget.

Arbetsutskottet av Sveriges flick- och samskolors lärarinneförbund hemställde därefter, under erinran om 1927 års riksdags omförmälda yttrande, att ämneslärarinnor och lärarinnor i övningsämnena måtte, *oaktat de icke* vid avvecklingen av vederbörande skola *fyllt 50 år*, erhålla ersättning av statsmedel enligt samma grunder, som gällde för lärarinnor, vilka uppnått denna ålder (jfr proposition nr 194/1931, sid. 7). I häröver avgivet utlåtande förordade

skolöverstyrelsen förslaget allenast vad anginge ämneslärarinna. Överstyrelsen redogjorde därvid för tre typfall, i vilka ersättning borde utgå, nämligen då lärarinna genom fortsatta studier kunde förväntas förvärva behörighet till ämneslärarinnebefattning vid allmänt läroverk, då en överflyttning i statstjänst med hänsyn till hennes ålder icke vore lämplig och då lärarinna icke omedelbart kunde beredas anställning. De fall, då lärarinna på grund av sjukdom icke kunde beredas anställning, omnämndes icke. Beträffande lärarinna i övningsämne fann däremot överstyrelsen, med hänsyn till att riksdagen så sent som år 1930 fattat beslut angående grunderna för ersättning i vissa fall åt dessa lärarinnor, sig icke äga anledning att för det dåvarande ifrågasatta vidtagande av ytterligare åtgärder. Vid anmälan av ärendet framhöll föredragande departementschefen, att det torde stå i överensstämmelse med riksdagens tidigare tillkännagivna uppfattning att även i förevarande avseende bringa övningslärarinnor i åtanke. I överensstämmelse härmed hemställde Kungl. Maj:t, att riksdagen måtte medgiva, att sådan ämnes- eller övningslärarinna, som varit anställd vid statsunderstödd läroanstalt och blivit entledigad till följd av omorganisation av det högre skolväsendet, skulle *oavsett sin ålder*, efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall, kunna erhålla ersättning av statsmedel för mistad anställning. Riksdagen ansåg sig emellertid (skrivelse nr 263/1931, sid. 14) böra för det dåvarande inskränka sitt medgivande till att avse endast ämneslärarinnorna. I fråga om övningslärarinnorna anslöt sig riksdagen till skolöverstyrelsens förslag. Vidare framhöll riksdagen, att ifrågavarande ersättning alltid borde avse viss begränsad tid, under vilken vederbörande lärarinna kunde hinna att komplettera sin utbildning eller vinna ny anställning. Någon begränsning i medgivandet med hänsyn till angivna syfte skedde emellertid icke. Samtidigt beslöt riksdagen, att de tidigare lämnade ersättningsmedgivandena skulle omfatta jämväl ämneslärarinnor vid enskilda mellanskolor samt högre goss- och samskolor. Kungl. Maj:t hade föreslagit, att även övningslärarinnor skulle innefattas i medgivandet.

Genom de av 1932, 1934 och 1937 års riksdagar fattade besluten har nu förevarande spörsmål icke berörts. Det må emellertid framhållas, att genom 1934 års beslut då gällande bestämmelser i fråga om ersättning till lärarinna i övningsämne vid enskild högre flickskola utsträcktes till dylik lärarinna vid högre goss- eller samskola.

Såsom framgår av skolöverstyrelsens redogörelse, har ersättning enligt § 1 mom. 2 i oförmälda kungörelse i de flesta fall utgått, då ämneslärarinna på grund av sitt hälsotillstånd icke kunnat överflyttas till statsläroverk. Av det föregående framgår även, att dessa fall vid ersättningsfrågans tidigare behandling icke berörts av Kungl. Maj:t och riksdagen. Det nu föreliggande förslaget avser närmast, att jämväl övningslärarinna i motsvarande situation skulle kunna erhålla ersättning. Då det endast rör

sig om ett begränsat antal fall, kunna de ekonomiska konsekvenserna ej erhålla någon större räckvidd. För egen del finner jag starka skäl tala för bifall till den av skolöverstyrelsen ifrågasatta författningsändringen, och jag anser mig därför, trots den ståndpunkt, som 1931 års riksdag fann sig böra för det dåvarande intaga, böra föreslå Kungl. Maj:t att hos riksdagen göra framställning i enlighet med överstyrelsens förslag. Genom överstyrelsens nu föreliggande utredning synes frågan hava kommit i ett annat läge än som förelåg år 1931. Då Kungl. Maj:t i varje särskilt fall skall pröva om ersättning bör utgå, anser jag mig jämväl kunna ansluta mig till överstyrelsens förslag, att författningsändringen skall äga tillämpning från och med den 1 juli 1938.

Det av mig förordade förslaget skulle sålunda innebära, att lärarinna i övningsämne vid statsunderstödd enskild högre flickskola och högre goss- eller samskola, vilkens tjänstgöring haft sådan omfattning, att den utgjort hennes väsentliga sysselsättning, skulle, oavsett sin ålder, kunna erhålla ersättning av statsmedel under begränsad tid och på motsvarande villkor, som nu gälla ifråga om ämneslärarinna vid enskild läroanstalt. Ersättningsbeloppet skulle beräknas efter i huvudsak samma grunder, som stadgats beträffande övningslärarinna, som förlorat sin anställning och som enligt nu gällande bestämmelser kan erhålla ersättning härför. Enligt skolöverstyrelsens beräkning skulle kostnaderna härför uppgå till 2,800 kronor.

Vid beräkningen av förevarande anslag för nästa budgetår utgår jag från den av överstyrelsen angivna förutsättningen, att vissa högre flickskolor i Stockholm komma att ombildas till kommunala flickskolor. Med hänsyn härtill räknar jag med att anslaget kommer att belastas med det av skolöverstyrelsen angivna beloppet, 78,200 kronor. Om härtill läggas kostnaderna vid bifall till förslaget om utvidgad ersättningsrätt för övningslärarinnor, 2,800 kronor, bör anslaget således för nästa budgetår uppföras med  $(78,200 + 2,800 =) 81,000$  kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* godkänna de av mig i det föregående förordade grunderna för ersättning åt vissa lärarinnor i övningsämnen;  
*dels* ock till *Privatläroverk: Ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 81,000.

[138.] 25. **Understöd åt vissa anstalter för utbildande av lärarinnor i kvinnlig slöjd.** För vartdera av budgetåren 1930/39 hava för ändamålet anvisats 19,000 kronor. Ur anslaget utgår bidrag med 10,000 kronor till föreningen Handarbetets vänner och Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium i Stockholm och med 9,000 kronor till Maria Nordenfelts högre handarbetslärarinneseminarium i Göteborg.

I skrivelse den 31 augusti 1938 har *skolöverstyrelsen* — med förmälan att framställning gjorts om höjning av understödet till förstnämnda seminarium med 2,706 kronor till 12,706 kronor — hemställt om anvisande av oförändrat anslag för nästa budgetår.

Jag biträder överstyrelsens förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Understöd åt vissa anstalter för utbildande av lärarinnor i kvinnlig slöjd* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 19,000.

[139.] 26. **Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.** Det till denna skola alltsedan budgetåret 1925/26 utgående årliga statsanslaget å 80,000 kronor sänktes år 1933 till 70,000 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt om höjning av anslaget till 75,000 kronor för nästa budgetår.

En höjning av förevarande anslag, som av mig avstyrktes i såväl 1937 som 1938 års åttonde huvudtitel, anser jag mig fortfarande icke kunna förordna, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att såsom *Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 70,000.

[140.] 27. **Understöd till utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål.** Detta anslag utgick för budgetåren 1923/33 med 16,000 kronor samt har för ettvarrt av budgetåren 1933/39 bestämts till 12,000 kronor. Av anslaget utgår hälften till kurs, anordnad vid Ateneum för flickor i Stockholm, och hälften till en av Göteborgs allmänna folkskolestyrelse upprättad kurs.

I särskilda ansökningar hava *styrelsen för Ateneum för flickor* och *Göteborgs allmänna folkskolestyrelse* anhållit om ett understöd av 9,000 kronor för vardera läroanstalten under läsåret 1939—40. Anslagshöjningen har motiverats med önskvärdheten av lönerreglering för lärarpersonalen. *Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 tillstyrkt ett understöd av 6,000 kronor för vardera läroanstalten.

Under hänvisning till vad jag yttrat under punkten 133 rörande lönerreglering för ifrågavarande lärarpersonal, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att såsom *Understöd till utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 12,000.

[141.] 28. **Läroboksnämnden.** 29. **Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet,** *förslagsanslag.* Dessa båda anslag, som tillkommo genom beslut av 1938 års riksdag (skrivelse nr 338, respektive nr 154), äro nu uppförda med 15,000 kronor, respektive 1,000 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt, att anslagen för nästa budgetår måtte uppföras med oförändrade belopp.

Departementschefen.

Kungl. Maj:t har den 28 oktober 1938 utfärdat kungörelse (nr 630) angående granskning av vissa läroböcker. Genom beslut den 18 november 1938 hava meddelats bestämmelser angående ifrågavarande anslag å 15,000 kronor, varigenom sekreteraren tillerkänts ett arvode av 1,500 kronor för år. Den hittills föreliggande erfarenheten har givit vid handen, att nämnda arvode icke kan anses utgöra tillräcklig ersättning för det arbete, som enligt berörda kungörelse åvilar sekreteraren. Möjligheter torde emellertid förefinnas att utan höjning av förevarande anslag bereda sekreteraren arvodesförstärkning, räknat från och med innevarande budgetår. Jag ämnar framtiden ånyo anmäla denna fråga för Kungl. Maj:t.

Jag föreslår, att förevarande båda anslag för nästa budgetår uppföras med oförändrade belopp, och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1939/40 anvisa  
dels till *Läroboksnämnden* ett anslag av . . . kronor 15,000;  
dels ock till *Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet* ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 1,000.

## I. Folkundervisningen.

### Anstalter för lärarutbildning m. m.

[142.] 1. **Folkskoleseminarier: Avlöningar, förslagsanslag.** 2. **Folkskoleseminarier: Omkostnader, förslagsanslag.** Dessa båda anslag äro för budgetåret 1938/39 uppförda med respektive 1,864,400 kronor och 265,900 kronor.

I överensstämmelse med vad som föreslagits beträffande motsvarande anslag till högre lärarinneseminariet och av samma anledning hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1939/40  
dels till *Folkskoleseminarier: Avlöningar* ett *förslagsanslag*  
av . . . . . kronor 2,450,000;  
dels ock till *Folkskoleseminarier: Omkostnader* ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 220,000.

[143.] 3. **Folkskoleseminarier: Materiel, böcker m. m., reservationsanslag.** Detta anslag, som nu är uppfört med 74,000 kronor, disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 511 f.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 8 november 1938 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 2,300 kronor till 76,300 kronor.

Då seminarierna från och med budgetåret 1939/40 komme att bestå av fullt antal klassavdelningar, vore en ökning av anslaget erforderlig. Rektorerna hade anhållit om anslag för här förevarande ändamål uppgående till sammanlagt ungefär 80,000 kronor. Överstyrelsen ansåge dock att viss reduktion av detta belopp kunde vidtagas och beräknade ökningen till 2,300 kronor.

Å anslaget förelåg vid ingången av budgetåret 1938/39 en reservation av omkring 7,000 kronor. Bland annat på grund härav anser jag mig icke kunna för nästa budgetår tillstyrka någon anslagshöjning utan förordar, att anslaget uppföres med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att till *Folkskoleseminarier: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 74,000.

[144.] 4. **Folkskoleseminarier: Stipendier m. m.** Till förevarande ändamål hava för de senaste budgetåren anvisats följande reservationsanslag:

|                   |               |
|-------------------|---------------|
| 1935/36 . . . . . | kronor 75,500 |
| 1936/37 . . . . . | » 107,700     |
| 1937/38 . . . . . | » 109,000     |
| 1938/39 . . . . . | » 138,400.    |

Anslaget disponeras under sistnämnda budgetår med 127,000 kronor till stipendier åt elever vid folkskoleseminarierna, med 3,000 kronor till bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder vid folkskoleseminarierna, med 3,000 kronor till bidrag till lärares vid folkskoleseminarierna studiebesök vid folkskolor samt med 5,400 kronor till stipendier åt deltagare i kurser för utbildande av hjälpklasslärare.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 8 november 1938 hemställt, att anslaget måtte höjas med 40,100 kronor till 178,500 kronor. Till stöd härför har överstyrelsen anfört följande:

I propositionen nr 100/1936 hade departementschefen framhållit vikten av att *stipendierna till elever vid folkskoleseminarierna* återfördes till de före år 1933 utgående beloppen och på grund härav biträtt ett av överstyrelsen framlagt förslag om successiv återgång till häri tidigare rådande förhållanden. Då riksdagen icke hade något att erinra häremot, höjdes stipendieanslaget för budgetåret 1936/37 med ungefär 50 procent. I 1938 års åttonde huvudtitel hade departementschefen, till fullföljande av nämnda successiva höjning av beloppen, förordat en ökning av stipendieanslaget, vilket även blivit riksdagens beslut. Ökningen hade emellertid icke blivit så stor, att stipendierna under innevarande år uppgått till samma belopp som före den år 1933 vidtagna sänkningen.

Då folkskoleseminarierna under budgetåret 1939/40 uppnådde full organisation och klassavdelningarnas antal därför bleve avsevärt större än under innevarande budgetår, erfordrades till elevstipendier en ganska stor höjning av anslagsbeloppet. Om stipendierna skulle utgå med samma belopp per elev som under innevarande budgetår, bleve det sammanlagda anslagsbehovet 152,400 kronor. Om emellertid, såsom önskligt vore, stipendierna nu kunde återföras till de före 1933 utgående beloppen, skulle det behövliga stipendieanslaget utgöra ungefär 167,400 kronor.

Anslaget till *bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder* torde med anledning av det ökade antalet klassavdelningar böra höjas med 600 kronor till 3,600 kronor.

Till *stipendier åt deltagare i kurser för utbildande av hjälpklasslärare* vore, som ovan nämnts, för budgetåret 1938/39 anvisat ett anslag å 5,400 kronor. Ur detta anslag skulle utgå stipendier till kursdeltagarna med belopp, beräknade efter 12 kronor 50 öre för vecka, om deltagaren icke vore bosatt å

kursorten, och med 6 kronor 25 öre per vecka, om han vore bosatt därstädes. För utbildningskursen i Stockholm vore beräknat en stipendiesumma av 3,700 kronor och till fortbildningskursen i Göteborg en summa av 1,700 kronor.

Ovannämnda anslag hade beräknats med hänsyn till att deltagarantalet i kurserna skulle vara 30 vid kursen i Göteborg och 15 vid kursen i Stockholm. I brev den 28 oktober 1938 hade emellertid Kungl. Maj:t föreskrivit, att vid de kurser, som skulle äga rum under vårterminen 1939, det högsta antalet deltagare skulle vara 20, respektive 12. Under sådana förhållanden bleve stipendiebehovet något mindre än vad förut beräknats.

Då överstyrelsen funne sannolikt, att antalet deltagare i de kurser, som skulle hållas under budgetåret 1939/40, icke komme att bli högre än nu senast nämnts, torde anslaget till stipendier böra beräknas till ett belopp, som med 900 kronor understege anslaget för innevarande budgetår.

Överstyrelsen berörde i detta sammanhang en annan fråga, som rörde de ekonomiska förhållandena för de lärare, som bevistade kurser för utbildande av hjälpklasslärare. I ovannämnda brev den 28 oktober 1938 hade Kungl. Maj:t föreskrivit, att deltagare i ifrågavarande kurser, vilkas tjänstgöringsort icke sammanföle med kursorten, finge uppbära oavkortad lön jämte i förekommande fall kallortstillägg för den tid, varunder kursdeltagaren åtnjutit tjänstledighet för deltagande i kursen. På grund av formuleringen av denna föreskrift, vilken hänförde sig till formuleringen i 16 § i gällande avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor, kunde icke en lärare i Stockholm, respektive Göteborg påräkna oavkortad lön under den tid han deltog i kursen, utan torde tvärtom få avstå samtliga löneförmåner. Detta komme säkerligen att utgöra ett bestämt hinder för sådan lärare att utbilda sig till hjälpklasslärare, respektive att delta i fortbildningskurs, vilket vore mycket att beklaga, då utan tvivel ett stort behov av utbildade lärare för hjälpklassundervisning föreläge i dessa städer. Överstyrelsen föresloge därför, att oavkortad lön måtte kunna utgå även till lärare, som hade sin tjänstgöring förlagd till ort, där hjälpklasskurs vore anordnad. Överstyrelsen hemställde vidare, att oavkortad lön måtte utgå ej blott till ordinarie lärare utan även till extra ordinarie och vikarierande lärare, varigenom möjligheter kunde vinnas att även erhålla yngre lärare som deltagare i dessa kurser.

*Statskontoret* har i utlåtande den 6 december yttrat följande:

Statskontoret ville icke motsätta sig den höjning av posten till stipendier åt elever, som föranleddes av det ökade elevantalet. Den ytterligare höjning av posten i fråga, som överstyrelsen föreslagit, kunde statskontoret emellertid icke tillstyrka.

I betänkande med förslag till löneroglering för lärare vid folk- och småskolor (statens offentliga utredningar 1936:48 sid. 70) yttrade 1936 års lärarlönesakkunniga, att de — i anslutning till vad som gällde för statens befattningshavare vid nyreglerade verk — ansett, att lärare i vissa fall borde kunna få ledighet med bibehållande av samtliga löneförmåner för att utom sin tjänstgöringsort göra iakttagelser eller idka studier, som på ett påtagligt sätt kunde tjäna undervisningsväsendets intressen. Bestämmelse härom intogs därför i de sakkunnigas förslag till avlöningsreglemente samt förekom i det av Kungl. Maj:t för 1937 års riksdag framlagda förslaget utan att föranleda erinran från riksdagens sida. Liknande bestämmelse inflöt även i det till samma års riksdag framförda förslaget till avlöningsreglemente för ordinarie lärare vid statens undervisningsväsende.

Då bestämmelsen i fråga utformats i anslutning till vad som gällde för den civila statsförvaltningens befattningshavare, torde förtjäna uppmärksammas vad som i detta hänseende stadgats i det av 1938 års riksdag godkända civila avlöningsreglementet, vilket skulle träda i kraft den 1 juli 1939. Enligt 13 § 3 mom. skulle tjänsteman äga åtnjuta oavkortad lön under tjänstledighet, som enligt medgivande av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande myndighet användes för att göra iakttagelser eller idka studier, vilka kunde tjäna verkets intressen, så ock under tjänstledighet för deltagande såsom elev i utbildningskurs vid verket. Den i ännu gällande avlöningsreglemente förefintliga bestämmelsen, att iakttagelserna skulle hava gjorts och studierna idkats å ort utom tjänstgöringsorten, hade således bortfallit. Särskilda skäl för den vidtagna ändringen hade icke anförts.

Med en den 15 november 1938 dagtecknad skrivelse hade till chefen för finansdepartementet överlämnats förslag till vissa ändrade avlöningsbestämmelser för ordinarie lärare m. fl. vid statens undervisningsväsende, föranlett av den av 1938 års riksdag beslutade löneregleringen för statliga befattningshavare vid nyreglerade verk. I förevarande hänseende hade därvid föreslagits, att i stället för vad som stadgats i ovannämnda 13 § 3 mom. skulle gälla, att under tjänstledighet, vilken lärare enligt medgivande av Kungl. Maj:t använt för att göra iakttagelser eller idka studier, som på ett påtagligt sätt kunde tjäna undervisningsväsendets intressen, läraren skulle äga åtnjuta oavkortad lön. Icke heller här skulle således bestämmelsens tillämpningsområde inskränkas till platser *utom* tjänstgöringsorten.

Under erinran härom finge statskontoret uttala, att, därest berörda förslag skulle vinna bifall, anledning icke torde finnas till erinran mot att — för ernående av överensstämmelse med vad som skulle komma att gälla för ordinarie lärare vid statens undervisningsväsende — ändring företogs av bestämmelsen i 16 § i avlöningsreglementet för folk- och småskollärare.

Beträffande överstyrelsens hemställan, att oavkortad lön skulle få utgå även till extra ordinarie och vikarierande lärare, finge statskontoret erinra, att gällande avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid nyreglerade verk inom allmänna civilförvaltningen icke förutsatte, att extra ordinarie eller extra tjänsteman vid dylika verk skulle komma i åtnjutande av sagda förmån under tjänstledighet för studier, vilka kunde tjäna verkets intressen.

Enligt vad som framginge av ett inom 1936 års lönekommitté uppgjort utkast till avlöningsreglemente för icke-ordinarie tjänstemän vid den civila statsförvaltningen, hade emellertid extra ordinarie tjänsteman under ledighet för enskild angelägenhet föreslagits skola vidkännas B-avdrag för tid, varunder han idkade studier eller bedreve arbete, som prövades vara av betydelse för verket eller för tjänstemannens kompetens för viss uppgift eller befattning inom verket, dock sammanlagt högst 120 dagar av den tid, han innehade extra ordinarie anställning.

Därest berörda förslag skulle vinna bifall och bliva tillämpligt även å extra ordinarie lärare vid statens undervisningsväsende, ville statskontoret ej motsätta sig införandet av en liknande bestämmelse i avlöningsreglementet för folk- och småskollärare. Avdraget torde därvid lämpligen böra fastställas till hälften av läraren eljest tillkommande löneförmåner. Däremot kunde statskontoret icke tillstyrka, att bestämmelsen gjordes tillämplig även å vikarierande lärare.

De ovannämnda författningsändringarna torde förutsätta riksdagens medverkan.

Vid anmälan av motsvarande anslagsfråga under punkten 136 i 1938 års åttonde huvudtitel tillstyrkte jag en höjning av anslagsmedlen till stipendier åt elever vid folkskoleseminarierna. Jag nödgades emellertid begränsa höjningen till 20,000 kronor i stället för av skolöverstyrelsen äskade 35,000 kronor. Med hänsyn till anslagsändamålets betydelse finner jag mig nu böra tillstyrka en ytterligare höjning med 30,000 kronor, vadan de till stipendier avsedda anslagsmedlen för nästa budgetår skulle komma att uppgå till 157,000 kronor.

Departement-  
schefen.

Jag biträder skolöverstyrelsens förslag om höjning av anslagsmedlen till bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder vid folkskoleseminarierna med 600 kronor till 3,600 kronor.

Skolöverstyrelsen har räknat med ett minskat behov av anslagsmedel till stipendier åt deltagare i kurser för utbildande av hjälpklasslärare. Häremot har jag intet att erinra. Nämnda anslagsmedel böra alltså för nästa budgetår minskas med 900 kronor till 4,500 kronor.

Skolöverstyrelsens förslag angående beredande av oavkortad lön till lärare, som har sin tjänstgöring förlagd till ort, där hjälpklasskurs är anordnad, och som önskar bevista sådan kurs, samt i samma syfte även till extra ordinarie och vikarierande lärare är jag icke beredd att nu biträda. Frågan synes mig böra övervägas i samband med den revision av de för ifrågavarande lärare gällande lönebestämmelserna, som torde komma till stånd i anledning av den av 1938 års riksdag beslutade löneregleringen för civilförvaltningen.

Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår fördelas sålunda:

|                                                                                              |                |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| 1. Stipendier åt elever vid folkskoleseminarierna . . . . .                                  | kronor 157,000 |
| 2. Bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder vid folkskoleseminarierna . . . . . | » 3,600        |
| 3. Bidrag till lärares vid folkskoleseminarierna studiebesök vid folkskolor . . . . .        | » 3,000        |
| 4. Stipendier åt deltagare i kurser för utbildande av hjälpklasslärare . . . . .             | » 4,500        |
| <hr/>                                                                                        |                |
| Summa kronor 168,100.                                                                        |                |

Anslaget bör alltså bestämmas till 168,100 kronor, motsvarande en anslagshöjning med 29,700 kronor. Anslaget torde i fortsättningen kunna anvisas såsom obetecknat anslag. Härvid förutsättes, att vid utgången av budgetåret 1938/39 eventuellt förefintlig reservation får tagas i anspråk för nästa budgetår. Eventuellt erforderliga smärre ändringar i stadgan för folkskole-

seminarierna i anledning av den ändrade anslagsbeteckningen torde vidtagas av Kungl. Maj:t efter förslag av skolöverstyrelsen. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarier: Stipendier m. m.* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 168,100.

[145.] 5. **Folkskoleseminarier: Utrustning, reservationsanslag.** Till detta ändamål anvisades för budgetåret 1937/38 ett reservationsanslag å 15,000 kronor. För budgetåret 1938/39 utgår ett reservationsanslag av 25,000 kronor, vilket enligt Kungl. Maj:ts beslut den 13 maj 1938 står till förfogande av överstyrelsen, att av överstyrelsen utbetalas till rektorerna vid de folkskoleseminarier, överstyrelsen finner skäligt bestämma, för att av rektorerna disponeras till utrustning av nya lokaler samt komplettering av bibliotek, möbler och inventarier.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 8 november 1938 hemställt om ett anslag av 57,000 kronor för ändamålet för nästa budgetår. Av skrivelsen inhämtas följande.

Från åtskilliga seminarier hade inkommit anhållan om anslag till utrustning. De olika framställningarna avsågo följande ändamål.

Göteborg. För utrustning av de nya lokaler, som blivit behövliga genom seminariets omorganisation, hade rektor år 1936 begärt ett anslag å 8,628 kronor. Då priserna därefter stigit, hade rektor år 1937 för samma ändamål beräknat 9,490 kronor, varjämte han då även begärt 1,200 kronor för inköp av ett piano. Av de anslag, som 1937 och 1938 års riksdagar anvisat till utrustning vid folkskoleseminarierna, hade överstyrelsen tilldelat seminariet i Göteborg sammanlagt 6,560 kronor. För de ändamål, vartill rektor tidigare begärt medel, återstode alltså ett behov av 4,130 kronor. Rektor begärde nu, att detta belopp skulle anvisas. Därjämte hade rektor såsom nytt anslagskrav upptagit ett belopp av 900 kronor till utökning av seminariets orgel i högtidssalen med en ny stämma och en registersvällare. Vederbörande musiklärare hade framhållit, att det vore högeligen önskvärt, att en dylik ombyggnad komme till stånd med hänsyn till den till seminariet förlagda kursen för utbildande av kyrkomusiker. En offert, som rektor erhållit, slutade på 880 kronor, ett pris, som av seminariets båda musiklärare ansetts vara lågt beräknat. Rektors sammanlagda anslagskrav för budgetåret 1939/40 utgjorde sålunda i runt tal 5,000 kronor.

Efter inspektion vid seminariet hade förste gymnastikkonsulenten anmält, att nyanskaffningar och förbättringar av gymnastikmaterielen snarast borde vidtagas. Kostnaderna härför belöpte sig på omkring 2,900 kronor. Det sammanlagda anslagsbehovet vid seminariet utgjorde alltså (5,000 + 2,900 =) 7,900 kronor.

Kalmar. På grund av att seminariet i Kalmar vid ingången av nästkommande läsår disponerade över större, nybyggda lokaler, erfordrades nu ett icke ringa anslag till detta seminarium för utrustning i form av elektrisk

armatur, möbler m. m. Även till undervisningsmateriel behövdes ett engångsanslag utöver det ordinarie anslaget. Rektor anförde härom, att materielanslaget under en följd av år varit lågt. Så länge ovisshet hade rått om seminariets fortsatta existens, hade det nämligen ej kunnat anses försvarligt att inköpa materiel, som eventuellt ej skolat komma till fortsatt användning. Bristande utrymme i special- och materielrum hade också under lång tid förhindrat inköp av en del eljest önskvärd materiel. Detta hade framförallt gällt sådan, som komme till användning vid undervisningen i de naturvetenskapliga ämnena, under det att inköp av böcker skett i normal omfattning.

Enligt av rektor meddelad förteckning krävde seminariets behov av utrustning följande anslag.

|                                                 |        |         |
|-------------------------------------------------|--------|---------|
| Till undervisningsmateriel och böcker . . . . . | kronor | 8,400   |
| » elektrisk armatur . . . . .                   | »      | 6,400   |
| » möbler . . . . .                              | »      | 8,700   |
| » projektionsapparater . . . . .                | »      | 1,670   |
| » musikinstrument och radio . . . . .           | »      | 5,300   |
| » gymnastikmateriel m. m. . . . .               | »      | 2,500   |
| Summa kronor                                    |        | 32,970. |

Karlstad. Rektor begärde för omläggning av idrottsplanens gräsmatta 1,500 kronor.

Luleå. Rektor begärde för nästkommande budgetår anslag enligt följande specifikation.

|                                                             |        |         |
|-------------------------------------------------------------|--------|---------|
| För trädgården . . . . .                                    | kronor | 1,580   |
| Nya hyvelbänkar . . . . .                                   | »      | 600     |
| Nya symaskiner . . . . .                                    | »      | 600     |
| Två nya musikinstrument . . . . .                           | »      | 1,500   |
| Inbindning av c:a 1,000 böcker . . . . .                    | »      | 2,000   |
| Fysik och kemi: huvudsakligen laborationsmateriel . . . . . | »      | 2,000   |
| Nya bänkar, gardiner och cykelställ . . . . .               | »      | 1,600   |
| Lokaltelefon . . . . .                                      | »      | 870     |
| Möbler till rektorsexpeditionen . . . . .                   | »      | 250     |
| Summa kronor                                                |        | 11,000. |

Lund. Rektor vid folkskoleseminariet i Lund hade år 1936 anmält, att seminariet varit i behov av ett större utrustningsanslag, beräknat till 10,000 kronor för utrustning av nya lokaler och 47,000 kronor till bibliotek, möbler och inventarier i övrigt eller sammanlagt 57,000 kronor. För ändamålet hade seminariet erhållit år 1937 12,540 kronor och år 1938 9,000 kronor. För närvarande borde alltså återstå ett anslagsbehov av i runt tal 35,500 kronor.

Med anledning av att departementschefen i 1938 års statsverksproposition framhållit, att man borde söka ernå en icke oväsentlig begränsning av det för detta seminarium äskade totalbeloppet, hade rektor nu i skrivelse till för detta seminarium anförde, att han inskränkte sig till att begära endast 10,000 kronor och ansåge sig därmed kunna tillgodose de under den närmaste tiden oundgängligen nödvändiga behoven.

Stockholm. I sina anslagskrav till 1937 års riksdag hade rektor begärt ett utrustningsanslag å 6,620 kronor, varav 4,620 kronor varit avsedda för an-

skaffande av ny utrustning för kemiska institutionen och 2,000 kronor till inköp av ny orgel i högtidssalen. Av det anslag, som 1938 års riksdag anvisat, hade överstyrelsen tilldelat seminariet 5,000 kronor. Det återstående anslagsbehovet utgjorde alltså 1,620 kronor. Härutöver begärde nu rektor ytterligare medel och anhölle om sammanlagt 5,040 kronor för följande ändamål.

|                                                                                       |        |       |
|---------------------------------------------------------------------------------------|--------|-------|
| Bokhyllor för biblioteket . . . . .                                                   | kronor | 530   |
| Bindning av handlingar och böcker . . . . .                                           | »      | 750   |
| Skåp till förvaring av elevernas tillhörigheter på grund av ämnesrumssystem . . . . . | »      | 360   |
| Lokaltelefon till förste vaktmästaren . . . . .                                       | »      | 650   |
| Materiel . . . . .                                                                    | »      | 2,300 |
| Renovering av möbler . . . . .                                                        | »      | 450   |

Summa kronor 5,040.

Umeå. Omorganisationen av seminariet i Umeå från vanligt seminarium till samseminarium hade medfört behov av bland annat lokaler för manlig slöjd. Härtill hade riksdagen anslagit medel, och arbetet med uppförande av en ny byggnad för slöjdundervisningen hade tagit sin början. Rektor hade för innevarande budgetår begärt ett anslag av 3,500 kronor för slöjdlokalernas utrustning. Av utrustningsanslaget för sistnämnda budgetår hade seminariet dock endast tilldelats 1,900 kronor. I skrivelse till överstyrelsen hade rektor meddelat en av vederbörande slöjdlärare uppgjord förteckning på verktyg, maskiner m. m. för undervisningen i träslöjd och metallslöjd, vilka vore behövliga för utrustning av de nya lokalerna. Den sammanlagda kostnaden härför belöpte sig på 5,600 kronor. Frånräknades det belopp, 1,900 kronor, som redan tilldelats seminariet för ändamålet, utgjorde rektors anslagskrav 3,700 kronor.

Rörande behovet av musikinstrument vid seminariet anförde rektor, att seminariet år 1925 för musiksalen inköpt en begagnad mindre flygel för ett pris av 1,250 kronor, men att den torra värmen i seminariet inverkat menligt på instrumentet, så att detta, som ej varit av särskilt god kvalitet, ej längre hölle stämning. Rektor beräknade priset för en ny flygel till 2,950 kronor. I utbyte mot den gamla flygeln och med kassarabatt skulle en sådan flygel kosta seminariet 2,500 kronor. Därjämte behövde ett överspelningspiano inköpas i stället för ett gammalt instrument, som varit i flitigt bruk i omkring 30 år. Rektor beräknade härför 500 kronor. Rektors sammanlagda anslagskrav belöpte sig sålunda på  $(3,700 + 2,500 + 500 =)$  6,700 kronor.

De vid folkskoleseminarierna begärda anslagen till utrustning uppginge till sammanlagt  $(7,900 + 32,970 + 1,500 + 11,000 + 10,000 + 5,040 + 6,700 =)$  75,110 kronor. Även om dessa krav i och för sig syntes överstyrelsen rimliga, ansåge sig överstyrelsen dock icke kunna tillstyrka ett utrustningsanslag av denna storlek för budgetåret 1939/40. Överstyrelsen funne sig därför nödsakad att bland anslagskraven utvälja sådana, vilkas tillgodoseende torde vara angelägnast. I första hand syntes därvid anslag böra ifrågakomma för utrustning av nyuppförda lokaler. Detta vore fallet vid seminarierna i Göteborg, Kalmar, Lund och Umeå. En särskild plats bland dem intoge seminariet i Kalmar, där staden förbundit sig att svara för kostnaderna av den om- och tillbyggnad, som varit nödvändig för seminariets fortsatta bestånd. Seminariebyggnaden komme att vara färdig för använd-

ning vid höstterminens början 1939. Det ankomme nu på de statliga myndigheterna att förse de nya lokalerna med nödig utrustning. Det kostnadsförslag, som rektor lämnat, upptog även ett icke ringa anslag till nyanskaffning av undervisningsmateriel. Under den ovissa tid, som seminariet genomlevat i sina hittills primitiva lokaler, innan beslutet om dess fortsatta bestånd fattades, hade givetvis icke behovet av sådan materiel kunnat i full utsträckning tillgodoses, varför det vore naturligt och rimligt, att nu ett engångsanslag tilldelades seminariet, liksom fallet varit vid andra seminarier där nybyggnad skett. Då överstyrelsen emellertid i sina äskanden rörande reservationsanslaget till materiel, böcker m. m. beräknat ett högre anslag än hittills för seminariet i Kalmar, torde en reduktion av utrustningsbeloppet kunna ske. Det sammanlagda anslaget till utrustning vid detta seminarium syntes med hänsyn härtill kunna upptagas till 29,000 kronor.

Även behovet av musikinstrument vid seminarierna torde böra i möjligaste mån tillgodoses. Överstyrelsen hade redan vid tidigare framställningar om anslagsmedel till folkskoleseminarierna framhållit, att ett starkt behov av nya musikinstrument förefunnes, enär dessa instrument anlidades mycket flitigt och sålunda allt emellanåt måste ersättas med nya. — Likaså borde bristerna i fråga om gymnastikredskapen i Göteborg snarast avhjälpas.

Slutligen framhölle överstyrelsen, att seminariet i Luleå vore i stort behov av de anslagsmedel, som rektor begärt, varför det vore önskligt, att även dessa behov kunde tillgodoses genom anslag under nästkommande budgetår.

För tillgodoseende av de krav, som överstyrelsen nu angivit, torde anslaget till utrustning böra för budgetåret 1939/40 upptagas till omkring 63,000 kronor, varav till seminariet i Kalmar 29,000 kronor och till övriga seminarier 34,000 kronor. Då det emellertid syntes överstyrelsen önskvärt, att anslaget till sistnämnda seminarier icke komme att avsevärt överstiga det för innevarande budgetår utgående anslaget, 25,000 kronor, och då sannolikt tillgodoseendet av en del av de anslagskrav, som rymdes inom nyssnämnda summa av 34,000 kronor, torde kunna uppskjutas till ett kommande år, föresloge överstyrelsen, att anslaget upptoges till 57,000 kronor.

Såsom skett under innevarande budgetår, torde till utrustning vid folkskoleseminarierna böra anvisas ett särskilt anslag, som överstyrelsen bör hava att fördela mellan de ifrågakommande seminarierna alltefter angelägenheten av de medelsbehov, som göra sig gällande. Jag anser mig dock icke kunna tillstyrka ett högre anslag för förevarande ändamål för nästa budgetår än 40,000 kronor. I 1938 års åttonde huvudtitel framhöll jag, att det ville förefalla, som om det icke skulle vara ogörligt att bestrida en del av kostnaderna från folkskoleseminariernas numera ganska rikligt tilltagna materiel- och omkostnadsanslag. Detta intryck har förstärkts vid granskningen av den nu föreliggande framställningen. Det är påfallande, att sedan förra året nya anslagskrav tillkommit, som icke synas vara föranledda av några nytillkommande yttre omständigheter, exempelvis ändrad lokaldisposition. Avsikten torde icke vara, att särskilda utrustningsanslag skola årligen anvisas till folkskoleseminarierna vid sidan av de löpande omkostnads- och materielanslagen, och det är därför angeläget, att klarhet till ett kommande år vinnes beträffande det sammanlagda behovet av anslagsmedel för

Departementschefen.

sådana utrustningskostnader, som icke kunna bestridas av de löpande anslagen och som föranledas av beslutade eller planerade byggnadsföretag eller eljest äro av tvingande natur. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarier: Utrustning* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 40,000.

[146.] 6. **Småskoleseminarier: Avlöningar, förslagsanslag.** 7. **Småskoleseminarier: Omkostnader, förslagsanslag.** Dessa båda anslag äro för budgetåret 1938/39 uppförda med respektive 413,600 kronor och 86,500 kronor.

Departementschefen.

I likhet med motsvarande anslag till folkskoleseminarierna och av samma skäl böra förevarande båda anslag i riksstatsförslaget upptagas med beräknade belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1939/40

dels till *Småskoleseminarier: Avlöningar* ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 540,000;

dels ock till *Småskoleseminarier: Omkostnader* ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 68,000.

[147.] 8. **Småskoleseminarier: Materiel, böcker m. m., reservationsanslag.** Detta anslag, som för budgetåret 1936/37 vore uppfört med 12,000 kronor och nu utgår med 14,300 kronor, disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 516.

Efter att hava inhämtat uppgifter från seminarierektorerna har *skolöverstyrelsen* i skrivelse den 8 november 1938 för budgetåret 1939/40 beräknat medelsbehovet till i det hela 19,200 kronor.

Böcker, undervisningsmateriel och inventarier. Rektor vid seminariet i Lycksele yrkade en ökning i denna post från 1,500 till 4,800 kronor, alltså med 3,300 kronor. Till skillnad från flera andra småskoleseminarier, som fått övertaga de nedlagda folkskoleseminariernas rika samlingar av böcker och undervisningsmateriel, särskilt kartor, saknade seminariet i Lycksele helt allmänhistoriska kartor men även delvis svenskhistoriska, varför sådana måste anskaffas (1,000 kronor). Geologiska och fysiskgeografiska kartor samt näringsgeografiska kartor saknades ävenledes. Det geografiska kartförrådet borde dessutom kompletteras med vanliga fysiska och politiska kartor (500 kronor). Övningsskolans nyinredda bibliotek saknade praktiskt taget bokbestånd, varför sådant borde anskaffas (2,000 kronor). Referensbibliotek saknades i kollegierummet. Tavlor, exempelvis nationalmusei fotografiska reproduktioner, borde anskaffas för korridorer och rum i seminariets nya tillbyggnad (300 kronor). De nu angivna materielanskaffningarna droge en kostnad av sammanlagt 3,800 kronor. Rektor

stannade emellertid vid att begära en ökning av 3,300 kronor. Överstyrelsen tillstyrkte detta belopp, under betoning av att övningsskolans bibliotek i första hand borde tillgodoses, då detta bibliotek nu erhållit lokal men saknade böcker (2,000 kronor). Med anslag till särskilt referensbibliotek torde kunna anstå till ett följande år. Erforderliga medel till kartanskaaffning kunde lämpligen fördelas på två år och för ändamålet under budgetåret 1939/40 beräknas ett belopp av 1,000 kronor. Beloppet 300 kronor till prydnad av de nya lokalerna syntes skäligt.

Slutligen hade rektor vid seminariet i Växjö hemställt om ökning i nu ifrågavarande post från 1,500 till 2,500 kronor, eller med 1,000 kronor. Han framhölle, att det verkliga behovet motiverade ett betydligt större anslag. Om- och inbindning av böcker för bibliotekets behov hade icke på många år verkställts och dessutom saknades i vissa hänseenden helt och hållet den speciellt för ett småskoleseminarium nödvändiga utrustningen. Överstyrelsen tillstyrkte den ifrågasatta kostnadsökningen.

Den sammanlagda ökningen under denna post bleve sålunda  $(3,300 + 1,000 =)$  4,300 kronor.

Materiel för undervisning i slöjd och hushållsgöromål. Rektorerna hade anmält en stegring i utgifterna, vid seminariet i Haparanda med 100 kronor, vid seminariet i Lycksele med 100 kronor och vid seminariet i Växjö med 200 kronor, allt beroende på tillkomsten av nya klassavdelningar, vid seminariet i Lycksele redan innevarande år utan att anslaget hade höjts i erforderlig grad. Den sammanlagda ökningen uppginge sålunda till 400 kronor.

Materiel för lek och idrott. Rektor vid seminariet i Härnösand hade anmält behov av kompletterande inköp omedelbart av lek- och idrottsmateriel till ett belopp av 196 kronor i enlighet med en av andre gymnastik-konsulenten hos överstyrelsen vid inspektion uppgjord promemoria. Överstyrelsen förordade därför en ökning från nuvarande 700 kronor med 200 kronor.

Vid utgången av vart och ett av budgetåren 1936/38 har å anslaget föreläggat en reservation av något över 2,000 kronor. Anslagshöjningen för nästa budgetår synes bland annat på grund härav kunna begränsas till 2,700 kronor. Anslaget bör således för nästa budgetår uppföras med  $(14,300 + 2,700 =)$  17,000 kronor, varav ett belopp av 2,700 kronor är att betrakta såsom tillfällig medelsanvisning. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att till *Småskoleseminarier: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag*  
av .....kronor 17,000.

[148.] 9. **Småskoleseminarier: Stipendier.** Till förevarande ändamål hava de senaste budgetåren anvisats följande reservationsanslag:

|               |               |
|---------------|---------------|
| 1935/36 ..... | kronor 15,000 |
| 1936/37 ..... | » 19,500      |
| 1937/38 ..... | » 18,000      |
| 1938/39 ..... | » 36,000.     |

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 8 november 1938 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 19,600 kronor till 55,600 kronor.

Enligt den av överstyrelsen för budgetåret 1939/40 framlagda organisationsplanen skulle vid seminarierna i Haparanda och Lycksele finnas tillsammans 72 elever. Med ett beräknat stipendiebelopp av 300 kronor till varje elev skulle sålunda för dessa seminarier erfordras ett belopp av 21,600 kronor. I enlighet med de seminariesakkunnigas av riksdagen sedermera godkända förslag beräknades därjämte ett belopp av högst 3,000 kronor att utgå till högst 20 elever vid en preparandkurs vid seminariet i Haparanda med 150 kronor till varje elev. Vid övriga seminarier skulle finnas sammanlagt 225 elever. Beräknades det genomsnittliga beloppet till varje elev efter enahanda grunder som vid folkskoleseminarierna, skulle till stipendier åt dessa elever erfordras 29,000 kronor. Medelsbehovet i det hela till stipendier skulle alltså böra beräknas till  $(21,600 + 3,000 + 29,000 =)$  53,600 kronor.

Vidare erinrar överstyrelsen, att ur reservationsanslaget till stipendier åt elever vid folkskoleseminarierna utginge bland annat även bidrag till lärares vid folkskoleseminarierna studiebesök vid folkskolor. Det för detta ändamål avsedda beloppet vore för budgetåret 1938/39 beräknat till 3,000 kronor.

I skrivelse till överstyrelsen hade styrelsen för svenska seminarieläraryöreningen, vilken förening innefattade även småskoleseminariernas lärare, framhållit, att det även för dessa lärare vore av vikt, att de finge praktisk erfarenhet av folkskolans organisation, arbetsförhållanden och arbetsmetoder. En likartad förmån som den, vilken kommit folkskoleseminariernas lärare till del i detta avseende, syntes därför skäligen böra beredas även småskoleseminariernas lärare. Överstyrelsen delade denna uppfattning och tillstyrkte, att såsom bidrag till lärares vid småskoleseminarierna studiebesök vid folkskolor måtte anvisas erforderliga medel. Vad överstyrelsen i skrivelse den 30 augusti 1937 (åttonde huvudtiteln 1938, sid. 370) anført i fråga om betydelsen av lärarnas vid folkskoleseminarier studiebesök i folkskolor gällde i lika hög grad beträffande småskoleseminariernas lärare. Sedan numera dessa seminariers ämneslärare blivit ersatta med adjunkter, kunde man i allmänhet icke förutsätta, att dessa före tillträdet av sina befattningar haft tillfälle att förvärva mera ingående bekantskap med folk- och småskolor och särskilt dessa skolors arbetsvillkor i mindre tätt befolkade landsdelar. Överstyrelsen funne, att för ifrågavarande ändamål skäligen borde beräknas ett belopp av 2,000 kronor.

Departementschefen.

Då de av överstyrelsen verkställda beräkningarna rörande elevantalet vid småskoleseminarierna torde kunna i huvudsak biträdas — jag ämnar framdeles ånyo anmäla denna fråga — synas anslagsmedlen till stipendier på grund av det ökade antalet elever böra för nästa budgetår höjas med 12,000 kronor till 48,000 kronor. Det av överstyrelsen äskade beloppet har jag funnit kunna nedsättas bland annat med hänsyn till den vid utgången av budgetåret 1937/38 å anslaget föreliggande reservationen av i runt tal 3,900 kronor.

Under erinran om vad jag under punkten 136 i 1938 års åttonde huvudtitel anförde i fråga om bidrag till lärares vid folkskoleseminarierna studie-

besök vid folkskolor, tillstyrker jag, att anslag anvisas för motsvarande ändamål vid småskoleseminarierna. Det av överstyrelsen för ändamålet ifrågasatta anslagsbeloppet av 2,000 kronor förefaller dock väl högt. Sammanlagda antalet ordinarie lärare och lärare å övergångsstat vid småskoleseminarierna utgör under innevarande budgetår 63, medan motsvarande antal vid folkskoleseminarierna uppgår till 230. Då vid sistnämnda läroanstalter för ifrågavarande ändamål anvisats 3,000 kronor, torde motsvarande anslagsmedel vid småskoleseminarierna böra bestämmas till 800 kronor. I likhet med vad som gäller beträffande motsvarande anslag vid folkskoleseminarierna böra anslagsmedlen fördelas av skolöverstyrelsen. Anslagsmedlen böra lämpligen utgå från förevarande anslag till stipendier.

Detta anslag bör alltså för nästa budgetår fördelas sålunda:

|                                                                                         |                            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------|
| 1. Stipendier åt elever vid småskoleseminarierna . . . . .                              | kronor 48,000              |
| 2. Bidrag till lärares vid småskoleseminarierna studiebesök<br>vid folkskolor . . . . . | » 800                      |
|                                                                                         | <hr/> Summa kronor 48,800. |

Anslaget bör alltså bestämmas till 48,800 kronor, motsvarande en anslagshöjning med 12,800 kronor. Jag föreslår, att anslaget i fortsättningen anvisas såsom obetecknat anslag. Härvid förutsättes, att vid utgången av budgetåret 1938/39 eventuellt förefintlig reservation får tagas i anspråk för nästa budgetår. Erforderliga smärre ändringar i stadgan för småskoleseminarierna i anledning av den ändrade beteckningen av anslaget torde vidtagas av Kungl. Maj:t efter förslag av skolöverstyrelsen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Småskoleseminarier: Stipendier* för budgetåret 1939/40  
anvisa ett anslag av . . . . . kronor 48,800.

[149.] 10. **Småskoleseminarier: Utrustning, reservationsanslag.** Till detta ändamål har för budgetåret 1937/38 anvisats ett anslag av 7,000 kronor och för innevarande budgetår ett anslag av 10,000 kronor, vilket enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1938 står till förfogande av skolöverstyrelsen, att av överstyrelsen utbetalas till rektorerna vid de småskoleseminarier, överstyrelsen finner skäligt bestämma, för att av rektorerna disponeras till utrustning av nya lokaler m. m.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 8 november 1938 hemställt om ett anslag av 21,000 kronor för ändamålet för nästa budgetår. Av skrivelsen inhämtas följande:

Trängande behov förefunnes av utrustning vid vissa småskoleseminarier, för vilkas tillgodoseende medel borde beviljas av 1939 års riksdag.

Härnösand. Enligt byggnadsstyrelsens generalplan för budgetåret 1938/39 skulle i gymnastiksalen inläggas nytt golv, varvid nuvarande kanal för bom-

mar skulle igenläggas. Nytt bomsystem måste sålunda anordnas. Andre gymnastikkonsulenten hos överstyrelsen hade efter besök vid seminariet avgivit utlåtande i ärendet och förslag till nyanskaffning, vilket slutade på ett belopp av 1,555 kronor. Uppsättningen av det nya bomsystemet kostade enligt sakkunnig beräkning 1,710 kronor. Nya klädskap erfordrades till ett sammanlagt pris av 1,548 kronor. De totala utrustningskostnaderna för gymnastiksalen uppginge sålunda till 4,813 kronor.

Seminariet, som tidigare haft manliga elever, saknade utrustning för de kvinnliga seminaricelevernas slöjd. Sådan utrustning kostade 700 kronor.

För sångsalen erfordrades 24 elevpulpeter med stolar till ett pris av 552 kronor samt ett piano till ett pris av 1,125 kronor. Detta piano skulle användas vid överspelning, enär det för den enskilde eleven vore betungande att hyra övningsinstrument. Inventarierna till sångsalen droge sålunda en kostnad av 1,677 kronor.

I naturkunnighetssalen måste en instrumenttavla med reglerbart motstånd och omformare utbytas, enär stadens belysningsnät övergått till växelström. Denna ändring jämte en erforderlig allmän översyn av materielen för naturkunnighetsundervisning vore kostnadsberäknad till 600 kronor.

I kapprummen erfordrades fyra fristående klädhängare å sammanlagt 100 kronor.

Slutligen erfordrades cykelgarage för 30 cyklar till en kostnad av 440 kronor.

Utrustningskostnaden för seminariet i Härnösand uppginge sålunda till  $4,813 + 700 + 1,677 + 600 + 100 + 440 =$  8,330 kronor.

Skara. Överstyrelsen hade i annat sammanhang föreslagit inrättandet av en ny övningsskollärartjänst vid detta seminarium från och med budgetåret 1939/40. Detta medförde tagandet i bruk av en lärosal för övnings-skolan, och seminariets rektor hade anmält, att utrustning till en sådan sal måste anskaffas till ett pris av 500 kronor.

Efter inspektion vid seminariet hade förste gymnastikkonsulenten anmält, att en stor del av de nuvarande gymnastikredskapen snarast måste utbytas. Kostnaderna härför belöpte sig på omkring 2,000 kronor.

Strängnäs. Genom byggnadsstyrelsens försorg hade under hösten 1938 seminariets biblioteksrum undergått renovering. Då detta rum i det närmaste saknade möbler, erfordrades nyanskaffning av inventarier för ett belopp av 800 kronor.

Växjö. Till en slöjdsal (kvinnlig slöjd) erfordrades inventarier till ett belopp av 2,650 kronor.

I seminariets gymnastiksal vore linorna så förslitna, att de ej kunnat användas på flera år. Nyanskaffning och reparation av linor krävde en kostnad av 800 kronor.

I högtidssalen vore orgeln så gott som obrukbar. Den hade varit utsliten redan år 1909, och sakkunniga förklarade, att den ej kunde nöjaktigt lagas. Folkskoleseminariet hade i flera år förhyrt en pedalorgel. Kostnaden för nyanskaffning av orgel hade beräknats till 6,900 kronor. Överstyrelsen hade emellertid underhand och i samråd med rektor övertygat sig om att en enklare men dock för högtidssalen utmärkt orgel kunde erhållas till ett pris av 4,350 kronor.

Vidare behövdes nyanskaffning av fyra skolorglar i stället för de nuvarande, som vore förslitna, till en summa av 1,575 kronor.

Kostnaderna för nyanskaffning av inventarier vid seminariet i Växjö skulle sålunda stanna vid ett belopp av  $(2,650 + 800 + 4,350 + 1,575 =)$  9,375 kronor.

Till utrustning vid seminarierna i Härnösand, Skara, Strängnäs och Växjö erfordrades sålunda ett belopp av  $(8,330 + 500 + 2,000 + 800 + 9,375 =)$  21,005 kronor.

Vad jag under punkten 145 yttrat rörande anslag till utrustning för folkskoleseminarierna, äger i huvudsak tillämpning jämväl beträffande småskoleseminarierna. Jag tillstyrker, att till utrustning vid småskoleseminarierna för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag av 19,000 kronor. För den händelse beslut skulle fattas om inrättande av en ny övningsskollärartjänst vid seminariet i Skara, torde ur det föreslagna beloppet kunna bestriktas kostnaden för utrustningen av en lärosal för övningsskolan. Anslaget bör liksom motsvarande för folkskoleseminarierna tillstyrkta anslag fördelas av överstyrelsen mellan de ifrågakommande seminarierna. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Småskoleseminarier: Utrustning* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 19,000.

[150.] 11. **Småskoleseminarier: Anordnande av fortbildningskurser för småskollärare.** Till ifrågavarande ändamål har för ettvarvt av budgetåren 1935/38 anvisats ett anslag av 5,000 kronor. Fortbildningskurserna, som avse i tjänst varande småskollärare, hava vårterminen 1936 anordnats vid småskoleseminarierna i Strängnäs, Linköping, Lycksele och Haparanda, vårterminen 1937 vid småskoleseminarierna i Strängnäs, Skara, Lycksele och Haparanda samt vårterminen 1938 vid småskoleseminarierna i Haparanda och Härnösand.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 8 november 1938 hemställt om anvisande av ett särskilt anslag å 4,250 kronor för ändamålet för nästa budgetår. Av skrivelsen inhämtas:

Kurserna hade omfattat en tid av 17 veckor med ett deltagarantal av 15 i varje kurs. Den senaste kursen vid seminariet i Härnösand hade, liksom tidigare kurser i Lycksele, till deltagare uteslutande lärarinnor vid mindre folkskolor. Dessa kurser hade haft ett trefaldigt syfte. I första hand hade kurserna avsett att giva lärarinnorna, sedan de varit ute i tjänst en längre tid, fördjupade insikter i de viktigaste av skolans ämnen, i modern psykologi och pedagogik samt i de samfundsförhållanden, som stode i samband med folkskolans verksamhet. Vidare hade under kursdeltagarnas tjänstledighet ett antal arbetslösa småskollärarinnor erhållit anställning som vikarier. Och slutligen hade de vid seminarierna fast anställda lärarna under den tid, då seminarieverksamheten varit till omfattningen inskränkt, genom dessa kurser erhållit full tjänstgöring.

Även om från sistnämnda mera formella synpunkt behovet av dessa kurser hädanefter icke komme att föreligga i samma grad som tidigare, kvarstode dock själva det sakliga huvudmotivet, nämligen den fortsatta utbildningens värde, med oförminskad styrka. Därtill komme, att särskilt i Norrland ännu funnes ett så stort antal arbetslösa småskollärarinnor, att det måste betraktas såsom ett allmänintresse av vikt att i största möjliga utsträckning kunna bereda dem arbetstillfällen genom skoltjänstgöring.

De hittills hållna tio fortbildningskurserna för i tjänst varande småskollärarinnor hade givit goda resultat. Kurserna vore synnerligen uppskattade av den lärarkår, som det gällde, och tillströmningen av sökande hade varit mycket stor. Då numera lokalförhållandena ävensom seminarielärarnas tjänstgöringsförhållanden lade svårigheter i vägen för ett mera allmänt anordnande av sådana fortbildningskurser men det visat sig, att hrändren kunde övervinnas just vid de seminarier, inom vilkas rekryteringsområden kurserna komme att fylla det största behovet, tvekade överstyrelsen icke att förorda anordnandet av tvenne fortbildningskurser vårterminen 1940 och att de förlades till seminarierna i Haparanda och Härnösand.

Kurserna hade hittills bekostats sålunda, att de i dem deltagande lärarinnorna fått under tjänstledigheten behålla sin avlöning oavkortad, varjämte riksdagen anvisat ett extra anslag att användas till dels reseersättning åt kursdeltagarna, dels föreläsningar och specialkurser och dels ett mindre tilläggsarvode åt seminariets bibliotekarie. Enligt gjord beräkning skulle för dessa ändamål för vardera kursen erfordras ett belopp av 1,675 kronor (reseersättningar 575 kronor, särskilda kurser och föreläsningar 1,000 kronor och bibliotekariearvode 100 kronor), eller sammanlagt 3,350 kronor. Härtill komme att vid seminariet i Haparanda behövde förhyras lokal, för vilken, jämte lyse, uppvärmning och renhållning, beräknats en utgift av 900 kronor. Hela det erforderliga anslagsbeloppet utgjorde sålunda 4,250 kronor. Kostnaderna för tillfällig ökning i antalet timlärartimmar vid seminariet under den tid, kursen påginge, hade bestritts ur avlöningsanslaget till icke-ordinarie lärare.

Departementschefen.

Jag tillstyrker skolöverstyrelsens förslag med den ändringen, att anslaget torde böra bestämmas till 4,000 kronor, samt hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Småskoleseminarier: Anordnande av fortbildningskurser för småskollärare* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av ..... kronor 4,000.

[151.] 12. **Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m., förslagsanslag.** Förevarande anslag har utgått sedan budgetåret 1933/34 (jfr propositionen nr 163/1933 och riksdagens skrivelse nr 139/1933) och med nedannämnda belopp:

|         |       |                |
|---------|-------|----------------|
| 1933/34 | ..... | kronor 189,000 |
| 1934/35 | ..... | » 135,000      |
| 1935/36 | ..... | » 115,000      |
| 1936/37 | ..... | » 110,000      |
| 1937/38 | ..... | » 90,000       |
| 1938/39 | ..... | » 73,000.      |

Anslagssänkningen har föranletts av att antalet bidragsberättigade lärare efterhand minskats.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 8 november 1938 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår beräknas till 70,000 kronor.

Av det 40-tal lärare, som ursprungligen hade avlönats med bidrag ur detta anslag, beräknades under budgetåret 1939/40 återstå 19, vilka icke blivit befordrade till ordinarie eller pensionerats. Därest till samtliga dessa skulle utgå bidrag till grundlön, ålderstillägg och tillfällig löneförbättring jämlikt gällande bestämmelser, erfordrades ett anslag av 78,000 kronor. Emellertid beräknades, att några av dessa lärare, liksom för närvarande vore fallet, komme att under sagda budgetår erhålla anställning såsom icke-ordinarie lärare, varigenom utgifterna från anslaget sannolikt komme att minskas med minst 8,000 kronor. Anslaget torde sålunda böra beräknas till 70,000 kronor.

I enlighet med 1938 års riksdags beslut hade Kungl. Maj:t genom beslut den 13 maj 1938 förklarat, att icke-ordinarie ämneslärarinnan Sigrid Degerman, Lycksele, finge vara berättigad att — därest hon på grund av inskränkning i verksamheten vid statens småskoleseminarier bleve utan anställning — under budgetåret 1938/39 bibehållas vid de avlöningsförmåner, hon ägt uppbära såsom icke-ordinarie ämneslärarinna vid småskoleseminariet i Strängnäs under läsåret 1934—35, dock med iakttagande i tillämpliga delar av de i Kungl. Maj:ts cirkulär den 4 maj 1934 meddelade föreskrifterna i fråga om avlöningsförmåner åt lärare, som uppförts på indragningsstat hos landsting, samt med skyldighet för henne att underkasta sig de bestämmelser beträffande undervisningsskyldighet m. m., som Kungl. Maj:t kunde finna gott meddela. I skrivelse den 8 april 1938 hade överstyrelsen hemställt på i framställningen angivna skäl om bemyndigande att få förordna Sigrid Degerman såsom ordinarie lärarinna på övergångsstat vid seminariet i Lycksele. Denna hemställan hade Kungl. Maj:t lämnat utan avseende. Då en lärarkraft på tjänsten hade varit erforderlig och befattningen icke blivit förändrad till adjunktur, hade överstyrelsen förordnat Degerman till extra ämneslärarinna vid samma seminarium under läsåret 1938—39. Huru med tjänsten komme att förfaras under budgetåret 1939/40 vore ännu ovisst. Skulle densamma i enlighet med överstyrelsens i annat sammanhang framlagda förslag förändras till adjunktur och Degerman bleve utan anställning, borde det alltfört sörjas för, att hon kunde erhålla avlöning ur nu ifrågavarande anslag.

Jag har intet att erinra mot överstyrelsens föreliggande förslag.

Emellertid må erinras, att gällande bestämmelser rörande bidrag till avlöning åt ifrågavarande lärare delvis anknyta till lönebestämmelser, vilka icke längre äga tillämpning. Såsom framgår av statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 517, utgår sådant bidrag med belopp, motsvarande dels grundlön och av läraren intill tidpunkten för seminariets nedläggande intjänta ålderstillägg, dels tillfällig löneförbättring med 75 procent av den tillfälliga löneförbättring, beräknad efter för A-ort gällande belopp, som riksdagen för löpande budgetår bestämt för ordinarie lärare vid statens småskolesemina-

Departement-  
schefen.

rium, dels ock dyrtidstillägg enligt för löpande budgetår gällande grunder, beräknat på sådant sätt, att det procentuella dyrtidstillägget i varje särskilt fall minskas med hälften. Utgifter för grundlön, ålderstillägg samt tillfällig löneförbättring bestridas från förevarande anslag och utgifter för dyrtidstillägg från åttonde huvudtiteln anslag till dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter. I dessa bestämmelser erfordras på grund av den för småskoleseminarierna genomförda löneregleringen vissa ändringar av mera formell natur, som Kungl. Maj:t framdeles på förslag av skolöverstyrelsen torde böra vidtaga. Bidraget synes hädanefter, vad angår tillfällig löneförbättring, böra beräknas på grundval av de för småskoleseminarierna under budgetåret 1937/38 i ämnet gällande bestämmelserna. Från och med budgetåret 1940/41 torde omförmälda utgifter för dyrtidstillägg böra bestridas från förevarande anslag. Jag förutsätter, att överstyrelsen i sina anslagsäskanden för sistnämnda budgetår verkställer härför erforderliga beräkningar.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* såsom *Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m.* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . kronor 70,000;

*dels* ock medgiva, att icke-ordinarie ämneslärarinnan Sigrid Degerman må under budgetåret 1939/40 — därest hon på grund av inskränkning i verksamheten vid statens småskoleseminarier bliver utan anställning — bibehållas vid de avlöningsförmåner, hon ägt uppbära såsom icke-ordinarie ämneslärarinna vid småskoleseminariet i Strängnäs under läsåret 1934—35.

[152.] 13. **Bidrag till Ericastiftelsen för lärarutbildning.** Till detta ändamål är för innevarande budgetår uppfört ett anslag å 5,000 kronor. Beträffande stiftelsens ändamål och verksamhet samt skälen för anslagets beviljande hänvisas till 1938 års åttonde huvudtitel, sid. 395 ff. Härutöver må endast nämnas, att stiftelsens verksamhet är organiserad på tre avdelningar, nämligen ett läkepedagogiskt seminarium, en avdelning för psykisk hälsovård bland barn och ungdom samt en rådfrågningsbyrå, ävensom att 21 personer genomgått seminariet under verksamhetsåret 1937—38. Såsom villkor för anslagets åtnjutande gäller bland annat, att medicinalstyrelsen skall utse en ledamot av stiftelsens styrelse samt att plan för den statsunderstödda utbildningskursen skall godkännas av medicinalstyrelsen efter samråd med skolöverstyrelsen. Sådan plan har av medicinalstyrelsen godkänts den 22 november 1938.

I skrivelse den 19 juni 1938 har *stiftelsens styrelse*, med bifogande av inkomst- och utgiftsstat för verksamhetsåret 1939—40, hemställt om utver-

kande av ett till 22,000 kronor höjt anslag för nästa budgetår. Av detta belopp hänföra sig 14,500 kronor till stiftelsens seminarium och återstoden, 7,500 kronor, till stiftelsens övriga två avdelningar. Sedermera har styrelsen insänt årsredogörelse för verksamhetsåret 1937—38. I ärendet hava utlå-tanden avgivits den 12 juli 1938 av *skolöverstyrelsen* och den 24 september 1938 av *statskontoret*. Av handlingarna inhämtas:

*Stiftelsens styrelse* har anfört, att de medel, som erfordrades för seminariets verksamhet under innevarande budgetår utöver anvisat statsanslag och erlagda terminsavgifter, hade erhållits genom gåva från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse. Därvid hade emellertid meddelats, att ytterligare bidrag icke komme att utgå. Ericastiftelsens särskilda avdelningar vore beroende av varandra, i det att seminariet byggde på elevernas tjänstgöring vid avdelningen för psykisk hälsovård och därigenom bidroge att förse sistnämnda avdelning med handledare för barnen. Seminariet kunde alltså icke bestå, med mindre även stiftelsens övriga verksamhet vore ekonomiskt säkerställd.

*Skolöverstyrelsen* har funnit det vara av värde, att stiftelsens lärarutbildning finge fortgå med bidrag av statsmedel åtminstone till dess genom statens försorg specialutbildning kunde erbjudas dem, som ännade ägna sig åt arbete vid skyddshem och i observationsklasser för svåruppfostrade barn. Överstyrelsen funne sig böra tillstyrka en höjning av nu utgående anslag med 2,000 kronor till 7,000 kronor. Beträffande understöd till stiftelsens avdelning för psykisk självvård bland barn och ungdom samt rådfrågningsbyrån funne överstyrelsen understöd till den förstnämnda verksamheten behjärtansvärd. Kungl. Maj:t hade tidigare beviljat bidrag ur allmänna arvsfonden till uppehållande av denna verksamhet för budgetåret 1937/38. Överstyrelsen funne denna verksamhet vara förtjänt av understöd icke minst på grund av dess betydelse för lärarutbildningen. Den torde för seminariet hava samma betydelse som övningsskolorna för övriga seminarier. På grund av det anförda ansåge sig överstyrelsen böra tillstyrka ett anslag till avdelningen för psykisk hälsovård bland barn och ungdom av 3,000 kronor. Inalles borde alltså för nästa budgetår anvisas (7,000 + 3,000 =) 10,000 kronor.

*Statskontoret* har icke velat motsätta sig att stiftelsen för sitt läkepedagogiska seminarium beviljades ett med 2,000 kronor förhöjt anslag. Där- emot kunde statskontoret icke biträda överstyrelsens tillstyrkande av statsbidrag även för stiftelsens avdelning för psykisk hälsovård. Såsom överstyrelsen framhållit, vore avsikten med denna verksamhet att under läkares ledning giva individuell psykisk hälsovård åt barn och ungdom, grundad dels på undersökning av miljöförhållanden, dels på observation under vederbörandes besök å stiftelsen. Även om denna gren av stiftelsens verksamhet både fyllde ett förefintligt behov och vore av ett visst värde för eleverna vid seminariet, måste likväl ändamålet med berörda avdelning för psykisk hälsovård anses ligga vid sidan av den verksamhet för utbildning av lärare för hjälpklassundervisning, till vilken statsmakterna funnit sig böra lämna understöd. Statskontoret avstyrkte därför bidrag av statsmedel i vidare mån än till seminariets verksamhet.

Vid anmälan av stiftelsens anslagsbehov för innevarande budgetår framhöll jag (1938 års åttonde huvudtitel, sid. 397), att frågan om fortsatt under-

Departement-  
schefen.

stöd till stiftelsen borde bliva beroende av ej mindre de erfarenheter, som komme att vinnas angående verksamheten vid stiftelsens seminarium än även utvecklingen av frågan om utbildning genom statens försorg av lärare för s. k. hjälpklassundervisning. Jag vill förorda, att staten jämväl för nästa budgetår bidrager till verksamheten vid stiftelsens läkepedagogiska seminarium. Däremot kan jag icke tillstyrka, att staten nu engagerar sig för verksamheten i den omfattning, som av stiftelsens styrelse satts i fråga. Med hänsyn till den nytta, stiftelsens verksamhet för närvarande gör, anser jag mig emellertid, på grund av vad som blivit upplyst angående stiftelsens ekonomiska förhållanden, i likhet med statskontoret böra ifrågasätta en anslagshöjning med 2,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till Ericastiftelsen för lärarutbildning* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av kronor 7,000.

### Folkskolinspektionen.

[153.] 14. **Folkskolinspektionen: Avlöningar, förslagsanslag.** Förvarande anslag är nu uppfört med 522,400 kronor. Gällande personalförteckning och avlöningsstat äro införda i statsliggaren för budgetåret 1938/39 (sid. 518).

Ur avlöningsstaten utgå bland annat *dels* ersättning för utbetalta arvoden till biträden å folkskolinspektörernas expeditioner med, för år räknat, högst 450 kronor för varje inspektör (dessa ersättningar, som beräknas till ett sammanlagt belopp av 23,400 kronor, bestridas från anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, vilken är uppförd med nyssnämnda belopp), *dels ock* expensersättning åt folkskolinspektörerna med 500 kronor per år för varje inspektör (expensersättningen, som beräknas draga en kostnad av 27,280 kronor för år, bestrides från anslagsposten å 30,000 kronor till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, från vilken dessutom bestrides provisoriskt dyrtorstillägg). Till nomadskolinspektören utgår expensersättning med 1,000 kronor för år men däremot icke från detta anslag arvode till expeditionsbiträde.

Beträffande ifrågavarande båda ersättningar — å ena sidan till biträden å expeditionerna, å andra sidan expensersättning — må erinras om följande:

I fråga om tillkomsten av expensersättningen och det belopp, varmed ersättningen utgått vid olika tider, finnes redogörelse lämnad i 1936 års åttonde huvudtitel (sid. 367—369), vartill här må hänvisas. Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag beslöt 1936 års riksdag höja expensersättningen från 500 kronor till 700 kronor för varje inspektör. Tillika uttalade riksdagen i sin skrivelse nr 8/1936 — under framhållande av angelägenheten av att åtgärder vidtoges för att dels frigöra inspektörerna från mycket av

dem redan nu åliggande arbete, som lika väl kunde utföras av mindre kvalificerade arbetskrafter, dels ock skapa möjligheter för inspektörerna att möta de nya uppgifter, som pålagts dem genom det pågående organisatoriska omdaningsarbetet inom folkskolan — att riksdagen icke funnit det av Kungl. Maj:t i detta hänseende framlagda förslaget om ökad expensersättning tillfredsställande. Som ett provisorium för budgetåret 1936/37 ansåg sig riksdagen böra medgiva den föreslagna ökningen av expensersättningen till 700 kronor för varje inspektör, men riksdagen uttalade samtidigt önskvärdheten av att frågan om anvisande av medel till biträden å folkskolinspektörsexpeditionerna upptoges till övervägande.

I anledning av riksdagens berörda uttalande verkställde skolöverstyrelsen en utredning, som framlades i propositionen nr 271/1937 (sid. 257). Överstyrelsens förslag innebar, att den under budgetåret 1936/37 till folkskolinspektör utgående expensersättningen av 700 kronor skulle bibehållas, varjämte till skrivbiträde skulle utgå ett belopp av 450 kronor. I fråga om det senare beloppet biträdde jag överstyrelsens förslag. Beträffande expensersättningen åter anslöt jag mig till ett av statskontoret gjort uttalande om att — bland annat enär riksdagen betecknat höjningen av nämnda ersättning från 500 till 700 kronor för budgetåret 1936/37 allenast såsom ett provisorium — expensersättningen vid beviljande av särskilda anslagsmedel till arvoden åt biträden å expeditionerna åter borde minskas till tidigare utgående belopp, eller 500 kronor för varje inspektör. I enlighet härmed fattade ock riksdagen sitt beslut.

I skrivelse den 31 augusti 1938 har *skolöverstyrelsen* gjort framställning om anslag till folkskolinspektionen för budgetåret 1939/40. Överstyrelsen, som ifrågasatt en höjning av berörda för biträdesarvoden avsedda belopp från 450 kronor till 1,000 kronor, har hemställt, att förevarande anslag till avlöningar måtte för nämnda budgetår ökas med 86,600 kronor till 609,000 kronor. Av skrivelsen inhämtas följande:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat. För avlöning till här ifrågasatt ordinarie tjänstemän — 52 folkskolinspektörer och en nomadskolinspektör — i högsta löneklassen av lönegraden A 26 i det av 1938 års riksdag godkända förslaget till civilt avlöningsreglemente erfordrades enligt en inom överstyrelsen verkställd beräkning ett bruttobelopp av 560,265 kronor. Sagda belopp skulle reduceras dels med tjänstepensionsavdrag ( $53 \times 330$ ) = 17,490 kronor, dels med familjepensionsavdrag ( $53 \times 327$ ) = 17,331 kronor. Det återstående beloppet, 525,444 kronor, torde med hänsyn till kallortstilläggen och för avrundning av anslagets slutsumma böra höjas till 526,870 kronor.

2. Arvode och särskild ersättning, bestämd av Kungl. Maj:t. Beträffande denna anslagspost ifrågasatte överstyrelsen icke någon ändring.

3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Ur denna anslagspost bestredes kostnaderna för arvoden åt biträden på folkskolinspek-

törernas expeditioner. Arvodena vore beräknade till högst 450 kronor för inspektörstjänst och alltså till 23,400 kronor för samtliga 52 tjänster.

Då överstyrelsen nu ansåge sig böra på nytt upptaga frågan om nödig arbetshjälp åt statens folkskolinspektörer, skedde det med hänsyn till de erfarenheter beträffande behovet av dylik arbetshjälp, som under de senast gångna åren blivit gjorda. Överstyrelsen, som av naturliga skäl stode i ständig och livlig rapport med folkskolinspektörerna i rikets samtliga inspektionsområden, hade blivit övertygad om att den nuvarande anordningen för folkskolinspektörernas befriande från s. k. mekaniska expeditionsgöromål, vilka knappast kunde sägas tillhöra deras egentliga uppgift, icke hölle det skäligen måttet. Denna övertygelse stöddes icke enbart på vad överstyrelsen vid inspektionsbesök i de olika områdena och vid sammanträffanden med inspektörerna i övrigt erfarit utan hade helt stadgats under överstyrelsens eget arbete med ärenden, som av olika anledningar jämväl varit eller måste bli för mål för folkskolinspektörernas handläggning. Anhopningen av inspektörernas administrativa göromål hade under den allra senaste tiden ökat i en omfattning, som krävde omedelbara åtgärder.

Överstyrelsen, som redan i sina tidigare framställningar i detta ämne angivit de arbetsuppgifter, som närmast påkallade expeditionshjälp åt folkskolinspektörerna, ansåge sig vid detta tillfälle desto mindre behöva utförligare gå in på dessa förhållanden, som föredragande departementschefen i sitt uttalande till statsrådsprotokollet den 3 januari 1936 givit till känna sin uppfattning om att, såsom förhållandena utvecklats sig, inspektörernas arbetstid i stor utsträckning till förfång för deras egentliga och mera betydelsefulla arbetsuppgifter måste tagas i anspråk för sådana enkla spørsmål, som fullt tillfredsställande skulle kunna utföras av mindre kvalificerade arbetskrafter, vilket icke vore förenligt med statens intressen. Ej minst ur statsfinansiell synpunkt — yttrade vidare departementschefen — vore det av stor vikt, att inspektörerna hade tillfälle att verksamt deltaga i det pågående organisatoriska omdaningsarbetet inom folkskoleväsendet. Vidare vore det av stor vikt, att de icke nödgades eftersätta de åligganden som pedagogiska ledare av skolväsendet inom vederbörande inspektionsområden, vilka enligt gällande inspektörsinstruktion ankomme på dem. Det vore departementschefens uppfattning, att, om statsmakterna alltjämt ställde sig avvisande mot kravet på ökad expensersättning åt inspektörerna, fara hotade, att dessa befattningshavare skulle alltmera övergå till att bli till övervägande delen av expeditionsgöromål betungade, vid skrivbordsarbete bundna administrativa tjänstemän.

Det hade visat sig, att de hittills vidtagna åtgärderna icke varit tillfyllest. De nya bestämmelserna rörande ordningen för lärartjänsters tillsättande, varmed folkskolinspektörerna förut icke haft att taga någon befattning, riksdagens beslut om statsbidrag till skolbyggnader, om folkskolans utökning med ett sjunde läsår samt om en ny lönereglering för folk- och småskollärare jämte därmed förbundna villkor och bestämmelser i fråga om lärares löneklassplacering, om förlängning av den årliga lästiden och därav följande reglementsändringar m. m. hade för folkskolinspektörernas del medfört nära nog — i somliga inspektionsområden fullt ut — en fördubbling av den administrativa arbetsbelastningen, i viss mån avspeglad jämväl på överstyrelsens eget arbetsområde. Denna intensifiering av inspektörernas arbetsuppgifter hade kommit så plötsligt, att överstyrelsen icke ansett sig kunna underlåta att hos Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder, genom vilka deras

administrativa verksamhet kunde snarast möjligt underlättas, synnerligast som någon återgång till tidigare förhållanden ej vore att förvänta. Tvärtom torde med hänsyn till den stadgade övergångstiden i fråga om det sjunde skolåret samt de förändringar i skoldistriktens reglements föreskrifter, som bleve en följd av den årliga lästidens utökning, just under de närmaste åren komma att på inspektörernas konsultativa och administrativa verksamhet ställas allt större krav. Det borde slutligen även påpekas, att, därest 1939 års riksdag skulle komma att på grundval av befolkningskommissionens förslag fatta beslut om anordnande av skolmåltider i vidgad omfattning, den pedagogiska och ekonomiska granskning beträffande dessa anordningar, som enligt nämnda förslag skulle åligga statens folkskolinspektörer, komme att för dessa tjänstemän innebära en ny, högst betydande arbetsuppgift.

Under dessa förhållanden och med hänsyn till vad överstyrelsen i tidigare framställningar anfört beträffande svårigheten för folkskolinspektörerna att kunna med nu utgående expensersättning tillgodose behovet av tjänstelokal och tjänsteutensilier i den omfattning, som under förhandenvarande omständigheter erfordrades, vore det enligt överstyrelsens mening påkallat att på ett fullständigare sätt utreda, vad som för den nutida folkskolinspektionens rationella utövande kunde anses behövt i fråga om såväl lokal utrustning som personlig arbetshjälp. En dylik utredning skulle sålunda inbegripa dels behovet av ersättning för expenser — eventuellt statens hållande av expeditiionslokal — dels behovet av biträdande arbetskraft samt vara baserad på förhållanden, som kunde anses sammanhånga med folkskoleväsendets framtida utveckling. Att överstyrelsen icke för närvarande vore beredd att framlägga en sådan utredning, kunde emellertid icke få anses utgöra skäl till ett uppskov med avhjälpandet av de behov, som just nu vore i hög grad trängande.

Överstyrelsen hölle före, att, intill dess folkskolinspektörernas expens- och skrivbiträdesförhållanden blivit på ett mera tillfredsställande och stabilt sätt ordnade, möjlighet borde beredas inspektör, som därav vore i behov, att få för sitt expeditiionsarbete mot vederbörlig redovisning anlita biträde intill en kostnad av högst 1,000 kronor per år. Det nu utgående anslaget till arvode åt biträden å expeditionerna, 23,400 kronor, skulle därigenom höjas till 52,000 kronor.

4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän. Ur denna anslagspost utginge för närvarande dels expensersättning, dels provisoriskt dyrortstillägg. Av vad överstyrelsen ovan anfört beträffande önskvärdheten av en närmare utredning i fråga om folkskolinspektörernas expensersättning framginge, att överstyrelsen icke för närvarande funne sig kunna framlägga något förslag om ändring i nu gällande bestämmelser i detta hänseende. Vid sådant förhållande syntes nu ingen annan ändring böra påkallas beträffande förevarande anslagspost än den, som föranleddes därav, att medel icke skulle beräknas för provisoriskt dyrortstillägg. Anslagsposten borde sålunda upptagas allenast med det av överstyrelsen för expensersättning under budgetåret 1938/39 beräknade beloppet, 28,330 kronor.

I utlåtande den 12 oktober 1938 har *statskontoret*, i betraktande av att frågan om folkskolinspektörernas biträdeshjälp och expensersättningar varit föremål för avgörande så sent som vid 1937 års riksdag och då därtill

skolöverstyrelsens blivande omorganisation — enligt vad som föresloges i det därom avgivna sakkunnigbetänkandet — kunde komma att inverka på folkskolinspektörernas arbetsbörda, ansett sig böra avstyrka överstyrelsens förevarande framställning om ökade medel till biträdes hjälp åt folkskolinspektörerna.

Hos Kungl. Maj:t har *statens folkskolinspektörers förbund* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för 1939 års riksdag framlägga överstyrelsens förslag om höjning av anslagsmedlen till biträdes hjälp å folkskolinspektörsexpeditionerna samt att åtgärder måtte vidtagas i syfte att snarast möjligt bereda statens folkskolinspektörer tillfälle att på ett rationellt sätt ordna sin expedition beträffande såväl lokal som personlig arbetshjälp.

Departement-  
schefen.

Enligt den lämnade redogörelsen hava under de senare budgetåren till folkskolinspektörerna utgått följande ersättningar för av expeditonsarbetet föranledda omkostnader:

|                                   | Expens-<br>ersättning | Ersättning<br>för expedi-<br>tionsbiträde<br>(högst) | Summa  |
|-----------------------------------|-----------------------|------------------------------------------------------|--------|
|                                   | Kronor                | Kronor                                               | Kronor |
| Före budgetåret 1936/37 . . . . . | 500                   | —                                                    | 500    |
| Budgetåret 1936/37 . . . . .      | 700                   | —                                                    | 700    |
| Budgetåren 1937/39 . . . . .      | 500                   | 450                                                  | 950    |

Skolöverstyrelsen har nu ifrågasatt en allmän utredning av frågan om vad som för den nutida folkskolinspektionens rationella utövande kunde anses behövt i fråga om såväl lokal utrustning som personlig arbetshjälp och i avvaktan på resultatet av denna utredning föreslagit en höjning av ersättningen för expeditonsbiträde från 450 kronor till 1,000 kronor. Den varje folkskolinspektör sammanlagt tillkommande ersättningen skulle alltså höjas från 950 kronor till 1,500 kronor, innebärande en tredubbling av motsvarande före budgetåret 1936/37 utgående ersättning.

I likhet med skolöverstyrelsen finner jag utvecklingen under de allra senaste åren påkalla en förnyad omprövning av frågan om bestridande av kostnaderna för folkskolinspektörernas expeditonsutgifter av olika slag. Folkskolinspektörernas arbetsuppgifter, och ej minst det löpande expeditonsarbetet, hava under de senaste åren ytterligare avsevärt ökats. Det är uppenbart, att det ligger i statens men också i skoldistriktens intresse, att inspektörerna icke bliva för mycket bundna av expeditonsgöröml utan kunna ägna huvuddelen av sin tid åt den omedelbara tillsynen av folkskoleväsendet inom vederbörande distrikt. Jag har, såsom av redogörelsen i det föregående framgår, tidigare haft tillfälle att understryka betydelsen härav, och jag vill under hänvisning till de senare årens reformverksamhet inom folk-

skoleväsendet betona, att framgången av de åtgärder, som av statsmakterna vidtagas till folkundervisningens förbättrande, till icke ringa del är beroende av inspektörernas insatser. Såsom statskontoret påpekat, står emellertid berörda fråga i visst samband med spørsmålet om skolöverstyrelsens organisation. Sedan ståndpunkt tagits till sistnämnda organisationsfråga, bör enligt min mening den av överstyrelsen berörda frågan underkastas ett allsidigt övervägande. I avbidan härpå bör enligt min mening den nu utgående ersättningen till folkskolinspektörerna för anlitande av expeditiionsbiträde provisoriskt höjas. Højningen av berörda ersättningsmedel torde för närvarande kunna begränsas till 200 kronor. Folkskolinspektörerna böra alltså från och med budgetåret 1939/40 erhålla ersättning för utbetalta arvoden till biträden å inspektörsexpeditionerna med, för år räknat, högst 650 kronor för varje inspektör. Om härtill lägges den nu utgående expensersättningen, i vilken jag icke ifrågasätter någon ändring, skulle således till inspektörernas förfogande för här avsedda ändamål stå ett sammanlagt belopp av  $(500 + 650 =)$  1,150 kronor.

För nästa budgetår beräknar jag avlöningsstaten för folkskolinspektionen på följande sätt:

Anslagsposten till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat* bör uppföras med summan av lönerna för 52 folkskolinspektörer och en nomadskolinpektör i lönegraden A 26, vilken summa, minskad med tjänste- och familjepensionsavdrag, enligt mina beräkningar utgör i runt tal 524,000 kronor.

I anslagsposten till *arvode och särskild ersättning, bestämd av Kungl. Maj:t*, ifrågasättes ingen ändring, och denna post bör således utföras med ett belopp av sammanlagt 1,800 kronor.

Anslagsposten till *avlöningar till övrig icke-ordinarie personal* bör med hänsyn till mitt förslag om højning med 200 kronor av den folkskolinspektörerna tillkommande ersättningen för expeditiionsbiträden ökas med  $(52 \times 200 =)$  10,400 kronor och alltså uppföras med 33,800 kronor.

Ur anslagsposten till *särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän* bör i fortsättningen bestridas allenast ovannämnda expensersättning med 500 kronor per inspektör, alltså icke provisoriskt dyrortstillägg, vilken löneförmån ju bortfaller på grund av den av 1938 års riksdag beslutade löneregleringen. Med hänsyn härtill bör posten minskas med 1,700 kronor till förslagsvis 28,300 kronor.

Å avlöningsstaten bör upptagas en ny anslagspost till *rörligt tillägg*, beräknad till förslagsvis 31,500 kronor.

Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår uppföras med  $(524,000 + 1,800 + 33,800 + 28,300 + 31,500 =)$  619,400 kronor, motsvarande en anslagshøjning med  $(619,400 - 522,400 =)$  97,000 kronor. Av anslagshøjningen belöpa som nämnts 10,400 kronor på ovannämnda förslag om ändrade grunder för ersättning till expeditiionsbiträden och återstoden, 86,600 kronor, på den av 1938 års riksdag beslutade löneregleringen. I den för folkskolinspektionen

gällande personalförteckningen böra vidtagas de ändringar, som föranledas av nämnda lönereglering.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* godkänna följande personalförteckning för folkskolinspektionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

| Befattning.                      | Personalförteckning.                | Lönegrad. |
|----------------------------------|-------------------------------------|-----------|
|                                  | <i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i> |           |
| 52 folkskolinspektörer . . . . . |                                     | A 26      |
| 1 nomadskolinspektör . . . . .   |                                     | A 26;     |

*dels* godkänna följande avlöningsstat för folkskolinspektionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

#### Avlöningsstat.

|                                                                                                |                |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|
| 1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i> . . . . .                   | kronor 524,000 |
| 2. Arvode och särskild ersättning, bestämd av Kungl. Maj:t:                                    |                |
| a. Grundbelopp . . . . .                                                                       | kronor 1,500   |
| b. Vikariatsersättningar                                                                       |                |
| m. m., <i>förslagsvis</i> . . . . . » 300                                                      | » 1,800        |
| 3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal . . . . .                                     | » 33,800       |
| 4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> . . | » 28,300       |
| 5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> . . . . .                                               | » 31,500       |
| <hr/>                                                                                          |                |
| Summa förslagsanslag kronor 619,400;                                                           |                |

*dels* ock till *Folkskolinspektionen*: *Avlöningar* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 619,400.

[154.] 15. **Folkskolinspektionen: Reseersättningar, förslagsanslag.**  
 Detta anslag är nu uppfört med 175,000 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt om anvisande för nästa budgetår av oförändrat anslag.

Departementschefen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolinspektionen*: *Reseersättningar* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . kronor 175,000.

**Folkskoleväsendet.**

[155.] 16. **Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 89,500,000 kronor.

Särskilda sakkunniga hava den 8 november 1938 avgivit betänkande och förslag angående utsträckning av den årliga lästiden vid folkskolan m. m. Remissbehandlingen av detta ärende har icke kunnat avslutas i så god tid, att ståndpunkt till förslaget kunnat fattas redan vid anmälan av årets statsverksproposition. Förslag torde vidare komma att framläggas rörande ändringar i gällande lönebestämmelser på grund av 1938 års riksdags beslut om löne-reglering för personal inom civilförvaltningen. Förevarande anslag torde med hänsyn härtill böra i riksstatsförslaget uppföras med beräknat belopp, och jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
mentschefen.

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1939/40 till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor* ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 95,600,000.

[156.] 17. **Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor, förslagsanslag.** 18. **Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid egentliga folkskolor m. m., förslagsanslag.** Dessa båda anslag äro nu uppförda med 3,650,000 kronor, respektive 400,000 kronor, varav 120,000 kronor, respektive 50,000 kronor äro avsedda för provisorisk avlöningsförbättring åt nämnda lärare.

1938 års riksdag framhöll under punkten 142:o) av sin skrivelse nr 8 angelägenheten av att Kungl. Maj:t toge under övervägande, huruvida icke de å arvoden å lärare i slöjd utgående dyrtidstilläggen lämpligen borde inarbetas i dessa arvoden. I följd av den av 1937 års riksdag beslutade löne-regleringen för lärare vid folk- och småskolor utginge — erinrade riksdagen — från och med den 1 januari 1938 dyrtidstillägg å lönerna för sistnämnda lärare i huvudsak enligt de grunder, som gällde för nyreglerade verk, medan dyrtidstillägg å berörda slöjdarvoden utginge enligt samma grunder, som tidigare gällt, d. v. s. i anslutning till grunderna för dyrtidstillägg vid oreglerade verk. Bland annat ur kameral synpunkt vore det önskvärt, att dyrtidstillägg över huvud taget icke utginge å dessa arvoden, vilka i stället borde undergå skälig förhöjning för att kompensera de bortfallande dyrtidstilläggen. Riksdagen funne det önskvärt, att förslag i ämnet förelades 1939 års riksdag.

Under punkten 143:o) i samma skrivelse yttrade riksdagen, att vad riksdagen anfört rörande utgående av dyrtidstillägg å arvoden till lärare i slöjd

ägde motsvarande tillämpning jämväl å arvoden åt lärarinnor i hushållsgöromål vid egentliga folkskolor m. m.

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt skolöverstyrelsen att verkställa utredning angående avskaffande av ifrågavarande dyrtidstillägg, har *skolöverstyrelsen* i skrivelse den 31 augusti 1938 framlagt utredning och förslag i ämnet jämte anslagsäskanden för budgetåret 1939/40. Av skrivelsen inhämtas:

Arvoden åt lärare i slöjd. Att börja med ville överstyrelsen erinra därom, att enligt gällande bestämmelser arvodet åt lärare utgjorde minst 1 krona 20 öre för varje undervisningstimme och att statsbidraget härtill utginge med samma belopp, dock att i intet fall statsbidraget finge utgå med högre belopp för slöjddavdelning under ett redovisningsår än 153 kronor 60 öre, motsvarande statsbidrag för 128 timmar.

Tillika finge överstyrelsen erinra därom, att dyrtidstillägget åt lärare i slöjd utginge i form av dels procentuellt dyrtidstillägg med visst belopp per timme, dels särskilda barntillägg med visst belopp per barn och dag. Från början av tredje kvartalet 1938 gällde en levnadskostnadsindex av 166, vadan procenttalet, enligt vilket dyrtidstillägget beräknades å oreglerade löner, vore 33. Det procentuella dyrtidstillägget för lärare i slöjd utgjorde vid nämnda procenttal 40 öre per timme, dock att lärare under 25 år och utan barn erhöle 36 öre per timme. Barntilläggen, vilka endast utginge till lärare, som icke från annan befattning uppbure dyrtidstillägg för barn, utginge med 34 öre för barn och dag.

När det gällde att inarbeta dyrtidstillägget i arvodet, syntes det ligga i sakens natur, att detta endast kunde ske beträffande det procentuella dyrtidstillägget. Vad detta senare beträffade funne överstyrelsen skäligt, att hänsyn icke toges till ovannämnda åtskillnad i dyrtidstilläggets storlek för å ena sidan lärare med barn och annan lärare över 25 år och å andra sidan lärare under 25 år och utan barn, utan endast till det för den förra, ojämförligt större gruppen utgående beloppet av 40 öre per timme. Detta belopp utgjorde  $\frac{1}{3}$  av det för timme bestämda arvodet 1 krona 20 öre. Därest det procentuella dyrtidstillägget bortföle, borde sålunda timarvodet utökas med nämnda tredjedel till ett belopp av 1 krona och 60 öre.

Även statsbidraget komme då att utgå med 1 krona 60 öre per timme, dock — enligt den begränsning, som nu gällde — högst med ett belopp av (kronor  $1,60 \times 128$  timmar =) 204 kronor 80 öre för slöjddavdelning under ett redovisningsår.

Vad beträffade de särskilda barntilläggen för lärare i slöjd hade redan förut framhållits, att sådana utginge endast till lärare, som icke från annan befattning uppbure dyrtidstillägg för barn. Barntillägg utginge sålunda icke till lärare vid folk- och småskolor, vilka tillika undervisade i slöjd, men däremot till särskilt anställda slöjdlärare, vilka icke ägde att å annan befattning uppbära sådana tillägg, och detta oberoende av tjänstgöringens omfattning. Tillägget för ett barn utgjorde i varje fall 34 öre per dag eller omkring 10 kronor per månad.

Vid det procentuella dyrtidstilläggets inarbetande i arvodet borde tagas under övervägande, huruvida de särskilda barntilläggen borde i fortsättningen bibehållas eller avskaffas. Enligt överstyrelsens mening talade såväl principiella som sakliga skäl för att de, så länge barntillägg utginge till

andra lärare, bibehölles men att grunderna för deras utgående underkastades revision. Härvid syntes avgörande hänsyn böra tagas till omfattningen av slöjdlärarens tjänstgöring. I de fall då läraren hade sin huvudsakliga utkomst av befattningen, syntes han böra få uppbära stadgat barntillägg å densamma. Häri komme då att i första hand innefattas alla de fall, då tjänsten vore reglerad i och för pensionsrätt. En differentiering enligt nu antydda grunder syntes stå i överensstämmelse med det av riksdagen anförda syftet att principiellt avskaffa dyrtidstilläggen å rena bisyssletjänster. Enligt nu gällande bestämmelser beträffande barntilläggen kunde det exempelvis inträffa, att en hantverkare eller hemmansägare med full försörjning i sin näring som »bisyssla» erhöile slöjdläraryrbesfattning i en folkskola med endast fyra timmars undervisning i veckan. Hade han då fem barn under 16 år, ägde han att — utöver arvode och procentuellt dyrtidstillägg — för dessa i dyrtidstillägg för läsår uppbära ( $5 \times 34 \text{ öre} \times 242 \text{ dagar} =$ ) 411 kronor 40 öre, eller lika mycket som en slöjdlärare med samma antal barn och med full tjänstgöring å 30 timmar i veckan. Dylika avlöningsnormer kunde knappast sägas vara tillfredsställande.

Överstyrelsen förutsatte, att riksdagen ville bemyndiga Kungl. Maj:t att utan riksdagens förnyade hörande utfärda reviderade grunder för utgående av barntillägg åt lärare i slöjd vid folkskolor i enlighet med riktlinjer, som Kungl. Maj:t kunde komma att föreslå.

Överstyrelsen hade ansett sig böra till övervägande upptaga ytterligare ett par för slöjdundervisningen betydelsefulla frågor.

Sålunda ifrågasatte överstyrelsen sådan jämkning av bestämmelserna rörande statsbidrag för undervisning i slöjd, att statsbidrag finge utgå för två avdelningar, då antalet lärjungar uppginge till minst 20 (nu minst 25). Det antal nya slöjdavdelningar, som kunde komma att uppstå på grund härav, vore ganska ringa. Överstyrelsen ansåge sig därför icke böra av här ifrågavarande anledning föreslå ökning av anslaget till slöjdundervisningen. Vidare erinrar överstyrelsen, att statsbidrag för slöjdundervisningen nu finge årligen utgå för högst 128 timmar, motsvarande 4 timmar i veckan under 32 veckor. Enligt överstyrelsens mening borde emellertid undervisningen i slöjd liksom undervisningen i andra ämnen fortgå under hela läsåret, där icke särskilda förhållanden nödvändiggjorde undantag. Som norm för slöjdundervisningens omfattning i övrigt torde man böra tillämpa den allmänt förekommande tiden av fyra timmar i veckan. Undervisningen i slöjd skulle då komma att fortgå omkring 136, 144 eller 156 timmar årligen, beroende på om läsåret omfattade  $34\frac{1}{2}$ ,  $36\frac{1}{2}$  eller 39 veckor. Sedan staten numera för undervisning i folkskolans övriga ämnen lämnade bidrag till lön åt lärarna för en årlig undervisningstid om högst 39 veckor, syntes detta böra bli va fallet även beträffande undervisningen i slöjd. Emellertid förutsatte överstyrelsen, att statsbidrag till arvode för undervisning i slöjd skulle, då undervisningen upprätthölles av lärare, på vilken avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor ägde tillämpning, utgå allenast i den mån slöjdundervisningen fortginge utöver den tid, läraren enligt bestämmelserna i avlöningsreglementet vore skyldig att meddela undervisning.

I samma skrivelse hava verkställts beräkningar av förevarande anslag för budgetåret 1939/40.

Då, såsom ovan angivits, compensationen för det procentuella dyrtidstillägget skulle föranleda en arvodeshöjning med  $\frac{1}{3}$ , torde också det nuvarande anslaget till statsbidrag böra undergå en motsvarande ökning. Tredjedelen

av  $(3,650,000 - 120,000 =)$  3,530,000 kronor utgjorde 1,176,000 kronor, och summan av dessa belopp vore 4,706,000 kronor, eller avrundat 4,700,000 kronor.

Anslaget till provisorisk avlöningsförbättring torde tills vidare böra beräknas till ett oförändrat belopp av 120,000 kronor.

Medelsbehovet uppginge sålunda efter genomförd arvodesförhöjning såsom kompensation för dyrtidstillägget till  $(4,700,000 + 120,000 =)$  4,820,000 kronor. Det nuvarande anslaget behövde alltså ökas med ett belopp av  $(4,820,000 - 3,650,000 =)$  1,170,000 kronor.

Vad därefter beträffade kostnaderna för den här ovan föreslagna utökningen av undervisningstiden i slöjd, låge det i sakens natur, att det icke vore möjligt att i förväg med tillförlitlighet beräkna dessa, särskilt som man icke visste, i vilken utsträckning skoldistriktet komme att begagna sig av möjligheten att med bidrag av statsmedel utsträcka slöjdundervisningen. Överstyrelsen hade i det föregående beräknat, att för statsbidrag till slöjdundervisningen, med den omfattning den för närvarande hade, krävdes omkring 4,820,000 kronor, den provisoriska avlöningsförbättringen däri inberäknad. Utsträcktes undervisningen i samtliga slöjdvadsläroverdelningar till 136 timmar, ökades kostnaderna till 5,125,000 kronor, med 144 timmars undervisning skulle statsbidraget uppgå till 5,425,000 kronor och om undervisningen i samtliga avdelningar påginge 156 timmar (39 veckor), skulle kostnaderna uppgå till 5,875,000 kronor.

Man torde komma verkligheten närmast, om man antog, att undervisningen kunde under budgetåret 1939/40 komma att i medeltal uppgå till omkring 144 timmar per avdelning, vilket skulle medföra en medelsåtgång på omkring 5,425,000 kronor, häri inberäknad provisorisk avlöningsförbättring med ett belopp av omkring 135,000 kronor. Kostnadsökningen för den vidgade undervisningstiden i slöjd kunde sålunda approximativt beräknas till  $(5,425,000 - 4,820,000 =)$  605,000 kronor.

Vid bifall till överstyrelsens förslag till dels det procentuella dyrtidstilläggets inräkning i arvodet och dels vissa ändringar i övrigt beträffande grunderna för statsbidrags utgående till undervisning i slöjd skulle alltså medelsbehovet i det hela för budgetåret 1939/40 beräknas till ett belopp av  $(4,820,000 + 605,000 =)$  5,425,000 kronor, vilket innebure en anslagsökning av 1,775,000 kronor. Enär dyrtidstillägget för lärare i slöjd komme att minska med ett belopp av i runt tal 1,000,000 kronor, stannade den verkliga kostnadsökningen vid 775,000 kronor.

Sedermåra har överstyrelsen i skrivelse den 14 oktober 1938 anmält, att den verkliga medelsåtgången under budgetåret 1937/38 enligt av folkskoleinspektörerna lämnade uppgifter utgjort 3,631,232 kronor, därav 124,146 kronor till provisorisk avlöningsförbättring, ävensom anført, att dessa uppgifter ej borde föranleda ändring i nyssnämnda beräkningar av budget för budgetåret 1939/40.

Arvoden åt lärarinnor i hushållsgöromål. Enligt gällande bestämmelser angående statsbidrag för undervisning i hushållsgöromål vid folkskola eller särskild anstalt utgjorde arvodet åt lärarinnan minst 255 kronor för varje skolkörskurs eller för kortare tid beräknat minst 7 kronor 50 öre för arbetsdag, och utginge statsbidraget härtill med enahanda belopp.

Även till dessa lärare utginge dyrtidstillägget i form av dels procentuellt dyrtidstillägg med visst belopp per dag, dels särskilda barntillägg med visst belopp per barn och dag. Det procentuella dyrtidstillägget vid nuvarande

procenttal 33 utgjorde för lärarinna i hushållsgöromål 2 kronor 47 öre per dag, dock att lärarinna under 25 år och utan barn erhöle 2 kronor 22 öre per dag. Barntilläggen, vilka endast utginge till lärarinnor, som icke från annan befattning uppbure dyrtidstillägg för barn, utginge med 34 öre för barn och dag.

När det nu gällde att öka dagarvudet med ett belopp, som närmast motsvarade kompensation för det bortfallande procentuella dyrtidstillägget, borde enligt överstyrelsens mening hänsyn tagas till det dyrtidstillägg, som utginge till den ojämförligt större gruppen — lärarinna med barn samt annan lärarinna över 25 år — med ett belopp av 2 kronor 47 öre per dag. Rent matematiskt skulle med en sådan ökning dagarvudet då bestämmas till  $(7:50 + 2:47 =)$  9 kronor 97 öre och kursarvudet till  $(2:97 \times 34 \text{ dagar} =)$  338 kronor 98 öre. Emellertid funne överstyrelsen även i detta fall, liksom då det gällde slöjdarvudet, lämpligast att arvudet ökades med  $\frac{1}{3}$ . Tredjedelen av 7 kronor 50 öre utgjorde 2 kronor 50 öre och tredjedelen av 255 kronor utgjorde 85 kronor. Arvudet borde sålunda ökas per dag till  $(7:50 + 2:50 =)$  10 kronor och per kurs till  $(255 + 85 =)$  340 kronor.

Beträffande den del av dyrtidstillägget, som utginge i form av särskilda barntillägg, spelade väl denna icke någon större roll, när det gällde lärarinnor i hushållsgöromål. Dock funne överstyrelsen av såväl sakliga som principiella skäl, att de synpunkter, som överstyrelsen anfört beträffande barntillägg åt lärare i slöjd, borde i tillämpliga delar gälla även motsvarande tillägg åt lärarinna i hushållsgöromål.

Då, såsom ovan angivits, kompensationen för det procentuella dyrtidstillägget skulle föranleda en arvodeshöjning med  $\frac{1}{3}$ , torde också det nuvarande anslaget till statsbidrag böra undergå en motsvarande ökning. Tredjedelen av  $(400,000 - 50,000 =)$  350,000 kronor utgjorde i avrundat tal 116,000 kronor, och summan av dessa båda belopp vore 466,000 kronor. Anslaget till provisorisk avlöningsförbättring torde tills vidare böra upptagas med ett oförändrat belopp av 50,000 kronor. Medelsbehovet i det hela uppginge sålunda till  $(466,000 + 50,000 =)$  516,000 kronor. Det nuvarande anslaget behövde alltså ökas med ett belopp av  $(516,000 - 400,000 =)$  116,000 kronor.

Överstyrelsen komme att i annat sammanhang föreslå erforderlig minskning i dyrtidstilläggsanslaget.

Sedermera har överstyrelsen i skrivelse den 14 oktober 1938 meddelat, att den verkliga medelsåtgången under budgetåret 1937/38 för avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål enligt av folkskolinspektörerna lämnade uppgifter utgjort 406,307 kronor, därav 55,808 kronor till provisorisk avlöningsförbättring.

*Statskontoret* har i utlåtande av den 10 november 1938 yttrat följande:

Mot den av överstyrelsen föreslagna inarbetningen av det procentuella dyrtidstillägget i arvoden för undervisning i slöjd hade statskontoret intet att erinra. I samband härmed hade emellertid överstyrelsen uttalat sig för ett bibehållande av de i dyrtidstillägget ingående barntilläggen efter vissa reviderade grunder. Statskontoret finge i anledning härav erinra, att vid den av 1938 års riksdag beslutade löneregleringen för civilförvaltningen, riksdagen icke ansett behovsprincipen böra läggas till grund för löneavvägningen och fördenskull intagit den principiella ståndpunkten, att barntilläggen skulle upphöra. Det syntes under sådana förhållanden icke vara att förorda, att några särskilda bestämmelser angående barntillägg meddelades

för de lärare av ifrågavarande kategori, vilka för närvarande icke uppbure sådana tillägg, särskilt som en dylik anordning skulle bereda svårigheter av löneteknisk natur. Vad därefter anginge de av dessa lärare, vilka för närvarande uppbure barntillägg, syntes — som även överstyrelsen framhållit — anledning icke heller förefinnas att bibehålla dessa tillägg i de fall, då läraren innehade slöjdläraryrket som bisyssla. Däremot syntes det vara tveksamt, huru i sådant hänseende skulle förfaras med dylika lärare, vilka av slöjdundervisningen ägde sin huvudsakliga försörjning. I avseende härå finge statskontoret emellertid framhålla, att till utgångspunkt för dyrtidstilläggens inarbetning i arvodena tagits ett så pass förmånligt procenttal som 33. Med hänsyn härtill syntes det icke alltför obilligt att avveckla barntilläggen jämväl för dessa lärare. Skulle det emellertid visa sig, att i en del fall kompensation härför borde beredas lärarna, torde det enligt ämbetsverkets mening böra ankomma på skoldistriktet att utan bidrag av statsmedel vidtaga åtgärder i sådant hänseende.

Av det sagda framginge alltså, att statskontoret ansåge de i dyrtidstilläggen ingående barntilläggen helt böra avvecklas på samma gång som dyrtidstilläggen i övrigt.

De av överstyrelsen föreslagna jämkningarna av bestämmelserna rörande lärjungarnas uppdelning i slöjddavdelningar ville statskontoret icke motsätta sig. Vad åter anginge den av överstyrelsen förordade utökningen av den årliga undervisningstiden från 128 timmar till 136, 144 eller 154 timmar, beroende på lästiden i vederbörande skola, ansåge sig ämbetsverket icke kunna tillstyrka en sådan utökning redan av den anledningen, att densamma skulle medföra en kostnadsökning, som av överstyrelsen beräknats till 605,000 kronor. Härtill komme, att enligt statskontorets mening det måste anses tveksamt, om verkligen tillräckliga skäl kunde anses föreligga för att utöka undervisningstiden i slöjd i motsvarande grad som undervisningstiden i övriga ämnen vid dessa skolor (jfr statsutskottets utlåtande nr 8/1936, sid. 116).

Under hänsynstagande till vad statskontoret sålunda anfört syntes förslagsanslaget till bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdsbarnskolor böra beräknas till 4,820,000 kronor, varav 120,000 kronor till provisorisk avlöningsförbättring.

Beträffande bibehållandet av de särskilda barntilläggen till lärarinnor i hushållsgöromål hänvisade statskontoret till vad ämbetsverket i sådant hänseende anfört angående lärare i slöjd. I övrigt föranledde framställningen om anslag till avlöning av lärarinnor i hushållsgöromål intet uttalande från statskontorets sida.

Departement-  
schefen.

De av överstyrelsen föreslagna jämkningarna av gällande föreskrifter rörande lärjungars uppdelning i slöjddavdelningar och rörande utökning av den årliga undervisningstiden i slöjd finner jag mig med hänsyn till de avsevärda ökningarna i övrigt av anslagen till folkskoleväsendet icke kunna nu biträda. Det bör besinnas, att slöjdanslaget av 1937 års riksdag höjdes med närmare en miljon kronor på grund av beslutade gynnsammare grunder för statsbidrag till slöjdundervisning.

Den omreglering av arvodena till lärare i slöjd och i hushållsgöromål, som bör komma till stånd i anledning av riksdagens förutberörda uttalande

om avvecklande av de å dessa arvoden belöpande dyrtidstilläggen, bör lämpligen anknytas till de principer för ombildning av arvoden på grund av bortfallande dyrtidstillägg, vilka av chefen för finansdepartementet i annat sammanhang angivits och som lagts till grund för en omreglering från och med nästa budgetår av ett flertal ur riksstaten utgående arvodesbelopp. Det bör anmärkas, att skolöverstyrelsen och statskontoret i sina förutberörda utlåtanden vid bedömandet av den föreliggande frågan icke kunnat beakta motsvarande på andra områden uppstående spørsmål. Någon anledning att för de ifrågavarande lärarna i slöjd och hushållsgöromål tillämpa andra grunder för arvodessättningen än som kommit till användning i fråga om andra jämförliga befattningshavare föreligger icke.

Enligt de av chefen för finansdepartementet angivna grunderna bör arvodesregleringen för nästa budgetår begränsas till arvoden, som utgöra ersättning för *bisysslor*, medan däremot de arvoden böra bibehållas oförändrade, vilka utgöra ersättning för huvudsaklig sysselsättning. Såsom redan av överstyrelsens nu föreliggande utredning framgår, är omfattningen av tjänstgöringen för lärarna i slöjd och hushållsgöromål mycket skiftande. En närmare karakteristik av förhållandena på området har överstyrelsen lämnat i sin skrivelse den 30 augusti 1930 angående provisorisk avlöningsförbättring för dessa lärare (jfr 1931 års åttonde huvudtitel, sid. 635 ff.). I denna skrivelse fördelade överstyrelsen lärarna i slöjd på i huvudsak följande lärarkategorier:

1. lärare med slöjdläraryrkesbefattningen vid sidan av tjänst som lärare i folkskola, småskola eller mindre folkskola;

2. lärare med anställning uteslutande som slöjdlärare och med full tjänstgöring, uppgående till 25—30 veckotimmar eller därutöver;

3. lärare med anställning uteslutande som slöjdlärare men med ett lägre antal — vanligen blott 4 — undervisningstimmar i veckan (dessa lärare hade enligt överstyrelsens uppfattning i regel annan förvärvskälla eller sysselsättning vid sidan av sin slöjdläraryrkesbefattning, exempelvis snickeri- eller byggnadsverksamhet för manliga slöjdlärare och yrkessömnad eller husmodersverksamhet för kvinnliga slöjdlärare).

I fråga om lärarinnor i hushållsgöromål syntes överstyrelsen en liknande uppdelning kunna göras, men i regel kunde dessa lärarinnor betraktas såsom »särskilda» lärare med full tjänstgöring.

Den provisoriska avlöningsförbättring för de nu ifrågavarande lärarna, som riksdagen sedermera beviljade (jfr riksdagens skrivelse nr 8 A/1931, sid. 73 ff.) och som fortfarande utgår, begränsades till att avse »särskilda» lärare i slöjd och hushållsgöromål vid folk- och småskolor och därmed jämförliga läroanstalter. Bestämmelser i ämnet hava meddelats genom kungörelsen nr 191/1931, enligt vilken provisorisk avlöningsförbättring utgår till lärare i slöjd, under förutsättning att lärarens undervisning omfattar minst 20 timmar i veckan, samt till lärarinnor i hushållsgöromål.

Sistnämnda bestämmelser torde kunna tagas som utgångspunkt vid bestämmandet av vilka av de ifrågavarande lärarbefattningarna, som skola anses såsom bisysslor, och vilka som kunna anses bereda läraren hans huvudsakliga utkomst. I överensstämmelse härmed föreslår jag, att de lärare i slöjd, som hava rätt till provisorisk avlöningsförbättring, ävensom lärare i hushållsgöromål fortfarande bibehållas vid sina nuvarande löneförmåner — d. v. s. arvode enligt gällande bestämmelser, oreglerat dyrtidstillägg, inklusive barntillägg, ävensom provisorisk avlöningsförbättring — medan arvoden för övriga lärare i slöjd, alltså lärare med en undervisning, understigande 20 timmar i veckan, regleras med hänsyn till bortfallande dyrtidstillägg.

Omräkningen av arvoden för de lärare i slöjd, vilkas undervisning understiger 20 timmar i veckan, bör i anslutning till vad chefen för finansdepartementet i annat sammanhang uttalat ske på grundvalen av en levnads-kostnadsindex av 162. Samtidigt med att dyrtidstillägget bortfaller, bör alltså nu gällande minimiarvode av 1 krona 20 öre för undervisningstimme höjas med 31 procent till i avrundat tal 1 krona 55 öre för undervisningstimme. Statsbidrag till ifrågavarande slöjdarvoden bör utgå med sistnämnda belopp, dock högst med  $(1:55 \times 128 =)$  198 kronor 40 öre för slöjddavdelning under ett redovisningsår. Bestämmelserna böra lämpligen träda i kraft den 1 juli 1939.

Med hänsyn till vad nu föreslagits saknar jag anledning ifrågasätta, att Kungl. Maj:t skulle utverka riksdagens bemyndigande att utfärda reviderade grunder för utgående av barntillägg åt ifrågavarande lärare. I enlighet med den ståndpunkt, jag i det föregående intagit, bör sådant tillägg — om och i den mån barntillägg avses skola under budgetåret 1939/40 utgå till befattningshavare i allmänhet — fortfarande tillkomma till barntillägg berättigad slöjdlärare med minst 20 timmars undervisning i veckan ävensom lärare i hushållsgöromål men däremot icke slöjdlärare med mindre än 20 timmars undervisning. Då barntilläggen således avvecklas allenast för lärare med slöjdlärbefattning som bisyssla, anser jag mig icke böra taga fasta på statskontorets uppslag, att skoldistriktet i en del fall skulle bereda lärare kompensation för bortfallande barntillägg.

Vad jag nu föreslagit bör äga motsvarande tillämpning beträffande statsbidrag för undervisning i slöjd vid sjukvårdsanstalter och barnhem, vilka av Kungl. Maj:t tillerkänts statsbidrag till avlöande av lärare för vid sjukvårdsanstalten eller barnhemmet intagna barn i skolåldern (jfr kungörelsen nr 472/1934).

Vid bifall till överstyrelsens förslag om inarbetande av dyrtidstillägg i arvoden till lärare i slöjd och i hushållsgöromål, skulle enligt överstyrelsens beräkningar vederbörande anslag behöva höjas med 1,170,000 kronor, respektive 116,000 kronor. På grund av den av mig ifrågasatta ändringen i överstyrelsens förslag torde dessa belopp kunna väsentligt minskas. Då emellertid

enligt gällande bestämmelser om rekvisition av statsbidrag skoldistriktet erhålla bidrag till ifrågavarande arvoden för redovisningsåret 1939/40 först i början av budgetåret 1940/41, påverkas förevarande anslag först för sistnämnda budgetår av de ändrade arvodesbestämmelserna. Jag föreslår därför, att anslagen för budgetåret 1939/40 bibehållas vid oförändrade belopp, 3,650,000 kronor, respektive 400,000 kronor.

I detta sammanhang må erinras, att en viss tvekan gjort sig gällande, huruvida i förekommande fall slöjdundervisning skall inräknas i den i avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor angivna maximitjänstgöring per vecka, som vederbörande lärare mot åtnjutande av de i reglementet angivna löneförmånerna skall vara skyldig fullgöra. För egen del vill jag framhålla, att folk- och småskollärare måste anses skyldiga att utan särskild ersättning meddela undervisning i slöjd liksom i annat ämne, därest deras undervisning i sin helhet icke överstiger den stadgade maximitjänstgöringen eller i förekommande fall det veckotimal, till vilket lärarnas undervisningsskyldighet av vederbörande folkskoleinspektör eller skolöverstyrelsen nedsatts. Slöjdarvode bör sålunda i förekommande fall utgå allenast för det antal slöjdtimmar, varmed maximitjänstgöringen eller nämnda veckotimal överskrides. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid vidtaga de förtydliganden i gällande författningsbestämmelser, som i detta hänseende kunna befinnas påkallade.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* godkänna de av mig föreslagna ändringarna i gällande grunder för statsbidrag till undervisning i slöjd vid folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola samt vid vissa sjukvårdsanstalter och barnhem, att träda i tillämpning från och med den 1 juli 1939;

*dels* till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag*

av . . . . . kronor 3,650,000;

*dels* ock till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid egentliga folkskolor m. m.* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag*

av . . . . . kronor 400,000.

[157.] 19. **Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vissa barnhem intagna barn i skolåldern, förslagsanslag.** Anslaget är nu uppfört med 130,000 kronor.

Departement-  
mentschefen.

Med hänsyn till att de lärare, vilkas avlöning bestrides ur förevarande anslag, beröras av den ifrågasatta löneregleringen för lärarpersonalen vid folk- och småskolor (jfr punkten 155), torde anslaget i riksstatsförslaget för nästa budgetår böra upptagas med beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vissa barnhem intagna barn i skolåldern* för budgetåret 1939/40 beräkna ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 175,000.

[158.] 20. **Folkskolor m. m.: Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter, förslagsanslag.** Anslaget sänktes för innevarande budgetår från 280,000 kronor till 200,000 kronor i samband med att dispositionen av anslaget i väsentliga avseenden omreglerades. Härutinnan hänvisas till punkten 151 i 1938 års åttonde huvudtitel (sid. 409 ff.).

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 framhållit, att belastningen å anslaget under budgetåret 1937/38 — enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning omkring 312,700 kronor — skulle kunna motivera en höjning av anslaget för nästa budgetår. Det syntes emellertid överstyrelsen, med hänsyn särskilt till de ändringar i dispositionen av anslaget, som beslutats av 1938 års riksdag, lämpligt att avvakta erfarenhet beträffande belastningen för anslaget under ännu ett budgetår, innan höjning företoges, varför överstyrelsen funne sig böra föreslå, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten för budgetåret 1939/40 uppföra förevarande anslag med oförändrat belopp, 200,000 kronor.

Departement-  
mentschefen.

Vissa beslut angående fördelning av medel ur förevarande anslag fattades så sent, att utgifter, som egentligen bort belasta anslaget för budgetåret 1937/38, kommit att i stället belasta anslaget för budgetåret 1938/39. Belastningssiffran för förstnämnda budgetår lär på grund härav vara för låg. Då det oaktat medelsåtgången ökats från omkring 263,500 kronor budgetåret 1936/37 till omkring 312,700 kronor budgetåret 1937/38, torde anslaget böra för budgetåret 1939/40 något höjas. Med hänsyn till vad av överstyrelsen anförts begränsar jag mig dock till att förorda en anslagshöjning med 50,000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 250,000.

[159.] 21. **Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa kostnader för skolundervisning åt lots- och fyrpersonalens barn, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 35,000 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt om anvisande för nästa budgetår av oförändrat anslag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa kostnader för skolundervisning åt lots- och fyrpersonalens barn* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . kronor 35,000.

Departement-  
schefen.

[160.] 22. **Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor, förslagsanslag.** Detta anslag utgår nu med 170,000 kronor.

Med hänsyn till vad under punkten 155 anförts bör detta anslag i rikstatsförslaget upptagas med beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att, i avvidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor* för budgetåret 1939/40 beräkna ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 250,000.

[161.] 23. **Folkskolor m. m.: Understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning, förslagsanslag.** Genom proposition nr 134/1934 framlade Kungl. Maj:t förslag om understöd åt vissa lärarinnor vid mindre folkskola och biträdande lärarinnor vid folkskola, vilka på grund av skolväsendets omorganisation förlorat sin anställning.

I ett i ärendet avgivet utlåtande hade *statskontoret* uttalat sig angående de principiella förutsättningar, som borde föreligga för understöds beviljande, ävensom angående grunderna för understödsbeloppens beräkande. Härom anförde ämbetsverket i huvudsak följande.

Såsom allmän förutsättning för understöd borde gälla, att i ekonomiskt hänseende verkligt ömmande omständigheter vore för handen, vilket bland annat innebure, att understöd till gift lärarinna borde beviljas endast i det fall att, enligt verkställd utredning, mannen vore urständsat att försörja hustrun och familjen i övrigt.

För att komma i fråga till understöd borde vidare vederbörande i minst fem år hava varit anställd vid mindre folkskola eller såsom biträdande lärarinna vid folkskola.

Därest tjänstetiden understege tio år, syntes understödet böra utgå allenast med ett engångsbelopp, varierande efter tjänstetidens längd, men högst uppgående förslagsvis till ett års avlöning.

För lärarinnor med tjänstetid av minst tio år borde understödet kunna bestämmas till ett årligt belopp, varierande efter antalet tjänstår, förslagsvis sålunda, att understödet utginge vid en tjänstetid av

|                  |                |    |                 |        |   |   |   |
|------------------|----------------|----|-----------------|--------|---|---|---|
| intill 15 år med | $\frac{5}{12}$ | av | senast åtnjuten | årslön |   |   |   |
| » 20 » »         | $\frac{6}{12}$ | »  | »               | »      | » | » | » |
| » 25 » »         | $\frac{7}{12}$ | »  | »               | »      | » | » | » |
| därefter » »     | $\frac{8}{12}$ | »  | »               | »      | » | » | » |

I intet fall borde det årliga understödet utgå med belopp överstigande 1,500 kronor och ej heller under längre tid än intill dess vederbörande uppnått 60 år, d. v. s. inträdde i pensionsåldern.

Därest emellertid, sedan årligt understöd beviljats, vederbörande erhöle mera stadigvarande anställning vid statlig eller statsunderstödd läroanstalt eller eljest finge sin ekonomiska ställning så ändrad, att förutsättningarna för understödets åtnjutande icke längre vore för handen, torde understödet böra i fortsättningen bortfalla eller i varje fall vederbörligen reduceras. Med hänsyn härtill syntes den anordningen böra träffas, att, sedan understödet för första året tillgodonjutits, en årlig prövning av understödsbehovet skulle äga rum genom skolöverstyrelsen, som, i händelse skäl därtill funnes föreligga, ägde att förklara, att understöd ej vidare skulle utgå, eller att det skulle på visst sätt nedsättas.

Självfallet vore, att de i det föregående angivna grunderna för understöds meddelande borde kunna jämkas i såväl ena som andra riktningen, i den mån särskilda omständigheter därtill föranledde.

De av statskontoret sålunda angivna riktlinjerna förordades i propositionen nr 134/1934.

Riksdagen biföll (skrivelse nr 293/1934) Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Riksdagen anförde därvid bland annat, att de av statskontoret uppdragna riktlinjerna hade syntts riksdagen lämpligt avvägda och att riksdagen alltså medgäve, att desamma lades till grund för understödsfrågornas bedömande. Givetvis skulle prövningen av understödsfrågorna ankomma på riksdagen, antingen fråga vore om engångsbelopp eller om årligt understöd.

Sedermera har riksdagen beviljat understöd åt ytterligare ett antal lärarinnor av ifrågavarande kategori. Sedan budgetåret 1935/36 utgå de sålunda beviljade understöden från ett särskilt under åttonde huvudtiteln uppfört förslagsanslag, vilket för närvarande är uppfört med 18,800 kronor.

Med skrivelse den 29 november 1938 har *skolöverstyrelsen* överlämnat anskningar från förra lärarinnan vid Mårtensboda mindre folkskola i Lövsångers skoldistrikt Edla Elisabet Andersson och förra lärarinnan vid Västra Strands mindre folkskola i Jokkmokks skoldistrikt Anna Sofia Eriksson om understöd av ifrågavarande slag. Överstyrelsen har därvid anfört följande:

Sökanden Edla Elisabet Andersson, född den 8 september 1889, hade varit anställd såsom lärarinna vid mindre folkskolan i Mårtensboda från och med den 12 september 1916 till och med den 30 juni 1928, då hon på grund av skolans förändring till egentlig folkskola entledigades från sin anställning.

Hennes sammanlagda tjänstetid med anställning tills vidare vid mindre folkskola utgjorde 12 år, varunder hon åtnjutit tjänstledighet något över en termin för enskilda angelägenheter.

Sökanden vore gift med småbrukaren Gustav Andersson, Renbergssyattnet, Burträsk, och makarna hade en dotter, född år 1929. Enligt läkarintyg vore mannens arbetsförmåga på grund av sjuklighet periodiskt starkt nedsatt. Av övriga intyg framginge, att hemmets ekonomi vore mindre god, och att mycket ömmande omständigheter, som talade för utgående av understöd till lärarinnan Andersson, föreläge. Med hänsyn härtill hade överstyrelsen funnit, att förutsättningar förefunnas för att sökanden skulle kunna av riksdagen tillerkännas understöd.

Med tillämpning av de av riksdagen godkända grunderna för utgående av dylika understöd åt entledigade lärarinnor, skulle understödet åt lärarinnan Andersson beräknas på följande sätt.

Sökandens avlöningsförmåner under sista året av hennes anställning utgjorde: grundlön 1,200 kronor, ålderstillägg 300 kronor, dyrtidstillägg 489 kronor samt värdet av naturaförmånerna bostad och bränsle 300 kronor, eller sammanlagt 2,289 kronor. Då tjänstårens antal låge mellan 10 och 15, syntes understödsbeloppet böra bestämmas till  $\frac{5}{12}$  av lönen eller i avrundat tal 950 kronor.

Sökanden Anna Sofia Eriksson, född den 19 augusti 1892, hade tjänstgjort som lärarinna vid mindre folkskolor inom Jokkmokks skoldistrikt från och med början av läsåret 1916—17 till och med utgången av läsåret 1924—25 eller nio läsår. På grund av minskat barnantal hade sådan omorganisation av distriktets folkskoleväsen genomförts, att mindre folkskolan vid Västra Strand i Porjus, där sökanden varit anställd, vid sistnämnda tidpunkt kunnat indragas. Med anledning därav hade sökanden blivit entledigad från sin tjänst. Därefter hade hon tjänstgjort som vikarierande småskollärarinna under en tid av sammanlagt något över två månader. Hennes totala tjänstgöring med anställning tills vidare vid mindre folkskola eller på viss tid vid småskola utgjorde sålunda något över nio år.

Enligt läkarintyg borde sökanden på grund av sjukdom betraktas som invalid. Hon hade därför av pensionsstyrelsen genom beslut den 31 maj 1937 tillförsäkrats pension, som utginge med ett månatligt belopp å 34 kronor 80 öre eller 417 kronor 60 öre för år räknat. Sedan juli 1928 hade hon bekommit understöd från Jokkmokks fattigvårdsstyrelse, vilket understöd för år 1937 beräknats till 540 kronor. Här anförda förhållanden rörande sökandens sjukdom och ekonomiska ställning visade, att synnerligen ömmande omständigheter föreläge och att sökanden vore i stort behov av sökt understöd.

Enligt de allmänna riktlinjer, som tidigare tillämpats vid liknande understödsfrågors avgörande, hade i sådana fall, då sökandes tjänstetid understigit tio år, understödet utgått allenast med ett engångsbelopp, varierande efter tjänstetidens längd, dock högst med ett belopp motsvarande ett års avlöning. Med hänsyn härtill syntes lärarinnan Eriksson icke kunna ifrågakomma till erhållande av ett årligt understöd utan endast ett engångsbelopp. Då hennes tjänstetid uppginge till något över nio år, syntes understödsbeloppet böra motsvara årslönen vid hennes entledigande, vilken enligt handlingarna bifogade uppgifter utgjorde 2,359 kronor, inberäknat ersättning för bostad och bränsle. Understödet till sökanden borde alltså utgå med ett engångsbelopp av i avrundat tal 2,350 kronor.

Enligt överstyrelsens beslut skulle understöd av nämnda anslag under budgetåret 1938/39 utgå med ett sammanlagt belopp av 16,290 kronor. Även med den ökning i utgiftsbehovet, som skulle uppkomma vid bifall till nu föreliggande ansökningar, syntes ifrågavarande förslagsanslag för budgetåret 1939/40 böra uppföras i riksstaten med oförändrat belopp eller 18,800 kronor.

*Statskontoret* har i utlåtande den 14 december 1938 anfört, att enligt statskontorets förmenande beträffande båda de ifrågavarande lärarinnorna föreläge sådana ömmande omständigheter, som borde vara för handen för att understöd av förevarande slag skulle utgå. Ämbetsverket hade därför icke något att erinra mot bifall till vad överstyrelsen föreslagit i fråga om understöd till dessa lärarinnor. Förslagsanslaget till understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning, torde för nästkommande budgetår böra uppföras i riksstaten med ett till 19,000 kronor avrundat belopp.

Departement-  
schefen.

I likhet med statskontoret anser jag det skäligt, att jämväl ifrågavarande två lärarinnor erhålla understöd av förevarande slag. Mot överstyrelsens beräkning av understöden och anslagsbehovet för nästa budgetår har jag ingen erinran att göra. Förevarande anslag bör alltså uppföras med oförändrat belopp, 18,800 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* medgiva, att följande understöd må under de villkor och närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan finna skäligt fastställa, utgå, nämligen

till förra lärarinnan vid Mårtensboda mindre folkskola i Lövångers skoldistrikt Edla Elisabet Andersson årligen tills vidare med 950 kronor, samt

till förra lärarinnan vid Västra Strands mindre folkskola i Jokkmokks skoldistrikt Anna Sofia Eriksson ett engångsbelopp av 2,350 kronor;

*dels ock* till *Folkskolor m. m.*: Understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning, för budgetåret 1939/40 anvisa ett förslagsanslag av . . . . . kronor 18,800.

[162.] 24. **Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem, förslagsanslag.** Detta anslag höjdes för innevarande budgetår från 880,000 kronor till 950,000 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har framlagt beräkningar av anslaget för nästa budgetår i skrivelser av den 31 augusti och den 14 oktober 1938 och i sistnämnda skrivelse för nämnda budgetår ifrågasatt ett statsanslag av 1,125,000 kronor. Överstyrelsen har meddelat, att den verkliga utgiften å anslaget för bud-

getåret 1937/38 enligt av folkskolinspektörerna lämnade uppgifter utgjort 1,125,824 kronor. Genom den utökning av läsarens längd, som redan beslutats och ytterligare vore att motse särskilt inom de norrländska skoldistrikten, där inackorderingsverksamheten vore störst, syntes en ytterligare ökning av statsutgifterna för ändamålet vara sannolik.

Enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning har nettoutgiften å anslaget utgjort för budgetåret 1936/37 omkring 924,000 kronor och för budgetåret 1937/38 omkring 957,000 kronor. Sistnämnda belopp är avsevärt mycket lägre än det belopp, vartill de verkliga utgifterna å anslaget enligt förutnämnda av folkskolinspektörerna lämnade uppgifter under sistberörda budgetår uppgått. Med hänsyn härtill torde det vara tillräckligt, om anslaget för nästa budgetår höjes med 50,000 kronor till 1,000,000 kronor. Det bör här — i anslutning till vad i motsvarande hänseende yttrades enligt punkten 155 i 1938 års åttonde huvudtitel — framhållas, att den förefintliga möjligheten till statsbidrag för anordnande av skolbarnsbespisning kan i viss utsträckning leda till en minskning av anspråken på bidrag ur inackorderingsanslaget. Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . kronor 1,000,000.

[163.] 25. **Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn, förslagsanslag.** Detta anslag höjdes för innevarande budgetår från 450,000 kronor till 600,000 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelser av den 31 augusti och den 14 oktober 1938 framlagt anslagsberäkningar för nästa budgetår, utmynnande i ett beräknat anslagsbehov av 1,000,000 kronor.

Antalet ansökningar om statsbidrag för anordnande av skolskjutsar hade under de senare åren visat stark ökning. I de alltjämt fortgående centraliserings- och rationaliseringsåtgärderna på skolväsendets område inginge ofta anordnandet av skolskjutsar såsom ett oundgängligt led. I regel uppkomme därvid besparingar i det allmännas utgifter för skolväsendet i övrigt, vilka besparingar ofta uppginge till avsevärda belopp. Men även för underlättande av barns skolgång vid lång eller besvärlig skolväg hade skolskjutsar i stor utsträckning kommit till användning.

Enligt inom överstyrelsen gjorda överslagsberäkningar torde statsbidragen till nyinrättade skolskjutsar under läsåren 1937—38 och 1938—39 röra sig omkring ett sammanlagt belopp av minst 300,000 kronor. I fråga om tidigare inrättade skolskjutsar kunde det givetvis räknas med att en del av olika anledningar numera blivit nedlagda och att vissa andra skjutsar nu

kunde anordnas till lägre kostnad än förut, men den därigenom inträdda minskningen av anslagsbehovet torde med all sannolikhet mer än uppvägas av de stegrade anspråk på anslagsmedlen, som uppkomme på grund av stegrade kostnader för ett flertal andra skjutsar. Bland annat finge det beräknas, att den på senare tid i många skoldistrikt genomförda förlängningen av läsåret från 34<sup>1</sup>/<sub>2</sub> veckor till 36<sup>1</sup>/<sub>2</sub> eller 39 veckor i regel medförde ökning av skjutskostnaderna i proportion till lästidens förlängning.

Sedermåra har överstyrelsen meddelat, att totalbeloppen av de statsbidrag, som rekvirerats för skolskjutsar, anordnade under budgetåret 1937/38, enligt av folkskolinspektörerna lämnade uppgifter utgjort 781,423 kronor. Motsvarande belopp för nästföregående budgetår hade utgjort 544,000 kronor. På grundval härav och med hänsynstagande till kostnader för nyinrättade skjutsar, har överstyrelsen beräknat anslagsbehovet för budgetåret 1939/40 till 1,000,000 kronor.

Departement-  
schefen.

Nettoutgiften å anslaget har enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisningar för budgetåren 1936/37 och 1937/38 uppgått till omkring 428,400 kronor, respektive omkring 558,800 kronor. Jag anser det med hänsyn härtill tillfyllest, om anslaget för nästa budgetår höjes med 250,000 kronor till 850,000 kronor, samt hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 850,000.

[164.] 26. **Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolbarnsbespisning, reservationsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 300,000 kronor. För budgetåret 1937/38 hade ett belopp av högst 200,000 kronor anvisats av margarinaccismedel (jfr 1938 års åttonde huvudtitel, sid. 420).

Enligt kungörelsen nr 244/1938 kan skoldistrikt på landsbygden, vilket under redovisningsåret 1938/39 anordnar skolbarnsbespisning, tillerkännas statsbidrag till bestridande av de därmed förenade kostnaderna, under förutsättning att inom distriktet behov av sådan bespisning ävensom av statsbidrag därtill föreligger med hänsyn till rådande arbetslöshet eller annan därmed jämförlig omständighet. Statsbidrag utgår med högst 50 procent av skoldistriktets utav länsstyrelsen godkända verkliga kostnader för bespisningen. Bidraget kan, då särskilda förhållanden därtill föranleda, utgå efter ett högre procenttal, dock högst med 80 procent av kostnaden. Ansökan om statsbidrag skall göras hos länsstyrelsen, vilken upprättar förslag å det belopp, som anses böra ställas till länsstyrelsens förfogande. Sedan Kungl. Maj:t fattat beslut rörande fördelningen av ovannämnda belopp å 300,000 kronor mellan de olika länen, skall länsstyrelsen meddela beslut beträffande

de särskilda ansökningarna och därvid bestämma, med vilken procent av kostnaden statsbidraget skall utgå. Skoldistrikt har enligt § 6 att tillse, att samtliga barn vid skola, där statsunderstödd skolbarnsbespisning är anordnad, bliva i tillfälle att, såvitt särskilt hinder ej möter, varje läsdag kostnadsfritt erhålla en måltid under den tid, bespisningen pågår vid skolan.

Med skrivelse den 31 januari 1938 har befolkningskommissionen avgivit betänkande i näringsfrågan (statens offentliga utredningar 1938: 6). Betänkandet innefattar bland annat förslag om anordnande av skolmåltider.

Skolmåltid skulle införas i skolor, för vilka skolplikt föreligger, d. v. s. i folk- och fortsättningsskolor. I likhet med vad nu är fallet, skulle måltiden vara avgiftsfri och tillgänglig för alla barn, oavsett föräldrarnas ekonomiska villkor. Anordnandet av skolbarnsbespisning skulle göras beroende av kommunalt initiativ. Statsanslag för ändamålet under första året skulle så begränsas, att det blott räckte till en femtedel av skolbarnen i riket. I första hand borde man härvid söka utgå från en på direkta undersökningar av barnens näringsförhållanden och hälsotillstånd grundad uppfattning om den objektiva behovsgraden. Dessutom borde hänsyn tagas till förekomsten av mera omfattande arbetslöshet, till det kommunala skattetrycket, till antalet barnrika familjer med särskilt låg inkomst och till antalet skolbarn med särskilt lång skolväg. Avseende borde vidare fästas vid kommunernas möjligheter att på ett tillfredsställande sätt anordna skolbarnsbespisning, varvid förekomsten av skolläkarvård skulle tillmätas stor betydelse. Fler-talet av de omständigheter, till vilka hänsyn sålunda skulle tagas, talade för att landskommunerna i allmänhet skulle erhålla företrädare framför städerna. I normala fall skulle skoldistrikt för att få tillgodonjuta statsanslag tillhandahålla barnen en skolmåltid varje dag, undervisning påginge. Riktlinjer angäves för verksamhetens gradvisa utbyggande.

Skoldistriktet skulle erhålla statsbidrag till lokaler, vilka helt eller delvis vore avsedda för skolbarnsbespisning, och för lokalfrågans lösande i övrigt framfördes vissa synpunkter.

Ansökan om statsbidrag skulle göras hos länsstyrelse, som hade att fatta beslut i ärendet. Därvid borde länsstyrelsen hava tillgång till skolläkarens — eller, om sådan icke funnes, tjänsteläkarens — samt folkskolinspektörens uppfattning i ärendet. Ansökan skulle i regel endast behöva göras för det första år, som skolmåltid anordnades inom ett visst skoldistrikt. När skoldistriktet en gång erhållit sådant bidrag, skulle bidrag efter rekvisition utgå i fortsättningen, såvida icke i undantagsfall statsbidrag icke vidare borde ifrågakomma.

Det lokala anordnandet av skolmåltiden skulle ankomma på skolstyrelsen. Den dagliga lokala kontrollen skulle i första hand utföras av lärarna. Den hygieniska kontrollen skulle ankomma på skolläkaren eller tjänsteläkaren och den ekonomiska kontrollen på länsstyrelserna.

Bortsett från lokalkostnaden beräknades skolbarnsbespisningen draga en kostnad under första året av drygt 35 öre per barn och dag. Med utgångspunkt från att antalet under första året deltagande skolbarn skulle utgöra 115,000 och att dessa skulle bispisas under i genomsnitt 200 läsdagar skulle den sammanlagda kostnaden (exklusive lokalkostnaden) uppgå till något över 8 miljoner kronor. Den totala årskostnaden (bortsett från lokalkost-

nader) för en efter en tioårsperiod fullt genomförd barnbespisning beräknades till omkring 34 miljoner kronor.

Beträffande fördelningen av kostnaderna mellan stat och kommun skulle gälla följande regler. Statsbidrag skulle utgå med 25 öre eller 20 öre per barn och dag, beroende på förekomsten av lagad mat vid skolmåltiderna. Detta innebure, att staten skulle betala ungefär själva matkostnaden, medan kommunen finge svara för kostnaden för arbetskraft, inventarier och övriga utgifter. I norrlandslänen och Kopparbergs län skulle statsbidragen utgå med 5 öre högre belopp per barn och dag. I kommuner, där den finansiella belastningen vore synnerligen tung och samtidigt livsmedelspriserna särskilt höga, skulle Kungl. Maj:t kunna bevilja en förhöjning av statsbidraget med ytterligare intill 5 öre.

Det statsanslag, som erfordrades för ändamålet under budgetåret 1939/40, beräknades till 6 miljoner kronor. Anslaget borde i överensstämmelse med uppdragna riktlinjer för verksamhetens fortsatta utbyggande erhålla karaktär av reservationsanslag. Statens totala bidrag till en fullt genomförd allmän skolbarnbespisning skulle uppgå till omkring 25 miljoner kronor. I detta belopp inginge dock icke något bidrag till uppförande av lokaler för skolbarnbespisningen.

I ärendet hava vederbörande myndigheter och vissa sammanslutningar avgivit yttranden, för vilka jag dock i sakens nuvarande läge icke anser mig hava anledning att här närmare redogöra.

Fördelningen av de till anordnande av skolbarnbespisning anvisade anslagsbeloppen framgår av följande tablå:

| L ä n                   | Totalkostnad<br>(kronor i runt tal) |         | Sökt statsbidrag<br>(kronor i runt tal) |         | Av länsstyrelse<br>föreslaget belopp<br>(kronor) |         | Av Kungl. Maj:t<br>beviljat belopp<br>(kronor) |         |
|-------------------------|-------------------------------------|---------|-----------------------------------------|---------|--------------------------------------------------|---------|------------------------------------------------|---------|
|                         | 1937/38                             | 1938/39 | 1937/38                                 | 1938/39 | 1937/38                                          | 1938/39 | 1937/38                                        | 1938/39 |
| Gotlands . . . . .      | 1,000                               | 1,600   | 500                                     | 800     | 500                                              | 800     | —                                              | 800     |
| Blekinge . . . . .      | —                                   | 11,000  | —                                       | 8,800   | —                                                | 8,800   | —                                              | 7,000   |
| Göteborgs och Bohus .   | 124,800                             | 109,000 | 99,700                                  | 85,000  | 80,000                                           | 72,000  | 60,000                                         | 10,000  |
| Värmlands . . . . .     | 14,900                              | 19,700  | 11,900                                  | 15,100  | 15,000                                           | 15,000  | 5,000                                          | 8,500   |
| Örebro . . . . .        | —                                   | 600     | —                                       | 500     | —                                                | 500     | —                                              | 300     |
| Gävleborgs . . . . .    | 900                                 | 2,700   | 700                                     | 2,100   | —                                                | 2,100   | —                                              | 1,300   |
| Västernorrlands . . . . | 97,900                              | 191,600 | 67,300                                  | 148,800 | 60,000                                           | 135,000 | 45,000                                         | 95,000  |
| Jämtlands . . . . .     | 1,700                               | 1,200   | 1,400                                   | 600     | 1,500                                            | 600     | 1,000                                          | 600     |
| Västerbottens . . . . . | 25,600                              | 48,000  | 17,200                                  | 31,500  | 17,200                                           | 34,300  | 19,000                                         | 26,500  |
| Norrbottens . . . . .   | 204,000                             | 346,000 | 157,500                                 | 241,500 | 75,000                                           | 100,000 | 70,000                                         | 100,000 |
| Summa                   | 470,800                             | 731,400 | 356,200                                 | 534,700 | 249,200                                          | 369,100 | 200,000                                        | 300,000 |

Departementschefen.

Till de synpunkter, som varit för befolkningskommissionen vägledande vid utformandet av det föreliggande förslaget, vill jag giva min anslutning. En konsekvent genomförd skolbarnbespisning ter sig som ett önskemål icke blott för folkskoleväsendet utan även — och framför allt — från all-

männare sociala utgångspunkter. Tiden är emellertid ännu icke inne för ett ställningstagande till de svårlösta och ekonomiskt vittsyftande spörsmål, som äro förknippade med nämnda förslag. Det synes lämpligt att inhämta ytterligare någon tids erfarenhet av den nu gällande ordningen, innan — efter den överarbetning av det föreliggande förslaget, som kan befinnas erforderlig — mera definitiva åtgärder vidtagas.

De nuvarande bidragsgrunderna synas i stort sett tjänliga för sitt ändamål. Behov av statsbidrag med hänsyn till rådande arbetslöshet eller annan därmed jämförlig omständighet utgör nu en förutsättning för statsbidrags åtnjutande. Jag utgår från att statsbidrag bör kunna utgå också i sådana fall, då antalet barnrika familjer med särskilt låg inkomst är stort, eller då skolvägarna äro långa. Kungl. Maj:t torde böra frändeles taga under övervägande, huruvida icke de nuvarande bestämmelserna böra underkastas viss omarbetning i syfte att erhålla en klarare karakteristik av de förhållanden, som enligt vad nyss anförts böra konstituera rätt till statsbidrag. För vinnande av erfarenheter i fråga om betingelserna för en skolbarnsbespisning i större omfattning torde vidare en friare behovsprövning inom ramen av tillgängliga anslagsmedel vara att förorda.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och för att bereda möjligheter till att snabbare än den nuvarande anslagsramen medger inhämta praktiska erfarenheter rörande skolbarnsbespisningen vill jag förorda, att anslaget höjes med 200,000 kronor till 500,000 kronor. Anslaget bör även för nästa budgetår betecknas såsom reservationsanslag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolbarnsbespisning* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 500,000.

[165.] 27. **Folkskolor m. m.: Bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning, reservationsanslag.** För underlättande av skolgången för avlägset från skola boende skolpliktiga barn i övre Norrland har riksdagen under åtskilliga år anvisat särskilda anslag till bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning. Statsbidrag till uppförande och inredning av skolhemsbyggnader samt till anskaffande av erforderliga inventarier för skolhem utgår med belopp, som Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestämmer. Årsanslag hava under de senare budgetåren utgått på sätt nedan anges:

|                   |                |
|-------------------|----------------|
| 1925/26 . . . . . | kronor 100,000 |
| 1926/27 . . . . . | » 150,000      |
| 1927/32 . . . . . | » 100,000      |
| 1932/36 . . . . . | » —            |
| 1936/38 . . . . . | » 100,000      |
| 1938/39 . . . . . | » 150,000.     |

Under budgetåren 1932/36, då av statsfinansiella skäl icke något särskilt anslag utgick för ifrågavarande ändamål, beviljades av de till kommunala beredskapsarbeten anvisade anslagen bidrag av statsmedel till uppförande av skolhem.

I skrivelse den 31 augusti 1938 har *skolöverstyrelsen* gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1939/40 med 350,000 kronor.

Vid en under år 1936 företagen undersökning hade, yttrar överstyrelsen, behovet av nybyggnader för skolhem kunnat beräknas sålunda:

|                                 |                    |
|---------------------------------|--------------------|
| i Västernorrlands län . . . . . | 1 skolhem          |
| » Jämtlands län . . . . .       | 2 »                |
| » Västerbottens län . . . . .   | 12 »               |
| » Norrbottens län . . . . .     | 5, alternativt 7 » |

Summa 20, alternativt 22 skolhem.

Då statsbidrag beviljats för uppförande av fyra av ifrågavarande skolhem, kunde antalet behövlige nya skolhem nu uppskattas till 16, alternativt 18.

Statsbidragen till vissa ifrågasatta arbeten i Gäddede, Gällivare kyrkby och Kåbdalis kunde beräknas uppgå till sammanlagt 80,000 à 85,000 kronor. Till nybyggnad för skolhem torde i allmänhet kunna beräknas utgå statsbidrag med cirka 85,000 kronor. För de fyra nybyggnadsföretag, som nu närmast vore att förvänta (Åsele, Junsele, Vilhelmina och Överkalix skoldistrikt), torde alltså böra räknas med statsbidrag till ett sammanlagt belopp av omkring 340,000 kronor. Tillhoppa skulle medelsbehovet således utgöra 420,000 à 425,000 kronor. Då av de hittills anvisade anslagen återstode odisponerat ett belopp av 7,465 kronor, skulle nytt anslag å omkring 415,000 kronor vara erforderligt. Överstyrelsen ville emellertid begränsa sig till att för budgetåret 1939/40 beräkna ett anslag å 350,000 kronor.

Departementschefen.

Av de av överstyrelsen lämnade sifferuppgifterna framgår, att endast en ringa del av det föreliggande stora behovet av skolhem hittills kunnat tillgodoses. En utvidgning av denna byggnadsverksamhet synes mig påkallad. Jag är dock icke i tillfälle att för nästa budgetår föreslå högre anslag än 250,000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 100,000 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 250,000.

[166.] 28. **Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningslokaler m. m., förslagsanslag.** I skrivelse nr 359/1935 anmälde riksdagen, att riksdagen godkänt vissa allmänna grunder för statsbidrag till undervisningslokaler m. m. för folkskoleväsendet. För ifrågavarande grunder har redogörelse lämnats under punkten 150 av 1936 års åttonde huvudtitel, vartill torde få hänvisas.

Genom kungörelse den 6 mars 1936 (nr 45) har Kungl. Maj:t, med anledning av riksdagens ovannämnda beslut, utfärdat bestämmelser angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet.

Statsbidrag utgår i form av

- 1) byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler,
- 2) byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler,
- 3) hyresbidrag,
- 4) underhålls- och materielbidrag, och
- 5) tjänstebostadsbidrag.

Anslag för ändamålet har anvisats och utbetalats med i följande tablå intagna belopp:

|                              | Anvisat<br>Kronor | Utanordnat i runt tal<br>Kronor |
|------------------------------|-------------------|---------------------------------|
| Budgetåret 1936/37 . . . . . | 3,800,000         | 3,727,200                       |
| » 1937/38 . . . . .          | 7,100,000         | 7,979,800                       |
| » 1938/39 . . . . .          | 7,500,000         | —                               |

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelser den 31 augusti och den 14 oktober 1938 framlagt sina beräkningar av medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1939/40 och härvid anført i kort sammandrag följande:

För innevarande budgetår hade anslagsbehovet beräknats till 500,000 kronor beträffande byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler, till 1,890,000 kronor i fråga om byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler, till 190,000 kronor för hyresbidrag, till 1,800,000 kronor för underhålls- och materielbidrag samt till 3,200,000 kronor för tjänstebostadsbidrag eller till sammanlagt 7,580,000 kronor.

Vad anginge byggnadsbidragen för *nya undervisningslokaler*, hade det visat sig, att skolbyggnadsverksamheten, sedan överstyrelsen yttrat sig angående anslagsbehovet för innevarande budgetår, fortgått i stegrad omfattning. Från mitten av september 1936 till mitten av augusti 1937 hade såsom den högsta kostnadssumma, varå statsbidrag till respektive byggnadsföretag finge beräknas, av Kungl. Maj:t fastställts belopp, sammanlagt uppgående till — i runt tal — 8,267,000 kronor. För tiden från mitten av augusti 1937 till motsvarande tidpunkt innevarande år utgjorde de fastställda högsta kostnadssummorna sammanlagt omkring 11,285,000 kronor. I betraktande av, bland annat, det avsevärda antalet ingivna, ännu ej avgjorda ansökningar om statsbidrag till nya undervisningslokaler ansåge sig överstyrelsen hava anledning antaga, att skolbyggnadsverksamheten under det följande året komme att fortgå i minst samma omfattning som under det senast förflutna. På hösten 1939 skulle i så fall de av Kungl. Maj:t fastställda högsta kostnadssummorna sammanlagt komma att uppgå till minst 30,000,000 kronor. Under förutsättning att samtliga de byggnadsföretag, som de då föreliggande besluten avsåge, hunne färdigställas till sådan tidpunkt, att årsbidrag till respektive företag bleve utbetalat under budgetåret 1939/40, skulle summan av de under nämnda budgetår utgående årsbidragen uppgå till 900,000 kronor.

I det föregående hade icke tagits hänsyn till de byggnadsföretag, be-

träffande vilka det tillkomme vederbörande länsstyrelse att fastställa den högsta kostnadssumma, varå statsbidrag finge beräknas. Överstyrelsen, som saknade närmare kännedom om i vilken utsträckning länsstyrelserna meddelat dylika fastställelsebeslut, räknade med att totalbeloppet av de bidrag, som komme att utgå under budgetåret 1939/40 på grund av de av länsstyrelserna meddelade besluten, uppginge till omkring 60,000 kronor.

Överstyrelsen finge därför föreslå, att anslagsbehovet beträffande byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler för budgetåret 1939/40 beräknades till 960,000 kronor.

I fråga om byggnadsbidrag för *redan befintliga undervisningslokaler, hyresbidrag* samt *underhålls- och materielbidrag* ansåge sig överstyrelsen för budgetåret 1939/40 icke böra räkna med ändringar i anslagsbehovet i vidare mån än att det till byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler beräknade beloppet 1,890,000 kronor syntes böra minskas med 40,000 kronor till 1,850,000 kronor, vilken minskning torde ungefärligen motsvara de nästa budgetår bortfallande byggnadsbidragen till undervisningslokaler, som tagits i bruk under redovisningsåret 1914—1915. Överstyrelsen föreslog därför, att till byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler, hyresbidrag samt underhålls- och materielbidrag beräknades för budgetåret 1939/40 respektive 1,850,000 kronor, 190,000 kronor och 1,800,000 kronor.

Av den hittills vunna erfarenheten hade framgått, att de i § 14 kungörelsen den 6 mars 1936 (nr 45) givna bestämmelserna om *tjänstebostadsbidrag* icke med tillräcklig tydlighet angävo, under vilka förhållanden dylikt bidrag borde utgå. Överstyrelsen funne därför ett förtydligande av bestämmelserna härom erforderligt.

Enligt mom. 3 av ovan nämnda § 14 skulle, då skoldistrikts skyldighet att tillhandahålla lärarbostad eller ersättning härför avsett allenast del av redovisningsår, tjänstebostadsbidraget utgå med så stor del av eljest utgående sådant bidrag, som belöpte på den tid, varunder bostad eller ersättning skolat tillhandahållas. Bidraget skulle beräknas efter samma grunder och tidsenhet som den kontanta avlöningen till vederbörande lärare. Den med år 1938 genomförda löneregleringen för lärare vid folk- och småskolor hade medfört en viss ändrad innebörd av den anförda bestämmelsen, i vad den avsåge icke-ordinarie lärare. Före löneregleringen hade hela det för sådan lärare bestämda tjänstebostadsbidraget, 80 kronor, liksom lönen utgått, då läraren tjänstgjort 34 1/2 veckor (242 dagar). I samband med löneregleringen hade emellertid bestämts, att årslönen för extra ordinarie och vikarierande lärare skulle avse 39 veckors tjänstgöring (273 dagar). Fördelades även tjänstebostadsbidraget för sagda lärare på 273 dagar, bleve följden, att skoldistrikt med endast 34 1/2 veckors årlig lästid icke kunde komma i åtnjutande av högre bidrag än omkring 71 kronor. Detta hade medfört tvekan, huru den under andra förutsättningar än de nuvarande på sin tid formulerade bestämmelsen om beräkningen av tjänstebostadsbidraget numera borde tillämpas. Veterligt hade uttalat i frågan krävdes, så att enhetlighet vid beräkningen återvunnes. Då de ekonomiska konsekvenserna av ett beslut i den ena eller den andra riktningen vore jämförelsevis obetydliga, borde saken ordnas på det sätt, som med hänsyn till handläggningen av ärendena vore fördelaktigast, d. v. s. att det för år bestämda tjänstebostadsbidraget liksom lönen utginge vid en tjänstetid om 39 veckor och för dag

med  $\frac{1}{273}$  av årsbeloppet. Stöd för detta beräkningssätt låge också däri, att skoldistriktets årsbidrag till icke-ordinarie lärares lön, vilket motsvarade det i 14 § avlöningsreglementet angivna bostadsvärdet, utginge vid 39 veckors tjänstetid och med lägre belopp vid exempelvis  $34\frac{1}{2}$  veckors tjänstetid.

Enligt § 14 kungörelsen nr 45/1936 utginge icke tjänstebostadsbidrag för bostad, som tillkommit utan kostnad för distriktet, och för tjänstebostad, till vars uppförande utgått bidrag av statsmedel, utginge statsbidrag med ett i förhållande till skoldistriktets andel i kostnaden reducerat belopp. Enligt överstyrelsens mening talade så starka sakliga och praktiska skäl mot bibehållande av denna bestämmelse, att överstyrelsen ville föreslå, att bestämmelsen upphävdes. Merutgifterna för statsverket beräknades till omkring 24,000 kronor per år.

Sedan lång tid tillbaka hade de grunder, som varit gällande beträffande avlöning åt lärare vid folk- och småskolor, i allt väsentligt tillämpats även för lärare vid sjukvårdsanstalter och barnhem samt för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor. Då emellertid tjänstebostadsbidrag enligt nu gällande bestämmelser icke torde kunna utgå för ifrågavarande föreståndarinnor och lärare, bleve deras huvudmän betungade med större bidrag till avlöningarna, än som ålåg skoldistriktet beträffande de hos dem anställda lärarna. Överstyrelsen ansåge, att statsbidraget till avlöning av lärare vid sjukvårdsanstalter och barnhem samt till föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor borde utgå med belopp, motsvarande även det för lärare vid folk- och småskolor utgående tjänstebostadsbidraget. Enligt av överstyrelsen verkställda beräkningar komme kostnaderna att beträffande sjukvårdsanstalter och barnhem uppgå till omkring 4,500 kronor och för skolhem och arbetsstugor till omkring 7,200 kronor.

Överstyrelsen hade tidigare framhållit, att det icke av nu gällande bestämmelser om tjänstebostadsbidrag med tillräcklig tydlighet framginge, för vilka lärare sådant bidrag skulle utgå och för vilka det icke borde utgå. Enligt överstyrelsens mening borde som allmän regel gälla, att skoldistrikt icke borde åtnjuta tjänstebostadsbidrag för lärare, till vars avlöning distriktet icke bidroge. Hade exempelvis en lärare erhållit ledighet för fullgörande av uppdrag att vara ledamot av riksdagen eller kyrkomötet, skulle skoldistriktet med oförändrat belopp bidraga till hans avlöning och därför även uppbära tjänstebostadsbidrag. Men bruttolönen åt vikarien, som uppehölle tjänsten, utginge helt av statsmedel, varför distriktet icke borde åtnjuta tjänstebostadsbidrag för denne. En mängd olikartade fall kunde förekomma, men om man närmare undersökte förhållandena, skulle man finna, att tjänstebostadsbidrag rätteligen borde utgå för de lärare, som avsåges i 3 § 1 mom. a), b) och c) i statsbidragskungörelsen den 10 december 1937, nr 999. Däremot borde tjänstebostadsbidrag icke utgå för lärare, för vilken distriktet icke för redovisning till statsverket påförde den bostadsersättning, som omförmäldes i 1 mom. av sagda paragraf.

Beräkningen av statsbidrag till viss lärars avlöning skedde i enklaste fall på följande sätt. Sedan lärarens bruttolön angivits, minskades denna med för läraren gällande bostadsersättning enligt 14 § avlöningsreglementet, varjänte tjänstebostadsbidraget särskilt rekvirerades. Eftersom distriktets bidrag till lärarens lön alltid motsvarade skillnaden mellan bostadsersättningen enligt 14 § avlöningsreglementet och tjänstebostadsbidraget för läraren, vore det uppenbart, att en väsentlig förenkling och även större sä-

kerhet skulle ernås vid upprättandet och granskningen av statsbidragsrekvisitionerna, om de två beloppen reducerades till ett, som angåves i en fastställd tabell, som för beräkningen av statsbidraget borde anbefallas i stället för den i 14 § avlöningsreglementet intagna.

För genomförande av den nu föreslagna förändringen måste emellertid anslaget till tjänstebostadsbidraget överflyttas från anslagstiteln Bidrag till undervisningslokaler m. m. till Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor. Tjänstebostadsbidraget utginge för lärare såväl i stad som å landsbygd och oavsett om läraren åtnjöte tjänstebostad eller uppbure bruttolön och själv anskaffade bostad. Bidraget hade intet samband med byggnadsfrågor, varken rörande lärarbostäder eller undervisningslokaler. Det vore ett bidrag till lärarnas lön, och det borde därför icke möta några principiella hinder, att medlen toges från det anslag, från vilket det övriga statsbidraget till lärarnas avlöning utginge.

Vid bifall till överstyrelsens förevarande förslag skulle anslaget till bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor höjas med  $(24,000 + 3,200,000 =)$  3,224,000 kronor. Anslaget till bidrag till avlöning av lärare åt vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern skulle höjas med 4,500 kronor och anslaget till bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor med 7,200 kronor.

På grund av det anförda finge överstyrelsen föreslå, att anslaget till bidrag till undervisningslokaler m. m. för budgetåret 1939/40 uppfördes med  $(960,000 + 1,850,000 + 190,000 + 1,800,000 =)$  4,800,000 kronor.

*Statskontoret*, som yttrat sig i ärendet den 10 november 1938, har beträffande förslaget om en överflyttning av statsverkets andel av kostnaden för tjänstebostäder från anslaget till bidrag till undervisningslokaler m. m. till avlöningsanslaget anfört följande:

De beslut, som fattades av 1936 års riksdag angående statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet i syfte att bereda kommunerna lättnad i deras utgifter, innebure bland annat, att skoldistriktet av staten skulle erhålla vissa till beloppet bestämda bidrag av statsmedel till bestridande av kostnaderna för tjänstebostäder åt lärarna. Ehuru skoldistriktens kostnader härför ställde sig betydligt olika, beroende på vederbörande Orts dyrdhet (jfr 14 § i avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor), fastställdes därvid statsbidragen till lika belopp för varje särskild kategori av lärare, oavsett stationeringsortens belägenhet.

Med hänsyn till statens under de sista åren alltmera stegrade utgifter för folkskoleväsendet kunde det med visst fog ifrågasättas, om icke skoldistriktet hädanefter själva borde bestrida hela kostnaden för bostäder åt lärarna, särskilt om efter en omreglering av kommunalbeskattningen en mera effektiv skatteutjämning komme till stånd.

Därest emellertid tjänstebostadsbidragen icke ansåges böra upphöra att utgå, talade starka praktiska skäl för att dessa statliga bidrag inarbetades i statsbidragen till lärarlönerna på sätt skolöverstyrelsen föreslagit. Det måste nämligen framstå som synnerligen önskvärt, att bestämmelserna i förevarande hänseende gjordes så klara och lättolkade som möjligt. Visserligen komme därigenom sådana skoldistrikt, beträffande vilka staten helt eller delvis bekostat uppförandet av tjänstebostäder, att erhålla oavkortat tjänste-

bostadsbidrag, men denna omständighet borde icke tillmätas avgörande betydelse, då det i dessa fall vore fråga om de mera skattetyngda kommunerna.

Mot skolöverstyrelsens beräkningar av anslaget till bidrag till undervisningslokaler hade statskontoret ingen erinran.

I likhet med statskontoret har jag intet att erinra mot skolöverstyrelsens anslagsberäkningar beträffande byggnadsbidrag, hyresbidrag samt underhålls- och materielbidrag. För ifrågavarande ändamål skulle således för nästa budgetår erfordras 4,800,000 kronor.

I propositionen nr 174/1935 (sid. 83) framhöll jag, att tjänstebostadsbidragen borde erhålla provisorisk karaktär. Denna karaktär kommer till synes bland annat däri att bidraget icke bestämts efter dyrortsgruppering. En sådan anordning ansåg jag nämligen vara ägnad att verka prejudicerande vid en blivande reglering av folkskollärarnas löner. Den sedermera av 1937 års riksdag beslutade löneregleringen för lärarpersonalen vid folk- och småskolor innebar icke någon förändring i fråga om skoldistriktens skyldighet att svara för tjänstebostad eller värdet därav enligt ortens pris. Statsbidrag till lärarlönerna utgår således, oavsett om tjänstebostad tillhandahålles eller icke, med belopp, motsvarande skillnaden mellan avlöningen och ersättning för bostadsförmånen. Sistnämnda ersättning varierar efter hyreskostnaderna å de olika orterna. Vid löneregleringen ifrågasattes ej någon ändring i fråga om tjänstebostadsbidragen.

Skolöverstyrelsen har nu framlagt förslag om att tjänstebostadsbidraget skulle inarbetas i statsbidraget till lärarlönerna. Detta skulle ske på så sätt, att statsbidrag till lärarlöner hädanefter skulle utgå med belopp, motsvarande skillnaden mellan å ena sidan lönen och å andra sidan den med nu utgående tjänstebostadsbidrag reducerade ersättningen för bostadsförmån. Vidare har överstyrelsen ifrågasatt vissa andra ändringar i gällande bestämmelser, bland annat slopande av de restriktiva föreskrifterna rörande bidrag till tjänstebostad, som tillkommit utan kostnad för distriktet eller med bidrag av statsmedel, och ökning av statsbidragen till avlöning av lärare vid sjukvårdsanstalter och barnhem samt till föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor med belopp, motsvarande tjänstebostadsbidrag.

Statskontoret, som i princip tillstyrkt överstyrelsens ifrågavarande förslag, har emellertid funnit sig böra ifrågasätta, om icke skoldistriktet hädanefter borde bestrida hela kostnaden för bostäder åt lärarna.

Jag vill icke förneka, att vissa skäl tala för statskontorets uppfattning om avskaffande av tjänstebostadsbidragen. Skoldistriktens utgifter för övertidsläsning och för kommunala lönетillägg hava genom den av 1937 års riksdag beslutade folkskollärarlöneregleringen bortfallit, och statens utgifter för folkskoleväsendet hava ökats i en omfattning, som icke torde hava varit förutsedd, då riksdagen år 1935 tog ställning till frågan om avvägningen av kostnaderna för folkskoleväsendet mellan stat och kommun. Den av

Departementschefen.

statskontoret väckta frågan synes mig därför förtjänt att närmare övervägas. Under sådana förhållanden torde för närvarande några ändringar av principiell natur icke böra vidtagas i gällande föreskrifter om tjänstebostadsbidrag. Därest dessa bestämmelser skulle befinnas böra i vissa detaljer ändras och förtydligas på grund av nyssnämnda löneruleringsbeslut, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att med utgångspunkt från överstyrelsens föreliggande förslag i sådant avseende meddela erforderliga föreskrifter.

På grund av vad jag sålunda anfört föreslår jag, att anslagsmedlen till tjänstebostadsbidrag för nästa budgetår beräknas till enahanda belopp som för innevarande budgetår eller till 3,200,000 kronor. Förevarande anslag torde med hänsyn härtill böra uppföras med  $(4,800,000 + 3,200,000 =)$  8,000,000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 500,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningslokaler*  
m. m. för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag*  
av . . . . . kronor 8,000,000.

[167.] 29. **Folkskolor m. m.: Understödjande av folkskolebarns ferie- och studieresor, förslagsanslag.** Detta anslag uppfördes av 1936 års riksdag med 50,000 kronor samt höjdes av 1937 års riksdag till det ännu utgående beloppet av 75,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1938 har *skolöverstyrelsen* med hänsyn till medelsåtgången — under budgetåret 1937/38 109,041 kronor — för nästa budgetår ifrågasatt en höjning av anslaget till 100,000 kronor.

Departement-  
schefen.

Jag biträder överstyrelsens förslag om en av belastningen betingad höjning av anslaget med 25,000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Understödjande av folkskolebarns*  
*ferie- och studieresor* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *för-*  
*slagsanslag* av . . . . . kronor 100,000.

[168.] 30. **Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna, förslagsanslag.** Detta anslag är sedan budgetåret 1937/38 uppfört med 15,000 kronor. Gällande stat för skolan med därtill hörande skolhem finnes införd å sid. 525 i statsliggaren för budgetåret 1938/39.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 — med förmälan att utgifterna från anslaget för budgetåret 1937/38 uppgått till omkring 17,500 kronor — hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 1,300 kronor. Av anslagshöjningen belöpa förslagsvis 120 kronor på läkarundersökning av skolbarn. Den av överstyrelsen för budgetåret 1939/40 före-

slagna staten för skolan skiljer sig i övrigt från den för innevarande budgetår fastställda däri, att under rubriken Skolan införts ytterligare tvenne nya poster, nämligen en å 135 kronor till förhyrande av skollokal och en å 300 kronor till städning och renhållning av skollokalerna, varjämte den beträffande avdelningen Skolhemmet under huvudposten b) Egentliga driftkostnader ingående posten 2. Uppvärmning etc. utbytts mot en ny huvudavdelning C. Egentliga driftkostnader, i samband varmed det för dessa kostnader avsedda beloppet höjts.

*Statskontoret*, som yttrat sig i ärendet den 7 december 1938, har anfört:

Med hänsyn till att ifrågavarande skola vore att anse såsom en folkskola och då — såvitt statskontoret hade sig bekant — av statsmedel hittills icke utgått bidrag till dylika skolor till bestridande av kostnader för läkarundersökning av skolbarn, kunde ämbetsverket icke förorda bifall till framställningen i denna del.

Statskontoret ville i anledning av överstyrelsens förslag i övrigt erinra, att staten för Skytteanska skolan erhållit sin nuvarande uppställning i samband med den år 1927 företagna ombildningen av läroanstalten. Av statsverkspropositionen till nämnda års riksdag (åttonde huvudtiteln, punkt 174) framginge, att den till uppvärmning, belysning, renhållning, byggnaders och inventariers underhåll m. m. beräknade posten allenast avsåge det med skolan förenade skolhemmet. Beträffande den skoldistriktet enligt tidigare given föreskrift åliggande skyldigheten att svara för kostnaderna för skolans drift gjordes icke någon ändring.

Såsom framginge av handlingarna i ärendet, hade emellertid förenämnda enbart för skolhemmet avsedda anslagspost tagits i anspråk för bestridande av motsvarande utgifter jämväl vid skolan, utan att detta blivit föremål för anmärkning. Härigenom hade folkskolestyrelsen i Tärna skoldistrikt bibragts den uppfattningen, att den år 1927 vidtagna ändringen i staten för Skytteanska skolan medfört fullkomlig befrielse för skoldistriktet från skyldigheten att bestrida skolans driftkostnader.

Enligt den nu föreliggande framställningen skulle riksdagens medgivande inhämtas därtill, att ifrågavarande driftkostnader för skolan finge utgå av statsmedel. Skolöverstyrelsen hade nämligen föreslagit, att posten till uppvärmning m. m. skulle utbrytas från avdelningen Skolhemmet och uppföras under särskild huvudrubrik, varigenom de under nämnda post anvisade medlen skulle få anlitas jämväl för bestridande av kostnaderna för skolans drift.

Såvitt statskontoret kunde finna, torde emellertid tillräckliga skäl icke föreligga för en dylik utökning av statens bidrag till Tärna skoldistrikt. Ett bifall till framställningen härutinnan skulle med säkerhet komma att framkalla liknande framställningar från andra skoldistrikt, som med samma eller i många fall större rätt skulle kunna göra anspråk på samma förmånlige ställning i statsbidragshänseende. På grund härav och då enbart den omständigheten, att distriktet under en följd av år obehörigen och utan att det uppmärksamrats av vederbörande revisionsmyndighet anlitat förenämnda anslagspost för utgifter, som rätteligen bort gäldas av skoldistriktet, i och för sig givetvis icke kunde utgöra skäl för en höjning av statsbidraget, finge statskontoret avstyrka den föreslagna utbrytningen och höjningen av posten till uppvärmning m. m.

I anslutning till vad sålunda anförts kunde statskontoret icke heller tillstyrka de av överstyrelsen i förslaget till stat för budgetåret 1939/40 under avdelningen Skolan uppförda nya anslagsposterna för förhyrande av skollokal (utöver jämlikt kungörelsen nr 45/1936 utgående bidrag) samt för städning och renhållning av skollokalerna. Även dessa utgifter vore av sådan natur, att deras bestridande måste anses åligga skoldistriktet.

*Riksräkenskapsverket* har i utlåtande den 21 december 1938 yttrat bland annat:

Riksräkenskapsverket hade ej haft någon möjlighet att med nuvarande redovisningsförfarande granska, huruvida anslagsposten till uppvärmning m. m. kommit att anlitas för bestridande av kostnader av ifrågavarande slag jämväl för skolans räkning. Någon anledning misstänka att anslagsposten tagits i anspråk för skolans räkning hade ej heller förelegat, enär de under anslagsposten bokförda utgifterna i stort sett hållit sig inom ramen för det i staten anvisade beloppet.

Riksräkenskapsverket har framlagt förslag rörande ändrat redovisningsförfarande, i vilket hänseende hänvisas till handlingarna i ärendet.

Departementschefen.

I anledning av vad av statskontoret anförts torde förevarande anslag böra för nästa budgetår bibehållas vid oförändrat belopp. Kungl. Maj:t bör framdeles meddela de särskilda bestämmelser i redovisningshänseende, som kunna befinnas erforderliga på grund av vad riksräkenskapsverket yttrat. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag*  
av ..... kronor 15,000.

[169.] 31. **Folkskolor m. m.: Bidrag till svensk undervisning för svenska barn i utlandet.** Detta anslag är nu uppfört med 19,100 kronor och fördelas mellan svenska skolorna i Berlin, London, Hamburg, Paris och Tallinn.

Genom beslut den 13 maj 1938 anbefalldes skolöverstyrelsen att verkställa utredning, huruvida och i vad mån regleringen av lärarlönerna i Sverige och levnadskostnaderna i respektive länder kunde motivera en omräkning av de till ovannämnda skolor utgående statsbidragen samt att till Kungl. Maj:t inkomma med berörda utredning och därav föranlett förslag.

Med skrivelse den 11 november 1938 har *skolöverstyrelsen* inkommit med utredning och förslag i ämnet. Vidare har överstyrelsen i skrivelse den 13 december 1938 framlagt förslag om undertöd till en svensk skola i Warszawa.

Departementschefen.

Förevarande fråga har vissa beröringspunkter med frågan om avvägning av löneförmånerna för pastorerna i de svenska församlingarna i Köpenhamn, Paris, Berlin, Helsingfors och Oslo med hänsyn till prisförhållandena i de

olika länderna. Utredningen härom är ännu ej slutförd, men förslag i ämnet torde, såsom jag tidigare under punkten 45 framhållit, kunna föreläggas 1939 års riksdag. Jag anser, att dessa två frågor böra avgöras i ett sammanhang. Förevarande anslag torde därför i riksstatsförslaget för nästa budgetår böra upptagas med beräknat belopp. Preliminärt uppskattar jag anslagsbehovet till 26,900 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, till *Folkskolor m. m.: Bidrag till svensk undervisning för svenska barn i utlandet* för budgetåret 1939/40 beräkna ett anslag av . . . . . kronor 26,900.

[170.] 32. **Folkskolor m. m.: Fortbildningskurser för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor, reservationsanslag.** Detta anslag, som nu är betecknat såsom reservationsanslag, har under de senare åren utgått med följande belopp:

|                              |                |
|------------------------------|----------------|
| år 1922 . . . . .            | kronor 140,580 |
| budgetåren 1926/32 . . . . . | » 60,000       |
| » 1932/38 . . . . .          | » —            |
| budgetåret 1938/39 . . . . . | » 20,000.      |

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt, att ett särskilt belopp av 9,000 kronor måtte — liksom tidigare varit fallet — anslås till två kurser i gymnastik med lek och idrott och att anslaget på grund härav måtte höjas till 29,000 kronor för nästa budgetår.

Hinder möter icke att taga detta anslag i anspråk jämväl för bestridande av kostnader för gymnastikkurser. För egen del finner jag det önskvärt, att sådana kurser anordnas med anlitande av förevarande anslag. Jag ser mig emellertid icke i stånd att för nästa budgetår tillstyrka någon höjning av anslaget. Anslaget, som nu såsom nämnts är betecknat såsom reservationsanslag, torde lämpligen böra framdeles anvisas såsom obetecknat anslag. Enligt vad jag från överstyrelsen under hand inhämtat möter det emellertid vissa svårigheter att redan från och med nästa budgetår genomföra denna anordning. Jag förutsätter emellertid, att överstyrelsen i sina anslagsäskanden för budgetåret 1940/41 tager under övervägande, huruvida icke anslagsbeteckningen bör på angivet sätt ändras från och med sistnämnda budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Fortbildningskurser för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 20,000.

Departement-  
schefen.

[171.] 33. **Nomadskolor: Avlöningar, förslagsanslag.** Förevarande anslag är nu uppfört med 99,600 kronor.

Departement-  
schefen.

I avbidan på förslag angående jämkningar i de för nomadlärarna gällande lönebestämmelserna med hänsyn till den av 1938 års riksdag beslutade löne-regleringen för civilförvaltningen bör detta anslag i riksstatsförslaget upptagas med beräknat belopp, varför jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, för budgetåret 1939/40 till *Nomadskolor: Avlöningar* beräkna ett *förslagsanslag* av . . . kronor 122,000.

[172.] 34. **Nomadskolor: Omkostnader, förslagsanslag.** Förevarande anslag är nu uppfört med 95,000 kronor och disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 528 f.

I skrivelse den 31 augusti 1938 har *skolöverstyrelsen* anfört bland annat följande:

Enligt vad nomadskolinspektören upplyst, hade kostnaderna för nomadskolornas expenser samt för lärjungarnas inackordering vid skola under de två senaste åren stigit avsevärt, varför för budgetåret 1939/40 borde begäras en anslagsökning med cirka 15 procent. Då för ifrågavarande två ändamål nu vore upptagna poster å respektive 23,500 kronor och 52,045 kronor, skulle en ökning med 15 procent utgöra 3,525 kronor och 7,806 kronor 75 öre. Överstyrelsen föresloge, att ökningen begränsades till respektive 2,625 kronor och 6,955 kronor.

Posten bidrag till lärjungarnas resekostnad för inställelse i nomadskola begärdes av nomadskolinspektören höjd från nuvarande belopp 700 kronor till 2,000 kronor. Såsom skäl härför anfördes de ekonomiska svårigheter, som uppstått för lapparna på grund av flera dåliga renbetesår. Även tidigare hade inspektören framhållit behovet av en höjning av denna anslagspost, varför överstyrelsen funne sig böra föreslå en höjning av denna post med 1,250 kronor till 1,950 kronor.

I fråga om delposten hushållerskor vid skolhushåll å förslagsvis 9,610 kronor hade det enligt nomadskolinspektörens framställning visat sig omöjligt att få kompetenta hushållerskor i Arjeplogs, Västerbottens och Jämtlands nomadskoldistrikt för den låga avlöningen av 50—60 kronor i månaden. För en dugande föreståndarinna måste lönen beräknas till åtminstone 100 kronor för månad. Inspektören föresloge, att förevarande post höjdes till 12,400 kronor. Emot den av inspektören begärda anslagshöjningen, 2,790 kronor, hade överstyrelsen ej funnit anledning till erinran.

För budgetåret 1939/40 borde alltså enligt överstyrelsens förslag ifrågavarande omkostnadsstat ökas från nuvarande 95,380 kronor med (2,625 + + 6,955 + 1,250 + 2,790 =) 13,620 kronor till 109,000 kronor.

Departement-  
schefen.

Under erinran, att enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning för budgetåret 1937/38 nettoutgifterna å anslaget vid utgången av nämnda budgetår uppgingo till 109,943 kronor 85 öre, biträder jag överstyrelsens föreliggande anslagskalkyler med den ändringen, att de å gällande omkostnadsstat såsom särskilda uppbördsmedel uppförda inkomsterna av arrende-

medel m. m. enligt vad jag inhämtat böra sänkas från 380 kronor till 150 kronor. Någon ändring i fråga om det av överstyrelsen äskade anslaget torde denna jämkning icke behöva föranleda, och jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nomadskolor: Omkostnader* för budgetåret 1939/40  
anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 109,000.

[173.] 35. **Nomadskolor: Stipendier åt lapsktalande elever vid folkskoleseminarierna i Luleå och Umeå, förslagsanslag.** 36. **Nomadskolor: Gratialer.** Vartdera av dessa båda anslag är nu uppfört med 800 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt om anvisande av samma belopp för budgetåret 1939/40.

I enlighet med skolöverstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att för budgetåret 1939/40 anvisa  
dels till *Nomadskolor: Stipendier åt lapsktalande elever vid folkskoleseminarierna i Luleå och Umeå* ett *förslagsanslag*  
av . . . . . kronor 800;  
dels ock till *Nomadskolor: Gratialer* ett anslag  
av . . . . . kronor 800.

[174.] 37. **Nomadskolor: Om- och nybyggnadsarbeten, reservationsanslag.** *Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 11 oktober 1938 gjort framställning om anslag till förevarande ändamål.

Remissbehandlingen av ärendet är ännu icke avslutad. Anslag för ändamålet torde böra i riksstatsförslaget för budgetåret 1939/40 uppföras med beräknat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1939/40 till *Nomadskolor: Om- och nybyggnadsarbeten* ett *reservationsanslag*  
av . . . . . kronor 400,000.

[175.] 38. **Fortsättningsskolor: Bidrag till avlöning åt lärare, förslagsanslag.** Detta anslag var för budgetåret 1937/38 uppfört med 5,250,000 kronor. I sina anslagsäskanden för budgetåret 1938/39 anförde skolöverstyrelsen, att medelsåtgången under budgetåret 1936/37 enligt av folkskoleinspektörerna lämnade uppgifter utgjort 5,191,000 kronor, samt hemställde, att anslaget måtte för budgetåret 1938/39 bestämmas till 5,200,000 kronor.

Då på grund av ett ökat införande av sjunde läsår och övergång i samband härmed från tvåårig till ettårig fortsättningsskola anledning vore att antaga, att belastningen å anslaget skulle bli lägre än den av översty-

relsen beräknade, föreslog jag enligt punkten 167 i 1938 års åttonde huvudtitel, att anslaget för budgetåret 1938/39 måtte bestämmas till 5,000,000 kronor. Riksdagen beslutade i överensstämmelse härmed.

I skrivelse den 14 oktober 1938 har *skolöverstyrelsen* anmält, att medelsåtgången under budgetåret 1937/38 enligt av folkskolinspektörerna lämnade uppgifter utgjort 4,862,283 kronor. Anledningen till den minskade medelsförbrukningen vore uppenbarligen den inom skoldistriktet alltjämt fortgående centraliseringen av fortsättningsskolväsendet. På grund härav har överstyrelsen hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår bestämmas till 4,900,000 kronor.

Departement-  
schefen.

Enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning utgjorde medelsåtgången under budgetåret 1937/38 icke mindre än omkring 5,500,000 kronor, enligt de av skolöverstyrelsen återopade uppgifterna däremot omkring 4,862,000 kronor. Differensen mellan de båda summorna, 638,000 kronor, torde hava föränletts av gällande bestämmelser om rekvisition av statsbidrag. Den av riksräkenskapsverket angivna belastningssiffran avser sålunda de under budgetåret 1937/38 *utbetalta* medlen, d. v. s. dels slutligt utanordnade statsbidrag för budgetåret 1936/37, dels ock eventuellt utbetalade förskott å dylika statsbidrag för budgetåret 1937/38, vilka förskott beräknas på grundval av förhållandena under budgetåret 1936/37. Skolöverstyrelsens uppgift åter torde avse de av folkskolinspektörerna för budgetåret 1937/38 *tillstyrkta* bidragsbeloppen, vilka slutligt utanordnas under budgetåret 1938/39. Riksräkenskapsverkets belastningssiffra hänför sig med andra ord till de under ett tidigare budgetår inom fortsättningsskolväsendet rådande förhållandena, medan överstyrelsens uppgift återspeglar förhållandena vid en senare tidpunkt.

Då situationen blir densamma under budgetåret 1939/40, kan en viss tvekan råda, huruvida en sänkning av anslaget nu budgetmässigt sett är tillräddig. Det av mig enligt det föregående i 1938 års åttonde huvudtitel påpekade förhållandet torde, liksom den fortgående centraliseringen av fortsättningsskolväsendet, emellertid tala för överstyrelsens förslag, att anslaget för nästa budgetår bestämmas till 4,900,000 kronor, innebärande en anslagsminskning med 100,000 kronor.

I detta sammanhang må erinras, att skolöverstyrelsen i skrivelse den 26 juli 1938 framlagt förslag om införande av obligatorisk undervisning i hushållsgöromål för flickor i fortsättningsskolan. Beredningen av detta ärende är icke slutförd, och det kan icke nu bedömas, om förslaget bör föranleda framställning till årets riksdag. En sådan framställning torde emellertid icke komma att påverka beräkningarna av förevarande anslag för nästa budgetår. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortsättningsskolor: Bidrag till avlöning åt lärare*  
för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag*

av . . . . . kronor 4,900,000

[176.] 39. **Fortsättningsskolor: Bidrag till centralisering av fortsättningsskolväsendet, förslagsanslag.** Detta anslag har utgått med följande belopp:

|                   |                |
|-------------------|----------------|
| 1932/36 . . . . . | kronor 100,000 |
| 1936/37 . . . . . | » 200,000      |
| 1937/38 . . . . . | » 240,000      |
| 1938/39 . . . . . | » 300,000.     |

Enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning utgjorde nettoutgiften å anslaget i runt tal 285,000 kronor under budgetåret 1936/37 och omkring 311,000 kronor under budgetåret 1937/38.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelser den 31 augusti och den 14 oktober 1938 framlagt anslagsberäkningar för nästa budgetår. I den sistnämnda skrivelsen har meddelats, att de verkliga kostnaderna för centralisering av fortsättningsskolväsendet under budgetåret 1937/38 enligt av folkskolinspektörerna lämnade uppgifter stigit till 336,216 kronor. Överstyrelsen har föreslagit, att anslaget skulle för budgetåret 1939/40 bestämmas till 325,000 kronor.

Jag vill erinra, att 1938 års riksdag under punkten 162:o) i sin skrivelse nr 8 uttalade sig för en ökad centralisering av fortsättningsskolväsendet. 1937 års folkskolutredning har i sitt förutberörda betänkande uppmärksammat denna fråga. Betänkandet är för närvarande utremitterat till vederbörande myndigheter. De åtgärder, som i anledning av de sakkunnigas förslag kunna komma att vidtagas, påverka icke beräkningarna av förevarande anslag för nästa budgetår. I enlighet med överstyrelsens förslag torde anslaget böra höjas med 25,000 kronor till 325,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Fortsättningsskolor: Bidrag till centralisering av fortsättningsskolväsendet* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag av* . . . . . kronor 325,000.

[177.] 40. **Fortsättningsskolor: Utbildningskurser för lärare, reservationsanslag.** Anslag till utbildningskurser för lärare vid fortsättningsskolor hava utgått alltsedan år 1919, då obligatoriska fortsättningsskolor började inrättas. Årsanslag hava under de senare budgetåren anvisats för ifrågasvarande ändamål med nedan angivna belopp:

|                   |                |
|-------------------|----------------|
| 1928/32 . . . . . | kronor 138,000 |
| 1932/33 . . . . . | » 88,000       |
| 1933/34 . . . . . | » 28,300       |
| 1934/36 . . . . . | » 3,500        |
| 1936/38 . . . . . | » 12,000       |
| 1938/39 . . . . . | » 20,000.      |

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt, att anslaget måtte höjas till 27,800 kronor.

Beträffande *budgetåret 1939/40* föreläge närmast behov av anslag till tre fortsättningskurser, nämligen två i jordbruk och en i handel, utgörande komplettering till förut hållna begynnelsekurser. Kostnaderna härför beräknade överstyrelsen enligt angivna grunder till sammanlagt 11,600 kronor. Därutöver erfordrades emellertid anslag jämväl till vissa begynnelsekurser, i främsta rummet två i jordbruk och en i handel. Överstyrelsen kunde icke underlåta att därtill även framhålla behovet av en kurs i kvinnlig slöjd. En dylik kurs borde pågå sex veckor, och kostnaden kunde beräknas till 3,600 kronor för 24 deltagare. Sammanräknades kostnaderna för ovannämnda tre fortsättningskurser, 11,600 kronor, med kostnaderna för två begynnelsekurser i jordbruk och en i handel samt kursen i kvinnlig slöjd ( $11,600 + 3,600 =$ ) 15,200 kronor, uppginge anslagsbehovet för dessa kurser till 26,800 kronor.

Styrelsen för svenska skolkökslärarinnornas förening hade anhållit om anslag för anordnande av en kurs i näringslära för lärarinnor i hushållsgöromål under en veckas tid sommaren eller hösten 1939 å lämplig ort i övre Norrland. Då överstyrelsen delade styrelsens åsikt, att kurser av ifrågavarande slag borde vara av stort värde för undervisningen i hushållsgöromål, speciellt i landsbygdens fortsättningsskolor, finge överstyrelsen för sin del tillstyrka den föreliggande framställningen. Kostnaden hade beräknats till i runt tal 1,000 kronor, i vilket belopp — tydligen med hänsyn till den relativt korta tid, kursen skulle pågå — ej inginge några stipendier till deltagare. Med tillägg av detta belopp skulle den av överstyrelsen äskade anslagssumman sålunda utgöra 27,800 kronor.

Departementschefen.

Någon höjning av detta anslag, som för innevarande budgetår höjdes med 8,000 kronor, finner jag mig icke kunna under nuvarande förhållanden tillstyrka. Jag föreslår, att anslaget uppföres med oförändrat belopp, 20,000 kronor. Vad jag i det föregående yttrat rörande ändrad beteckning av motsvarande under rubriken *Folkskolor m. m.* anvisade anslag äger tillämpning jämväl på förevarande anslag, å vilket reservationen utgjorde omkring 600 kronor vid utgången av budgetåret 1936/37 och omkring 12,600 kronor vid utgången av budgetåret 1937/38. Jag förutsätter alltså, att överstyrelsen i sina anslagsäskanden för budgetåret 1940/41 överväger, huruvida icke sistnämnda anslag bör kunna anvisas såsom obetecknat anslag. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortsättningsskolor: Utbildningskurser för lärare*  
för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag*  
av ..... kronor 20,000.

### Högre folkskolor och folkhögskolor.

[178.] 41. **Högre folkskolor: Understöd, förslagsanslag.** För innevarande budgetår är förevarande anslag uppfört med 1,850,000 kronor.

Anslaget bör i likhet med motsvarande anslag till kommunala flickskolor och kommunala mellanskolor och av samma orsak i riksstatsförslaget uppföras med beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, till *Högre folkskolor: Understöd* för budgetåret 1939/40 beräkna ett *förslagsanslag*

av . . . . . kronor 1,900,000.

[179.] 42. **Högre folkskolor: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk.** Under budgetåren 1929/32 utgick från riksstaten ett reservationsanslag å 25,000 kronor till resestipendier åt lärare vid vissa till folkundervisningen hörande läroanstalter. Under budgetåret 1931/32 avfördes å anslaget resestipendier åt lärare vid folk- och småskoleseminarier, folk- och småskolor, fortsättningsskolor samt högre folkskolor ävensom åt föreståndare och lärare vid rikets abnormskolor samt vid skyddshem. För högre folkskolor avsågs nämnda budgetår ett belopp av 1,500 kronor. Under budgetåren 1932/36 utgick icke något anslag för ifrågavarande ändamål. För vart och ett av budgetåren 1936/39 hava åter anvisats reservationsanslag av 1,500 kronor till resestipendier åt lärare vid högre folkskolor, vilka utgå enligt i kungörelsen nr 206/1936 angivna grunder.

Under punkten 171 i 1938 års åttonde huvudtitel redogjorde jag för en av skolöverstyrelsen i skrivelse den 30 augusti 1937 gjord framställning om beviljande för innevarande budgetår av ett anslag av 28,000 kronor till resestipendier åt de olika grupper av lärare, som genom det för budgetåret 1931/32 anvisade anslaget kommit i åtnjutande därav, samt för beredande av resestipendier även åt statens folkskolinspektörer. Jag fann mig emellertid icke kunna biträda denna framställning i vidare mån, än att jag tillstyrkte, att nu förevarande anslag å 1,500 kronor måtte få utgå jämväl för innevarande budgetår. Riksdagen, som anslöt sig till den av mig intagna ståndpunkten, förutsatte, att Kungl. Maj:t ägnade denna fråga uppmärksamhet och för 1939 års riksdag framlade förslag i ämnet (jfr riksdagens skrivelse nr 8, sid 53).

I skrivelse den 31 augusti 1938 har *skolöverstyrelsen* återupprepat sin föregående år gjorda framställning och därutöver hemställt, att anslaget måtte ökas med ytterligare 2,000 kronor till 30,000 kronor.

Jag kan icke heller i år förorda bifall till skolöverstyrelsens förslag. Anslaget torde böra för nästa budgetår utgå med oförändrat belopp. Emellertid föreslår jag den förändringen, att anslaget, som nu är betecknat såsom reservationsanslag och å vilket under budgetåren 1936/38 icke upp-

stätt någon reservation, framdeles anvisas såsom obetecknat anslag. Härvid förutsätter jag, att under budgetåret 1939/40 må disponeras vid utgången av nu löpande budgetår eventuellt föreliggande reservation å anslaget. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Högre folkskolor: Resestipendier åt lärare i främmande levande språk* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 1,500.

[180.] 43. **Folkhögskolor: Understöd, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 1,340,000 kronor och disponeras på följande sätt:

|                                                                                               |                  |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|
| 1. Understöd åt folkhögskolor, <i>förslagsvis</i> . . . . .                                   | kronor 1,188,500 |
| 2. Ökat understöd åt folkhögskolor, <i>förslagsvis</i> . . . . .                              | » 51,500         |
| 3. Provisorisk avlöningsförbättring åt lärare vid folkhögskolor, <i>förslagsvis</i> . . . . . | » 100,000        |
| <hr/>                                                                                         |                  |
| Summa kronor 1,340,000.                                                                       |                  |

Beträffande gällande bestämmelser i fråga om *understöd åt folkhögskolor* och tillkomsten av dessa bestämmelser hänvisas till propositionen nr 270/1937, sid. 136 f. Antalet statsunderstödda folkhögskolor utgör nu 57 (jfr statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 532 f.).

I fråga om anslagsposten till *ökat understöd åt folkhögskolor* må anföras, att utöver de ordinarie understöden till folkhögskolorna från och med år 1919 till dem utgått extra understöd. Dessa understöd, som av 1923 års riksdag förutsattes skola utgå med 10 procent av de ordinarie anslagen, sänktes av 1933 års riksdag till 5 procent av de ordinarie anslagen.

*Provisorisk avlöningsförbättring åt lärare vid folkhögskolor* har utgått från och med budgetåret 1929/30.

Sedan 1936 års lärarlönesakkunniga avslutat sitt arbete med framläggande av betänkande angående lönereglering för de högre kommunala skolornas lärare, har genom Kungl. Maj:ts beslut den 17 december 1937 uppdrag lämnats skolöverstyrelsen att verkställa utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med på utredningen grundat förslag till de ändringar med avseende å folkhögskollärarnas löneförhållanden, som må anses påkallade i anledning av 1937 års beslut om lönereglering för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.

Med skrivelse den 21 september 1938 har *skolöverstyrelsen* överlämnat utredning och förslag till lönereglering för lärare vid folkhögskolor. Överstyrelsen har därvid med utgångspunkt från nu gällande bestämmelser beräknat statens kostnader för folkhögskolorna (utom stipendier) för budgetåret 1938/39 till 1,575,000 kronor, inberäknat provisorisk avlöningsför-

bättring och dyrtidstillägg. Den föreslagna löneregleringen skulle medföra en kostnadsökning av omkring 500,000 kronor. De nya lönebestämmelserna hava utformats i anslutning till motsvarande bestämmelser för lärare vid de högre kommunala skolformerna.

Det nu föreliggande löneregleringsförslaget tarvar ytterligare beredning, vilken icke torde kunna slutföras i så god tid, att ärendet kan hänskjutas till 1939 års riksdag. Jag förordar därför, att förevarande anslag för nästa budgetår beräknas med hänsyn till nu rådande förhållanden. Belastningen å anslaget under budgetåret 1937/38 utgjorde omkring 1,340,000 kronor, motsvarande ungefärligen det belopp, varmed anslaget för närvarande är uppfört. Med hänsyn härtill och då någon väsentligare utökning av folkhögskoleorganisationen eller förändring i grunderna för statsbidrags utgående därefter icke skett, synes anslaget för nästa budgetår kunna uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att till *Folkhögskolor: Understöd* för budgetåret 1939/40  
anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 1,340,000.

[181.] 44. **Folkhögskolor: Stipendier åt elever, förslagsanslag.** Detta anslag, som för budgetåret 1938/39 är uppfört med 650,000 kronor, har under nedannämnda budgetår utgått med följande belopp (belastningen enligt budgetredovisningen angives jämväl, i avrundade tal):

|                   | Anslag: | Belastning: |
|-------------------|---------|-------------|
| 1929/30 . . . . . | 290,000 | 380,950     |
| 1930/31 . . . . . | 290,000 | 470,000     |
| 1931/32 . . . . . | 410,000 | 592,270     |
| 1932/33 . . . . . | 410,000 | 521,345     |
| 1933/34 . . . . . | 410,000 | 559,725     |
| 1934/35 . . . . . | 550,000 | 563,175     |
| 1935/36 . . . . . | 600,000 | 596,740     |
| 1936/37 . . . . . | 600,000 | 565,850     |
| 1937/38 . . . . . | 600,000 | 552,350.    |

Anslagshöjningen för budgetåret 1938/39 föranleddes av en återgång beträffande stipendiebeloppens storlek till de grunder, som gällt före budgetåret 1932/33. För elev av tredje behovsgraden utgår nu stipendium med högst 45 kronor, för elev av andra behovsgraden med högst 25 kronor och för elev av första behovsgraden med högst 15 kronor för varje läsmånad, eleven uppgivits skola bevista vederbörande kurs.

I skrivelse den 31 augusti 1938 har *skolöverstyrelsen* framlagt förslag om sådan ändring i gällande bestämmelser, att stipendierna skulle utgå efter

visst belopp per vecka i stället för per läsmånad. För elev av tredje behovsgraden skulle beräknas högst 11 kronor per läsvecka, för elev av andra behovsgraden högst 6 kronor per läsvecka och för elev av första behovsgraden högst 3 kronor per läsvecka. Förslaget har motiverats med att kurserna vore fixerade i veckor och att läsmånad vore ett begrepp, som vid återleverans av medel, vilka icke utbetalats, vållade mycken oreda. Vidare har överstyrelsen hemställt, att förevarande anslag måtte för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp.

Under erinran, att ur anslaget finge enligt beslut av 1938 års riksdag för budgetåret 1938/39 utgå stipendier åt sammanlagt högst 15 svenska elever vid folkhögskolor i Danmark, Finland och Norge, har överstyrelsen hemställt, att samma bestämmelser måtte meddelas för budgetåret 1939/40.

*Statskontoret* har i utlåtande den 16 november 1938 anfört:

Med hänsyn till den likställighet och det samband, som sedan gammalt rådde mellan folkhögskolor och lantmannaskolor, ville statskontoret — för den händelse Kungl. Maj:t skulle finna skäl tillmötesgå skolöverstyrelsens framställning om ändrade grunder för beräkning av stipendier åt folkhögskolelever — förorda, att stipendierna för vecka bestämdes så, att de sammanlagda för hel läsmånad komme att uppgå till samma belopp som för närvarande.

I övrigt hade statskontoret icke funnit anledning till erinran mot vad skolöverstyrelsen hemställt.

Departementschefen.

Lämpligen hade det av skolöverstyrelsen nu framställda förslaget om övergång till veckostipendier bort prövas i samband med den ändring av stipendiegrunderna, som beslutades av 1938 års riksdag. De skäl, som av överstyrelsen anförts, synas mig icke så bärande, att de böra föranleda en ändring på nytt av ifrågavarande bestämmelser. Jag avstyrker därför de förordade ändringarna i anslagsgrunderna men biträder överstyrelsens förslag i övrigt. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkhögskolor: Stipendier åt elever* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 650,000.

[182.] 45. **Folkhögskolor: Understöd för utbildning av lärare.** Ur anslaget till understödjande av folkhögskolor har tidigare jämlikt kungörelsen den 26 september 1921 (nr 627) utgått 4,500 kronor för utbildning av lärare och lärarinnor vid folkhögskolor. Från och med budgetåret 1932/33 indrogs sistnämnda anslag. I anledning av inom riksdagen väckta motioner anvisade riksdagen för budgetåret 1938/39 ett särskilt reservationsanslag av 4,500 kronor till förevarande ändamål.

I skrivelse den 31 augusti 1938 har *skolöverstyrelsen* — med förmälan att överstyrelsen med anlitande av sistnämnda anslag anordnat en utbildningskurs för folkhögskollärare, vilken för det dåvarande påginge — hemställt

om anvisande av oförändrat anslag för budgetåret 1939/40. Då annan praktisk lärarutbildning för folkhögskolans lärare icke vore anordnad eller understödd av staten, funne överstyrelsen det vara av vikt, att medel utginge för dylik utbildning.

Överstyrelsens förslag biträder jag med den ändringen, att jag i analogi med vad i andra sammanhang föreslagits beträffande vissa motsvarande anslag förordar, att anslaget i fortsättningen anvisas såsom obetecknat anslag. Härvid förutsättes, att vid utgången av löpande budgetår eventuellt förefintlig reservation å anslaget får tagas i anspråk för ändamålet under budgetåret 1939/40. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att till *Folkhögskolor: Understöd för utbildning av lärare* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . kronor 4,500.

### Abnormundervisningen.

[183.] 46. **Läroanstalter för blinda: Avlöningar, förslagsanslag.** 47. **Läroanstalter för blinda: Omkostnader, förslagsanslag.** 48. **Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Avlöningar, förslagsanslag.** 49. **Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Omkostnader, förslagsanslag.** Dessa anslag äro nu uppförda med respektive 205,100 kronor, 198,200 kronor, 69,900 kronor och 133,000 kronor.

I anslutning till vad som föreslagits beträffande motsvarande anslag till folk- och småskoleseminarierna föreslår jag, att förevarande avlöningsanslag och omkostnadsanslag i riksstatsförslaget uppföras med beräknade belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1939/40

dels till *Läroanstalter för blinda: Avlöningar* ett förslagsanslag av . . . . . kronor 280,000;

dels till *Läroanstalter för blinda: Omkostnader* ett förslagsanslag av . . . . . kronor 217,000;

dels till *Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Avlöningar* ett förslagsanslag av . . . . . kronor 96,000;

dels ock till *Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Omkostnader* ett förslagsanslag av . . . . . kronor 153,000.

[184.] 50. **Skrivmaskiner åt avgående blindskolelever, reservationsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 7,800 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1938 har *skolöverstyrelsen* hemställt, att anslaget måtte med hänsyn till förefintlig reservation för nästa budgetår minskas med 2,000 kronor till 5,800 kronor.

Departement-  
schefen.

I likhet med skolöverstyrelsen föreslår jag, att detta anslag, å vilket vid utgången av budgetåret 1937/38 förelåg en reservation å 2,450 kronor, för nästa budgetår minskas med 2,000 kronor till 5,800 kronor. Skolöverstyrelsen synes böra till ett kommande budgetår taga under övervägande, huruvida icke anslaget lämpligen skulle kunna anvisas såsom obetecknat anslag. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skrivmaskiner åt avgående blindskolelever* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag*  
av . . . . . kronor 5,800.

[185.] 51. **Järnvägsresor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare, förslagsanslag.** Förevarande anslag är uppfört med 6,000 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt om oförändrat anslag under nästkommande budgetår.

Departement-  
schefen.

Jag biträder överstyrelsens förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Järnvägsresor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag*  
av . . . . . kronor 6,000.

[186.] 52. **Fria frakter för arbetsmaterialier till blinda hantverkare.** Sedan åtskilliga år tillbaka hava anslag anvisats till beredande av fria frakter för arbetsmaterialier, som från hantverksskolans i Kristinehamn för blinda män materialdepå sändas blinda hantverkare. För vart och ett av budgetåren 1934/37 har för ifrågavarande ändamål varit uppfört ett reservationsanslag av 4,000 kronor. Med hänsyn till en vid slutet av budgetåret 1936/37 kvarstående reservation å anslaget nedsattes detsamma år 1937 till 3,000 kronor men höjdes åter för innevarande budgetår till 4,000 kronor.

Hos Kungl. Maj:t har *styrelsen för nämnda hantverksskola* anhållit om oförändrat anslag för nästa budgetår. Framställningen har tillstyrkts av *inspektören för blindundervisningen* och i skrivelse den 31 augusti 1938 av *skolöverstyrelsen*.

Departement-  
schefen.

Vid utgången av vart och ett av budgetåren 1936/37 och 1937/38 förefanns å ifrågavarande anslag en reservation av 1,970 kronor 25 öre. Med hänsyn härtill torde anslaget kunna för nästa budgetår tillfälligtvis sänkas med åtminstone 1,000 kronor till 3,000 kronor. Anslaget torde lämpligen böra anvisas såsom obetecknat anslag. Härvid förutsätter jag, att vid utgången av löpande budgetår eventuellt föreliggande reservation å anslaget får disponeras för ändamålet under budgetåret 1939/40. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fria frakter för arbetsmaterialier till blinda hantverkare* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag  
av . . . . . kronor 3,000.

[187.] 53. **Understöd åt blivande blindlärare.** Till detta ändamål är för innevarande budgetår uppfört ett reservationsanslag av 1,000 kronor.

Hos Kungl. Maj:t har *direktionen över institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas* — under åberopande av innehållet i en av rektorn vid institutet Gustaf Ek, tillika inspektör för blindundervisningen, till direktionen i ärendet ingiven skrivelse — hemställt om anvisande av ett anslag å 500 kronor till ifrågavarande ändamål för nästkommande budgetår.

*Skolöverstyrelsen* har i utlåtande den 31 augusti 1938 tillstyrkt framställningen.

Mot förslaget har jag intet att erinra. Emellertid föreslår jag, att anslaget från och med nästa budgetår anvisas såsom obetecknat anslag, dock med rätt för direktionen att under budgetåret 1939/40 disponera vid utgången av löpande budgetår eventuellt föreliggande reservation å anslaget. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att till *Understöd åt blivande blindlärare* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 500.

[188.] 54. **Tryckning av blindskrifter.** Förevarande anslag, som nu är betecknat såsom reservationsanslag, är uppfört med 7,000 kronor.

Hos Kungl. Maj:t har *direktionen över institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas* hemställt, att anslaget för nästa budgetår måtte tillfälligtvis ökas med 7,000 kronor till 14,000 kronor. Till stöd för sin anhållan åberopar direktionen innehållet i en av rektor vid nämnda institut, tillika inspektör för blindundervisningen, till direktionen i ärendet avlåten skrivelse.

I denna skrivelse anföres, att utöver det nuvarande anslaget å 7,000 kronor erfordrades ett belopp av 7,000 kronor för inköp av en tryckerimaskin för blindskrift. Den nuvarande maskinen, som använts under omkring tio år, vore nästan fullständigt utsliten. En ny maskin skulle betinga ett pris av omkring 5,500 kronor, vartill komme kostnader för tull, frakt och uppmontering till omkring 1,500 kronor, varför det erforderliga beloppet uppginge till 7,000 kronor. Att för inköpet av ifrågavarande maskin taga något av det årliga anslaget för framställning av blindskrifter låte sig ej göra. Genom detta anslag hade ett väl behöfligt bokbestånd något så när kunnat uppehållas, vilket vore av största betydelse för såväl blindskolorna som landets vuxna blinda. Användning av någon del av detta ganska blygsamma anslag till inköp av tryckerimaskin skulle inskränka bokproduktionen till stort förfång för de blinda.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 tillstyrkt framställningen.

Departement-  
schefen.

För inköp av nämnda tryckerimaskin torde detta anslag böra för nästa budgetår tillfälligtvis höjas med 7,000 kronor till 14,000 kronor. Anslaget, som för närvarande är betecknat såsom reservationsanslag, synes från och med nästa budgetår böra uppföras såsom obetecknat anslag. Anmärkas må, att å anslaget förelegat en reservation av omkring 526 kronor vid utgången av budgetåret 1935/36, omkring 650 kronor vid utgången av budgetåret 1936/37 och omkring 400 kronor vid utgången av budgetåret 1937/38. Jag förutsätter, att vid utgången av budgetåret 1938/39 eventuellt förefintlig reservation får för ändamålet tagas i anspråk under budgetåret 1939/40.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tryckning av blindskrifter* för budgetåret 1939/40  
anvisa ett anslag av . . . . . kronor 14,000.

[189.] 55. **Läroanstalter för dövstumma: Avlöningar, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 829,100 kronor.

Departement-  
schefen.

Av skäl, som framgår av punkten 119 i det föregående, bör detta anslag i riksstatsförslaget upptagas med beräknat belopp, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1939/40 till *Läroanstalter för dövstumma: Avlöningar* ett *förslagsanslag*  
av . . . . . kronor 1,090,000.

[190.] 56. **Läroanstalter för dövstumma: Omkostnader, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 467,000 kronor. Anslagsdispositionen framgår av sid. 542 f. i statsliggaren för budgetåret 1938/39.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 19 oktober 1938 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår bestämmas till 554,900 kronor, innebärande en anslagshöjning med 87,900 kronor. Överstyrelsen har inledningsvis framhållit, att anslagsbehovet till väsentlig del vore beroende av det antal lärjungar, som komme att finnas i de olika skolorna. En approximativ undersökning utvisade sannolikheten av att det nuvarande elevantalet komme att under budgetåret 1939/40 ökas från 634 till 746. I främsta rummet berodde denna ökning på att antalet lärjungar i fortsättningsskolorna nästa arbetsår komme att stiga därigenom, att en andra årskurs då tillfördes vederbörande skolor, som därefter finge ett lärjungeantal av 176 mot nu 102. Men även i fråga om upptagnings- och specialskolor, motsvarande de före den 1 juli 1938 befintliga distriktsdövstumskolorna, komme att inträda en ökning, som kunde beräknas till omkring 40 lärjungar.

Av detaljberäkningarna inhämtas följande specifikation:

|                                                                                        | <i>Utgifter:</i>                                                                                | För budget-<br>året 1938/39<br>anvisat<br>belopp. | Av skolöver-<br>styrelsen för<br>budgetåret<br>1939/40 före-<br>slaget belopp. |
|----------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                        |                                                                                                 | Kronor                                            | Kronor                                                                         |
| 1. <i>Expenser:</i>                                                                    |                                                                                                 |                                                   |                                                                                |
| a. Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i> . . . . .                              |                                                                                                 | 87,950                                            | 87,950                                                                         |
| b. Övriga <i>expenser</i> . . . . .                                                    |                                                                                                 | 11,800                                            | 15,600                                                                         |
| 2. <i>Övriga utgifter:</i>                                                             |                                                                                                 |                                                   |                                                                                |
| a. Undervisnings- och arbetsmateriel, <i>förslagsvis</i> . . . .                       |                                                                                                 | 34,600                                            | 58,200                                                                         |
| b. Inventarier och maskiner . . . . .                                                  |                                                                                                 | 20,900                                            | 23,640                                                                         |
| c. Tvätt och renhållning, <i>förslagsvis</i> . . . . .                                 |                                                                                                 | 12,900                                            | 17,200                                                                         |
| d. Sjukvård och tandvård samt bad . . . . .                                            |                                                                                                 | 11,950                                            | 13,650                                                                         |
| e. Kosthåll, <i>förslagsvis</i> . . . . .                                              |                                                                                                 | 159,600                                           | 195,979                                                                        |
| f. Utackordering av elever, <i>förslagsvis</i> . . . . .                               |                                                                                                 | 85,050                                            | 99,750                                                                         |
| g. Beklädnad för elever, <i>förslagsvis</i> . . . . .                                  |                                                                                                 | 51,300                                            | 62,040                                                                         |
| h. Flitpengar åt fortsättningsskolelever, <i>förslagsvis</i> . . .                     |                                                                                                 | 4,650                                             | 8,320                                                                          |
| i. Parkers underhåll . . . . .                                                         |                                                                                                 | 3,000                                             | 4,150                                                                          |
| j. Körslor vid dövstumskolan å Manilla . . . . .                                       |                                                                                                 | 600                                               | 600                                                                            |
| k. Underhåll av bostadsbyggnaderna m. m. vid döv-<br>stumskolan å Broby gård . . . . . |                                                                                                 | 1,500                                             | —                                                                              |
| l. Livränta . . . . .                                                                  | Medel härför be-<br>räknade under<br>anslaget men<br>ännu icke<br>ställda till för-<br>fogande. |                                                   | 2,000                                                                          |
| m. Arrenden m. m. . . . .                                                              |                                                                                                 |                                                   | 3,110                                                                          |
| 3. <i>Reseersättningar, förslagsvis</i> . . . . .                                      |                                                                                                 | 7,000                                             | 7,000                                                                          |
|                                                                                        |                                                                                                 | Säger 492,800                                     | 599,189                                                                        |

*Särskilda uppbördsmedel:*

|                                                                                              |        |          |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|--------|----------|
| 1. Från fortsättningsskolan i Vänersborg försålda arbeten                                    | 22,000 | 37,800   |
| 2. Nettoinkomst från lantbruket och trädgården vid döv-<br>stumskolan å Broby gård . . . . . | 6,500  | 6,500    |
| Nettoutgift kronor                                                                           |        | 464,300  |
| Eller avrundat                                                                               |        | 554,900. |

Ur motiveringen må anföras följande:

Höjda anslag till de olika läroanstalterna för övriga *expenser* vore erforderliga på grund av dels det väsentligt ökade lärjungeantalet, dels ock den omständigheten, att anslagen för innevarande budgetår blivit väl lågt beräknade. Vidare ifrågasattes anslag till portokostnader för dövstumskolelevernas brev till sina respektive hem. Sådana brev, som i regel befordrats på skolans bekostnad, kunde icke betraktas såsom tjänstebrev. För de statliga läroanstalterna hade vid expensanslagets bestämmande för innevarande budgetår icke räknats med dylika portokostnader. Då det emellertid här vore fråga om lärjungar, som till den vida övervägande delen härstammade från obemedlade hem, och då det tillika måste anses vara av stor betydelse, att barnen gäves möjlighet att upprätthålla kontakten med hemmen genom brevskrivning, ansåge överstyrelsen det vara av vikt, att den goda tradition, som i förevarande avseende hittills uppehållits, icke brötes på grund av brist på medel. Överstyrelsen hemställde fördenskull, att 900 kronor måtte för budgetåret 1939/40 anvisas till fördelning mellan

de olika läroanstalterna i förhållande till lärjungeantalet. Med inräknande av detta belopp beräknade överstyrelsen utgifterna för övriga expenser till 15,600 kronor, innebärande en anslagsökning med 3,800 kronor.

Styrelserna för samtliga läroanstalter med undantag för upptagningsskolan i Härnösand hade föreslagit väsentliga öknings- i de till inköp av undervisnings- och arbetsmateriel nu utgående anslagen. Till en del berodde detta därpå, att lärjungeantalet vid flera skolor ökades, till en annan del därpå, att anskaffning av dylik materiel under senare år i viss mån försumrats.

Vad upptagningsskolan å *Manilla* beträffade, vore för innevarande år till här ifrågakommande ändamål beräknat ett belopp av 3,000 kronor, det högsta, som utginge till någon upptagningsskola. Överstyrelsen ansåge sig för sin del icke böra för nästkommande budgetår räkna med högre belopp än 3,500 kronor. För upptagningsskolan i *Lund* beräknade överstyrelsen en höjning av beloppet från 500 kronor till 2,000 kronor vara erforderlig. En höjning av anslaget till specialskolan i *Örebro* med 1,900 kronor till 3,000 kronor funne överstyrelsen motiverad med hänsyn till otillräckligheten av den materiel, som nu funnes vid denna skola. Den betydande höjning av anslaget från 24,300 till 42,200 kronor, som föreslagits av styrelsen för fortsättnings-skolan i *Vänersborg*, vore beroende på lärjungeantalets ökning. Då ifrågakommande belopp egentligen endast vore att betrakta som en förskottering av medel, enär största delen av detsamma återkomme i form av likvid för försålda vid skolan tillverkade arbeten, hade överstyrelsen upptagit det föreslagna beloppet i sina beräkningar.

Begärda höjningar i anslagen till läroanstalterna i *Broby* med 500 kronor (nu 500 kronor) och i *Gävle* med 800 kronor (nu 1,600 kronor) ansåge överstyrelsen väl motiverade. Vad särskilt fortsättningsskolan i *Broby* beträffade, borde framhållas, att den för närvarande saknade all för dövtumma avsedd undervisningsmateriel.

Därest vad överstyrelsen nu föreslagit vunnit bifall, komme anslaget till undervisnings- och arbetsmateriel att för budgetåret 1939/40 böra beräknas till 58,200 kronor, innebärande en anslagshöjning med 23,600 kronor.

Beträffande de nu utgående anslagen till inventarier och maskiner, kunde dessa något minskas vid läroanstalterna i *Vänersborg*, *Växjö* och *Broby*, medan däremot öknings- vore erforderliga vid anstalterna å *Manilla*, i *Örebro*, i *Gävle* och i *Härnösand*. Den erforderliga sammanlagda ökningen belöpte sig till 5,300 kronor, varav 2,300 kronor komme på specialskolan i *Örebro*, 1,000 kronor på upptagningsskolan å *Manilla*, 500 kronor på läroanstalten i *Gävle* och 1,500 kronor på upptagningsskolan i *Härnösand*. Den sammanlagda minskningen av anslagen utgjorde 2,560 kronor, vadan nettoökningen uppginge till 2,740 kronor. Anslaget till inventarier och maskiner borde alltså för budgetåret 1939/40 höjas från 20,900 kronor till 23,640 kronor.

För innevarande läsår hade anslag till lärjungarnas kosthåll beräknats efter en genomsnittlig kostnad av 70 öre för lärjunge och dag. Om dövtumskolstyrelsernas beräkningar av kostnaderna för samma ändamål under nästkommande läsår skulle följas, bleve den genomsnittliga utgiften något mer än 86 öre för lärjunge och dag. Efter verkställda undersökningar rörande dels beräknade utgifter för kosthåll vid blindanstalterna och dels de olika läroanstalternas för dövtumma placering i dyrortsgrupp samt med hänsyn tagen därjämte till de förut omnämnda stigande livsmedelsprisen

hade överstyrelsen kommit till det resultatet, att utgifterna för elevernas kosthåll lämpligen kunde genomsnittligt beräknas till 81 öre för lärjunge och dag i fråga om upptagnings- och specialskolor samt till 95 öre för lärjunge och dag i fortsättningsskolor.

För personalens kosthåll hade anslag för innevarande budgetår beräknats efter en genomsnittlig kostnad av 1 krona 10 öre för person och dag. För nästkommande budgetår beräknades, enligt döfstumskolstyrelsernas förslag, en kostnad av i medeltal 1 krona 18 öre för person och dag. Överstyrelsen ansåge emellertid, att utgifterna för personalens kosthåll borde beräknas efter en genomsnittlig kostnad av 1 krona 15 öre för person och dag.

Till kostnader för elevernas och personalens kosthåll under budgetåret 1939/40 beräknade överstyrelsen ett belopp av 195,979 kronor vara erforderligt, innebärande en anslagsökning med 36,379 kronor.

Till parkers underhåll hade för innevarande budgetår anvisats 3,000 kronor. Det hade emellertid visat sig, att detta belopp vore för ändamålet otillräckligt. Särskilt krävde parkerna vid läroanstalterna i Vänersborg och i Härnösand på grund av sina betydande arealer en omfattande vård. Ett bifall till de förslag, som i förevarande avseende framlagts av döfstumskolstyrelserna, skulle medföra en höjning av anslaget till 5,025 kronor. Överstyrelsen ansåge sig emellertid efter prövning av de olika förslagen böra hemställa, att anslaget ökades endast till 4,150 kronor, d. v. s. med 1,150 kronor.

Kungl. Maj:t hade anbefallt domänstyrelsen och skolöverstyrelsen att i samråd avgiva förslag till de bestämmelser, som i vissa avseenden kunde böra av Kungl. Maj:t meddelas i samband med statens inköp av egendomen Broby gård. Under de förberedande arbetena för fullgörandet av nämnda uppdrag hade domänstyrelsen och överstyrelsen i samråd beträffande arrendavgiftens storlek kommit till det preliminära resultatet, att denna avgift borde bestämmas till 2,500 kronor årligen, vilket belopp överstyrelsen för budgetåret 1939/40 upptagit bland omkostnaderna, liksom även dels ett belopp av 600 kronor, som läroanstalten i *Härnösand* vore pliktig erlægga i gatuavgälder och i avgifter till eldsläckningsväsendet, dels en arrendeavgift å 10 kronor, som det ålåg läroanstalten å *Manilla* att årligen utgiva.

*Statskontoret* har i utlåtande den 18 november 1938 förklarat sig sakna möjlighet att ingå på ett närmare bedömande av överstyrelsens beräkningar. Ämbetsverket hade emellertid funnit sig böra framställa erinringar i följande avseenden:

Till portokostnader för lärjungarnas brev till sina respektive hem hade överstyrelsen hemställt om visst belopp att fördelas mellan de olika döfstumskolorna. Då anslag till bestridande av kostnader av sådant slag tidigare icke, såvitt ämbetsverket hade sig bekant, beviljats av statsmedel, finge statskontoret med hänsyn till de konsekvenser, ett bifall till framställningen skulle medföra, avstyrka densamma.

Den i ärendet förebragta utredningen hade icke övertygat statskontoret om nödvändigheten av en höjning av anslagsposten till parkers underhåll, varför enligt ämbetsverkets mening nämnda post för budgetåret 1939/40 borde upptagas med oförändrat belopp.

Departement-  
schefen.

Som bekant övertog staten dövstumundervisningsväsendet från och med den 1 juli 1938. Under nästa budgetår kommer denna skolorganisation att utvidgas bland annat på grund av det successiva utbyggandet av fortsättningskolundervisningen. Den avsevärda höjning av förevarande anslag, som överstyrelsen ifrågasatt, föranledes väsentligen härav.

I huvudsak kan jag biträda de föreliggande anslagsberäkningarna. I likhet med statskontoret avstyrker jag dock förslaget om anvisande av ett särskilt anslagsbelopp till bestridande av portokostnader för lärjungarnas brev till hemmen. Det bör hållas i minnet, att dövstumskolornas elever åtnjuta kostnadsfri undervisning och fritt vivre, inklusive beklädnad. Det torde emellertid icke vara uteslutet, att bidrag för ändamålet skall kunna beredas obemedlade eller mindre bemedlade lärjungar av till dövstumundervisningsväsendet anslagna donationsmedel. Jag delar statskontorets uppfattning, att anslagsmedlen till parkers underhåll bära bibehållas oförändrade. Utöver den minskning av det av överstyrelsen äskade anslaget, som jag sålunda ifrågasätter, ( $900 + 1,150 =$ ) 2,050 kronor, vill jag föreslå, att det av överstyrelsen för undervisnings- och arbetsmateriel äskade beloppet minskas med 5,000 kronor och det för inventarier och maskiner äskade beloppet med 1,000 kronor. Kostnaderna för gatuavgälder och avgifter till eldsläckningsväsendet vid läroanstalten i Härnösand och den Manilla-skolan åliggande arrendeavgiften torde bära bestridas av statens allmänna fastighetsfond och det av överstyrelsen äskade anslaget på grund härav minskas med ytterligare 610 kronor. Ersättning till domänverkets fond, motsvarande arrendeavgiften för egendomen Broby gård, av överstyrelsen beräknad till 2,500 kronor, bör utgå från ett för ändamålet uppfört särskilt anslag, varom jag under punkten 242 i det följande kommer att göra framställning. Inalles ifrågasätter jag således en minskning av det av överstyrelsen begärda anslaget med ( $2,050 + 5,000 + 1,000 + 610 + 2,500 =$ ) 11,160 kronor. Anslaget bör alltså för nästa budgetår bestämmas till ( $554,900 - 11,160 =$ ) 543,740 kronor, vilket belopp bör avrundas nedåt till 543,000 kronor. Anslagshöjningen utgör ( $543,000 - 467,000 =$ ) 76,000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Läroanstalter för dövstamma: Omkostnader* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . kronor 543,000.

[191. 57. **Läroanstalter för dövstamma: Resor för dövstumskolelever jämte åtföljande vårdare, förslagsanslag.** 58. **Läroanstalter för dövstamma: Stipendier åt vissa fortsättningsskolpliktiga elever.** 59. **Läroanstalter för dövstamma: Understöd åt blivande dövstumslärare.** Dessa tre anslag äro nu uppförda med respektive 12,000 kronor, 10,000 kronor och 4,000 kronor. De två sistnämnda anslagen äro betecknade såsom reservationsanslag.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 19 oktober 1938 beträffande anslagens storlek för budgetåret 1939/40 yttrat följande:

Resor för dövstumskolelever med åtföljande vårdare. På grund av lärjungeantalets ökning beräknade överstyrelsen, att detta anslag borde höjas från 12,000 kronor till 15,000 kronor.

Stipendier åt vissa fortsättningsskolpliktiga elever. Någon närmare erfarenhet hade ännu icke kunnat vinnas rörande det verkliga behovet av bidrag ur ifrågavarande anslag. Det syntes emellertid sannolikt, att stipendier till här ifrågavarande lärjungar endast komme att utdelas i ett begränsat antal fall. Överstyrelsen ansåg därför, att anslaget för budgetåret 1939/40 utan olägenhet kunde nedsättas från 10,000 kronor till 5,000 kronor.

Understöd åt blivande dövstumlärare. Då de läsåret 1938—39 vid seminariet å Manilla intagna lärarkandidaterna vore tre till antalet och provårskandidaternas antal likaledes tre och då det tillika vore sannolikt, att det antal elever, som läsåret 1939—40 eventuellt komme att intagas, icke bleve högre, beräknade överstyrelsen, under förutsättning att, som överstyrelsen tidigare i annat yttrande föreslagit, stipendium skulle utgå med högst 500 kronor för läsår, att anslaget för budgetåret 1939/40 kunde minskas med 1,000 kronor till 3,000 kronor.

Överstyrelsens förslag biträder jag med den ändringen, att de båda reservationsanslagen — i analogi med vad i det föregående ifrågasatts beträffande vissa motsvarande anslag — i fortsättningen anvisas såsom obetecknade anslag. Vid utgången av innevarande budgetår eventuellt å nämnda anslag förefintlig reservation bör dock få tagas i anspråk under budgetåret 1939/40. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att för budgetåret 1939/40 anvisa  
dels till *Läroanstalter för dövstumma: Resor för dövstumskolelever jämte åtföljande vårdare ett förslagsanslag*  
av . . . . . kronor 15,000;  
dels till *Läroanstalter för dövstumma: Stipendier åt vissa fortsättningsskolpliktiga elever ett anslag av . . . kronor 5,000;*  
dels ock till *Läroanstalter för dövstumma: Understöd åt blivande dövstumlärare ett anslag av . . . . . kronor 3,000.*

[192.] 60. **Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting m. fl. uppförda dövstumlärare, förslagsanslag.** I enlighet med beslut av 1938 års riksdag (jfr skrivelse nr 241/1938) har Kungl. Maj:t den 20 maj 1938 föreskrivit, att till bestridande av kostnaderna för avlöning åt lärare, vilken omedelbart före den 1 juli 1938 innehade befattning vid det av landstingen och de städer, som icke deltog i landsting, uppehållna dövstumundervisningsväsendet å då gällande ordinarie stat och icke önskade övergå till tjänstgöring vid statlig dövstumskola och icke heller kunde lagligen därtill förbindas samt på grund härav kunde komma att uppföras på indragningsstat hos vederbörande landsting eller stad, som icke

deltoge i landsting, finge utgå statsbidrag med belopp och under villkor, som av Kungl. Maj:t på framställning av vederbörande i varje särskilt fall bestämdes. För ändamålet uppförde riksdagen förevarande anslag, vilket nu utgår med 5,000 kronor.

I skrivelse den 19 oktober 1938 har *skolöverstyrelsen* hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas till 15,000 kronor. Två ordinarie lärare i kunskapsämne, en manlig och en kvinnlig, vilka varit anställda vid distriktsskolan i Lund, hade vägrat mottaga ordinarie lärartjänst vid någon av de statliga läroanstalterna för dövstumma, ehuru de tidigare under vissa villkor förklarat sig vara villiga övergå i statstjänst. Dessa båda lärare måste fördenskull uppföras på indragningsstat hos vederbörande landsting. I övrigt hade samtliga vid de förutvarande distriktsskolorna anställda ordinarie lärarna i kunskapsämne blivit placerade vid de statliga läroanstalterna.

Sedan styrelsen för tredje dövstumskoldistriktet hemställt, att Kungl. Maj:t måtte bestämma det statsbidrag, som finge utgå till den huvudman, hos vilken nämnda båda befattningshavare komme att uppföras på indragningsstat, har *skolöverstyrelsen* i skrivelse den 28 oktober 1938 anfört följande:

Två ordinarie lärare vid tredje dövstumskoldistriktets skola i Lund, Evert Lundberg, född 1904, och Ebba Sjölin Borgström, född 1900, hade meddelat, att de icke önskade övergå till tjänstgöring vid statlig skola, oaktat de av överstyrelsen erbjudits tjänstgöring vid upptagningsskolan i Lund, som ju motsvarade den skola, vid vilken de innehade ordinarie anställning. Enligt vad departementschefen anfört i propositionen nr 212/1938 skulle statens åtagande i fråga om lärare, som uppfördes på indragningsstat hos vederbörande landsting eller stad, som icke deltog i landsting, allenast omfatta bidrag till bestridande av lönekostnader, på vilka vederbörande befattningshavare på grund av anställningsvillkoren eller förhållandena i övrigt kunde gentemot huvudmannen göra gällande rättsligt grundade anspråk. Riksdagen hade anslutit sig till detta uttalande.

Vid granskning av förevarande ansökan hade överstyrelsen icke kunnat undgå att finna Lundbergs och Borgströms handlingssätt synnerligen anmärkningsvärt, särskilt som deras ålder eller andra omständigheter icke lade hinder i vägen för deras fortsatta lärarverksamhet. De hade erbjudits fortsätta sin tjänstgöring vid dövstumskola i Lund men vägrat göra detta och gjorde nu det oaktat anspråk på att utbekomma oavkortad avlöning jämte ålderstillägg, dyrtidstillägg och rätt till oavkortad pension vid pensionsålderns inträdande. Överstyrelsen hade med anledning av den ledighet, som uppstått genom att dövstumsläraren J. Ek utnämnts till dövstumskonsulent, anmodat Lundberg och Borgström att återkalla sina ansökningar hos styrelsen för tredje dövstumskoldistriktet att bli uppförda på indragningsstat. De hade meddelat, att de icke hade för avsikt att göra någon framställning härom.

Av den föreliggande framställningen från styrelsen för tredje dövstumskoldistriktet framginge, att direkt beslut om uppförande av lärarna å indragningsstat ännu icke fattats och att det än mindre beslutats angående

de avlönings- och pensionsförmåner, som huvudmannen ansåge sig skyldig utgiva. Innan beslut i angivna hänseenden givits, ansåge överstyrelsen icke något beslut av Kungl. Maj:t böra fattas angående statsbidragets storlek.

På grund av vad sålunda anförts har överstyrelsen hemställt, att ifrågasvarande framställning icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Kungl. Maj:t har ännu icke fattat beslut i anledning av nyssberörda framställning från styrelsen för tredje dövstumskoldistriktet. Om och i vad mån statsbidrag kommer att utgå till bestridande av kostnaderna för avlöning av de angivna båda befattningshavarna, kan därför icke nu bedömas. Denna fråga tarvar ytterligare utredning. I sakens nuvarande läge finner jag mig icke böra biträda förslaget om en höjning av detta anslag utan tillstyrker, att anslaget för nästa budgetår bibehålles vid oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att såsom *Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting m. fl. uppförda dövstumslärare* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 5,000.

[193.] 61. **Bidrag till förskolor och skolhem för dövstumma barn, förslagsanslag.** Detta anslag utgår nu med 16,000 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 19 oktober 1938 ansett sig böra beräkna anslaget för nästa budgetår till oförändrat belopp.

I enlighet med överstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att såsom *Bidrag till förskolor och skolhem för dövstumma barn* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 16,000.

[194.] 62. **Bidrag till kursverksamhet m. m. för dövstumma.** För detta ändamål är nu uppfört ett reservationsanslag av 17,500 kronor, vars disposition framgår av statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 544. Ur anslaget utgår bland annat ett belopp av 8,500 kronor till en kurs i labiologi.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse av den 19 oktober 1938 ifrågasatt en anslagsminskning med 8,500 kronor för budgetåret 1939/40.

På grund av med omorganisationen av dövstumundervisningsväsendet stående förhållanden hade den föreslagna kursen i labiologi icke kunnat anordnas i så god tid, att den kunnat erhålla den omfattning, som avsetts, då förslaget framlades. Överstyrelsen hade i särskild skrivelse hemställt,

att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att i stället för den kurs, till vilken anslag vore beviljat, finge anordnas två mindre kurser. Den ena av dessa skulle förläggas till läsåret 1938—39, den andra till läsåret 1939—40. Kostnaderna för en var av kurserna beräknades till högst 4,250 kronor. Då det för budgetåret 1938/39 anvisade anslaget vore reservationsanslag, skulle följaktligen, därest Kungl. Maj:t bifölle överstyrelsens här omnämnda förslag, intet särskilt anslag vara erforderligt för budgetåret 1939/40.

Departement-  
schefen.

Under erinran att Kungl. Maj:t den 2 december 1938 beslutat i överensstämmelse med överstyrelsens förslag om anordnande av två mindre kurser i labiologi, föreslår jag, att förevarande anslag för nästa budgetår minskas med 8,500 kronor till 9,000 kronor. Åt anslaget torde böra givas karaktären av obetecknat anslag, varvid förutsättes, att å detsamma vid utgången av det nu löpande budgetåret eventuellt förefintlig reservation får tagas i anspråk för ändamålet under budgetåret 1939/40. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till kursverksamhet m. m. för dövstumma* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . kronor 9,000.

[195.] 63. **Bidrag till tysta skolan i Lidingö.** Till understöd åt nämnda skola har alltsedan år 1921 anvisats anslag, som från början utgick med 30,000 kronor, år 1924 sänktes till 20,000 kronor och år 1932 till 5,000 kronor, varefter anslaget år 1935 höjdes till 10,000 kronor, vilket belopp även anvisats för innevarande budgetår.

Genom den av 1938 års riksdag beslutade omorganisationen av dövstumundervisningsväsendet komma de uppgifter, som hittills omhänderhafts av denna skola — fortsatt undervisning åt dövstumma kvinnliga lärjungar — att övertagas av staten. Skolan kommer i sin nuvarande gestaltning att vara i verksamhet intill utgången av läsåret 1938—39.

Hos Kungl. Maj:t har *skolans styrelse* anhållit, att skolan måtte för nästkommande budgetår tillerkännas ett bidrag av 1,000 kronor.

Skolan hade sedan 1914 varit praktisk fortsättningsskola med fortsatt språklig utbildning för dövstumma flickor, vilka genomgått fullständig lärokurs i talskola. I och med genomförandet av dövstumundervisningens förstatligande, varigenom fortsättningsskolundervisningen för dövstumma gjorts obligatorisk, funnes ej anledning för tysta skolan att fortsätta sin nuvarande verksamhet. Utredandet av skolans framtida verksamhet hade anförtratts åt en kommitté. Denna hade ännu icke kunnat framlägga något slutgiltigt förslag. I främsta rummet förordade kommittén dock upprättandet av en yrkesskola, avsedd att meddela huvudsakligen praktisk utbildning åt äldre dövstumma flickor.

Då något definitivt beslut ännu icke fattats och den framtida verksamheten icke torde kunna komma i gång förrän tidigast höstterminen 1940, hade styrelsen för skolan föreslagit, att tiden under läsåret 1939—40 skulle användas till att samla erfarenheter. Vid skolan skulle sålunda anordnas

en ettårig kurs i husligt arbete med huvudvikt på sömnad. För denna verksamhet begärde styrelsen ett belopp av 1,000 kronor.

De vid tysta skolan förefintliga lärarinnebefattningarna vore sedan den 1 januari 1929 förenade med pensionsrätt hos statens pensionsanstalt. Därest statsbidrag skulle upphöra att utgå, torde jämväl förutsättningarna för bibehållande av nuvarande ordning för lärarpersonalens pensionsförsäkring komma att i viss mån rubbas. Då styrelsen förutsatte, att de arbetsuppgifter, åt vilka tysta skolan för framtiden komme att ägna sin verksamhet, skulle vara av sådan art, att statsbidrag till verksamhetens upprätthållande skulle kunna påräknas jämväl i fortsättningen, skulle det enligt styrelsens förmenande vara i hög grad beklagligt, om ett avbrott skulle inträda i tysta skolans hittillsvarande rätt att ordna lärarpersonalens pensionsförhållanden i den statliga pensionsanstalten. Därest statsbidrag tillerkändes skolan för läsåret 1939—40, skulle enligt styrelsens mening något dylikt avbrott icke behöva inträffa och skulle hittillsvarande pensionsordning för lärarpersonalen kunna bibehållas jämväl under det ifrågavarande läsåret.

*Skolöverstyrelsen* har i utlåtande den 22 november 1938 funnit sig böra tillstyrka framställningen, då den föreslagna försöksverksamheten syntes vara av betydelse för dövstumundervisningen.

Med hänsyn till vad i ärendet förekommit anser jag mig böra tillstyrka ett anslag till tysta skolan i Lidingö å 1,000 kronor för nästa budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att såsom *Bidrag till tysta skolan i Lidingö* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 1,000.

[196.] 64. **Dövstumpräster och dövstumkonsulenter: Avlöningar, förslagsanslag.** 65. **Dövstumpräster och dövstumkonsulenter: Omkostnader, förslagsanslag.** Dessa båda anslag äro nu uppförda med 28,800 kronor, respektive 16,500 kronor. Beträffande anslagsdispositionen hänvisas till statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 544 f. Enligt gällande personalförteckning finnas fem dövstumpräster och fem dövstumkonsulenter, alla i lönegraden B 21. Kyrkofonden bestrider hela kostnaden för avlöning av dövstumprästerna, inklusive provisorisk avlöningsförstärkning och dyrtidstillägg. På grund härav har å avlöningsstaten såsom särskilda uppbördsmedel upptagits bidrag från kyrkofonden med 42,000 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 19 oktober 1938 beräknat förevarande båda anslag till oförändrade belopp för nästa budgetår.

I gällande personalförteckning och avlöningsstat böra vidtagas de förändringar, som föranledas av löneregleringen från och med nästa budgetår för civilförvaltningen.

Departementschefen.

De avlöningskostnader, som skola bestridas ur anslagsposten till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat*, kunna efter löneregleringens genomförande beräknas till 78,400 kronor, varav på dövstumpräster belöpa 39,090 kronor.

Härtill bör liksom för innevarande budgetår läggas ett belopp för bestridande av eventuella kostnader för särskilda lönetillägg åt vissa dövtumpräster. För detta ändamål beräknar jag, i avvidan på slutligt beslut i ämnet av Kungl. Maj:t, oförändrat belopp, 2,000 kronor. Posten bör alltså uppföras med  $(78,400 + 2,000 =) 80,400$  kronor, innebärande en anslagshöjning med 10,400 kronor.

Den nuvarande anslagsposten å 800 kronor till särskilda löneförmåner till ordinarie tjänstemän bortfaller i och med löneregleringen. I avlöningsstaten bör uppföras en ny post till *rörligt tillägg*, som jag uppskattar till förslagsvis 4,900 kronor, varav på dövtumprästerna belöpa 2,345 kronor.

Såsom *särskilda uppbördsmedel* bör i avlöningsstaten upptagas bidrag från kyrkofonden med  $(39,090 + 2,000 + 2,345 =) 43,435$  kronor, vilket belopp torde bära avrundas till 43,400 kronor.

Avlöningsstatens slutsumma kommer alltså att uppgå till  $(80,400 + 4,900 - 43,400 =) 41,900$  kronor, innebärande en av löneregleringen föranledd anslagshöjning med  $(41,900 - 28,800 =) 13,100$  kronor. Till avlöningar bära alltså anvisas 41,900 kronor. I enlighet med överstyrelsens förslag bör till omkostnader anvisas oförändrat anslag, 16,500 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* godkänna följande personalförteckning för dövtumprästerna och dövtumkonsulenter, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

| Personalförteckning.                |           |
|-------------------------------------|-----------|
| Befattning.                         | Lönegrad. |
| <i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i> |           |

|                               |       |
|-------------------------------|-------|
| 5 dövtumpräster . . . . .     | A 21  |
| 5 dövtumkonsulenter . . . . . | A 21; |

*dels* godkänna följande avlöningsstat för dövtumprästerna och dövtumkonsulenter, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

#### Avlöningsstat.

##### *Utgifter:*

|                                                                              |               |
|------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| 1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i> . . . . . | kronor 80,400 |
| 2. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> . . . . .                             | » 4,900       |
| <hr/> Summa kronor 85,300                                                    |               |

##### *Särskilda uppbördsmedel:*

|                                   |               |
|-----------------------------------|---------------|
| Bidrag från kyrkofonden . . . . . | kronor 43,400 |
| <hr/> Nettoutgift kronor 41,900;  |               |

*dels till Dövstumpräster och dövstumkonsulenter: Avlöningar för budgetåret 1939/40 anvisa ett förslagsanslag*

av . . . . . kronor 41,900;

*dels ock till Dövstumpräster och dövstumkonsulenter: Omkostnader för budgetåret 1939/40 anvisa ett förslagsanslag*

av . . . . . kronor 16,500.

[197.] 66. **Bidrag till tidning för dövstumma.** Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 1,000 kronor.

I en av *skolöverstyrelsen* den 31 augusti 1938 med yttrande av *inspektören för dövstumundervisningen* samt eget utlåtande till Kungl. Maj:t överlämnad ansökning har tidningens utgivare, typografen B. G. Fondelius, med bifogande av en översikt av tidningens inkomster och utgifter under år 1937, anhållit om statsbidrag för tidningens fortsatta utgivande med 1,000 kronor jämväl för budgetåret 1939/40. Såväl *inspektören* som *skolöverstyrelsen* hava tillstyrkt bifall till framställningen.

I enlighet med *överstyrelsens* förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att såsom *Bidrag till tidning för dövstumma* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 1,000.

[198.] 67. **Bidrag till svenska föreningen för dövas väl.** Till detta ändamål har från och med budgetåret 1925/26 utgått ett anslag, vilket från början utgjorde 5,000 kronor men år 1931 höjdes till 6,000 kronor och år 1936 till 8,000 kronor.

Hos Kungl. Maj:t har *föreningens styrelse* anhållit om utverkande av ett anslag för nästkommande budgetår av 12,000 kronor för föreningens verksamhet. *Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 tillstyrkt framställningen.

Jag finner mig icke kunna nu tillstyrka en höjning av detta anslag, som för nästa budgetår torde böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att såsom *Bidrag till svenska föreningen för dövas väl* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . kronor 8,000.

## J. Yrkesundervisningen.

[199.] 1. **Tekniska läroverk: Avlöningar, förslagsanslag.** 2. **Tekniska läroverk: Omkostnader, förslagsanslag.** 3. **Tekniska läroverk: Materiel, böcker m. m., reservationsanslag.** 4. **Tekniska läroverk: Stipendier.** Dessa anslag äro nu uppförda med respektive 788,700 kronor, 91,500 kronor, 67,100 kronor och 8,500 kronor. Stipendianslaget är betecknat såsom reservationsanslag.

Departement-  
mentschefen.

Med hänsyn till vad ovan under punkten 119 anförts böra ifrågavarande anslag i riksstatsförslaget för nästa budgetår uppföras med beräknade belopp, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1939/40

dels till *Tekniska läroverk: Avlöningar* ett *förslagsanslag*  
av . . . . . kronor 1,200,000;  
dels till *Tekniska läroverk: Omkostnader* ett *förslagsanslag*  
av . . . . . kronor 104,500;  
dels till *Tekniska läroverk: Materiel, böcker m. m.* ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 79,400;  
dels ock till *Tekniska läroverk: Stipendier* ett anslag  
av . . . . . kronor 10,500.

[200.] 5. **Tekniska läroverk: Undervisning i färgeriteknik vid tekniska gymnasiet i Norrköping.** Till detta ändamål är anslag nu uppfört med 3,200 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt om anvisande av oförändrat anslag för nästkommande budgetår.

Departement-  
mentschefen.

Jag tillstyrker överstyrelsens förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska läroverk: Undervisning i färgeriteknik vid tekniska gymnasiet i Norrköping* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 3,200.

[201.] 6. **Handelsgymnasier: Understöd.** Under de senare budget-åren har förevarande anslag utgått med följande belopp:

|                   |        |          |
|-------------------|--------|----------|
| 1923/27 . . . . . | kronor | 255,000  |
| 1927/30 . . . . . | »      | 270,000  |
| 1930/33 . . . . . | »      | 274,500  |
| 1933/36 . . . . . | »      | 255,000  |
| 1936/37 . . . . . | »      | 274,500  |
| 1937/38 . . . . . | »      | 292,000  |
| 1938/39 . . . . . | »      | 327,800. |

Enligt kungörelsen nr 529/1938 angående statsunderstödda handelsgymnasier skall kommun, där gymnasium åtnjuter statsunderstöd, själv eller genom enskilda donatorer tillhandahålla för undervisningen erforderliga och tjänliga lokaler, underhålla dessa lokaler samt till läroanstaltens uppehållande årligen lämna ett kontant bidrag, motsvarande minst en tredjedel av statsunderstödet. Terminsavgifterna i tvåårig kurs kunna uppgå till högst 200 kronor för år. Läroanstalten skall vara skyldig att åt lärjungar i nämnda kurs bevilja befrielse från eller nedsättning i de vid läroanstalten utgående terminsavgifterna till så stor utsträckning, att den minskning i avgifter, som härigenom uppkommer, utgör minst 15 procent av det belopp, vartill terminsavgifterna skolat uppgå, därest samtliga lärjungar i den tvååriga kursen erlagt fulla avgifter.

Förevarande anslag fördelas för innevarande budgetår på följande sätt:

|                                            |        |        |
|--------------------------------------------|--------|--------|
| till Stockholms handelsgymnasium . . . . . | kronor | 69,000 |
| » Göteborgs . . . . .                      | »      | 87,100 |
| » Malmö . . . . .                          | »      | 53,100 |
| » Hälsingborgs . . . . .                   | »      | 37,000 |
| » Örebro . . . . .                         | »      | 27,000 |
| » Norrköpings . . . . .                    | »      | 27,600 |
| » Gävle . . . . .                          | »      | 7,000  |
| » Sundsvalls . . . . .                     | »      | 10,000 |
| » Umeå . . . . .                           | »      | 10,000 |

Summa kronor 327,800.

Till de sistnämnda tre handelsgymnasierna hava anslag tidigare icke utgått.

I sin skrivelse nr 8/1938 erinrade riksdagen, att i två inom riksdagen väckta, likalydande motioner (I: 149 och II: 240) hemställts, att riksdagen måtte besluta, att handelsgymnasierna måtte för ökandet av antalet friplatser och nedsätta avgifter för mindre bemedlade elever erhålla ett tilläggsanslag av 35,000 kronor för arbetsåret 1938—39, under villkor att nu gällande procenttal för avgiftslindringar höjdes från 15 till 30.

Vid sin behandling år 1937 av två likartade motioner hade, erinrade riksdagen, statsutskottet anfört, att utskottet funne behov föreligga av en höj-

ning av statsbidraget till handelsgymnasierna i syfte att nedbringa elevernas utgifter för genomgången av dessa läroanstalter. Då emellertid denna fråga borde prövas i sitt samband med motsvarande förhållanden vid jämförbara läroanstalter, främst de tekniska läroverken, vilken prövning närmast borde ske genom Kungl. Maj:ts försorg, hade utskottet icke funnit sig kunna för det dåvarande tillmötesgå det av motionärerna gjorda yrkandet. 1937 års riksdag hade fattat beslut i överensstämmelse med vad utskottet sålunda uttalat.

Riksdagen ville i anslutning till nämnda uttalande framhålla, att den höjning av elevstipendierna vid folkhögskolorna, som av riksdagen enligt berörda skrivelse företagits, gjorde det i de nu föreliggande motionerna framtänkta förslaget än mer befogat. Riksdagen, som icke funne sig kunna på grundval av enskilda motioner fatta positivt beslut i denna fråga, förutsatte emellertid, att Kungl. Maj:t toge under övervägande behovet av en höjning av statsbidragen till handelsgymnasierna i berörda syfte och för 1939 års riksdag framlade det förslag i ämnet, som därav kunde föranledas.

I anledning härav anbefallde Kungl. Maj:t den 13 maj 1938 skolöverstyrelsen att taga under övervägande frågan om höjning av statsbidragen till handelsgymnasierna i syfte att möjliggöra en sänkning av elevernas utgifter för genomgången av dessa läroanstalter samt med utredning och förslag i ämnet inkomma till Kungl. Maj:t i så god tid, att ärendet kunde föreläggas 1939 års riksdag.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med dels 14,000 kronor på grund av utvidgningen av handelsgymnasierna i Sundsvall och Umeå, dels ock 36,100 kronor för sänkning av elevavgifterna. Anslaget skulle alltså höjas med 50,100 kronor till 377,900 kronor. *Statskontoret* har yttrat sig den 26 november 1938.

Ökat anslag till handelsgymnasierna i Sundsvall och Umeå. Från och med höstterminen 1940 komme, erinrar *överstyrelsen*, dessa gymnasiers tvååriga normalkurser att vara fullt utbyggda med en klass i vardera årskursen. För budgetåret 1939/40 hade handelsgymnasiet i Sundsvall förebragt utredning, utvisande behov av ett statsanslag å 21,000 kronor. Styrelsen för handelsgymnasiet i Umeå hade i sina beräkningar för budgetåret 1939/40 för den då fullt utbyggda tvååriga normalkursen funnit behov föreligga av ett statsunderstöd av 21,975 kronor. Bland annat med hänsyn till att inkomsten av elevavgifter vid dessa båda gymnasier beräknats i underkant funne sig *överstyrelsen* böra tillstyrka, att statsanslaget till nämnda båda handelsgymnasier höjdes från nuvarande 10,000 kronor till endast 17,000 kronor, alltså med inalles 14,000 kronor.

Beträffande slutligen det från och med budgetåret 1938/39 statsunderstödda handelsgymnasiet i Gävle, som redan från nämnda budgetår varit färdigbildat, ansåge sig *överstyrelsen* för närvarande icke böra föreslå någon ändring i nu utgående understöd, 7,000 kronor, även om detta torde kunna anses väl knappt tillmätt.

*Statskontoret* har icke framställt någon erinran mot överstyrelsens förslag i denna del.

Sänkning av elevavgifterna. I skrivelse den 31 augusti 1936 hade överstyrelsen lämnat en utförlig motivering i förevarande fråga (jfr 1937 års attonde huvudtitel, sid. 421 f.), och denna motivering ägde alltså giltighet. Trots sin ansträngda ekonomi hade handelsgymnasierna i ej ringa mån överskridit nuvarande minimigräns för avgiftslindring, 15 procent, stundom ända upp till 30 procent. Enligt samstämmiga uttalanden från handelsgymnasierna hade dessa emellertid under senaste åren nödgats allt mer närma sig den föreskrivna minimiprocenten. Automatiskt stigande lärarlöner samt ökade utgifter för anskaffning av undervisningsmateriel m. m. hade tvingat till större utnyttjande av inkomstkällorna för gymnasiernas driftkostnader, och det hade i många fall blivit nödvändigt att avslå ansökningar om friplats eller nedsatt avgift från elever, vilkas ekonomiska förhållanden bort berättiga dem därtill.

De hänvisningar, som beträffande frågan om avgiftslindring gjorts mellan handelsgymnasierna å ena och kommunala mellanskolor och högre flickskolor å andra sidan, vore enligt överstyrelsens mening icke övertygande. De sistnämnda läroanstalterna avsåge huvudsakligen att meddela allmänbildning, medan de förra avsåge att lämna en yrkesutbildning, som direkt syftade till att bereda ungdomen utkomstmöjligheter å viss bana. Beträffande elevrekryteringen rådde ock den skillnaden mellan handelsgymnasierna och mellanskolorna — flickskolorna, att de senare ägde rätt att vid elevintagningen i första hand tillgodose det egna skolområdets intresse, medan handelsgymnasierna intoge sina elever efter en mera objektiv kompetensprövning, oavsett var den sökande hade sin hemort.

De tekniska gymnasierna och fackskolorna fyllde på det tekniska området enahanda uppgift som handelsgymnasierna på affärslivets. De tekniska läroverken vore praktiskt taget avgiftsfria. De obetydliga terminsavgifter (högst 15 kronor), som vid dessa skolor uttoges, behövde ej ingå i driftbudgeten utan finge användas till studieresor och dylikt, och de vore således utan betydelse för skolornas ekonomi. Man kunde givetvis invända, att de tekniska läroverken vore statens skolor, medan handelsgymnasierna vore enskilda. Men då handelsgymnasier i likhet med tekniska läroverk hade som mål att bibringa en högre elementär fackutbildning torde denna invändning härvidlag vara närmast av formell natur. Det kunde icke anses vara en fullt tillfredsställande ordning, att den ungdom, som önskade *merkantil* utbildning, skulle belastas så mycket tyngre ekonomiskt endast därför, att handelsgymnasierna vore enskilda läroanstalter.

När det gällde att i enlighet med det överstyrelsen lämnade uppdraget bestämma den ifrågasatta avgiftslindringens omfattning, ville överstyrelsen erinra om att överstyrelsen tidigare hemställt om anslag för möjliggörandet av elevavgifternas nedbringande med ytterligare 15 procent, d. v. s. till 30 procent, vilken ytterligare nedsättning även handelsgymnasierna själva ansåge innebära en betydande förbättring. Givetvis skulle överstyrelsen gärna se, att en ännu kraftigare nedsättning nu kunde äga rum, men överstyrelsen funne sig för närvarande böra stanna vid sitt tidigare förslag i frågan.

Från samtliga handelsgymnasier hade överstyrelsen infordrat beräkningar över bland annat den merkostnad, som kunde förväntas uppstå vid en ned-

sättning med 30 procent av elevavgifterna. De inkomna uppgifterna visade följande siffror:

|                                       |        |         |
|---------------------------------------|--------|---------|
| Stockholms handelsgymnasium . . . . . | kronor | 13,200  |
| Göteborgs » . . . . .                 | »      | 14,000  |
| Malmö » . . . . .                     | »      | 7,000   |
| Hälsingborgs » . . . . .              | »      | 4,200   |
| Örebro » . . . . .                    | »      | 2,600   |
| Norrköpings » . . . . .               | »      | 2,400   |
| Gävle » . . . . .                     | »      | 1,700   |
| Sundsvalls » . . . . .                | »      | 1,500   |
| Umeå » . . . . .                      | »      | 1,500   |
| Summa kronor                          |        | 48,100. |

Av detta belopp skulle alltså tre fjärdedelar eller avrundat 36,100 kronor beräknas utgå av statsmedel.

Statskontoret hade funnit anledning till erinran allenast beträffande beräkningen av det för sänkning av elevavgifterna äskade beloppet. Överstyrelsens uppskattning av ifrågavarande belopp grundade sig på från de skilda gymnasierna införskaffade uppgifter. Under det att dessa i de flesta fallen icke lämnade någon närmare förklaring rörande sättet för beräkandet av den merkostnad, som vid vederbörande gymnasium uppgåves komma att uppstå vid en ytterligare nedsättning med 15 procent av elevavgifterna, och därför icke kunde av statskontoret kontrolleras, gäve de av handelsgymnasierna i Stockholm och Malmö lämnade uppgifterna utförligare besked härutinnan.

Beträffande Malmö handelsgymnasium ville statskontoret i sådant avseende fästa uppmärksamheten därå, att till grund för beräkandet av den för ifrågavarande gymnasium uppgivna merkostnaden lagts terminsavgifterna i såväl den tvååriga som den ettåriga kursen. Vad åter anginge de för Stockholms handelsgymnasium gjorda beräkningarna, vore att märka, att dessa icke vore konsekvent utförda, i det att vid bestämmandet av avgiftslindringarnas storlek hänsyn i ett fall tagits till endast terminsavgifterna i den tvååriga kursen, men i ett annat fall till jämväl avgifterna i den ettåriga.

Såvitt statskontoret kunde finna, torde emellertid gällande bestämmelser om avgiftslindring böra tolkas så, att vederbörande läroanstalt skulle vara skyldig att åt lärjungar i den tvååriga kursen bevilja befrielse från eller nedsättning i de vid anstalten utgående terminsavgifterna i så stor utsträckning, att den minskning i avgifter, som härigenom uppkomme, utgjorde minst 15 procent av det belopp, vartill terminsavgifterna i *den tvååriga kursen* skolat uppgå, därest samtliga lärjungar i nämnda kurs erlagt fulla avgifter.

Med hänsyn till vad sålunda anförts torde de beträffande Stockholms och Malmö handelsgymnasier i förevarande framställning angivna merkostnaderna för den ifrågasatta ytterligare nedsättningen av terminsavgifterna hava beräknats till för höga belopp. Därest sagda kostnader uppskattades i överensstämmelse med statskontorets ovan angivna tolkning av lathörande författningsbestämmelse, komme — under förutsättning att samma beräkningsätt tillämpats även beträffande de av de övriga gymnasierna uppgivna beloppen — den för ifrågavarande ändamål för samtliga handelsgymnasier erforderliga anslagsökningen att uppgå till omkring 30,300 kronor i stället för av skolöverstyrelsen föreslagna 36,100 kronor.

I skrivelse den 18 oktober 1938 har *styrelsen för Göteborgs handelsgymnasium* framhållit, att statsanslaget till detta gymnasium under läsåren 1930—33, då gymnasiet hade blott nio avdelningar, utgått med 87,100 kronor och med samma belopp såväl under läsåren 1936—38, då antalet avdelningar varit elva, som innevarande läsår, då gymnasiet hade icke mindre än tolv klassavdelningar. Styrelsen har anhållit, att statsanslaget för läsåret 1939—40 måtte ökas med 3,400 kronor per avdelning av de två under senare år inrättade avdelningarna, eller med tillhoppa 6,800 kronor. Sistnämnda belopp motsvarade det belopp, som beviljats övriga handelsgymnasier vid inrättandet av nya parallellavdelningar enligt beslut vid 1937 års riksdag.

*Skolöverstyrelsen* har i utlåtande den 5 november 1938 anfört:

Antalet inträdessökande hade avsevärt ökats under de senaste åren vid samtliga handelsgymnasier. Denna ökning torde väl i främsta rummet vara orsakad av den goda konjunkturen, enkannerligen de genom densamma ökade utkomstmöjligheterna inom affärslivet. Ökningen av antalet inträdessökande torde säkerligen också vara att tillskriva en nu rätt märkbar tendens hos den ungdom, som ville skaffa sig en utbildning, att inrikta sig på mera praktiskt betonade yrkesområden. Denna tendens vore ju enbart glädjande, särskilt med tanke på att de s. k. lärda banorna sedan rätt länge trycktes av överbefolkning. Det syntes därför angeläget att underlätta denna strävan genom att bereda de för praktisk verksamhet förberedande skolorna större möjligheter att mottaga den bildningssökande ungdomen.

Upprättande av parallellklasser medförde såväl organisatoriska som ekonomiska konsekvenser för en skola. En utvidgning av detta slag borde därför ej företagas, förrän man vore övertygad om att behovet av densamma vore av mera stadigvarande natur. Vid Göteborgs handelsgymnasium syntes man emellertid nu, av allt att döma, hava kommit dithän, att nuvarande antalet parallellavdelningar icke endast tillfälligtvis vore erforderligt utan motsvarade ett mera konstant behov. Såsom framginge av föreliggande framställning, hade gymnasiet läsåren 1930—33 nio klassavdelningar. Läsåren 1936—38 hade antalet ökats till elva och innevarande läsår hade ytterligare en avdelning upprättats, och det oaktat hade ett betydande antal fullt kompetenta inträdessökande på grund av bristande utrymme måst avvisas. Då emellertid statsanslaget icke ökats i proportion till antalet klassavdelningar utan under alla dessa år varit konstant, hade gymnasiet till följd därav nödgats vidkännas avsevärt stegrade kostnader, vilka delvis måst täckas genom lån ur gymnasiets fonder. Ett fortsättande på den sålunda inslagna vägen vore emellertid icke längre möjligt och, därest icke ökat anslag nu kunde utverkas åt gymnasiet, såge sig styrelsen nödsakad att ett kommande år minska antalet avdelningar och således i motsvarande större utsträckning avvisa till inträde berättigade elever.

Överstyrelsen ansåge det vara av stor vikt, att gymnasiet vidmakthölles i sin nuvarande omfattning och funne det beklagligt, om gymnasiet av ekonomiska skäl skulle nödgas vidtaga den ifrågasatta inskränkningen av antalet klassavdelningar, då därigenom många välmeriterade inträdessökande skulle uteslängas från möjligheten att åtnjuta nödig merkantil undervisning. Då gymnasiet begränsat sin ansökning till anslag med sedvanligt belopp till allenast två av de tre under de senaste åren nyupprättade parallellav-

delningarna, ansåge sig överstyrelsen hava starka skäl att understödja styrelsens framställning.

*Statskontoret* har enligt utlåtande den 26 november 1938 ansett sig icke böra göra någon erinran mot att till vardera av ifrågavarande båda parallellavdelningar för budgetåret 1939/40 finge utgå statsbidrag med 3,400 kronor.

Departement-  
schefen.

I enlighet med skolöverstyrelsens förslag torde förevarande anslag böra höjas med 14,000 kronor på grund därav, att handelsgymnasierna i Sundsvall och Umeå, vid vilka under innevarande budgetår endast en årskurs finnes inrättad, från och med nästa läsår komma att omfatta vardera två årskurser. Någon höjning av det för handelsgymnasiet i Gävle utgående understödet finner jag mig i likhet med överstyrelsen icke böra nu ifrågasätta.

Jag har redan tidigare haft tillfälle att uttala mig för en sänkning av elevavgifterna vid handelsgymnasierna. I 1937 års åttonde huvudtitel anförde jag emellertid, att jag funnit det ur principiella synpunkter betänkligt att genomföra en sådan sänkning, så länge gränsen för avgiftslindringar vid de enskilda mellanskolorna och högre flickskolorna vore bestämd till 15 procent. Med hänsyn till den ståndpunkt, som 1938 års riksdag intagit i ärendet, och då överstyrelsens föreliggande förslag ansluter sig till min allmänna uppfattning i fråga om avgifter för skolutbildning, anser jag mig böra nu biträda nämnda förslag. Jag räknar av denna anledning med en höjning för nästa budgetår av förevarande anslag med det av statskontoret angivna beloppet, 30,300 kronor. Under hand har från överstyrelsen upplysts, att det sistnämnda beloppet motsvarar merkostnaderna för den avsedda avgiftslindringen för elever vid handelsgymnasiernas tvååriga kurs. I de förutnämnda i kungörelsen nr 529/1938 meddelade bestämmelserna böra i sinom tid vidtagas de ändringar, som kunna påkallas av det nu framställda förslaget.

I likhet med skolöverstyrelsen och statskontoret vill jag vidare föreslå, att förevarande anslag höjes med tillhopa 6,800 kronor till förstärkning av det till Göteborgs handelsgymnasium utgående statsbidraget. Upplýsningsvis må nämnas, att enligt vad jag inhämtat 173 av de 363 eleverna vid ifrågavarande gymnasium tillhöra annan ort än Göteborg.

Anslaget bör alltså för nästa budgetår höjas med  $(14,000 + 30,300 + 6,800 =)$  51,100 kronor till 378,900 kronor.

Under åberopande av vad nu anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Handelsgymnasier*: Understöd för budgetåret 1939/40  
anvisa ett anslag av . . . . . kronor 378,900.

[202.] 7. **Handelsgymnasier: Resestipendier åt lärare.** Detta anslag, som är betecknat såsom reservationsanslag, är nu uppfört med 1,000 kronor. Beträffande för ändamålet tidigare utgående anslag hänvisas till sid. 466 i 1936 års åttonde huvudtitel. Anslaget är avsett för lärare i främmande levande språk och för lärare i merkantilt ämne.

I skrivelse den 31 augusti 1938 har *skolöverstyrelsen* hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas till 1,500 kronor. Till stöd härför har anförts, bland annat, att tre nya handelsgymnasier — Sundsvall, Umeå och Gävle — upprättats från och med budgetåret 1938/39.

Vad av överstyrelsen anförts motiverar en höjning av anslaget, och jag har ingenting att erinra mot att denna höjning bestämmes till 500 kronor. Anslaget, å vilket vid utgången av budgetåret 1937/38 icke förelegat någon reservation, torde böra anvisas såsom obetecknat anslag, varvid förutsättes, att å anslaget vid utgången av budgetåret 1938/39 eventuellt föreliggande reservation får tagas i anspråk för ändamålet under budgetåret 1939/40. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Handelsgymnasier: Resestipendier åt lärare* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . kronor 1,500.

[203.] 8. **Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning, förslagsanslag.** För ändamålet anvisades för budgetåret 1937/38 ett förslagsanslag av 1,860,000 kronor och för budgetåret 1938/39 ett förslagsanslag av 2,400,000 kronor. Sistnämnda anslag fördelades med förslagsvis 2,000,000 kronor till understöd för avlöning av lärare och förslagsvis 400,000 kronor till understöd för undervisningsmateriel.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 536,000 kronor till 2,936,000 kronor. Av anslagshöjningen belöper ett belopp å 336,000 kronor på ett av överstyrelsen framlagt förslag om ändrade grunder för statsbidrag till förevarande skolor, innebärande dels en återgång till de gynnsammare grunder i fråga om understöd till avlöning, som gällde före budgetåret 1933/34, dels en utjämning av understöden mellan olika skolstadier och ändrad benämning av hithörande skolor, dels införande av särskilt understöd till arvode åt rektor, dels ock viss uppmjukning av gällande, av 1937 års riksdag beslutade bestämmelser rörande understöd till undervisningsmateriel. Av skrivelsen framgår, att detta förslag till sina huvuddrag överensstämmer med i överstyrelsens anslagsäskanden för budgetåren 1937/39 framlagda förslag (jfr 1937 års åttonde huvudtitel, sid. 431 ff. och 1938 års åttonde huvudtitel, sid. 473 f.). I skrivelse den 23 november 1938 har överstyrelsen lämnat vissa kompletterande uppgifter rörande kostnaderna för de föreslagna åtgärderna.

Ur överstyrelsens skrivelse hämtas följande sammanställning rörande maximiunderstödet för undervisningstimme under åren 1919—37:

|                                                                                  | 1919—21 | 1921—24 | 1924—33 | 1933—37 |
|----------------------------------------------------------------------------------|---------|---------|---------|---------|
|                                                                                  | Kronor  | Kronor  | Kronor  | Kronor  |
| Lägre stadiet inom hantverk, industri och handel (lärlingsskola m. m.) . . . . . | 2: 67   | 3: —    | 2: 67   | 2: 35   |
| Högre stadiet inom hantverk, industri och handel (yrkesskola m. m.) . . . . .    | 3: —    | 3: 33   | 3: —    | 2: 55   |
| Lägre stadiet inom husligt arbete . . . . .                                      | 1: 33   | 1: 83   | 1: 67   | 1: 50   |
| Högre stadiet inom husligt arbete . . . . .                                      | 1: 33   | 2: —    | 1: 83   | 1: 65   |

Anslagsbehovet vid oförändrade understödsgrunder har av överstyrelsen beräknats på följande sätt:

För *budgetåret 1938/39* kunde anslagsbehovet, bedömt efter inkomna ansökningar och därav föranledda beslut om beviljande av understöd, beräknas till sammanlagt omkring 2,218,854 kronor 19 öre. Det sålunda beräknade understödsbehovet uppginge visserligen icke till det belopp å 2,400,000 kronor, som för budgetåret 1938/39 vore upptaget i riksstaten, men även om det kunde förväntas, att nu liksom varje år tidigare någon del av de utdelade beloppen icke komme att tagas i anspråk, torde emellertid, på grund av de tilläggsansökningar, som kunde förväntas i samband med under året framkomna behov av utvidgningar av åtskilliga skolors arbetsprogram, det i riksstaten upptagna beloppet helt komma att visa sig erforderligt och säkerligen också i någon mån behöva överskridas.

För *budgetåret 1939/40* funnes ingen anledning antaga, att utvecklingen skulle gå i annan riktning än tidigare. Om grunderna för understödets utgående och yrkesundervisningsväsendets organisation skulle bibehållas oförändrade, syntes anslagsbehovet för budgetåret 1939/40 böra beräknas till minst 2,600,000 kronor, varav 2,200,000 kronor borde avses till avlöning av lärare och 400,000 kronor till undervisningsmateriel.

Rörande statsbidrag till undervisning i husligt arbete har överstyrelsen anført följande:

På förslag av överstyrelsens konsulent för husligt arbete hade överstyrelsen tagit under överbäggande, huruvida icke skäl föreläge att nu föreslå ett borttagande av de särskilda understödsgrunderna för yrkesundervisning i husligt arbete, så att de maximigrunder, som vore eller komme att bliva fastställda för understöd till undervisning i skolor för hantverk, industri och handel, skulle komma att gälla även undervisning i husligt arbete. Överstyrelsen ansåge sig i princip icke hava något att invända mot en dylik ändring av berörda maximigrunder. Den ändring, som överstyrelsen föreslagit — från högst 1 krona 50 öre till högst 1 krona 80 öre för undervisningstimme vid undervisning i husligt arbete — anslöte sig emellertid enligt överstyrelsens uppfattning i regel tämligen nära till önskvärda löner med beräknande av understöd till två tredjedelar av dessas belopp. Med fullt erkännande av de prestigesynpunkter, som kunde göra den tänkta formella utjämningen av maximigrunderna önskvärd, och med konstaterande av att denna utjämning säkerligen icke skulle vålla statsverket någon större relativ kostnadsökning, ansåge sig överstyrelsen därför böra inskränka sig till att

ånyo framföra den för yrkesundervisningen i dess helhet viktiga frågan om genomgående understödsökning efter samma grunder, som föreslagits i 1937 års riksdagspetita.

Överstyrelsens konsulent för husligt arbete har till protokollet gjort ett särskilt uttalande, varav inhämtas följande:

Utvecklingen under de tjugu år, som gått, sedan 1918 års riksdag fattade beslut om inrättande av praktiska ungdomsskolor, hade oavslåtligen gått i den riktningen, att en allt större vikt och betydelse hade tillmätts undervisningen i husligt arbete. Den del av denna undervisning, som vore hänförd till den egentliga yrkesundervisningen, ställde numera helt andra krav på de lärarkrafter, som där skulle undervisa, än tidigare. I det allmänna folkmedvetande, på vilket det kommunala intresset för ordnandet av goda yrkesskolor för husligt arbete hade att bygga, uppstode då helt naturligt den frågan, varför yrkesundervisningen i husligt arbete skulle i understödsavseende särskiljas från yrkesundervisningsanstalter, tillhörande andra yrkesområden, och tilldelas understöd med en väsentligt lägre maximering, medan för andra yrkesområden än det husliga arbetet understödets maximering fastställts enhetligt utan att göras beroende av att understödsbehovet för olika slags undervisning inom dessa yrkesområden kunde vara högst växlande.

För den höjning av understödet till yrkesundervisning i husligt arbete vid kommunala yrkesskolor, som skulle föranledas av full enhetlighet i understödsmaximeringen vid samtliga till den kommunala yrkesundervisningen hörande arbetsområden, torde icke behöva beräknas en ökning av anslagsbehovet med mer än omkring 30,000 kronor.

Skulle den av överstyrelsen ifrågasatta ändringen av understödsgrunderna i det hela icke komma att genomföras, syntes den förändringen ändock böra vidtagas, att de särskilda bestämmelserna om husligt arbete utginge och att nu för hantverk, industri och handel gällande grunder gäves allmän giltighet, så att de komme att jämväl omsluta husligt arbete. I sådant fall torde den beräknade merkostnaden kunna anslås till 20,000 kronor.

*Statskontoret* har i utlåtande den 12 november 1938 yttrat följande:

Beträffande överstyrelsens hemställan om likställighet ifråga om grunderna för understöd åt lärare vid yrkesundervisningsanstalternas lägre och högre stadium — lärlingsskola och yrkesskola — ävensom om särskilda understöd till rektorsarvoden tillåte sig statskontoret hänvisa till den principiella ståndpunkt till dessa spörsmål, som ämbetsverket intagit i utlåtanden den 13 oktober 1936 och den 30 november 1937 över petitaframställningar för budgetåren 1937/38, respektive 1938/39 (jfr 1938 års åttonde huvudtitel, sid. 474).

Statskontoret ville därjämte vidkommande framställningen såväl i berörda delar som angående den av överstyrelsen begärda förändringen i fråga om understöd till rektors och övriga lärares avlöning erinra, att verkstadsskoleutredningen i sitt betänkande med utredning och förslag angående centrala verkstadsskolor m. m. (statens offentliga utredningar 1938 : 26, sid. 18) bland annat även upptagit spörsmålet, huruvida icke en allmän reglering av lönerna vid yrkesundervisningsanstalterna borde av de sakkunniga företagas. Emellertid, hade de sakkunniga yttrat, påginge för närvarande på ifrågavarande område eller hade nyligen avslutats ett flertal speciella utredningar. Bland annat komme 1936 års yrkesskoleutredning att i sinom tid framlägga förslag beträffande utbildningen av lärare för yrkesundervisningen. Avhängiga av

sistnämnda spörsmål vore i sin tur frågorna om kompetensfordringar och lärarlöner. De sakkunniga hade därför stannat för att utreda och framlägga förslag beträffande inrättande, jämsides med övriga yrkesundervisningsanstalter, av ett system centrala verkstadsskolor för manlig ungdom, men förutsatt (sid. 145), att en generell lösning av bland annat lönefrågan i sinom tid skulle bli föremål för behandling, senast i samband med den översyn av yrkesskolväsendet, som så småningom syntes bli erforderlig.

Under återopande av vad sålunda uttalats finge statskontoret som sin mening framhålla, att ovannämnda av överstyrelsen gjorda framställningar lämpligen borde upptagas till prövning först i samband med den blivande allmänna översyn på förevarande område, varom riksdagen redan uttalat sig (skrivelse nr 8/1938, sid. 48). Statskontoret kunde därför icke tillstyrka överstyrelsens förslag i dessa delar.

Hos Kungl. Maj:t har *svenska skolkökslärarinnornas förening* anhållit, att statsanslaget till avlöning av lärarinnor i hushållsgöromål vid lärlings- och yrkesskolor i husligt arbete måtte utgå efter enhetliga grunder och att statsanslaget för undervisning i husligt arbete måtte utgå efter samma grunder som för undervisning i hantverk, industri och handel.

Departementschefen.

Vid anmälan av detta ärende i 1938 års åttonde huvudtitel framhöll jag, bland annat, önskvärdheten av att de nuvarande grunderna för understöd till kommunala yrkesundervisningsanstalter bibehölles oförändrade, till dess det bleve möjligt att bedöma dessa frågor i deras samband med det förslag, i vilket verkstadsskoleutredningen torde komma att utmynna. De sakkunniga, som tillkallats för sistnämnda ändamål, hava den 30 september 1938 avgivit betänkande med utredning och förslag angående centrala verkstadsskolor m. m. Vad de sakkunniga och statskontoret enligt redogörelsen i det föregående yttrat ger vid handen, att tiden ännu icke är mogen för en reglering av statsbidragen till den kommunala yrkesundervisningen i anledning av skolöverstyrelsens föreliggande förslag. Här bör erinras om att svenska yrkesskolföreningen hos Kungl. Maj:t anhållit om tillsättande av en kommitté för utarbetande av förslag till reglering av avlönings- och statsbidragsbestämmelser för den kommunala yrkesundervisningen och att överstyrelsen i utlåtande den 14 december 1938 hemställt, att nämnda framställning måtte för närvarande icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Enligt överstyrelsens mening borde en allmän översyn över yrkesundervisningsväsendet vidtagas, sedan de olika frågor rörande yrkesundervisningen, som för närvarande vore under utredning, funnit sin lösning. I samband därmed borde lämpligen den av yrkesskolföreningen väckta frågan upptagas. Jag delar denna överstyrelsens uppfattning och vill särskilt framhålla, att frågan om utbildningen av lärare för yrkesundervisningen utgör ett nyckelproblem, som först måste lösas, innan löneregleringsfrågan kan upptagas till behandling. För nästa budgetår anser jag mig böra vid beräkningen av förevarande anslag utgå från de nu gällande grunderna för statsbidrag till den kommunala yrkesundervisningen. Jag vill dock här icke underlåta att fram-

hålla, att jag anser starka principiella och praktiska skäl hava förebragts för det av en reservant inom överstyrelsen framställda förslaget, att det husliga arbetet bör i statsbidragshänseende ställas i paritet med de andra ämnesgrenarna, och jag utgår från att denna fråga särskilt uppmärksammas vid de utredningar, som erfordras på detta område.

På grund av den beräknade medelsåtgången föreslår jag en höjning av förevarande anslag för nästa budgetår med 200,000 kronor till 2,600,000 kronor. Jag förutsätter därvid, att anslaget fördelas på följande sätt:

|                                                                       |                  |
|-----------------------------------------------------------------------|------------------|
| 1. Understöd till avlöning åt lärare, <i>förslagsvis</i> . . . . .    | kronor 2,200,000 |
| 2. Understöd till undervisningsmateriel, <i>förslagsvis</i> . . . . . | » 400,000        |
| <hr/>                                                                 |                  |
| Summa kronor 2,600,000.                                               |                  |

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 2,600,000.

[204.] 9. **Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom, förslagsanslag.** Förevarande anslag är nu uppfört med 1,250,000 kronor.

I avbidan på den framställning till riksdagen, som kan befinnas påkallad i anledning av verkstadsskoleutredningens under närmast föregående punkt berörda förslag, torde förevarande anslag böra i riksstatsförslaget upptagas med beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom* för budgetåret 1939/40 beräkna ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 1,025,000.

[205.] 10. **Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning, reservationsanslag.** Till förevarande ändamål hava för efterföljande budgetår anvisats anslag på sätt nedan anges:

|                   |                |
|-------------------|----------------|
| 1930/32 . . . . . | kronor 675,000 |
| 1932/33 . . . . . | » 495,000      |
| 1933/36 . . . . . | » 400,000      |
| 1936/38 . . . . . | » 450,000      |
| 1938/39 . . . . . | » 495,000.     |

Av sistnämnda anslag belöpa 450,000 kronor på understöd till avlöning av lärare och 45,000 kronor på understöd till undervisningsmateriel.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 105,000 kronor till 600,000 kronor. Om understödsgrunderna för kommunala anstalter för yrkesundervisning icke ändrades på sätt *överstyrelsen* i annat sammanhang föreslagit (jfr punkten 203), borde anslaget höjas endast till 550,000 kronor.

☞ Hos Kungl. Maj:t hava *svenska skolkökslärarinnornas förening* ävensom vissa *husmodersskolor* gjort framställning om ökat anslag till enskilda anstalter för yrkesundervisning.

Departement-  
schefen.

Ehuru onekligen starka skäl tala för en höjning av detta anslag, är jag icke nu i tillfälle att förorda en anslagsförstärkning. Påpekas må, att reservationen å anslaget utgjorde vid utgången av budgetåret 1935/36 omkring 77,000 kronor, vid utgången av budgetåret 1936/37 omkring 86,300 kronor och vid utgången av budgetåret 1937/38 omkring 110,500 kronor. Av allt att döma hava dessa reservationer uppkommit på grund av formerna för rekvisition av statsbidrag. Jag anser det förtjänt att undersökas, huruvida icke åtgärder kunna vidtagas till förminskande av reservationens storlek. Eventuellt kan ifrågasättas, om icke anslaget bör förvandlas till obetecknat anslag. Jag förutsätter, att *överstyrelsen* i sina anslagsäskanden för budgetåret 1940/41 tager dessa frågor under närmare övervägande. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning*: Understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag*  
av ..... kronor 495,000.

[206.] 11. **Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning, förslagsanslag.** Till detta ändamål hava under nedannämnda budgetår utgått följande belopp:

|               |        |          |
|---------------|--------|----------|
| 1931/33 ..... | kronor | 200,000  |
| 1933/34 ..... | »      | 150,000  |
| 1934/35 ..... | »      | 165,000  |
| 1935/36 ..... | »      | 200,000  |
| 1936/37 ..... | »      | 300,000  |
| 1937/38 ..... | »      | 430,000  |
| 1938/39 ..... | »      | 650,000. |

Ur det för budgetåret 1936/37 anvisade anslaget utgick jämväl stipendier åt elever vid verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom, vilket anslagsändamål numera tillgodoses ur ett särskilt anslag.

I skrivelse den 31 augusti 1938 har *skolöverstyrelsen* hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med 50,000 kronor till 700,000 kronor.

Det belopp, som under *budgetåret 1937/38* kommit till användning för ifrågavarande ändamål, utgjorde 625,187 kronor 30 öre. Trots den höjning av anslaget, som beslutades av 1937 års riksdag — från 300,000 kronor till 430,000 kronor — hade anslaget således överskridits med nära 200,000 kronor.

Det ovannämnda i anspråk tagna understödsbeloppet för budgetåret 1937/38 innebure en ökning med över 90,000 kronor i jämförelse med det belopp å 532,999 kronor 10 öre, som för samma ändamål tagits i anspråk under budgetåret 1936/37. Ökningen av understödsbehovet stode i tydligt samband med den allmänna tendensen inom yrkesundervisningen att alltmera ägna intresse åt anordnande av skolor och kurser med undervisning i praktiskt yrkesarbete. Ifrågavarande skolor finge nämligen i regel form av heldagsskolor med en kurslängd av över 5 månader och komme därför att för sina elever kunna påräkna elevstipendier, som förorsakade en ökad belastning av anslaget.

För *budgetåret 1938/39* syntes utvecklingen komma att gå i samma riktning, som nyss berörts. Överstyrelsen beräknade för detta budgetår en ytterligare ökning av understödsbehovet för elevstipendier till 675,000 kronor.

För *budgetåret 1939/40* torde understödsbehovet, uppskattat i anslutning till de av 1938 års riksdag beslutade grunderna för stipendiebeloppens beräkning, icke komma att understiga 700,000 kronor.

I enlighet med överstyrelsens förslag torde anslaget för nästa budgetår böra höjas med 50,000 kronor till 700,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 700,000.

[207.] 12. **Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Stipendier åt elever vid verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 700,000 kronor.

I avvidan på den under punkten 204 omförmälda särskilda propositionen torde i riksstatsförslaget för budgetåret 1939/40 böra beräknas medel för ändamålet. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att, i avvidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Stipendier åt elever vid verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom* för budgetåret 1939/40 beräkna ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 800,000.

[208.] 13. **Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till tekniska skolan i Stockholm, förslagsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 159,000 kronor och disponeras jämlikt beslut av Kungl. Maj:t den 17 juni 1938 på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 553 f.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt om höjning av anslaget med 5,300 kronor. Av anslagshöjningen belöpa 2,788 kronor å ersättningar till vissa lärare och återstoden, 2,512 kronor, å ökat bidrag till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg till befattningshavare vid skolan.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår hade skolans styrelse utgått från att bidrag till skolan vore behöfligt med samma belopp, som utginge för innevarande budgetår, ehuru de lägsta klasserna i maskin- och byggnadsyrkesskolorna skulle indragas på grund av pågående omorganisation av tekniska skolan. Den minskning av läraravlönningarnas totalbelopp, som under första indragningsåret föranleddes av indragningen, hade av 1936 års yrkesskolsakkunniga beräknats till cirka 9,650 kronor, men nedgången i inbetalda elevavgifter beräknades av styrelsen för skolan till något högre belopp, 10,890 kronor. Härei inginge som huvudpart en minskning av elevavgifterna vid aftonskolan, som förutsåges på grund därav, att denna skola ej längre komme att mottaga elever, vilka ämnade förbereda sig för inträde i nämnda yrkesskolor. Sistnämnda avgifter avsåge sådana kurser, som till stor del besökts av elever, som vid sidan av den särskilda förberedande kursen berett sig till inträde i yrkesskolorna. Minskningen i inkomsterna av dylika avgifter motsvarades icke av minskade utgifter för kursernas hållande. Ehuru beräkningen av denna minskning syntes vila på mycket osäker grund, funne sig överstyrelsen, då det låge i sakens natur, att ifrågasvara minskning endast kunde mycket ungefärligt uppskattas, icke hava anledning motsätta sig, att bidraget till skolan bibehölles vid oförändrat belopp.

Beträffande ersättningar till de lärare, som genom skolans omorganisation komme att förlora sin anställning, hade chefen för ecklesiastikdepartementet enligt proposition nr 158/1938 (sid. 49 ff.) tillstyrkt, att ersättning i den utsträckning, de sakkunniga fastslagit, borde tillerkännas vissa lärare, varvid staten skulle bidraga med tre femtedelar av kostnaderna härför. Riksdagen hade i skrivelse nr 314 godkänt detta förslag.

Årlig ersättning under budgetåret 1939/40 skulle enligt sakkunnigförslaget utgå endast till överläraren E. G. Tägtström och med ett belopp oavsett dyrtidstillägg av 1,072 kronor. Överstyrelsen funne sig på grund av det anförda böra föreslå ett anslagsbelopp till denne av tre femtedelar härav = 643 kronor.

Oklarhet rådde, huruvida och i vilken mån lärare, som enligt sakkunnigförslaget eventuellt skulle erhålla engångsersättning, kunde beredas anställning vid den omorganiserade skolan. Då möjlighet funnes, att samtliga de av de sakkunniga föreslagna ersättningsbeloppen, tillhopa 3,573 kronor, komme att tagas i anspråk, finge överstyrelsen förorda anvisande av förslagsanslag å tre femtedelar av nämnda belopp, i runt tal 2,145 kronor, att fördelas på i skrivelsen angivet sätt.

Vid samtliga ersättningsanslag borde fästas det villkor, att beloppet enligt styrelsens för tekniska skolan beprövande skulle minskas eller helt indragas för den eller dem av dessa lärare, som erbjödes annan avlönad anställning i statens eller kommuns tjänst. Därjämte borde föreskrivas, att dyrtids-

tillägg å de utbetalda beloppen skulle utgå som för befattningshavare vid statens oreglerade verk.

Statskontoret, som yttrat sig i ärendet den 9 november 1938, har anfört följande:

I likhet med överstyrelsen ville statskontoret icke göra invändning mot att statsbidraget till tekniska skolan för budgetåret 1939/40 upptoges till samma belopp som för innevarande budgetår. Med hänsyn till de osäkra beräkningarna beträffande inkomstminskningen förutsatte emellertid ämbetsverket, att föreskrift meddelades därom, att av statsbidraget till skolan ett belopp, motsvarande hälften av den beräknade besparingen å lönekostnaderna, finge utbetalas endast i mån av uppkommande nedgång i inkomsterna av elevavgifter till följd av genom omorganisationen minskat elevantal. Självfallet borde nedsättning av Stockholms stads bidrag till skola ske allenast med högst det belopp, varmed statsbidraget kunde komma att minskas.

För bestridandet av statsverkets bidrag till kostnaderna för ersättningar åt vissa lärare torde böra beräknas i runt tal 2,800 kronor.

I dyrtidstillägg hade statskontoret under budgetåret 1937/38 till tekniska skolan utbetalat sammanlagt i runt tal 25,650 kronor. För nästkommande budgetår torde dyrtidstillägg komma att utgå å ett med cirka 5,000 kronor minskat lönebelopp. Vid sådant förhållande torde — om hänsyn toges till dyrtidstilläggen å ovannämnda ersättningar — det för ändamålet erforderliga medelsbeloppet kunna uppskattas till i avrundat tal 25,200 kronor.

Till en början vill jag erinra, att 1938 års riksdag (skrivelse nr 314) på förslag av Kungl. Maj:t beslutat inrätta ett tekniskt läroverk i Stockholm och i samband därmed avveckla de i tekniska skolan ingående maskin- och byggnadsyrkesskolorna. Avvecklingen skulle påbörjas från och med budgetåret 1939/40. Detta beslut utgör den första etappen av tekniska skolans omorganisation. Frågan om omorganisationen i övrigt, som utretts av 1936 års yrkesskolsakkunniga (statens offentliga utredningar 1938: 8), är föremål för beredning inom departementet. Denna beredning torde icke kunna slutföras inom sådan tid, att förslag i ämnet kan föreläggas 1939 års riksdag. I detta sammanhang bör erinras, att tekniska skolans lärarsällskap i ansöknings, som till ecklesiastikdepartementet inkommit den 1 december 1938, anhållit om löneförbättringar för skolans lärare och tjänstemän. Skolöverstyrelsen har den 9 december 1938 yttrat sig i detta ärende. Vissa skäl föreligga för att skolans personal bör erhålla förbättrade löneförmåner. Med hänsyn till berörda svävande omorganisationsförslag anser jag mig dock icke kunna nu tillstyrka, att medel anvisas för ändamålet.

Departement-  
schefen.

Vid anmälan av frågan om inrättande av omförmälda läroverk (jfr propositionen nr 158/1938, sid. 49 f.) anförde jag, att enligt av de sakkunniga verkställd utredning besparingar i tekniska skolans utgiftsstat till följd av utbrytandet ur skolan av maskin- och byggnadsyrkesskolorna i stort sett endast kunde uppstå beträffande kostnader för lön åt de lärare, som vore sysselsatta vid ifrågavarande delar av skolan. Utgifterna för skolan skulle

på grund härav kunna under första övergångsåret, budgetåret 1939/40, minskas med 9,600 kronor. Jag framhöll emellertid, att vid dessa beräkningar hänsyn icke tagits till den minskning i skolans inkomster av elevavgifter, som föranleddes av omorganisationen och som möjligen kunde förtrycka kalkylerna. Jag förutsatte därför, att skolöverstyrelsen i sina anslagsäskanden för skolan för budgetåret 1939/40 verkställde närmare granskning av de sakkunnigas ifrågavarande beräkningar. Enligt den undersökning, som överstyrelsen i detta avseende nu företagit, har minskningen av inkomsterna beräknats överstiga besparingen å lärarlönerna. Ehuru beräkningen av inkomstminskningen vilar på en mycket osäker grund, har överstyrelsen därför icke velat motsätta sig, att bidraget till skolan bibehålles vid oförändrat belopp. Statskontoret har anslutit sig till denna ståndpunkt och föreslagit vissa villkor beträffande utbetalningen av bidraget i syfte att göra bidraget beroende av inkomsterna av elevavgifter. Jag förordar statskontorets förslag och hemställer alltså, att den i förevarande anslag ingående anslagsposten till bidrag till tekniska skolan för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 133,600 kronor. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter angående bidragets utbetalande.

I nämnda proposition framhöll jag även, att ersättningar borde utgå till de lärare, som genom omorganisationen förlorade sin anställning. Enligt de sakkunniga borde ersättning för minskad löneinkomst utgå antingen i form av årlig ersättning eller i form av engångsersättning med belopp, som finnas angivna i en av de sakkunniga gjord sammanställning (propositionen, sid. 39). Å ersättningsbeloppen skulle utgå dyrtidstillägg i enlighet med de grunder, som gälla för befattningshavare vid statens oreglerade verk. Summan av de ersättningar, som skulle utbetalas under budgetåret 1939/40, utgjorde 4,645 kronor, varav 1,072 kronor såsom årlig ersättning och återstoden, 3,573 kronor, såsom engångsersättning. Jag förordade vad de sakkunniga sålunda föreslagit men framhöll, att riksdagen torde böra fatta beslut om ersättningarnas utgående först i samband med att anslagsmedel från och med budgetåret 1939/40 anvisades för ändamålet. Beträffande de för ersättningarnas utgående tilltänkta villkoren och bestämmelserna hänvisar jag till de sakkunnigas förslag. Här må endast erinras därom, att lärare, som erbjödes avlönad anställning i statens eller kommunens tjänst, skulle vara skyldig att underkasta sig minskning i eller indragning av honom tillkommande ersättning.

Vidare föreslog jag, att staten skulle svara för tre femtedelar av omfördelade kostnader och Stockholms stad för de återstående två femtedelarna, ifrågakommande dyrtidstillägg inberäknade.

Riksdagen uttalade sig i skrivelse nr 314/1938 för att de lärare, varom vore fråga, erhöles ersättningar i den omfattning, som av mig förordats, och godkände förslaget om fördelningen av dessa kostnader mellan staten och staden.

Enligt de grunder för beräkning av nu ifrågavarande ersättningar, som

sålunda i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag godtogos av 1938 års riksdag, skulle de sammanlagda kostnaderna i förevarande avseende, dyrtidstilläggen oberäknade, för nästa budgetår uppgå till 4,645 kronor, varav staten skulle bidra med tre femtedelar eller 2,787 kronor, medan Stockholms stad skulle svara för återstoden, 1,858 kronor. Med hänsyn till den ståndpunkt, som i årets statsverksproposition intagits till frågan om utgående av dyrtidstillägg å arvoden och andra liknande ersättningar, vill jag ifrågasätta den förändringen i det föreliggande förslaget, att dyrtidstillägg ej må utgå å ersättningarna till berörda lärare. Dessa ersättningar böra i stället höjas med ett belopp, motsvarande det vid en levnadskostnadsindex av 162 utgående procentuella dyrtidstillägget, d. v. s. med 31 procent till 6,085 kronor, varav staten bör svara för 3,651 kronor, och staden för 2,434 kronor. För bestridandet av statens andel bör alltså för nästa budgetår anvisas ett anslagsbelopp av i runt tal 3,700 kronor. Då stadens bidrag till skolan för närvarande utgör 41,470 kronor, förutom halva kostnaden för dyrtidstillägg till befattningshavare vid skolan, skulle dess bidrag sålunda uppgå till  $(41,470 + 2,434 =)$  43,904 kronor jämte nyssnämnda kostnader för dyrtidstillägg. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare villkor och bestämmelser rörande dispositionen av nämnda anslagsbelopp.

Till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg till befattningshavare vid skolan torde med hänsyn till vad nyss föreslagits beträffande dyrtidstillägg å berörda ersättningsbelopp böra anvisas oförändrat belopp, förslagsvis 24,000 kronor. På grund av stegrat levnadskostnadsindex bör dock sistnämnda belopp höjas med 1,300 kronor till 25,300 kronor. Förevarande anslag, i vars disposition jag i övrigt icke ifrågasätter någon ändring, bör alltså för nästa budgetår höjas med  $(3,700 + 1,300 =)$  5,000 kronor och uppföras med 164,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till tekniska skolan i Stockholm* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 164,000, därav 43,904 kronor skola utgå under villkor, att Stockholms stad för samma tid för berörda ändamål, under iakttagande av vad i det föregående anförts, bidrager med enahanda belopp, samt med beräkning, att 480 kronor tillskjutas av Sjöstedtska fonden.

[209.] 14. **Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m.** För ifrågavarande ändamål anvisade 1938 års riksdag ett förslagsanslag av 24,400 kronor. Anslaget disponeras sålunda:

|                                                                                                                   |               |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| 1. Bidrag till uppehållande av verksamheten vid bergsskolan i Filipstad . . . . .                                 | kronor 23,000 |
| 2. Bidrag till kostnaden för pension åt f. d. vaktmästaren vid bergsskolan i Falun Fredrik Edvard Skoog . . . . . | » 900         |
| Summa kronor 23,900.                                                                                              |               |

Hos Kungl. Maj:t hava *fullmäktige i järnkontoret* hemställt, att anslaget måtte höjas till 26,780 kronor. Av handlingarna i ärendet inhämtas:

Ökningen, (26,780—23,900=) 2,880 kronor, utgjorde tre femtedelar av vissa utgifter, som tillkommit dels genom en nybyggnad, dels genom stegrade bränslepriser, dels genom ökat elevantal. Den genom ökad koksåtgång och stegrade kokspriser föranledda utgiftsökningen, 925 kronor, jämte ökad kostnad för belysning beräknades till 1,000 kronor. Till renhållning av de nya lokalerna beräknades en extra utgift i form av löneförhöjning till vaktmästaren med 500 kronor, mot att denne själv anskaffade och avlönade erforderlig hjälp. Antalet elever hade vid bergsskolan under de sista åren avsevärt stigit, och hade under läsåret 1937/38 i första klassen varit 21 och i andra klassen 18. Vid statens tekniska läroverk omfattade en fullsatt klass 30 elever, men vid laborationer brukade klassen delas i två grupper, som laborerade på olika tider. Om en klass omfattade mer än 16 elever, brukade dylik uppdelning tillgripas. Belastningen för bergsskolans lärarkrafter hade blivit abnormt stor. Beträffande den egentliga bergsskolan berodde det ökade arbetet huvudsakligen på svårigheter att ordna laboratoriearbetet rationellt. Skolan hade därför behov av en assistentlärare, vars huvudsakliga uppgift skulle vara att tillhandagå de nuvarande lärarna med hjälp vid anordnandet och handledningen vid det praktiska laboratoriearbetet. En blivande assistentlärare, vilken skulle hava att övertaga 700 laboratorietimmar per läsår, skulle dessutom kunna övertaga en del av lektionerna i de påbörjade gruvförmanskurserna, vilket dels skulle innebära en väsentlig lättnad för de ordinarie lärarna, dels i hög grad underlätta de ekonomiska möjligheterna för assistentlärarens anställning. I varje gruvförmanskurs skulle denne kunna övertaga cirka 200 timmar motsvarande ett arvode av 1,200 kronor efter 6 kronor per timme. Utöver dessa 900 timmar skulle assistentläraren kunna sysselsättas minst 100 timmar per läsår med ordnandet av samlingar och undervisningsmateriel, vilket visserligen ålåg de ordinarie lärarna men under nuvarande forcerade arbete knappast medhunnas på sätt, som önskvärt vore. Avlöningsförmånerna föresloges böra sättas till 4,000 kronor per år. Då gruvförmanskursen kunde bidraga med 1,200 kronor, bleve således nettoutgiften 2,800 kronor. Till anskaffande av för laborationerna erforderliga kemikalier, elektrisk energi m. m. hade tidigare beräknats 2,500 kronor, men beräknades nu på grund av det större antalet elever, delvis även på grund av höjda priser, ett belopp av 3,000 kronor. Ökningen bleve alltså 500 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har i utlåtande den 31 augusti 1938 tillstyrkt framställningen.

Departementschefen.

En höjning av ifrågavarande anslag för nästa budgetår synes vara påkallad. Med hänsyn till den återhållsamhet vid medelsanvisningar, som beträffande ett flertal anslag till statliga läroanstalter iakttagits för nästa

budgetår, vill jag dock föreslå, att anslagshöjningen begränsas till 1,500 kronor. Anslaget bör alltså uppföras med  $(23,900 + 1,500 =)$  25,400 kronor. Då ur anslaget numera icke utgår dyrtidstillägg, lärer anslaget för nästa budgetår böra förvandlas från förslagsanslag till obetecknat anslag, att fördelas sålunda:

|                                                                                                                   |                            |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------|
| 1. Bidrag till uppehållande av verksamheten vid bergsskolan i Filipstad . . . . .                                 | kronor 24,500              |
| 2. Bidrag till kostnaden för pension åt f. d. vaktmästaren vid bergsskolan i Falun Fredrik Edvard Skoog . . . . . | » 900                      |
|                                                                                                                   | <hr/> Summa kronor 25,400. |

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen  
att till *Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m.* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 25,400.

[210.] 15. **Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till vävskolan i Borås, förslagsanslag.** Förevarande anslag är för innevarande budgetår uppfört med 25,700 kronor. Anslaget disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 555. Dyrtidstillägg till befattningshavare vid skolan utgå efter de grunder, som gälla för dyrtidstillägg under budgetåret 1938/39 åt befattningshavare i statens tjänst vid icke nyreglerade verk; dock med iakttagande att dyrtidstillägg beräknas ej blott å de avlöningsförmåner, som äro för vederbörande befattningshavare å stat uppförda, utan även å den förhöjning av avlöningen, som i form av provisorisk lönereglering eller tillfällig löneförbättring må tillkomma dem genom bidrag av stat, landsting, kommun eller från enskild donation; ävensom under villkor att halva kostnaden för dyrtidstillägg bestrides av vederbörande kommun eller landsting.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas till 32,900 kronor.

Av skrivelsen inhämtas:

Styrelsen för tekniska gymnasiet i Borås hade i skrivelse till överstyrelsen anmält, att hela behovet av bidrag till textilinstitutets (vävskolans) verksamhet för budgetåret 1939/40 enligt dess beräkning utgjorde 53,770 kronor. För budgetåret 1938/39 hade motsvarande belopp uppgått till 37,105 kronor. Den ökning med 16,665 kronor, som sålunda nu äskades, berodde till största delen på att en lönereglering för lärarna ansetts vara ett oavvisligt behov. Löneregleringen, som bland annat innebure, att tre facklärare, varav två nu åtnjoto lön med 4,500 kronor och en med 4,000 kronor för år jämte oreglerat dyrtidstillägg, skulle i lönehänseende jämställas med läroverksadjunkter, skulle emellertid icke medföra en motsvarande ökning av det erforderliga statsanslaget, emedan dyrtidstillägg till institutets befattningshavare efter regleringens genomförande skulle utgå såsom för statens reglerade verk. Överstyrel-

sen funne sig ej hava skäl att motsätta sig den föreslagna löneregleringen. Beträffande nämnda facklärare borde dock föreskrivas, att dessa lärares tjänstgöring skulle omfatta minst 24 veckotimmar,

Institutets stat för 1939/40 upptog vidare för omkostnader och övriga expenser ett sammanlagt belopp av 17,000 kronor, medan motsvarande utgifter för 1938/39 beräknades till 11,600 kronor. Räkenskapssammandraget för 1937/38 utvisade, att motsvarande utgifter då i verkligheten belöpt sig till cirka 12,800 kronor. Delvis utjämnades ökningen av en under rubriken ersättningsmedel beräknad merinkomst av 1,400 kronor. Därjämte hade utgifterna för laboratorietrustning, bibliotek och samlingar, ehuru sammanlagt höjda från 4,000 kronor till 6,000 kronor, uppenbarligen beräknats mycket lågt. Med hänsyn härtill och då de angivna skälen till höjningen syntes välgrundade, funne överstyrelsen ej anledning till någon erinran mot densamma.

Under rubriken materialkonto upptoges dels en till 6,000 kronor fördubblad kostnad för inköp av textila råmaterial och dels en från 3,000 kronor till 5,000 kronor förhöjd inkomst av produktförsäljning. Den förra posten understeg den verkliga kostnaden under räkenskapsåret 1937/38 med cirka 620 kronor, den senare överstege den verkliga inkomsten sagda år med cirka 830 kronor. Saldot av dessa poster syntes alltså lågt beräknat. Vid detta förhållande och då det framlagda siffermaterialet syntes tyda på en erkännansvärd utveckling, funne överstyrelsen ej skäl till någon erinran, ehuru anslagsbehovet under denna rubrik steg med 1,000 kronor.

Posten elevavgifter, som av styrelsen nu upptoges till 8,000 kronor men under räkenskapsåret 1937/38 uppgått till 10,420 kronor, syntes däremot för lågt uppskattad. En ökning av densamma till 9,500 kronor, vilken torde vara befogad, minskade det totala anslagsbehovet till 52,270 kronor.

Den av styrelsen föreslagna lönestaten slutade på ett belopp av 39,570 kronor. Om, såsom hittills skett vid beräkning av statens bidrag till denna läroanstalt, avlöningar till vävmästare, spinnumästare, föreståndare och bokförare icke medräknades, stannade lönesumman vid 29,770 kronor. Skolans anslagsbehov i övrigt skulle då, med utgående från ovannämnda, något reducerade totala anslagsbehov, utgöra  $(52,270 - 29,770 =) 22,500$  kronor. Härav beräknade överstyrelsen, fortfarande med tillämpning av hittills gällande grunder för beräkning av statens bidrag till läroanstalten, att detta bidrag, fränsett dyrtidstillägg, för budgetåret 1939/40 skulle uppgå till  $(\frac{1}{2} \times 29,770 =) 14,885$  kronor till läraravlöningar och till  $(\frac{2}{3} \times 22,500 =) 15,000$  kronor till uppehållande av skolans verksamhet eller sammanlagt avrundat till 29,900 kronor. Beträffande statens bidrag till dyrtidstillägg åt institutets befattningshavare beräknade överstyrelsen detta till hälften av 15 procent av den föreslagna lönestatens slutsumma, 39,570 kronor, eller för avrundning något höjt till 3,000 kronor.

Sammanställda skulle anslagsposterna bliva följande:

|                                                                                                                 |               |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| 1. Till uppehållande av skolans verksamhet.....                                                                 | kronor 15,000 |
| 2. » läraravlöningar.....                                                                                       | » 14,900      |
| 3. » bestridande av halva kostnaden för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid skolan, <i>förlagsvis</i> ..... | » 3,000       |
| <hr/> Summa kronor 32,900.                                                                                      |               |

Statskontoret har i utlåtande den 12 november 1938 — under hänvisning till vad statskontoret enligt punkten 203 yttrat angående ändrade grunder

för understöd till lärarlöner vid kommunala anstalter för yrkesundervisning — anført, att enligt dess mening frågan om lönerreglering för personalen vid vävskolan i Borås icke lämpligen borde upptagas till prövning separat utan först i samband med en blivande allmän översyn av förhållandena på yrkesundervisningsväsendets område. Statskontoret kunde därför icke tillstyrka skolöverstyrelsens framställning i denna del. Vidkommande ärendet i övrigt syntes det i förslaget till utgifts- och inkomststat för skolan till omkostnader beräknade beloppet väl högt och torde kunna nedsättas med 1,500 kronor. Härigenom komme — därest lönerregleringen ej genomfördes — ökningen av utgifterna att uppvägas av en motsvarande höjning av inkomsterna, och statsbidraget till skolan kunde i så fall beräknas till samma belopp som för innevarande budgetår. Statskontoret finge därför förorda, att anslaget till bidrag till vävskolan i Borås för nästkommande budgetår upptoges oförändrat med 25,700 kronor.

Till stöd för förslaget om lönerreglering för förutnämnda personal vid denna läroanstalt har enligt handlingarna anförts, bland annat, att lärarna, särskilt facklärarna i väveriteknik, spinneriteknik och bindningslära, genom den ursprungliga vävskolans ombildning till ett modernt textilinstitut fått sig förelagda uppgifter av alltmer krävande art, att skolans arbete numera ej medger, att dessa lärare i nämnvärd grad åtaga sig andra uppdrag och att skolan i fråga om sin lärarpersonal står i direkt konkurrensförhållande till industrien. För egen del anser jag med hänsyn härtill skäl tala för att löneförbättring i viss utsträckning tillerkännes berörda tre facklärare. På grund av skolans särställning inom yrkesundervisningen synas mig några betänkligheter mot att nu — utan samband med en lönerreglering för yrkesundervisningen i övrigt — vidtaga nämnda löneförbättring i och för sig icke behöva föreligga. Jag vill dock begränsa mig till att föreslå, att medel nu äskas för höjning av lönerna för nämnda lärare med 500 kronor för var och en av dem under villkor att, såsom nu är fallet beträffande lärarlönerna i övrigt, motsvarande belopp för samma ändamål tillskjutes av Älvsborgs läns landsting eller andra intresserade. Förevarande anslag bör alltså höjas med  $(3 \times 500 =)$  1,500 kronor. Kungl. Maj:t bör framdeles taga under övervägande, huruvida viss minimitjänstgöringsskyldighet bör föreskrivas för de lärare, som komma i åtnjutande av löneförbättringen. Dyr-tidstillägg torde böra utgå efter oförändrade grunder. På grund av nämnda löneförbättring och stegrat levnadskostnadsindex böra anslagsmedlen till dyr-tidstillägg höjas med 500 kronor. Anslaget bör alltså för nästa budgetår uppföras med  $(25,700 + 1,500 + 500 =)$  27,700 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till vävskolan i Borås* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 27,700.

Departement-  
schefen.

[211.] 16. **Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till John Lennings vävskola i Norrköping.** Till förevarande ändamål har riksdagen för budgetåret 1938/39 anvisat ett anslag av 18,000 kronor.

*Vävskolans styrelse* har i skrivelse till skolöverstyrelsen, med bifogande av förslag till inkomst- och utgiftsstat för skolan, anhållit om anvisande av oförändrat anslag för budgetåret 1939/40. *Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 ej haft något att erinra mot framställningen.

Departement-  
mentschefen.

Jag tillstyrker ifrågavarande förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till John Lennings vävskola i Norrköping* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 18,000.

[212.] 17. **Utbildande av lärare vid yrkesundervisningen.** Till förevarande ändamål hava för ettvar av nedannämnda budgetår anvisats efterföljande reservationsanslag:

|                   |               |
|-------------------|---------------|
| 1929/32 . . . . . | kronor 25,000 |
| 1932/33 . . . . . | » 15,000      |
| 1933/36 . . . . . | » —           |
| 1936/37 . . . . . | » 10,000      |
| 1937/38 . . . . . | » 20,000      |
| 1938/39 . . . . . | » 30,000.     |

I skrivelse den 31 augusti 1938 har *skolöverstyrelsen* hemställt, att ifrågavarande anslag måtte för nästkommande budgetår upptagas med ett till 35,000 kronor förhöjt belopp.

Departement-  
mentschefen.

Såsom framgår av vad jag redan anfört, har förevarande anslag tredubblats under de två senaste budgetåren. Med hänsyn härtill och även till att frågan om organisationen av lärarutbildningen på förevarande område kommer att på grundval av utav 1936 års yrkesskolsakkunniga framlagt förslag i sin helhet under den närmaste framtiden upptagas till skärskådande, ifrågasätter jag icke nu någon ytterligare anslagshöjning. Anslaget bör uppföras med oförändrat belopp. Jag föreslår emellertid, att det framdeles anvisas såsom obetecknat anslag. Under budgetåret 1939/40 torde få disponeras vid utgången av löpande budgetår eventuellt föreliggande reservation å anslaget. Anmärkas må, att reservationen å anslaget utgjorde 160 kronor vid utgången av budgetåret 1936/37 och 2,880 kronor vid utgången av budgetåret 1937/38. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbildande av lärare vid yrkesundervisningen* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . kronor 30,000.

## K. Folkbildningsåtgärder i övrigt.

[213.] 1. **Bidrag till sällskapet för folkundervisningens befrämjande.** Detta anslag, nu betecknat såsom reservationsanslag, är uppfört med 1,500 kronor.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt om uppförande av oförändrat anslag för nästa budgetår.

Anslaget bör hädanefter anvisas såsom obetecknat anslag. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att såsom *Bidrag till sällskapet för folkundervisningens befrämjande* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag

av . . . . . kronor 1,500.

[214.] 2. **Understöd åt folkbiblioteksväsendet, förslagsanslag.** Detta anslag utgår nu med 1,485,000 kronor och disponeras enligt beslut av Kungl. Maj:t på sätt framgår av det efterföljande.

Erinras må, att 1938 års riksdag beslöt inrättandet av ett nytt centralbibliotek, varav dock endast halva kostnaden eller 5,300 kronor skulle falla på innevarande budgetår.

Sveriges allmänna biblioteksörening anhöll den 13 september 1937 hos Kungl. Maj:t om ökat understöd till sjukhusbibliotek, i anledning varav skolöverstyrelsen i utlåtande den 26 november 1937 hemställde, att ifrågasättande statsunderstöd måtte från och med den 1 januari 1939 höjas från nuvarande högst en till högst två kronor för år och sängplats. I ärendet yttrade sig statskontoret den 10 januari 1938.

I skrivelse den 6 november 1937 hemställde lantbruksstyrelsen, att statsunderstöd för upprättande och underhåll av skolbibliotek vid lantbruks-, lanthushålls-, mejeri- och trädgårdsskolor måtte beviljas med samma belopp och under samma villkor som understöd till lantmannaskolor, vilken framställning av skolöverstyrelsen tillstyrktes i utlåtande den 17 december 1937.

*Skolöverstyrelsen* har vidare i skrivelse den 31 augusti 1938 gjort framställning om anslag till folkbiblioteksväsendet för nästa budgetår och därvid till behandling upptagit jämväl nyssberörda båda spørsmål. Överstyrelsen

har i sistberörda skrivelse för budgetåret 1939/40 äskat ett anslag av 1,573,000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 88,000 kronor. Häröver har *statskontoret* yttrat sig den 7 december 1938.

Av handlingarna i ärendet inhämtas följande:

1. *Folk-, studiecirkel-, skol-, sjukhus- och sjömansbibliotek.* För budgetåret 1938/39 är ifrågavarande anslagspost uppförd med 1,349,600 kronor. De för budgetåret 1937/38 av skolöverstyrelsen anvisade statsunderstöden hava för samtliga här ifrågavarande bibliotekstyper uppgått till inalles cirka 1,415,000 kronor, alltså ett belopp, som med cirka 65,000 kronor överstiger det för innevarande budgetår uppförda.

*Skolöverstyrelsen* har framhållit den stora betydelsen av sjukhusbiblioteken samt anført, att förutsättningarna för att det i dessa bibliotek bedrivna arbetet skulle kunna bli va verkligt värde vore — utom gott bokbestånd — att väl kvalificerad arbetskraft och för det speciella ändamålet lämpade arbetsmetoder komme till användning (bland annat borde, i varje fall i de större sjukvårdsinrättningarna, begagnas bokvagnar vid utlåning till de sängliggande). En verksamhet upplagd efter dessa linjer hade på senare år drivits på ett antal platser, där det kommunala folkbiblioteket omländerhaft biblioteksverksamheten vid sjukvårdsinrättningen. Erfarenheterna visade emellertid, att resurserna för närvarande på de allra flesta håll vore för små. Bland annat hade från vissa kommunala biblioteks sida med beklagande konstaterats, att man, trots livligt intresse för upptagandet av biblioteksverksamhet vid sjukvårdsinrättningar av det ena eller andra slaget, ej vågat taga initiativ i dylik riktning, då man ej ansett sig, med de begränsade anslagsmöjligheter, som stode till buds, kunna driva verksamheten på ett sätt, varmed man kunde känna sig tillfredsställd. Samma svårigheter gällde givetvis för de sjukhusbibliotek, som utan anknytning till något kommunalt folkbibliotek önskade driva verksamheten på likartat sätt.

Överstyrelsen har lämnat en sammanfattning av i ärendet infortrade yttranden från centralbibliotekarierna och från bibliotekarien vid stifts- och landsbiblioteket i Linköping och i anslutning härtill sökt beräkna kostnaderna för ett sjukhusbibliotek.

Vad de sammanlagda årskostnaderna för drivandet av ett sjukhusbibliotek beträffade, uttalade centralbibliotekarien i Göteborgs och Bohus län, att han som ett rent minimum räknade med en kostnad om 3 kronor 79 öre per sängplats. Centralbibliotekarien i Älvsborgs län räknade med siffran 4 kronor — 4 kronor 70 öre per sängplats och centralbibliotekarien i Norrbottens län med 4 kronor per sängplats. Sistnämnda siffra, som av Sveriges allmänna biblioteksforening angaves som ett minimum, återkomme också i andra yttranden. Från vissa håll anfördes därvid, att förutsättningen måste vara, att respektive stads- (eller folk-) bibliotek utan vederlag tillhandaginge med vissa prestationer (till exempel enligt centralbibliotekarien i Luleå huvuddelen av personalkostnaden). Skolöverstyrelsen räknade för egen del med en kostnad om sammanlagt minst 4 kronor per sängplats.

Det sagda gällde i första hand bibliotek, där böckerna av bibliotekspersonal fördes kring på bokvagn. I de fall, då sjukhuspersonal användes, kunde personalkontot möjligen hållas något lägre, men bokkontot bleve då i stället högre, då man ej hade samma möjligheter att räkna med komplettering från respektive stads- eller folkbibliotek.

Annorlunda förhölle det sig däremot, dels vid vissa särskilda typer av anstalter (av vilka sanatorierna voro de största), dels vid mindre anstalter, till exempel sjukstugor. I själva verket torde emellertid skillnaden ej nämnvärt påverka det sammanlagda anslagsbehovet. I lungotsanatorier, där de sjuka till stor del vistades uppe och utlåningsapparaten därmed i viss utsträckning kunde förenklas, kunde personalkontot hållas mycket lågt, men i gengäld måste bokkontot bliva relativt högt i förhållande till sängplatsernas antal. Man måste taga hänsyn till att patienterna vore långliggare och att de i mycket hög grad vore i behov av den rekreation och de bildningsmöjligheter, som ett bibliotek erbjöde. I de mindre sjukvårdsanstalterna, till exempel sjukstugorna, bleve personalkostnaderna lägre eller kunde helt bortfalla, men av nära till hands liggande skäl måste även här bokbehovet per sängplats bliva relativt högre.

Om alltså en fullgod anordning av biblioteksarbetet vid sjukhusen förutsatte en sammanlagd kostnad av minst 4 kronor per sängplats, kunde de nuvarande statsanslagsmöjligheterna ej anses tillräckliga för att uppmuntra till en rationell anordning av sjukhusbiblioteken. Överstyrelsen funne sig alltså böra tillstyrka en ökning av maximianslaget till sjukhusbibliotek från en till två kronor per sängplats under förutsättning av minst lika stort Ortsbidrag.

Till närmare belysning av sjukhusbiblioteksfrågan har överstyrelsen utarbetat en detaljerad statistisk sammanställning, belysande sjukhusbibliotekens utveckling under tiden 1921—1937, av vilken här allenast följande må återgivas:

| År           | Antal<br>bibliotek | Antal<br>band | Antal<br>utlån | Orts-<br>bidrag<br>Kronor | Stats-<br>understöd<br>Kronor |
|--------------|--------------------|---------------|----------------|---------------------------|-------------------------------|
| 1921 . . . . | 7                  | 2,650         | 1,272          | 1,736: 10                 | 852: —                        |
| 1926 . . . . | 45                 | 26,048        | 82,334         | 8,833: 20                 | 6,238: —                      |
| 1931 . . . . | 58                 | 47,771        | 100,358        | 14,183: —                 | 10,093: —                     |
| 1936 . . . . | 77                 | 79,134        | 205,367        | 18,937: 15                | 11,853: 25                    |
| 1937 . . . . | 92                 | 93,448        | 245,673        | 36,506: 53                | 18,819: —                     |

Vid beräkandet av det sammanlagda anslagsbehov av statsmedel, som skulle bliva följden av här föreslagna förhöjning av maximum från en till två kronor per sängplats, gällde det att bedöma, i vad mån förbättrade statsunderstödsmöjligheter skulle leda till ökade lokala anslag för redan befintliga bibliotek, så att de olika sjukvårdsinrättningarnas bibliotek verkligen komme att utnyttja statsunderstödet ända upp till maximigränsen. Men därtill komme frågan, huruvida sjukhusen i större utsträckning än hittills kunde förväntas inrätta nya bibliotek. Ett maximum av två kronor förutsatte, som ovan nämnts, ett lokalt bidrag om två kronor per sängplats. Sannolikheten talade givetvis för att man på lång sikt hade att räkna med såväl ett stort antal nya bibliotek som en förhöjning av Ortsbidragen. Däremot talade knappast erfarenheterna vare sig från den hittillsvarande sjukhusbiblioteksverksamheten eller biblioteksverksamhetens utveckling i stort sett i vårt land för att man skulle hava att räkna med en sådan förhöjning överlag omedelbart.

Varje försök till en uppskattning av de belopp, som till en början skulle tagas i anspråk, måste givetvis bliva i hög grad ovisst. Sammanlagda an-

talet sängplatser vid alla de sjukhus, som vore berättigade till statsanslag för sina bibliotek, uppginge till cirka 45,000. Maximiatgången skulle alltså med nuvarande grunder för statsunderstöd vara 45,000 kronor och efter här ifrågasatt förändring 90,000 kronor. Överstyrelsen hade ansett sig böra uppskatta den sannolika medelsåtgången första året efter dylik förändring till 30 å 40,000 kronor.

Till jämförelse erinrar överstyrelsen, att under år 1937 utgått statsbidrag till sjukhusbibliotek med omkring 18,800 kronor. Vid beräkningen av anslagsbehovet borde iakttagas, att om ikraftträdandet icke skedde förrän med 1940 års ingång, någon förhöjning av det för ändamålet beräknade anslaget av denna anledning icke behövde vidtagas för budgetåret 1939/40, i det att anslagen, redan på grund av att ansökningstiden utginge först den 1 augusti det kalenderår, för vilket statsunderstöd söktes, d. v. s. i detta fall 1940, komme att uttagas först under budgetåret 1940/41.

*Statskontoret* ansåge sig böra tills vidare ställa sig avvaktande till förslaget om ökat statsbidrag till sjukhusbiblioteken. Det vore enligt ämbetsverkets mening önskligt, att för här ifrågavarande ändamål medverkan från kommunernas sida åvägabringades i vidare utsträckning än hittills varit fallet. Det låge för övrigt, såvitt ämbetsverket kunde finna, icke något orimligt däri, att för de kommunala sjukhusens räkning i första hand kommunala medel komme till användning även för sådan verksamhet, varom här vore fråga, helst som av utredningen i ärendet framginge, att även från medicinsk utgångspunkt viktiga skäl talade för inrättandet av väl utrustade bibliotek vid sjukhusen.

Därest emellertid Kungl. Maj:t skulle finna skäl att i någon mån gå föreningen till mötes, syntes en eventuell ökning i statsbidraget tills vidare böra begränsas till något mindre belopp, eventuellt på det sätt, att bidraget ifråga höjdes till högst 1 krona 50 öre för varje sängplats.

Som nämnts har *lantbruksstyrelsen* hemställt om beredande av möjlighet till statsunderstöd för upprättande och underhåll av skolbibliotek vid lantbruks-, lantbrukshålls-, mejeri- och trädgårdsskolor med samma belopp, som enligt gällande bestämmelser kunde utgå för skolbibliotek vid bland annat folkhögskola eller lantmannaskola eller med lägst 15 kronor och högst 300 kronor för år räknat. Antalet skolor, varom här närmast vore fråga, uppginge för närvarande till sammanlagt 59. Vid beräkning av i medeltal 150 kronor för skola och år skulle medelsbehovet uppgå till 8,850 kronor för år. Under de första åren torde dock knappast kunna förväntas ansökningar om statsunderstöd för ifrågavarande ändamål från mer än ungefär tredjedelen av nämnda antal skolor.

*Skolöverstyrelsen* har i sitt förutnämnda utlåtande över lantbruksstyrelsens framställning framhållit, att samma skäl, som anförts till stöd för att lantmannaskolornas bibliotek borde erhålla statsbidrag, ägde tillämpning även beträffande nu ifrågavarande skolors bibliotek, och överstyrelsen ville därför livligt tillstyrka den gjorda framställningen.

De bestämmelser, som för närvarande gällde för lantmannaskolornas bibliotek, torde, liksom för vissa yrkesskolors bibliotek, i allt väsentligt äga tillämplighet även i detta fall. Bland annat torde det, liksom i fråga om lantmannaskolorna, böra föreskrivas, att överstyrelsens beslut om statsunderstöd skulle ske efter samråd med lantbruksstyrelsen. Överstyrelsen funne ingen anledning att frångå lantbruksstyrelsens kostnadsberäkningar. Vid beräkningen av anslagsbehovet vore att iakttaga — på samma sätt som

tidigare skett — att ikraftträdandet borde ske först med ingången av nytt kalenderår för vinnande av överensstämmelse med vad som gällde för övriga bibliotekstyper. Därmed skulle de ekonomiska konsekvenserna — under förutsättning av beslut av 1939 års riksdag — först komma att visa sig under budgetåret 1940/41.

*Statskontoret* har anfört: Då antalet skolor, varom här vore fråga, uppginge till 59 och understöd kunde erhållas upp till 300 kronor för skola och år, skulle således maximibelastningen å anslaget för ifrågavarande skolor utgöra i runt tal 18,000 kronor. Ehuru storleken av beloppet vore ägnad att ingiva betänkligheter, ansåge sig statskontoret likväl icke böra motsätta sig, att berörda skolor i förevarande hänseende jämfördes med de nu statsbidragsberättigade skolorna.

Överstyrelsen beräknade det sammanlagda anslagsbehovet till folk-, studiecirkel-, skol-, sjukhus- och sjömansbibliotek för budgetår 1939/40 till 1,415,000 kronor. Härvid har överstyrelsen utgått från den ovannämnda anslagsbelastningen under budgetåret 1937/38. Med hänsyn till önskvärdheten att vinna en avrundad slutsumma för folkbiblioteksanslaget i dess helhet, har överstyrelsen emellertid ökat siffran till 1,415,200 kronor.

Överstyrelsen föreslog vidare, att den för samtliga bibliotek nu gällande bestämmelsen, att statsunderstöden skulle utgå kontant i stället för i form av bundna böcker, även måtte gälla för nästa budgetår.

2. *Centralbibliotek.* Enligt den plan, som läge till grund för 1929 års riksdagsbeslut angående omorganisation av folkbiblioteksväsendet, skulle — yttrar *skolöverstyrelsen* — varje län (utom län med landsbibliotek) erhålla ett centralbibliotek med uppgift att supplera de lokala bibliotekens arbete genom direkt och kostnadsfri utlåning av böcker, som behövdes i studiesyfte, genom utsändandet av vandringsbibliotek och genom biblioteksteknisk vägledning. Ärligen skulle inrättas två nya centralbibliotek, tills centralbiblioteksorganisationen stode fullt färdig. Samtliga län skulle alltså hava erhållit centralbibliotek med utgången av år 1941. Med ingången av år 1939 skulle centralbibliotek (eller landsbibliotek) funnits i 20 av 24 län. Det faktiska antalet dylika bibliotek komme emellertid att vid sagda tid utgöra endast 12. Med hänsyn till centralbibliotekens utomordentliga betydelse för folkbiblioteksverksamheten talade starka skäl för att det fortsatta utbyggandet skedde i hastigare tempo, exempelvis genom inrättandet av tre nya centralbibliotek ärligen. Överstyrelsen hade emellertid ansett sig böra stanna vid att föreslå två nya centralbibliotek.

Kostnaderna för budgetåret 1938/39 uppginge — fränsett landsbiblioteken — till 95,000 kronor (nio bibliotek från budgetårets början om vardera 10,000 kronor, samt ett bibliotek från den 1 januari 1939 om 5,000 kronor). För budgetåret 1939/40 skulle alltså erfordras 110,000 kronor (tio bibliotek från budgetårets början om vardera 10,000 kronor samt två bibliotek från den 1 januari 1940 om vardera 5,000 kronor).

*Statskontoret* har tillstyrkt, att från och med den 1 januari 1940 inrättades allenast ett nytt centralbibliotek. På grund härav borde förevarande post uppföras med 105,000 kronor och de under 4. i det följande upptagna anslagsmedlen bestämmas till 7,500 kronor.

3. *Vandringsbiblioteksförråd vid stifts- och landsbibliotek.* Överstyrelsen föreslog för nästa budgetår anvisande av oförändrade anslagsmedel, 6,000 kronor.

4. *Resekostnads- och traktamentersättningar vid biblioteksinspektion från lands- och centralbibliotek.* Som en konsekvens av det för innevarande budgetår beslutade och för följande budgetår av överstyrelsen föreslagna inrättandet av nya centralbibliotek föresloge överstyrelsen en ökning med 900 kronor till 7,800 kronor av förevarande anslagsmedel.

5. *Förmedlingsanstalter för vandringsbibliotek.* Oförändrade anslagsmedel — 6,000 kronor — borde utgå för nästa budgetår.

6. *Bibliotekskurser.* Under många år hade, erinrar *skolöverstyrelsen*, detta anslag varit uppfört med 12,000 kronor årligen. För budgetåret 1932/33 hade beloppet av statsfinansiella skäl sänkts till 8,000 kronor, varefter för de två följande budgetåren intet anslag anvisats. Kursverksamheten hade ånyo upptagits år 1936, i det anslag anvisats för ändamålet för budgetåret 1935/36 med 4,000 kronor och för budgetåren 1936/39 med för vardera året 6,000 kronor.

De sålunda under senare år anvisade starkt nedskurna beloppen hade använts dels till längre kurser om fem månader för utbildning av personal för stadsbibliotek och andra folkbibliotek av den storlek, att heltidsanställd personal krävdes (nedan kallade biblioteksskola), dels till kortare kurser om en till tre veckor för personer anställda vid folk- och skolbibliotek av den storlek, att kompetensprövning skulle äga rum men heltidsanställd personal ej ifrågakomma.

Överstyrelsen påpekade, att överstyrelsen under innevarande budgetår höjt deltagarnas dagtraktamente till fem kronor (mot det under de närmast föregående åren av besparingsskäl till 1 krona 50 öre reducerade).

Under budgetåret 1939/40 vore det nödvändigt att anordna en biblioteksskola om fem månader (sådana skolor hade med avbrott endast för 1934 avhållits vartannat år alltsedan 1926 och efterfrågan på sålunda utbildad personal hade visat sig vara i ständigt stigande). Vidare ansåge överstyrelsen det oundgängligt med såväl en kurs för folkbibliotekarier som en för skolbibliotekarier, båda kurserna av den kortare typen med kompetensprövning, som ovan omnämnts. Överstyrelsen erinrade om att enligt kungörelsen den 24 januari 1930 (nr 15) statsunderstödet belopp för bibliotek över en viss storlek vore beroende av dylik kompetensprövning.

Utom de nämnda kurserna, som måste anses ur organisatorisk synpunkt oundgängliga, funne överstyrelsen det i hög grad önskligt att kunna återupptaga den länsvis ordnade kursverksamhet för de minsta biblioteken, som från och med 1932 — på grund av anslagens starka reduktion — helt måst skjutas åt sidan. Från olika håll hade starkt understrukits de svårigheter, som därigenom uppstått, och överstyrelsen ansåge det önskligt, att sådana kurser kunde anordnas under budgetåret 1939/40 i åtminstone två av rikets län.

De sammanlagda kostnaderna för en kursverksamhet enligt ovan angiven plan kunde enligt överstyrelsens beräkningar hållas inom ramen av 12,000 kronor, eller samma belopp som hade stått till överstyrelsens förfogande under åren 1920—1931/32. Härav beräknades för biblioteksskolan 4,000 kronor, för de båda med kompetensprövning förbundna kurserna för folk- och skolbibliotekarier sammanlagt 6,000 kronor samt för länskurserna för de minsta bibliotekens bibliotekarier 2,000 kronor.

*Statskontoret* har som sin mening framhållit, att erforderlig kursverksamhet under nästa budgetår torde böra anordnas inom ramen av ett anslagsbelopp å 6,000 kronor.

7. *Tillägg till grundkatalog.* Denna anslagspost, som nu utginge med 3,500 kronor, vore — yttrar överstyrelsen — avsedd dels för tryckning av tillägget i fråga, dels som honorar åt sakkunniga på olika områden, dels slutligen som arvode åt vid katalogens redigering behöfvligt skrivbiträde. Under den närmaste tiden torde man hava att förutse en allmän förhöjning av tryckningskostnaderna. Då ingen minskning av katalogens omfång kunde tänkas ske och då den sannolika ökningen av antalet statsunderstödda bibliotek torde komma att nödvändiggöra någon förhöjning av upplagens storlek, föresloge överstyrelsen, att denna post ökades från 3,500 kronor till 4,000 kronor.

8. *Tidskrifter.* Denna anslagspost har *överstyrelsen* föreslagit skola för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp 12,000 kronor.

*Statskontoret* har anförde: Av handlingarna i ämnet framginge, att tidskrifterna *Studiekamraten* och *Folklig Kultur* utginge i respektive cirka 8,000 och 4,000 exemplar. Enligt statskontorets tryckerikonsulent borde dessa tidskrifter med hänsyn till sin omfattning kunna — utan höjning av priset för tidskriften — bära sig utan statsanslag. *Statskontoret*, som delade denna uppfattning, ville framhålla, att inkomsterna av annonser under kalenderåret 1937 för tidskriften *Studiekamraten* uppgått till allena 2,402 kronor 65 öre, medan nettointkomsterna av annonser för tidskrifterna *Folklig Kultur* och *Biblioteksbladet* belöpt sig till respektive 9,468 kronor 75 öre och 3,914 kronor 28 öre. Då förstnämnda tidskrift hade en betydligt större spridning än de båda övriga, borde — även om man icke belastade tidskriften med alltför många annonser — annonsinkomsterna kunna väsentligt ökas. En granskning av omkostnaderna syntes vidare giva vid handen, att dessa företedde betydande skiljaktigheter för de olika tidskrifterna. Uppenbart vore, att så i stor utsträckning måste vara förhållandet, beroende på olika upplagestorlek, spridning, innehåll m. m. Emellertid torde förtjäna uppmärksammas, att utgifterna för honorar och löner vid de till sitt omfång jämförbara *Studiekamraten* och *Folklig Kultur* uppginge till så vitt skilda belopp som 2,425 kronor 91 öre och 5,050 kronor.

Med hänsyn till vad sålunda anförts, ansåge sig *statskontoret* böra föreslå, att statsbidrag icke vidare beviljades tidskriften *Studiekamraten* samt att, därest bidrag ansåges böra utgå till tidskriften *Folklig Kultur*, detsamma bestämdes till förslagsvis 2,000 kronor. Beträffande det till *Biblioteksbladet* utgående statsbidraget ifrågasatte *statskontoret* ingen ändring.

*Arbetarnas bildningsförbund* har framhållit önskvärdheten av att centralbibliotek snarast upprättades i de län, som nu saknade sådana bibliotek, och av ökat statsbidrag till utbildningskurser för bibliotekarier. *Styrelsen för Sveriges allmänna biblioteksörening* har anhållit, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att påskynda utbyggandet av centralbiblioteksorganisationen.

Vad först angår understöd till *folk-, studiecirkel-, skol-, sjukhus- och sjömansbibliotek*, hava förslag ånyo framlagts om höjning av anslagsmaximum

Departementschefen.

från en till två kronor per sängplats för bibliotek vid sjukvårdsinrättningar. Såsom framgår av 1937 års åttonde huvudtitel (sid. 480), ansåg jag mig icke kunna biträda ett av överstyrelsen då framlagt liknande förslag. Jag framhöll, att — sedan den av statsfinansiella skäl påkallade nedsättningen i understödsbeloppen bortfallit — gynnsammare betingelser torde inträda för ett samarbete mellan de större kommunbiblioteken och sjukhusbiblioteken. Dylikt samarbete syntes mig särskilt ämpligt för lösning av sjukhusens biblioteksfråga. Sedermera har 1938 års riksdag i sin skrivelse nr 8 (sid. 63) i anledning av en inom riksdagen väckt motion förklarat sig utgå från att Kungl. Maj:t för 1939 års riksdag framlade det förslag i ämnet, som kunde finnas av omständigheterna påkallat.

Den i det föregående åberopade, av skolöverstyrelsen verkställda utredningen ger vid handen, att sjukhusbibliotekens verksamhet under de senare åren omfattats med ett allt större intresse och att även det nu utgående statsbidraget är tillräckligt stort för att stimulera till en ökad användning av denna biblioteksform. Jag vill dock icke åberopa detta som ett skäl mot en ökning av statsbidraget, eftersom det torde vara ovedersägligt, att en sådan ökning skulle ytterligare befrämja förevarande betydelsefulla folkbildningsverksamhet. Med hänsyn härtill och till den ståndpunkt, som av 1938 års riksdag intagits, anser jag mig icke böra motsätta mig en förbättring av de nuvarande statsbidragsgrunderna. En så långt gående åtgärd som en fördubbling av det nuvarande statsbidraget finner jag mig dock icke kunna tillstyrka. I likhet med statskontoret föreslår jag en höjning av maximibidraget med 50 procent, alltså till en krona 50 öre per sängplats.

Överstyrelsen har vidare ifrågasatt den ändringen av gällande författningsbestämmelser, att bibliotek vid lantbruks-, lantushålls-, mejeri- och trädgårdsskolor skulle — såsom redan skett beträffande lantmannaskolor — berättigas till statsunderstöd ur förevarande anslag. Detta förslag finner jag mig böra i likhet med statskontoret biträda.

De ifrågavarande nya bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 januari 1940. I så fall erfordras med hänsyn till gällande bestämmelser om rekvisition av statsbidrag icke med anledning av berörda förändringar någon ökning av anslaget för nästa budgetår. Skolöverstyrelsen har enligt det föregående föreslagit, att ifrågavarande anslagsmedel skulle för nämnda budgetår med hänsyn till belastningen under budgetåret 1937/38 höjas med 65,600 kronor till förslagsvis 1,415,200 kronor. Bland annat med hänsyn till att överstyrelsen vid sina anslagsberäkningar icke beaktat den utvidgning av statsbidragsverksamheten till att avse jämväl bibliotek vid kommunala flickskolor, som beslutades av 1938 års riksdag, anser jag mig böra föreslå, att ifrågavarande anslagsbelopp för nästa budgetår bestämmas till 1,425,000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 75,400 kronor.

Anslagsmedlen till *centralbibliotek* böra ökas med 5,000 kronor på grund av 1938 års riksdags beslut om inrättande från och med den 1 januari 1939 av ett nytt centralbibliotek. Skolöverstyrelsen har föreslagit, att ytterligare två centralbibliotek skola inrättas från och med den 1 januari 1940. Även jag förordar en fortsatt utökning av centralbiblioteksorganisationen och anser mig med hänsyn till den stora betydelsen av denna gren av folkbiblioteksverksamheten böra förorda bifall till överstyrelsens förslag, d. v. s. att två nya centralbibliotek inrättas från och med den 1 januari 1940. Anslagshöjningen på grund härav utgör för helt budgetår räknat — fränsett nedannämnda resekostnads- och traktamentsersättningar — 20,000 kronor och för nästa budgetår 10,000 kronor. Förevarande anslagsmedel böra alltså beräknas till ett med (5,000 + 10,000 =) 15,000 kronor till *110,000 kronor* förhöjt belopp. Kungl. Maj:t torde böra i sinom tid i vanlig ordning pröva frågan om förläggningen av de nya centralbiblioteken.

På grund av tillkomsten av dels det av 1938 års riksdag beslutade, dels ock de av mig nyss förordade centralbiblioteken böra anslagsmedlen till *resekostnads- och traktamentsersättningar vid biblioteksinspektion från lands- och centralbibliotek* höjas med 900 kronor till *7,800 kronor*.

Överstyrelsen har hemställt, att anslagsposten till *bibliotekskurser* måtte för nästa budgetår ökas med 6,000 kronor till 12,000 kronor för anordnande av en längre undervisningskurs om fem månader, en kurs för folkbibliotekarier, en kurs för skolbibliotekarier samt två länskurser för de minsta biblioteken. Då det lär vara möjligt, att överstyrelsen med ett med 3,000 kronor förhöjt belopp kan anordna en kursverksamhet av tillräcklig omfattning, förordar jag, att förevarande anslagsbelopp för nästa budgetår uppföres med ett till *9,000 kronor* höjt belopp.

Med hänsyn till vad överstyrelsen anfört, bör för nästa budgetår beräknas ökat anslag för *tillägg till grundkatalog*. Jag har ingenting att erinra mot det beräknade beloppet och föreslår alltså, att denna anslagspost höjes med 500 kronor till *4,000 kronor*.

Till var och en av de förutnämnda tre *tidskrifterna* utgår nu understöd med 4,000 kronor. I anledning av vad statskontoret yttrat rörande dessa understöd bör framhållas, att enbart ekonomiska synpunkter icke få anläggas vid bedömandet av denna anslagsfråga. För nästa budgetår vill jag icke ifrågasätta någon anslagsminskning. Skolöverstyrelsen bör dock i sina anslagsäskanden för budgetåret 1940/41 överväga statskontorets erinringar och framlägga det förslag, som härav kan påkallas.

Förevarande anslag, som i övrigt torde böra för nästa budgetår beräknas enligt oförändrade grunder, skulle vid bifall till mina förutnämnda förslag disponeras på sätt framgår av nedanstående tablå:

|                                                                                                                           | Under bud-<br>getåret 1938/39<br>utgående an-<br>slagsbelopp<br>Kronor | Av skolöver-<br>styrelsen före-<br>slagna anslags-<br>belopp<br>Kronor | Av departe-<br>mentschefen<br>tillstyrkta an-<br>slagsbelopp<br>Kronor |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|
| 1. Folk-, studiecirkel, skol-, sjukhus- och sjö-<br>mansbibliotek, <i>förslagsvis</i> . . . . .                           | 1,349,600                                                              | 1,415,200                                                              | 1,425,000                                                              |
| 2. Centralbibliotek . . . . .                                                                                             | 95,000                                                                 | 110,000                                                                | 110,000                                                                |
| 3. Vandringsbiblioteksförråd vid stifts- och lands-<br>bibliotek . . . . .                                                | 6,000                                                                  | 6,000                                                                  | 6,000                                                                  |
| 4. Resekostnads- och traktamentsersättningar vid<br>biblioteksinspektion; från lands- och central-<br>bibliotek . . . . . | 6,900                                                                  | 7,800                                                                  | 7,800                                                                  |
| 5. Förmedlingsanstalter för vandringsbibliotek .                                                                          | 6,000                                                                  | 6,000                                                                  | 6,000                                                                  |
| 6. Bibliotekskurser . . . . .                                                                                             | 6,000                                                                  | 12,000                                                                 | 9,000                                                                  |
| 7. Tillägg till grundkatalog . . . . .                                                                                    | 3,500                                                                  | 4,000                                                                  | 4,000                                                                  |
| 8. Tidskrifter . . . . .                                                                                                  | 12,000                                                                 | 12,000                                                                 | 12,000                                                                 |
| Summa kronor                                                                                                              | 1,485,000                                                              | 1,573,000                                                              | 1,579,800                                                              |

Med sistnämnda belopp, 1,579,800 kronor, bör förevarande anslag uppföras för nästa budgetår. Anslagshöjningen uppgår till (1,579,800 — 1,485,000 =) 94,800 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd åt folkbiblioteksväsendet* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . kronor 1,579,800.

[215.] 3. **Understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, reservationsanslag.** Sedan år 1884 har riksdagen anvisat anslag att under vissa villkor användas till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar.

Årsanslag hava under de senare budgetåren utgått på sätt nedan anges:

|                   |                |
|-------------------|----------------|
| 1923/24 . . . . . | kronor 350,000 |
| 1924/25 . . . . . | » 325,000      |
| 1925/26 . . . . . | » 350,000      |
| 1926/29 . . . . . | » 400,000      |
| 1929/32 . . . . . | » 402,000      |
| 1932/33 . . . . . | » 300,000      |
| 1933/35 . . . . . | » 200,000      |
| 1935/36 . . . . . | » 199,300      |
| 1936/37 . . . . . | » 215,700      |
| 1937/38 . . . . . | » 226,000      |
| 1938/39 . . . . . | » 252,000.     |

Enligt beslut av 1938 års riksdag må av det för sistnämnda budgetår anvisade anslaget enligt av Kungl. Maj:t fastställda villkor användas högst 18,000 kronor till understöd åt centralbyråer för förmedling av populärvetenskapliga föreläsningar, högst 10,000 kronor till understöd åt föreläsningsförbund, högst 10,000 kronor till understöd åt vissa anstalter och föreningar för av dem havda resekostnader för föreläsare, högst 50,000 kronor till anordnande av populärvetenskapliga föreläsningar i samband med studie-cirkelverksamhet samt det belopp, som Kungl. Maj:t finner skäligt, till understöd för utgivande av Tidskrift för föreläsningsverksamheten. Vidare har riksdagen medgivit, *dels* att för tiden den 1 juli 1938—den 30 juni 1939 ej mindre det lägsta understöd, som av statsmedel må utgå till lokal föreläsningsanstalt, skall utgöra 100 kronor, för helt budgetår räknat, än även det minsta antal föreläsningar, som för åtnjutande av statsbidrag skall, för helt budgetår räknat, anordnas av dylik anstalt, må utgöra fem, *dels ock* att det ankommer på Kungl. Maj:t att under samma tid på framställning av skolöverstyrelsen bevilja de ytterligare lättnader i fråga om villkoren för understöds åtnjutande, som kunna finnas erforderliga.

Enligt beslut den 4 juni 1937 anbefallde Kungl. Maj:t — i anledning av ett av 1937 års riksdag i ämnet gjort uttalande — skolöverstyrelsen att, efter samråd med vederbörande folkbildningsorganisationer, till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag rörande omläggning av ifrågavarande föreläsningsverksamhet till ett mera konsekvent bedrivet bildningsarbete.

*Skolöverstyrelsen* har i en den 3 december 1938 till ecklesiastikdepartementet inkommen skrivelse framlagt utredning och förslag i ämnet även som hemställt, att förevarande anslag måtte för nästa budgetår bestämmas till 300,000 kronor.

Skolöverstyrelsens ifrågavarande utredning har inkommit för sent för att kunna upptagas till övervägande i detta sammanhang. I avvaktan på en närmare omprövning av frågan bör detta anslag för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp och disponeras enligt de nuvarande grunderna.

Å anslaget hava under de senare budgetåren uppstått betydande reservationer, utgörande för budgetåret 1935/36 omkring 38,300 kronor, för budgetåret 1936/37 omkring 42,300 kronor och för budgetåret 1937/38 omkring 42,700 kronor. Då överstyrelsen plägar årligen fördela hela det till förfogande stående anslagsbeloppet och reservationerna torde hava sin förklaring i formerna för rekvisitionen av de beviljade bidragen, böra de ifrågavarande behållningarna å anslaget icke få föranleda en sänkning av detsamma. Emellertid anser jag det böra undersökas, huruvida icke anslaget bör från och med budgetåret 1940/41 förvandlas till obetecknat anslag, och jag förutsätter, att överstyrelsen i sina anslagsäskanden för sistnämnda budgetår tager denna fråga i övervägande.

Departementschefen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att  
*dels till Understöd åt anstalter och föreningar, som anordna  
 populärvetenskapliga föreläsningar, för budgetåret 1939/40  
 anvisa ett reservationsanslag av . . . . . kronor 252,000;  
 dels ock föreskriva, att de av 1938 års riksdag beslutade  
 grunderna angående anslaget fördelning under budgetåret  
 1938/39 skola äga motsvarande tillämpning för budgetåret  
 1939/40.*

[216.] 4. **Understöd för anordnande av flyttande folkhögskolekurser.** Till detta ändamål hava för ettvarit av nedannämnda budgetår anvisats efterföljande reservationsanslag:

|                   |               |
|-------------------|---------------|
| 1928/30 . . . . . | kronor 25,000 |
| 1930/36 . . . . . | » 40,000      |
| 1936/37 . . . . . | » 45,000      |
| 1937/38 . . . . . | » 55,000      |
| 1938/39 . . . . . | » 60,000.     |

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas till 70,000 kronor. Av skrivelsen inhämtas följande:

För budgetåret 1937/38 söktes bidrag ur ifrågavarande anslag med sammanlagt 63,716 kronor till 153 kurser, och överstyrelsen utdelade hela det tillgängliga anslaget, varvid detta dock icke beräknades kunna bidraga i högre grad, än att blott 138 kurser kunde anordnas. För innevarande budgetår söktes bidrag med sammanlagt 67,838 kronor för anordnande av 168 kurser. Det sökta beloppet överstege sålunda med 7,838 kronor det för innevarande budgetår disponibla anslaget. Att ännu större belopp icke söktes hade givetvis sin grund i att föreningarna icke äskade större belopp, än de ansåge sig hava något så när utsikt att erhålla.

Intresset för den ifrågavarande verksamheten vore alltjämt tilltagande. Under de första åren efter tillkomsten av förevarande anslag hade kursverksamheten mycket olika framgång i olika trakter. Efter hand syntes denna form av folkbildningsarbete nu alltmer hava stabiliserats och tillvunnit sig allt större förtroende. Särskilt på vissa orter i landet, där annan bildningsverksamhet vore svagt utvecklad eller helt saknades, hade dessa folkbildningskurser en stor betydelse.

I skrivelse till överstyrelsen hade folkhögskolekursföreningarnas samarbetskommitté gjort framställning om höjning av ifrågavarande anslag till 70,000 kronor. Kommittén hade därvid anført, bland annat, att de flyttande folkhögskolekurserna vunne allt större utbredning. Samtliga län hade nu folkhögskolekursföreningar. Flera länsföreningar med hittills svag verksamhet hade visat större livaktighet. Det ökade intresset i länen hade tagit sig uttryck i planering av betydligt större antal kurser med därav följande

högre anslagskrav, som mycket nära närmade sig det år 1937 påyrkade statsanslaget på 70,000 kronor. Med vetskap om att det tillgängliga statsbidragsbeloppet stannade vid 60,000 kronor, hade dock föreningarna givetvis ej ansett det lämpligt att förarbeta kurser i större antal. Ett flertal kurser, för vilkas anordnande mycket arbete nedlagts, måste likväl inställas på grund av bristande statsbidrag.

Överstyrelsen funne vad sålunda anförts väl motivera en höjning av anslaget till 70,000 kronor.

Jag har tidigare vid flera tillfällen framhållit önskvärdheten av att statsmakterna lämna ett verksamt stöd åt ifrågavarande betydelsefulla gren av det frivilliga bildningsarbetet. Sedan nu folkhögskoleföreningar bildats i samtliga län i riket och då intresset för denna bildningsverksamhet uppenbarligen alltjämt är i stigande, synas skäl föreligga för en höjning av anslaget även för nästkommande budgetår. Jag vill framhålla, att de å anslaget årligen uppkommande reservationerna föranletts därav, att åtskilliga kurser, för vilka bidrag beviljats, icke kunnat komma till stånd på grund av de beviljade anslagsmedlens otillräcklighet. Jag förordar därför den av överstyrelsen föreslagna anslagshöjningen med 10,000 kronor. I fortsättningen torde anslaget böra utgå såsom obetecknat anslag, varvid emellertid får förutsättas, att vid utgången av innevarande budgetår föreliggande reservation får tagas i anspråk under budgetåret 1939/40.

Departementschefen.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Understöd för anordnande av flyttande folkhögskolekurser* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag  
av ..... kronor 70,000.

[217.] 5. **Bidrag till arbetarnas bildningsförbund för organisations- och administrationskostnader.** 6. **Bidrag till svenska landsbygdens studieförbund för organisations- och administrationskostnader.** Sedan år 1921 har anslag utgått till förstnämnda ändamål och sedan budgetåret 1935/36 till svenska landsbygdens studieförbund. För budgetåret 1938/39 utgå anslagen med 35,000 kronor, respektive 7,000 kronor i den mån vederbörande förbund visar sig för ändamålet för samma tid disponera från annat håll tilldelade understöd å minst lika stort belopp som statsbidraget.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938, på förslag av nämnda sammanslutningar, hemställt om utverkande av anslag för ändamålen för

budgetåret 1939/40 med samma belopp som för innevarande budgetår, att utgå enligt oförändrade grunder.

Departement-  
mentschefen.

Jag biträder överstyrelsens förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1939/40 anvisa  
dels såsom *Bidrag till arbetarnas bildningsförbund för organisations- och administrationskostnader* ett anslag  
av ..... kronor 35,000;  
dels ock såsom *Bidrag till svenska landsbygdens studieförbund för organisations- och administrationskostnader* ett anslag av ..... kronor 7,000.

[218.] 7. **Bidrag till tjänstemännens bildningsverksamhet för organisations- och administrationskostnader.** Hos Kungl. Maj:t har *tjänstemännens bildningsverksamhet* anhållit om utverkande för budgetåret 1939/40 av ett anslag å 5,000 kronor såsom bidrag till organisations- och administrationskostnader, att utgå i den mån bildningsverksamheten visade sig för ändamålet för samma tid disponera från annat håll bekomna medel till minst lika stort belopp som statsbidraget och i övrigt enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

Av ansökningen inhämtas bland annat följande:

Tjänstemännens bildningsverksamhet, som konstituerades i juli 1935, hade till uppgift att främja och leda bildningsarbetet inom de anställdas organisationer. Bildningsverksamheten leddes av ett bildningsråd och bedrevs genom studiecirklar, korrespondenscirklar, enskild korrespondensundervisning, föreläsningsserier eller enstaka föreläsningar eller i de andra former, bildningsrådet kunde anse ändamålsenliga. I likhet med vad som gällde beträffande arbetarnes bildningsförbund och svenska landsbygdens studieförbund hade verksamheten uppbyggts på kollektiv anslutning från ekonomiska intressesammanslutningar. Bildningsverksamheten hade den 1 januari 1938 omfattat tio organisationer med sammanlagt 40,464 medlemmar, nämligen

föreningen lantbruksingenjörssassistenter,  
försäkringstjänstemannaföreningen,  
handelstjänstemannaförbundet,  
svenska bankmannaföreningen,  
» industritjänstemannaförbundet,  
» järnvägarnas kontorspersonalförbund,  
Sveriges arbetsledareförbund,  
» grafiska faktorsförbund,  
» lantmåteritekniska biträdens riksförening,  
» restaurangkassörskeförening.

Medlemsantalet väntades vid årsskiftet 1939 komma att stiga till över 55,000.

Antalet lokalkommittéer hade befunnit sig i ständig stegring och uppginge till cirka 60. Omkring 250 studiegrupper hade arbetat i bildningsverksamhetens regi, varav drygt 100 under det senaste verksamhetsåret.

Åtskilliga kommunala myndigheter lämnade anslag till lokalkommittéerna. Så hade stadsfullmäktige i Stockholm beviljat lokalkommittén i huvudstaden ett anslag av 1,500 kronor för år 1938.

Inkomsterna hade år 1937 utgjort omkring 9,200 kronor, varav omkring 2,570 kronor i medlemsavgifter.

*Skolöverstyrelsen* har i utlåtande den 12 oktober 1938 anført, att ifrågavarande verksamhet, enligt vad överstyrelsen inhämtat, bedreves på ett sätt, som vore väl värt stöd från statsmakternas sida, och resultatet av den hittills bedrivna verksamheten vore synnerligen gott. Vad anginge storleken av anslaget, funne överstyrelsen detsamma med hänsyn till omfattningen av sammanslutningens verksamhet böra sättas till 4,000 kronor.

Förevarande bildningsändamål synes mig förtjänt av beaktande från det allmännas sida. Bildningsorganisationens verksamhet förefaller att på lämpligt sätt komplettera den verksamhet, som bedrivs av arbetarnes bildningsförbund och svenska landsbygdens studieförbund. Av handlingarna inhämtas för övrigt, att samarbete äger rum med de s. k. samverkande bildningsförbunden, och bland dessa främst arbetarnes bildningsförbund, och att frågan om bildningsorganisationens anslutning till samverkande bildningsförbunden är aktuell. Jag tillstyrker därför för ändamålet ett anslag av 4,000 kronor för budgetåret 1939/40. Vid statsbidraget bör knytas som villkor bland annat, att sammanslutningen visar sig hava från annat håll för ändamålet erhållit medel till minst lika stort belopp som statsbidraget. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga föreskrifter i ämnet. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att såsom *Bidrag till tjänstemännens bildningsverksamhet för organisations- och administrationskostnader* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 4,000.

[219.] 8. **Understöd för anordnande av universitetscirkclar.** Anslaget, som nu utgår med 7,600 kronor, är betecknat såsom reservationsanslag och disponeras på sätt framgår av statsliggaren för budgetåret 1938/39, sid. 560.

*Kanslern för rikets universitet* har i skrivelse den 11 november 1938 hemställt om oförändrat anslag för nästa budgetår, att fördelas enligt oförändrade grunder. *Skolöverstyrelsen* har i utlåtande den 18 november 1938 tillstyrkt framställningen.

Enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning för budgetåret 1937/38 förelåg å anslaget vid utgången av budgetåret 1937/38 en reservation å ej mindre än 10,681 kronor 19 öre. Anledningen hertill är, att under senare

Departementschefen.

är ifrågavarande bildningsverksamhet anordnats i mindre omfattning än tidigare. Med hänsyn härtill föreslår jag, att anslaget för nästa budgetår bestämmes till allenast 100 kronor. Min avsikt är att föranstalta en undersökning rörande förutsättningarna för verksamhetens fortsatta bedrivande. Jag föreslår vidare, att beloppet framdeles anvisas icke, som hittills, såsom reservationsanslag utan såsom obetecknat anslag. Härvid förutsättes, att vid utgången av innevarande budgetår å anslaget förefintlig reservation får tagas i anspråk för ändamålet under budgetåret 1939/40. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Understöd för anordnande av universitetscirklar* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . kronor 100.

[220.] 9. **Understöd för anordnande av studieledarkurser.** Till förevarande ändamål är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört ett reservationsanslag å 5,000 kronor. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 13 maj 1938 skola ur anslaget utgå bidrag till bestridande av kostnaderna för två kurser för studieledare.

*Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1938 framhållit, att de under budgetåret 1937/38 anordnade kurserna samlat tillhopa 117 deltagare, samt anhållit om oförändrat anslag för budgetåret 1939/40.

Departement-  
schefen.

Anslaget torde böra utgå med oförändrat belopp. Jag föreslår emellertid, att det framdeles anvisas såsom obetecknat anslag, med rätt för skolöverstyrelsen att under budgetåret 1939/40 disponera vid utgången av innevarande budgetår eventuellt föreliggande reservation. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Understöd för anordnande av studieledarkurser* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . kronor 5,000.

[221.] 10. **Bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande.** Till förevarande ändamål hava nedannämnda budgetår utgått reservationsanslag med efterföljande belopp:

|                   |                |
|-------------------|----------------|
| 1931/32 . . . . . | kronor 410,500 |
| 1932/33 . . . . . | » 338,000      |
| 1933/34 . . . . . | » 281,000      |
| 1934/35 . . . . . | » 284,000      |
| 1935/36 . . . . . | » 301,200      |
| 1936/37 . . . . . | » 319,000      |
| 1937/38 . . . . . | » 333,500      |
| 1938/39 . . . . . | » 383,500.     |

Beträffande anslagets disposition under det sistnämnda budgetåret hänvisas till sid. 561 ff. i statsliggaren för budgetåret 1938/39.

Med skrivelse den 31 augusti 1938 har *skolöverstyrelsen* överlämnat framställningar angående anslag för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1939/40 ävensom yttrande av överstyrelsens konsulent för nykterhetsundervisning.

Av överstyrelsens skrivelse inhämtas, att i de berörda framställningarna ifrågasatts höjning av de för löpande budgetår utgående anslagsmedlen på sätt framgår av efterföljande sammanställning, i vilken jämväl upptagits de av överstyrelsen i anledning härav förordade ändringarna i anslagsbeloppen:

| Anslags ändamål                                                                                         | Anslag för budgetåret 1938/39 | Begärt anslag för budgetåret 1939/40 | Av skolöverstyrelsen tillstyrkt anslag för budgetåret 1939/40 |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|--------------------------------------|---------------------------------------------------------------|
| Främjande av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås verksamhet . . . . . | 11,200                        | 11,200                               | —                                                             |
| Främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet . . . . .                          | 30,575                        | 34,000                               | 50,000                                                        |
| Främjande av rikskommitténs mot den olagliga rusdryckshanteringen verksamhet . . . . .                  | 15,000                        | 15,000                               | —                                                             |
| Tillfälligt anslag till nämnda centralförbund . .                                                       | —                             | —                                    | 3,500                                                         |
| Främjande av de kristna samfundens nykterhetsrörelses verksamhet . . . . .                              | 5,000                         | 8,000                                | 5,000                                                         |
| Främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet . . . . .                  | 33,000                        | 43,000                               | 33,000                                                        |
| Främjande av Sveriges godtemplares ungdomsförbunds verksamhet . . . . .                                 | —                             | 2,000                                | —                                                             |
| Främjande av Sveriges blåbandsförenings studie- och ungdomsverksamhet . . . . .                         | 9,000                         | 13,000                               | 10,000                                                        |
| Främjande av nationaltemplarordens studie- och ungdomsverksamhet . . . . .                              | 11,500                        | 12,000                               | 11,500                                                        |
| Främjande av nykterhetsföreningen Vita bandets upplysnings- och ungdomsverksamhet . .                   | 6,000                         | 7,000                                | 6,000                                                         |
| Främjande av svenska läkarnas nykterhetsförenings verksamhet . . . . .                                  | 3,000                         | 5,000                                | 3,000                                                         |
| Främjande av motorförarnas helynkterhetsförbunds verksamhet . . . . .                                   | 19,000                        | 25,000                               | 19,000                                                        |
| Intruktörer för nykterhetssupplysning . . . . .                                                         | 31,500                        | 52,500                               | 42,000                                                        |
| Handledning i alkoholfrågan för motorfordonsförare m. fl. . . . .                                       | 12,000                        | —                                    | —                                                             |
| Övriga ur anslaget utgående belopp . . . . .                                                            | 196,725                       | 196,725                              | 196,725                                                       |
| Summa                                                                                                   | 383,500                       | 424,425                              | 379,725                                                       |

Den av skolöverstyrelsen ifrågasatta anslagsminskningen utgör alltså (383,500 — 379,725 =) 3,775 kronor. Då emellertid, såsom av sammanställningen framgår, ett för innevarande budgetår anvisat tillfälligt anslags-

belopp å 12,000 kronor ifrågasatts skola bortfalla, har överstyrelsen tillstyrkt en reell anslagshöjning med (12,000 — 3,775 =) 8,225 kronor.

Överstyrelsen har i nämnda skrivelse yttrat bland annat följande:

Till *främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning* verksamhet, däri inberäknat även underhåll och skötsel av förbundets bibliotek samt utgivande av »Tirfing, tidskrift för nykterhetsfrågans studium», för vilka båda ändamål tidigare anslag utgått i särskilda poster, begärde centralförbundet ett sammanlagt understöd av 34,000 kronor, varav 3,000 kronor för Tirfing och 2,500 kronor för biblioteket, eller ett belopp, som med 3,425 kronor överskrede det statsbidrag, som tilldelats centralförbundet under innevarande budgetår.

I sitt yttrande över centralförbundets anhållan hade konsumenten för nykterhetsundervisningen bland annat erinrat därom, att han redan tidigare förordat, att Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås verksamhet skulle övertagas av centralförbundet. I yttrande till statsrådsprotokollet den 3 januari 1934 berördes samma problem av chefen för ecklesiastikdepartementet i samband med avlåtandet av statsverkspropositionen till riksdagen. Departementschefen hade däri tillkännagivit sin avsikt att låta verkställa en utredning i frågan och den 4 maj samma år uppdrogs denna utredning åt överstyrelsen. En sammanslagning hade sedermera ägt rum mellan centralförbundet och upplysningsbyrån i fråga om lokaler och bibliotek. Dessutom skulle upplysningsbyråns föreståndare tjänstgöra som vikarie för centralförbundets ledare vid förfall för denne samt som bibliotekarie och arkivarie hos centralförbundet. Slutligen hade en samarbetsdelegation med representanter från centralförbundet och Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling utsetts.

Konsumenten för nykterhetsundervisningen hade nu framlagt förslag om ett överförande till centralförbundet av den verksamhet, som nu handhades av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrå och rikskommittén för den olagliga rusdryckshanteringen. Överstyrelsen hade berett de av en sammanslagning berörda organisationerna tillfälle att yttra sig över konsulentens förslag, och detta hade icke mött några vägande invändningar. Överstyrelsen förordade för sin del den föreslagna sammanslagningen, vilken enligt överstyrelsens uppfattning innebure en rationalisering av denna gren av nykterhetsverksamheten. Till upplysningsbyrån utginge för närvarande i statsbidrag 11,200 kronor och till rikskommittén mot den olagliga rusdryckshanteringen 15,000 kronor. Genom lämpliga dispositioner och rationalisering av arbetssättet torde centralförbundet, om dess anslag höjdes från 30,575 kronor till 50,000 kronor, kunna övertaga den av upplysningsbyrån och rikskommittén utövade verksamheten. Härigenom skulle en besparing av 6,775 kronor kunna göras, utan att verksamheten därigenom skulle skadas. Överstyrelsen tillstyrkte för sin del det av konsumenten framlagda förslaget och förordade, att anslagen till upplysningsbyrån och rikskommittén indroges och centralförbundets statsanslag höjdes till 50,000 kronor.

*Tillfälligt anslag till centralförbundet för nykterhetsundervisning.* Centralförbundet för nykterhetsundervisning hade anmält, att förbundet under budgetåret 1937/38 lidit en förlust å närmare 4,000 kronor, beroende bland annat på att den ordinarie personalen ej hunnit utföra det löpande arbetet och att därför extra personal måst anställas. Centralförbundet hade an-

hållit om en ökning av statsbidraget med 3,425 kronor årligen. Därest överstyrelsens förslag om överförande till centralförbundet av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås och rikskommitténs mot den olagliga rusdryckshanteringen verksamhet godkändes, torde ett rationellt utnyttjande av arbetskraften göra en höjning av anslagen utöver den av överstyrelsen ovan förordade överflödigg. För täckande av den redan åsamkade bristen torde åt centralförbundet för budgetåret 1939/40 böra anvisas ett engångsanslag av 3,500 kronor.

*Sveriges storloge av I. O. G. T., nationaltemplarorden och nykterhetsföreningen Vita bandet* hade begärt ökade anslag. Då dessa anslag senast höjts från och med ingången av löpande budgetår, tillstyrkte överstyrelsen i likhet med konsumenten för nykterhetsundervisningen oförändrade anslag.

*Sveriges godtemplares ungdomsförbund* ansökte om ett anslag på 2,000 kronor. Ansökan tillstyrktes på det livligaste av konsumenten för nykterhetsundervisningen under hänvisning till det betydelsefulla uti en nykterhetsfrämjande verksamhet bland den ungdom, som nyligen lämnat skolan och ännu vore för ung för att trivas i de äldres nykterbetssammanslutningar. Överstyrelsen, som för egen del behjärtade dessa synpunkter, ansåge sig dock icke böra tillstyrka framställningen. Sveriges godtemplares ungdomsförbunds ändamål angåves i de för förbundet gällande stadgarna främst vara att verka för ungdomens anslutning till godtemplarorden. Under sådana förhållanden torde anslag till förbundet böra beviljas av I. O. G. T. Men då någon ansökan om anslag för detta syfte ej inkommit från denna organisation, kunde överstyrelsen ej förorda ungdomsförbundets hemställan.

De *kristna samfundens nykterhetsrörelse* hade anhållit om ett från 5,000 kronor till 8,000 kronor ökat anslag till sin verksamhet. Som denna organisation under innevarande år hade erhållit anslagsförhöjning, ansåge sig överstyrelsen icke böra tillstyrka ytterligare höjning.

*Sveriges blåbandsförening* hade begärt en ökning av anslaget för studieverksamheten med 2,000 kronor och för ungdomsverksamheten med 2,000 kronor. För ett flertal nykterhetsorganisationer ökades bidraget för ungdomsverksamheten under innevarande år. Blå bandet hade icke sökt ökat anslag förra året. Överstyrelsen tillstyrkte en höjning av anslaget till ungdomsverksamheten med 1,000 kronor till 10,000 kronor.

*Svenska läkarnas nykterhetsförbund* och *motorförarnas helnykterhetsförbund* hade båda begärt ökade anslag för sin verksamhet. Tillräckligt vägande skäl för att under nuvarande förhållanden bifalla dessa framställningar syntes icke föreligga. Överstyrelsen förordade till dessa nykterhetsorganisationer anslag till samma belopp, som anvisats till dem för innevarande budgetår.

Till *internationella byrån i Lausanne för alkoholismens bekämpande* begärdes ett anslag å 3,500 kronor. Konsumenten för nykterhetsundervisningen hade endast med tvekan tillstyrkt ansökan, då enligt hans uppfattning byråns verksamhet, såsom den nu vore lagd, vore av mindre betydelse för upplysningsarbetet i hithörande fråga i Sverige. Överstyrelsen, som delade konsulentens uppfattning, ansåge sig emellertid icke böra avstyrka den föreliggande ansökningsen.

*Instruktörer för nykterhetsupplysning.* I skrivelse den 27 september 1937 hade Sveriges storloge av I. O. G. T., Sveriges nationaltempel av N. T. O., Sveriges blåbandsförening, nykterhetsorganisationen Verdandi, nykterhets-

föreningen Vita bandet och de kristna samfundens nykterhetsrörelse anhållit om statsbidrag till instruktionsverksamhet med sammanlagt 144,000 kronor. Över framställningen hade överstyrelsen den 12 oktober 1937 avgivit utlåtande och tillstyrkt ett anslagsbelopp av 31,500 kronor, vilket belopp också beviljades för budgetåret 1938/39 (jfr 1938 års åttonde huvudtitel, sid. 519 ff., och riksdagens skrivelse nr 8/1938, sid. 65).

Vid beräkningen av det sistnämnda beloppet hade förutsatts ett statsbidrag av 4,500 kronor till envar av sju instruktörer. Av detta belopp skulle 9,000 kronor tillfalla Sveriges storloge av I. O. G. T. samt 4,500 kronor envar av de fem övriga organisationerna under villkor, att minst samma belopp, som utginge i statsbidrag, av vederbörande organisation ansloges till den föreslagna instruktionsverksamheten. Den statsunderstödda instruktionsverksamheten skulle vara underkastad överstyrelsens kontroll.

För instruktionsverksamhet begärdes av Sveriges storloge av I. O. G. T., Sveriges nationaltempel av N. T. O., Sveriges blåbandsförening, nykterhetsorganisationen Verdandi, nykterhetsföreningen Vita bandet och de kristna samfundens nykterhetsrörelse för budgetåret 1939/40 ett sammanlagt belopp av 31,500 kronor att fördelas på samma sätt som under innevarande budgetår. Överstyrelsen tillstyrkte denna ansökan.

Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbund och Sveriges lärares nykterhetsförbund hade likaså i ansökningar begärt anslag för anställande av instruktörer. Den förstnämnda av dessa organisationer begärde för anställande av en heltidsanställd instruktör ett statsbidrag med 9,000 kronor, medan Sveriges lärares nykterhetsförbund för samma ändamål äskade ett anslag å 12,000 kronor.

Konsulenten för nykterhetsundervisningen hade tillstyrkt båda dessa framställningar. Han hade därvid framhållit, att det mest effektiva nykterhetsarbetet utan tvivel vore det, som bedreves bland barn och ungdom. Den fullvuxna människan, som stelnat i sina åsikter, vore vanligen mycket litet mottaglig för påverkan. Det vore därför av största betydelse, att all ungdom, innan den lämnade skolåren bakom sig, på ett objektivt och fördomsfritt sätt bleve upplyst om alkoholen och dess skadeverkan. Allt nykterhetsarbete, som framför allt toge syfte på ungdomens fostran, borde därför också vara särskilt förtjänt av statsmakternas bistånd.

Överstyrelsen ansåge i likhet med konsulenten för nykterhetsundervisningen, att nykterhetsundervisningen bland skolungdomen skulle kunna främjas på ett ändamålsenligt sätt, om Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbund och Sveriges lärares nykterhetsförbund erhöles medel för anställande av var sin instruktör med de arbetsuppgifter, konsulenten i sitt yttrande till överstyrelsen utvecklat. Däremot ansåge sig överstyrelsen icke nu kunna tillstyrka de anslagsbelopp, som organisationerna begärde och som konsulenten förordat. Denna instruktionsverksamhet måste få karaktären av en försöksanordning, och under sådana förhållanden syntes det överstyrelsen lämpligt, att befattningarna tills vidare bleve halvtidstjänster. Om man utginge ifrån att vederbörande instruktörer under fyra månader helt kunde ägna sig åt dessa sysslor samt att de under återstående delen av året endast behövde ägna några veckotimmar åt verksamheten, borde de begärda anslagen väsentligen kunna reduceras. Till S. S. U. H:s instruktör torde ett arvode på 3,000 kronor kunna anses lämpligt, varjämte i reseersättning, dagtraktamente och expenser borde anvisas 1,500 kronor. Det sammanlagda anslaget till Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsför-

bund förordades av överstyrelsen utgå med 4,500 kronor eller hälften av vad konsulenten föreslagit.

Till Sveriges lärares nykterhetsförbund, som med tillstyrkan från konsulenten ansökt om ett statsanslag för anställandet av en instruktör å 12,000 kronor, torde beloppet — med hänsyn till för folkskollärare gällande avlöningsreglemente, enligt vilket en för enskilda angelägenheter tjänstledig lärare måste avstå från samtliga honom tillkommande löneförmåner — behöva sättas något högre än för S. S. U. H. Överstyrelsen ansåge, att, om en välkvalificerad folkskollärare skulle kunna erhållas, arvudet torde behöva bestämmas till 4,500 kronor. Reseersättning, dagtraktamente och expenser beräknades också i detta fall till 1,500 kronor. Överstyrelsen föreslog, att det sammanlagda anslaget för anställande av en instruktör hos Sveriges lärares nykterhetsförbund bestämdes till 6,000 kronor.

Som villkor för anslagens utgående syntes böra föreskrivas, att för vederbörande instruktörer gällande instruktion skulle av överstyrelsen fastställas samt att respektive organisationer till sådana instruktörer, för vilkas avlöning statsbidrag utginge, endast ägde välja mellan sökande, som överstyrelsen förklarat lämpliga för befattningen med hänsyn till ådagalagda insikter, erfarenhet och övriga för dylik instruktionsverksamhet erforderliga egenskaper.

Överstyrelsen finge alltså hemställa, att till instruktionsverksamhet inom nykterhetsrörelsen för budgetåret 1939/40 anvisades (31,500 + 4,500 + 6,000 =) 42,000 kronor.

Sedermera hava filosofie doktorn Erik Englund, professorn G. Liljestrand m. fl. på uppdrag av den s. k. *tjugumannadelegationen* (en sammanslutning av styrelsen för Sveriges nykterhetsvänners landsförbund och representanter för riksdagens nykterhetsgrupper) hos Kungl. Maj:t anhållit om ett anslag av 30,000 kronor för vetenskapligt forskningsarbete i vårt land rörande alkoholfrågan. I utlåtande den 8 november 1938 har *skolöverstyrelsen* förklarat sig icke hava något som helst att erinra mot bifall till nämnda framställning samt tillstyrkt, att ett särskilt anslag måtte för ändamålet ställas till förfogande.

I utlåtande den 29 november 1938 har överstyrelsen avstyrkt bifall till en å nationaltemplarordens vägnar gjord framställning om anslag med 5,000 kronor till nykterhetsfrämjande verksamhet bland sjömännen.

Genom det av överstyrelsen förordade överförandet till centralförbundet för nykterhetsundervisning av den verksamhet, som bedrivs av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrå och rikskommitén mot den olagliga rusdryckshanteringen, kan enligt det ovanstående det sammanlagda anslaget till dessa organisationers verksamhet nedbringas med 6,775 kronor. Jag vill tillstyrka detta överstyrelsens förslag, vilket väl överensstämmer med mitt uttalande i 1934 års åttonde huvudtitel (sid. 260) om lämpligheten av att genom en gemensam organisation för ifrågavarande institutioner ernå en begränsning av deras relativt höga organisationskostnader. I detta sammanhang bör även erinras om att riksdagens statsutskott

Departementschefen.

i utlåtande nr 8/1937 (sid. 122) yttrade, att det syntes kunna tagas under övervägande, huruvida icke anslaget till rikskommittén mot den olagliga rusdryckshanteringen borde indragas och beloppet komma annan nykterhetsverksamhet till godo. Utskottet hade dock icke ansett sig böra för budgetåret 1937/38 tillstyrka en sådan åtgärd. Det av mig nu tillstyrkta förslaget synes stå i god samklang med den uppfattning, som utskottet i berörda utlåtande gav till känna.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att ovannämnda brist i centralförbundets räkenskaper för budgetåret 1937/38 bland annat föranletts därav, att vissa utgifter för lokala organisations- och propagandakostnader, vilka näst föregående budgetår debiterats respektive kurser, numera — sedan erinran gjorts mot det tidigare förfarandet — påförts den centrala administrationens lönestat. Underskottet beror emellertid enligt handlingarna också av att centralförbundet i brist på tillräcklig arbetskraft icke kunnat i samma utsträckning som förut organisera allmänna upplysningskurser och därigenom även fått vidkännas minskade administrationsbidrag från omförmälda kurser, att den utökade föreläsningsverksamheten krävt ökade utgifter för tillfälligt arbetskraft samt att de ordinarie kvinnliga biträdena måst tillerkännas en mindre löneökning å sammanlagt 1,223 kronor 40 öre.

För egen del finner jag vad sålunda anförts icke utgöra skäl för att staten bör genom bidrag i efterhand bereda tackning för den beräknade bristen. Mindre önskvärda konsekvenser skulle tvivelsutan kunna uppstå, om staten åtog sig att i efterhand täcka sådana underskott i räkenskaperna för statsunderstödda sammanslutningar, som föranletts av förhållanden, på vilka staten icke kunnat öva något inflytande. Liknande framställningar från statliga myndigheter bruka icke utan vidare bifallas. Centralförbundet torde för övrigt icke sakna möjligheter att på andra vägar bereda tackning för underskottet, som utgör endast en mycket ringa del av förbundets årsomslutning och som enligt vad centralförbundet för nykterhetsundervisning sedermera upplyst vid avslutandet av räkenskaperna för budgetåret 1937/38 visat sig uppgå till endast 2,233 kronor 53 öre. Med hänsyn till vad sålunda anförts torde det av överstyrelsen för nästa budgetår äskade anslaget böra minskas med 3,500 kronor.

I övrigt finner jag mig böra biträda överstyrelsens i skrivelse av den 31 augusti 1938 framställda förslag utom vad angår det av Sveriges godtemplares ungdomsförbund begärda, av nykterhetskonsumenten tillstyrkta men av skolöverstyrelsen avstyrkta anslaget å 2,000 kronor. Överstyrelsens avstyrkan synes mig grunda sig väsentligen på formella skäl. Med hänsyn till förbundets betydelsefulla uppgift anser jag mig böra förorda dess begäran.

Däremot finner jag mig i likhet med skolöverstyrelsen icke kunna nu förorda särskilt anslag till främjande av nykterhet bland sjömän. Översty-

relsens utlåtande i denna fråga har till departementet inkommit först den 7 december 1938, och tiden har varit för knapp för att tillåta närmare överbäggande i saken. Önskvärt är emellertid att översstyrelsen till ett följande budgetår undersöker, om icke nämnda verksamhet skulle kunna omhänderväas av någon eller några av de nu befintliga nykterhetssammanslutningarna.

Jag vill också framhålla önskvärdheten av att översstyrelsen närmare överväger och fattar bestämd ståndpunkt till frågan, om icke det till internationella byrån i Lausanne för alkoholismens bekämpande utgående anslagsbeloppet bör på de av översstyrelsen anförda skälen indragas.

Förevarande anslag bör sålunda för nästkommande budgetår uppföras med  $(379,725 - 3,500 + 2,000 =)$  i avrundat tal 378,300 kronor, innebärande en anslagsminskning med  $(383,500 - 378,300 =)$  5,200 kronor. Ur anslaget har enligt det föregående bortfallit ett för innevarande budgetår utgående tillfälligt belopp å 12,000 kronor, varför mitt förslag i realiteten innebär en höjning med  $(12,000 - 5,200 =)$  6,800 kronor.

Anslaget, å vilket vid utgången av budgetåret 1936/37 förelåg en reservation av omkring 16,000 kronor och vid utgången av budgetåret 1937/38 en reservation av omkring 17,000 kronor, torde hädanefter böra anvisas såsom obetecknat anslag. Härvid förutsättes, att vid utgången av nu löpande budgetår å anslaget eventuellt förefintlig behållning får tagas i anspråk under budgetåret 1939/40.

Enligt min mening tala mycket starka skäl för att den vetenskapliga forskningen rörande alkoholfrågan understöddes genom särskilda bidrag från det allmännas sida. Den i ämnet föreliggande framställningen synes mig därför böra i görligaste mån beaktas. Särskilt anslag torde dock icke behöva anvisas för ändamålet för nästa budgetår. En inom statskontoret utförd undersökning har utvisat, att av nyssnämnda reservation å 16,000 kronor ett belopp av 8,303 kronor 20 öre belöper på av centralförbundet för nykterhetsundervisning under kalenderåren 1932—36 återburna överskott å anslag till allmänna utbildningskurser, hygieniska fortbildningskurser och handledning för motorfordonsförare och ett belopp å 4,707 kronor 87 öre på behållning å de till Kungl. Maj:ts förfogande stående anslagsmedlen till »främjande i övrigt av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder». Det är min avsikt att framdeles föreslå Kungl. Maj:t att taga nämnda besparade medel å  $(8,303:20 + 4,707:87 =)$  i runt tal 13,000 kronor jämte det belopp av förevarande anslag, som i övrigt kan disponeras för ändamålet, i anspråk för understödjande av vetenskaplig forskning rörande alkoholfrågan under budgetåret 1939/40. Medelst det belopp, som i denna ordning kan ställas till förfogande, torde det vara möjligt att i tillfredsställande omfattning bedriva verksamheten under nämnda budgetår. Frågan om anvisande av särskilda anslagsmedel å riksstaten för tid efter budgetåret 1939/40 får vara beroende av förnyad framställning i ämnet från översstyrelsens sida.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 378,300.

[222.] 11. **Bidrag till folkliga musikskolan i Arvika.** Till detta ändamål hava anvisats följande anslag:

|                   |        |         |
|-------------------|--------|---------|
| 1925/26 . . . . . | kronor | 3,000   |
| 1926/29 . . . . . | »      | 5,000   |
| 1929/36 . . . . . | »      | 6,000   |
| 1936/39 . . . . . | »      | 15,000. |

Beträffande skälen för den senaste anslagshöjningen hänvisas till 1936 års åttonde huvudtitel, sid. 507 ff., samt till riksdagens skrivelse nr 8/1936, sid. 78. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 13 maj 1938 utgår det för budgetåret 1938/39 anvisade anslaget under villkor bland annat, att ett belopp av sammanlagt minst 6,000 kronor, elevavgifter däri inberäknade, blivit från annat håll tillskjutet.

I en till skolöverstyrelsen ställd skrivelse, som av överstyrelsen med utlåtande den 31 augusti 1938 överlämnats till Kungl. Maj:t, har *musikskolans styrelse*, med bifogande av inkomst- och utgiftsstat för verksamhetsåret 1939/40, slutande på ett belopp av 26,500 kronor, anhållit *dels* att förevärande anslag måtte för nästa budgetår höjas till 18,500 kronor, *dels ock* att anslag måtte anvisas till stipendier åt behövande elever vid skolan. Beträffande de till stöd för framställningen återopade skälen hänvisas till handlingarna i ärendet. *Skolöverstyrelsen* har tillstyrkt framställningen om höjning av det till musikskolan utgående anslaget, ävensom att till elevstipendier ett anslag av 4,500 kronor måtte anvisas. *Statskontoret* har i utlåtande den 1 oktober 1938 anfört följande:

Statskontoret ville erinra, att överstyrelsen i sin framställning rörande skolans anslagsbehov för budgetåret 1938/39 begärde en höjning av anslaget till skolan från 15,000 kronor till 17,000 kronor ävensom ett anslag å 4,500 kronor till elevstipendier. I yttrande häröver hade statskontoret framhållit, att 1937 års riksdag i samband med beviljandet av anslag till skolan såsom sin mening uttalat, att Värmlands läns landsting syntes bidraga till ifrågasvarande ändamål med alltför ringa belopp (skrivelse nr 8, sid. 53). En ökning av statsbidraget borde enligt statskontorets mening icke ifrågakomma, så länge ändring i av riksdagen sålunda berört avseende ej inträtt. I statsverkspropositionen till 1938 års riksdag förklarade sig föredragande departementschefen icke kunna för det dåvarande tillstyrka någon höjning av anslaget, och till denna departementschefens ståndpunkt hade riksdagen anslutit sig. Då det av styrelsen för musikskolan avgivna förslaget till inkomst- och utgiftsstat för skolan för budgetåret 1939/40 upptog landstingets bidrag till skolan med enahanda belopp (3,500 kronor) som för-

slaget till dylik stat för innevarande budgetår, avstyrkte statskontoret den föreslagna anslagshöjningen. Vidkommande därefter förslaget om anslag till stipendier åt musikskolans elever hade statskontoret vid sitt ställningstagande till detta spörsmål förra året uttalat, att ett dylikt anslag innebure, att statsbidrag komme att utgå till ett nytt, av statsverket tidigare ej understött ändamål, varför statskontoret då ansett tillräcklig anledning ej föreligga för bifall till förslaget. Departementschefen ansåge sig i statsverkspropositionen ej böra förorda anvisande av anslag till ändamålet och några medel härför beviljades ej av riksdagen. Med hänsyn till vad sålunda förekommit funne sig statskontoret ej heller i denna del kunna tillstyrka bifall till framställningen.

På av statskontoret anförda skäl anser jag mig icke kunna tillstyrka vare sig någon höjning av det till musikskolan nu utgående anslaget eller anvisande av anslag till stipendier åt skolans elever.

Departementschefen.

Jag ifrågasätter icke någon förändring i nu gällande villkor för anslagets utgående. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att såsom *Bidrag till folkliga musikskolan i Arvika* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . kronor 15,000.

[223.] 12. **Statens studielån: Nämnden för statens studielån.** 13. **Statens studielån: Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån, förslagsanslag.** Förstnämnda anslag är nu uppfört med 7,200 kronor. Förslagsanslaget till ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån är uppfört med 3,200 kronor.

Förevarande anslag synas för nästkommande budgetår böra utgå med oförändrade belopp. Jag ämnar i annat sammanhang framställa förslag om anvisande för budgetåret 1939/40 av anslag till kapitalökning för studielånefonden. Jag hemställer alltså här, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att för budgetåret 1939/40 anvisa  
dels till *Statens studielån: Nämnden för statens studielån*  
ett anslag av . . . . . kronor 7,200;  
dels ock till *Statens studielån: Ersättning till postverket*  
*för dess bestyr med statens studielån ett förslagsanslag*  
av . . . . . kronor 3,200.

[224.] 14. **Statens biografbyrå: Avlöningar, förslagsanslag.** 15. **Statens biografbyrå: Omkostnader, förslagsanslag.** Dessa båda anslag äro nu uppförda med respektive 52,700 kronor och 10,300 kronor. Beträffande dispositionen av ifrågavarande anslag hänvisas till sid. 564 och 565 i statsliggaren för budgetåret 1938/39.

I skrivelse den 30 augusti 1938 har *chefen för biografbyrån* anhållit, dels att avlöningsanslaget måtte för nästa budgetår höjas till 60,445 kronor, dels att omkostnadsanslaget finge för samma budgetår utgå med oförändrat belopp.

Beträffande avlöningsanslaget anför *chefen för biografbyrån*, att posten *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat* borde höjas dels på grund av löneregleringen, dels på grund av att vissa befattningshavare borde uppflyttas i högre lönegrad. Sålunda borde den maskinist, som vore placerad i lönegraden B 8, och den maskinist, tillika vaktmästare, som vore placerad i lönegraden B 7, i likhet med den återstående maskinisten båda uppföras i lönegraden A 10. Detta syntes fullt rimligt, då alla maskinisterna hade samma ansvarsfulla arbete. Anslagsposten till *avlöningar till övrig icke-ordinarie personal* borde höjas med så stort belopp, att skrivbiträdet å biografbyrån kunde placeras i 5 lönegraden.

*Statskontoret* har den 9 december 1938 yttrat sig rörande förslaget om uppflyttning i högre lönegrad av omförmälda befattningshavare å ordinarie stat.

*Statskontoret* hade under hand införskaffat yttrande från byggnadsstyrelsens värmetekniska avdelning, vilken icke ansett det maskinella arbete, som de i ärendet omförmälda maskinisterna hade att utföra, kunna motivera högre placering än i 8 lönegraden. Med hänsyn härtill och då enligt statskontorets mening frågan om ändrad lönesättning för denna personal borde upptagas till prövning först i samband med en allmän översyn av personalförteckningarna för civilförvaltningen, ansågo sig ämbetsverket för närvarande icke kunna förorda någon förbättrad löneställning för ifrågasvarande två maskinister vid statens biografbyrå.

Departement-  
schefen.

I avvaktan på resultatet av en allmän översyn av gällande tjänsteförteckningar inom civilförvaltningen tillstyrker jag endast den förändringen av anslagsposten till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat*, att nämnda post på grund av den av 1938 års riksdag beslutade löneregleringen för civilförvaltningen för nästa budgetår höjes med 6,500 kronor till 35,000 kronor.

Ur den nuvarande anslagsposten å 20,200 kronor till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, utgå dels arvoden å 9,000 kronor till två granskningsmän, dels ock arvoden med tillhopa 2,200 kronor till suppleant för granskningsmännen, extra granskningsman och suppleant för sådan. Med hänsyn till vad *chefen för finansdepartementet* yttrat rörande ombildning av vissa arvoden på grund av bortfallande dyrtidstillägg, bör det sistnämnda beloppet höjas med i runt tal 300 kronor till 2,500 kronor, i samband varmed föreskrift bör av Kungl. Maj:t meddelas, att dyrtidstillägg icke må utgå å de nu avsedda arvodena. Däremot bör dyrtidstillägg även i fortsättningen utgå å berörda arvoden å 9,000 kronor, vilka icke äro att betrakta som s. k. bisysslearvoden. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att på förslag av *chefen för biografbyrån* meddela ändrade bestämmelser rörande storleken av de arvoden, som skola gäldas ur nämnda be-

lopp å 2,500 kronor. Förevarande anslagspost bör uppföras med (20,200 + 300 =) 20,500 kronor.

Anslagsmedlen till *grundavlöningar till övrig icke-ordinarie personal* torde böra uppföras med ett belopp, ungefärligen motsvarande grundlönen för ett extra skrivbiträde i 5 lönegraden, d. v. s. med 2,800 kronor. Delposten till *avlöningsförhöjningar m. m.* till sådan personal torde kunna uppföras med förslagsvis 200 kronor.

Den nuvarande anslagsposten å 1,700 kronor till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän bortfaller på grund av löneregleringen för civilförvaltningen. Å avlöningsstaten bör uppföras en ny anslagspost å förslagsvis 2,300 kronor till *rörligt tillägg*.

Förevarande anslag till avlöningar bör alltså för nästa budgetår bestämmas till (35,000 + 20,500 + 2,800 + 200 + 2,300 =) 60,800 kronor, innebärande en väsentligen av löneregleringen föranledd anslagshöjning med (60,800 — 52,700 =) 8,100 kronor. I personalförteckningen böra vidtagas endast de ändringar, som påkallas av nämnda lönereglering.

Enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning har nettoutgiften å omkostnadsanslaget utgjort under budgetåret 1936/37 omkring 8,200 kronor och under budgetåret 1937/38 endast omkring 5,400 kronor. Med hänsyn härtill torde anslaget kunna för nästa budgetår sänkas med 1,800 kronor till 8,500 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* godkänna följande personalförteckning för statens biografbyrå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

| Personalförteckning.                       |           |
|--------------------------------------------|-----------|
| Befattning.                                | Lönegrad. |
| <i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i>        |           |
| 1 chef, tillika granskningsman . . . . .   | A 28      |
| 1 kassör . . . . .                         | A 11      |
| 1 maskinist . . . . .                      | A 10      |
| 1 kontorist . . . . .                      | A 9       |
| 1 maskinist . . . . .                      | A 8       |
| 1 maskinist, tillika vaktmästare . . . . . | A 7;      |

*dels* godkänna följande avlöningsstat för statens biografbyrå, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

| Avlöningsstat.                                                               |               |
|------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| 1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i> . . . . . | kronor 35,000 |

|                                                                           |        |        |
|---------------------------------------------------------------------------|--------|--------|
| 2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t . . . . . | kronor | 20,500 |
| 3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:                         |        |        |
| a. Grundavlöningar m. m.                                                  | kronor | 2,800  |
| b. Avlöningsförhöjningar                                                  |        |        |
| m. m., <i>förslagsvis</i> . . . . .                                       | »      | 200    |
| 4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> . . . . .                          | »      | 2,300  |
| <hr/>                                                                     |        |        |
| Summa förslagsanslag kronor 60,800;                                       |        |        |

*dels till Statens biografbyrå: Avlöningar* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 60,800;

*dels ock till Statens biografbyrå: Omkostnader* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . kronor 8,500.

[225.] 16. **Befrämjande av vissa i samband med biografväsendet stående ändamål, reservationsanslag.** Till ifrågakvarande ändamål har alltsedan år 1929 utgått ett årligt anslag, vilket från början utgjorde 50,000 kronor men år 1932 sänktes till 10,000 kronor och år 1937 höjdes till 12,000 kronor. För innevarande budgetår utgår ett anslag av 16,000 kronor. Anslagshöjningen motiverades enligt punkten 211 i 1938 års åttonde huvudtitel med önskvärdheten av att ett par särskilda anslagsäskanden skulle kunna vinna beaktande.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 26 augusti 1938 har anslaget för innevarande budgetår fördelats sålunda:

|                                                                                                                                      |        |       |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|-------|
| Sveriges biografägareförbund (främjande av verksamheten)                                                                             | kronor | 2,000 |
| Nordiska museets nämnd (upptagningar av kulturhistoriska filmer m. m.) . . . . .                                                     | »      | 2,000 |
| Styrelsen för föreningens armé-, marin- och flygfilm (bidrag till täckande av kostnaderna för verksamheten) . . . . .                | »      | 2,000 |
| Styrelsen för Stockholms borgarskola (anordnande av filmföreläsningar i samband med populärvetenskapliga föreläsningar) . . . . .    | »      | 1,000 |
| Centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening (upptagning av film, framställande den nutida svenska skolan) . . . . . | »      | 1,000 |
| Styrelsen för föreläsningförbundens riksorganisation (inköp av filmapparater) . . . . .                                              | »      | 3,000 |
| Direktionen över gymnastiska centralinstitutet (upptagning av undervisningsfilmer) . . . . .                                         | »      | 2,000 |
| Skolöverstyrelsen (framställande av instruktionsfilmer för undervisning i gymnastik med lek och idrott) . . . . .                    | »      | 3,000 |
| <hr/>                                                                                                                                |        |       |
| Summa kronor 16,000.                                                                                                                 |        |       |

I skrivelse den 30 augusti 1938 har *chefen för statens biografbyrå* hemställt, att anslaget måtte höjas med 9,000 kronor till 25,000 kronor.

I skrivelse den 22 juli 1938 har vidare *föreningen lantbruks- och skogsbruksfilm* anhållit om ett årligt anslag av 28,000 kronor för upptagning av undervisningsfilm för lantbruk och skogsbruk. Över ansökningsen hava utlåtanden avgivits den 31 augusti 1938 av *lantbruksstyrelsen* och den 28 september 1938 av *statskontoret*.

*Föreningen lantbruks- och skogsbruksfilm* hade enligt skrivelsen bildats i september 1937, sedan hushållningssällskapens ombudsmöte hos sällskapen förordat allmän anslutning till föreningen i fråga. Hittills hade 23 av landets 26 hushållningssällskap anmält sig som medlemmar. I övrigt bestode föreningens medlemmar av skogsvårdsstyrelser, skolor och föreningar på lantbrukets och skogsbrukets områden, vilka betalade en inträdesavgift av 150 kronor och en årsavgift av 50 kronor. Om statsbidrag beviljades, komme dessutom skogsvårdsstyrelsens filmförening att uppgå i sammanlutningen.

Föreningens uppgift vore i första hand att tillhandahålla undervisningsfilm åt lantmanna-, lantbruks- och lanthushållsskolor, hushållningssällskapen och skogsvårdsstyrelserna för deras ambulerande undervisning och upplysningsverksamhet i övrigt. En central uthyrnings- och upptagningsexpedition avsåges att upprättas med ett så allsidigt filmarkiv som möjligt.

Vad ett dylikt arkiv beträffade, vore detta i hög grad erforderligt just nu, då efterfrågan på undervisningsfilm under de senare åren starkt ökat hos såväl hushållningssällskapen som skogsvårdsstyrelserna. Då på så många andra områden filmen redan nu spelade en icke oväsentlig roll i undervisningens tjänst, måste det anses fullt berättigat, att även jordbruket och skogsbruket snart bleve delaktiga av samma förmåner i sin undervisning.

Om föreningen skulle kunna göra en bestående insats på området, erfordrades emellertid icke blott ett engångsanslag för nyupptagning av film utan även ett visst årligt anslag för komplettering och utökning av filmförrådet i likhet med vad förhållandet vore beträffande armé-, marin- och flygfilm. Förutsättningen för föreningens fortsatta verksamhet vore alltså, att den kunde påräkna årliga anslag, som möjliggjorde upptagning av ett visst antal filmer per år. Med cirka 7 filmer per år skulle efter 7 år föreningen förfoga över cirka 50 filmer. Då omloppstiden för en undervisningsfilm i allmänhet kunde anses motsvara 7 år, skulle ett arkiv på cirka 50 filmer kunna hållas någotsånär å jour med jordbrukets och skogsbrukets utveckling.

En årsupptagning av 7 filmer på i genomsnitt 400 meter skulle motsvara 2,800 meter. Då författare-, regi- och upptagningskostnaderna för närvarande med en extra kopia belöpte sig på omkring 10 kronor per meter, skulle årsbehovet röra sig om cirka 28,000 kronor.

*Lantbruksstyrelsen* har tillstyrkt framställningen men ifrågasatt, att vissa villkor skulle knytas vid statsbidraget, exempelvis att lantbruksstyrelsen skulle äga fastställa taxa för utlåning av film.

*Statskontoret* har anförts, att då föreningens medlemmar utgjordes av hushållningssällskap, skogsvårdsstyrelser, skolor och föreningar på lantbrukets och skogsbrukets områden, statskontoret icke hade kunnat undgå att finna inträdesavgifterna å 150 kronor och årsavgifterna å 50 kronor väl låga i anseende till de ekonomiska resurser, som i allmänhet stode föreningsmedlemmarna till buds. Genom en skälighöjning av avgifterna skulle kravet på bidrag av statsmedel kunna avsevärt nedbringas. Även bortsett från

den minskning av ett eventuellt statsbidrag, som genom en sådan avgifts-ökning skulle möjliggöras, syntes det statskontoret, att ett dylikt bidrag borde — särskilt till en början — väsentligen reduceras i förhållande till vad föreningen föreslagit.

Departement-  
schefen.

Då vägande skäl synas tala för regelbundna statsbidrag till upptagning av undervisningsfilm för lantbruk och skogsbruk, föreslår jag, att förevarande anslag för ändamålet höjes med skäligt belopp. I likhet med statskontoret och på av detta ämbetsverk anförda skäl anser jag emellertid, att de ifrågasatta anslagsmedlen kunna avsevärt nedbringas. Åtminstone under de närmaste åren synes det vara lämpligast att vid medelsanvisningen iakttaga en viss försiktighet. Statsbidraget synes mig kunna för nästa budgetår begränsas till 15,000 kronor. Kungl. Maj:t bör i sinom tid, med ledning av vad statskontoret och lantbruksstyrelsen i ämnet anført, taga under överbäggande frågan om de villkor, som bära knyts vid statsbidraget.

På sätt, förut nämnts, höjdes förevarande anslag med 4,000 kronor för innevarande budgetår. De mer tillfälliga ändamål, för vilka ifrågavarande anslagshöjning vidtogs, hava numera i stort sett blivit tillgodosedda. Anslaget bör därför höjas med allenast (15,000 — 4,000 =) 11,000 kronor och alltså för nästa budgetår uppföras med 27,000 kronor. Jag har överbäggat lämpligheten av att förvandla anslaget till obetecknat anslag. Förslag härutinnan har jag dock ej ansett mig bära framlägga på grund däraf att bidragen kunna vara av sådan art, att de tagas i anspråk först längre eller kortare tid efter utgången av det budgetår, under vilket bidragen anvisats. Åberopande det anförda, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Befrämjande av vissa i samband med biografväsendet stående ändamål* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 27,000.

## L. Gymnastiska centralinstitutet.

### [226.] 1. Gymnastiska centralinstitutet: *Avlöningar, förslagsanslag.*

Detta anslag, som nu är uppfört med 144,400 kronor, disponeras jämlikt en personalförteckning, respektive avlöningsstat, som jämte därtill hörande bestämmelser återfinnas å sid. 565 f. i statsliggaren för budgetåret 1938/39.

*Direktionen över gymnastiska centralinstitutet* har i skrivelse den 26 augusti 1938 föreslagit, att utbildningstiden å sjukgymnastlinjen för utbildning av sjukgymnaster vid institutet från och med nästa budgetår måtte utökas från tre terminer med en termin till två läsår. Kostnaderna härför skulle uppgå till 3,000 kronor. I övrigt har direktionen icke ifrågasatt andra ändringar i dispositionen av förevarande anslag än sådana, som föranledas av löne-regleringen från och med den 1 juli 1939 för civilförvaltningen och 1938 års riksdags beslut om inrättande från och med den 1 januari 1939 av en professur i kroppsövningarnas fysiologi och hygien. Skrivelsen utmynnar i ett anslagsäskande å 162,450 kronor.

Till stöd för förslaget om förlängd utbildningstid å sjukgymnastlinjen har direktionen anfört:

I sitt förslag till omorganisation av gymnastiska centralinstitutet år 1933 hade direktionen anfört, hurusom 1915 års kommitté uttalat, att utbildningstiden för sjukgymnaster knappast borde erfordra tvenne fulla läsår och att denna utbildning ändock kunde bliva väsentligt mer givande än den dåvarande sjukgymnastiska utbildningen. 1929 års sakkunniga hade emellertid föreslagit två års utbildning, varav ett och ett halvt år för inhämtande av själva kunskapsstoffet, och återstoden till ett praktiskt halvår med tjänstgöring å främmande gymnastikavdelningar utan egentlig ämnesläsning.

Direktionen hade år 1933 ansett, att den dåvarande utbildningen, vilken i själva verket ej omfattat mer än ungefär ett år, bort ökas, men icke att den behövt utsträckas till mer än ett och ett halvt år, varvid den alltså skulle taga ett halvt år kortare tid än gymnastiklärarutbildningen. Direktionen hade dock icke velat taga definitiv ställning till frågan om utbildningstidens längd, förrän tillräcklig praktisk erfarenhet föreläge. Skulle ett praktiskt halvår i framtiden visa sig behövt, hade direktionen framhållit, kunde ett sådant lätt låta sig anordnas. En ytterligare bidragande omständighet till att direktionen vid den tidpunkten icke kunnat föreslå en längre utbildningstid än tre terminer, torde även hava varit, att mer än en kurs samtidigt undervisades där. Under de fyra år, som den nuvarande undervisningen pågått

vid serafimerlasarettet, hade det visat sig, att utbildningen för närvarande vore i tvenne avseenden mindre ändamålsenligt lagd.

Det ena berörde de teoretiska studierna (anatomi, fysiologi och hälsolära). Det hade visat sig önskvärt, att dessa ämnen vore avslutade innan den med ansträngande praktiskt arbete förenade undervisningen i sjukgymnastik och sjukdomslära började. Enligt den i omorganisationsförslaget framlagda studieplanen hade det varit avsett, att de teoretiska studierna skulle kunna avslutas under första terminen. Detta hade emellertid icke varit möjligt att helt genomföra såväl på grund av storleken av en del ämnen som anhopning av för eleverna svårlärda saker. Redan från början hade därför ett antal föreläsningstimmar i anatomi, fysiologi och patologi måst överflyttas till andra terminen, och tentamina i dessa ämnen därför i många fall icke kunnat avläggas förrän ett stycke in på denna, vilket i vissa fall blivit till förfång för undervisningen i dessa och övriga ämnen.

Det andra bestode i serafimerlasarettets bristande tillgång på materiel av de sjukgymnastiskt viktiga sjukdomsgrupperna, barnförlamning och spastiska förlamningar jämte en del andra av vanföoreanstaltens fall. Följden härav vore, att eleverna icke finge önskvärd praktisk kunskap i dessa sjukdomars sjukgymnastiska behandling. Bristen hade hittills avhjälpits genom frivillig tjänstgöring på vanföoreanstalten efter avlagd sjukgymnastexamen, en åtgärd, som dock ej kunde anses tillfredsställande. Båda de nämnda olägenheterna skulle kunna bortfalla genom en förlängning av utbildningstiden med en fjärde termin, som huvudsakligen ägnades åt praktiskt arbete, särskilt å vanföoreanstaltens material, varjämte ökad tid erhöles för de teoretiska studierna.

De fyra arbetsterminerna torde i så fall böra disponeras på följande sätt: De studier, som för närvarande vore avsedda att fullgöras under första terminen (de teoretiska ämnena med tillhörande tentamina samt sjukgymnastikens propedeutik), påginge till den 1 mars andra terminen. Undervisningen i sjukgymnastik och sjukdomslära, som omfattade 4—5 timmar dagligen, påbörjades först vid denna tidpunkt och påginge under återstoden av denna termin, under hela tredje terminen och under januari och februari fjärde terminen. Den 1 mars fjärde terminen överflyttades det praktiska arbetet till vanföoreanstalten. Om vanföoreanstalten icke såge sig i stånd att taga emot alla eleverna på en gång under en del av en termin och vara utan elever under resten av året, så kunde med samma behållning för eleverna saken alternativt ordnas så, att eleverna indelades i grupper och arbetet på vanföoreanstalten för första gruppen började redan under tredje terminen och därefter fortginge så, att varje grupp finge 2—3 månaders arbete där. Den eller de grupper, som ej arbetade på vanföoreanstalten, fortsatte arbetet på gymnastikavdelningarna som förut. Efter gymnastikavdelningens överflyttning till karolinska sjukhuset torde det icke möta några lokala svårigheter, att äldre kursens elever arbetade vid sidan av yngre kursens. Under tredje eller fjärde terminen anordnades specialkurser av samma omfattning som nu under tredje terminen. Eventuellt kunde under fjärde terminen också vinnas tid för utbildning i sjukgymnastiskt arbete på psykiatrisk avdelning.

Införandet av den fjärde terminen medgäve en önskvärd utökning av ämnet sjukgymnastikens praktik med 216 timmar (3 timmar dagligen under tiden den 1 mars—den 31 maj). Någon särskild förlängning för andra årskursens elever av ämnena sjukdomslära respektive sjukgymnastikens klinik och

poliklinik, skulle icke äga rum efter den 1 mars, emedan ifrågavarande elever under denna tid borde tillsammans med första årskursen åhöra föreläsningar och demonstrationer i dessa ämnen.

Under budgetåret 1939/40 komme gymnastikavdelningen, såvitt nu kunde förutses, att överflyttas till karolinska sjukhuset, och där taga i besittning de för denna avdelning avsedda lokalerna. Dessa vore betydligt större än de nuvarande lokalerna på serafimerlasarettet, och inredda för att kunna mottaga två utbildningskurser samtidigt. Därtill komme att vanföreanstalten läge i omedelbar anslutning till karolinska sjukhuset. Under sådana förhållanden ansåge direktionen det ändamålsenligt vidtaga åtgärder för åstadkommandet av en förbättrad undervisning.

För att möjliggöra den föreslagna, till vanföreanstalten förlagda delen av undervisningen, torde det bliva nödvändigt att två av de å densamma anställda gymnasterna erhöles ställning som instruktionsgymnaster i likhet med de å serafimerlasarettet anställda gymnasterna, varför de borde komma i åtnjutande av motsvarande arvode från gymnastiska centralinstitutet. Detta skulle medföra en kostnad av 2,000 kronor för år. Därjämte torde direktionen beredas motsvarande inflytande vid besättandet av instruktionsgymnastplatserna vid vanföreanstalten, som vid de motsvarande platserna vid serafimerlasarettet. För reglering av samarbetet med vanföreanstalten syntes avtal böra träffas av huvudsakligen samma innehåll som det mellan gymnastiska centralinstitutet och serafimerlasarettet gällande.

Den på föreslaget sätt utökade undervisningen komme, såsom ovan påpekats, att medföra en ökad utbildningsbörda för de vid sjukavdelningen anställda två biträdande lärarna i sjukgymnastik. Det nuvarande arvodet utginge med 2,000 kronor för vardera. Direktionen ansåge det skäligt, att detta arvode höjdes med 500 kronor till 2,500 kronor för år.

I övrigt komme den utvidgade utbildningen icke att medföra ökade kostnader för statsverket.

*Statskontoret* har i utlåtande den 29 september 1938 anført, att frågan om behovet och lämpligheten av att vidtaga den av direktionen föreslagna utökningen av utbildningstiden å sjukgymnastlinjen väsentligen undandroge sig statskontorets bedömande. De utgiftsökningar, som förslagets genomförande beräknades medföra, hade emellertid icke givit statskontoret anledning till erinran.

*Medicinalstyrelsen* har i utlåtande den 27 oktober 1938 förklarat sig icke hava något att erinra mot bifall varken till de av direktionen för gymnastiska centralinstitutet i den föreliggande ansökningen för budgetåret 1939/40 gjorda anslagsäskandena eller till det i samband därmed avgivna förslaget till utökning av utbildningstiden å sjukgymnastlinjen. Styrelsen kunde dock icke underlåta att framhålla, att styrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t i socialdepartementet den 21 juni 1937 angående reglering av sjukgymnasters och enskilda sjukgymnastiska anstalters verksamhet m. m. föreslagit, att sjukgymnastutbildningen borde läggas såsom specialutbildning till en grundläggande sjuksköterskeutbildning och att intet förekommit, som givit styrelsen anledning att härutinnan ändra ståndpunkt.

*Styrelsen för föreningen för bistånd åt lytta och vanföra i Stockholm* har

enligt utlåtande den 11 november 1938 icke funnit något att erinra mot de delar av direktionens över gymnastiska centralinstitutet föreliggande framställning, som anginge den föreningen tillhöriga vanföreanstalten, dock under förutsättning att förläggningen av undervisningen till vanföreanstalten icke förorsakade föreningen några kostnader. Med hänsyn till de lokala förhållandena borde dock undervisningen ordnas med uppdelning av eleverna i grupper i enlighet med det av direktionen alternativt framställda förslaget.

I proposition nr 157/1934 angående omorganisation av gymnastiska centralinstitutet anförde jag rörande berörda fråga om utbildningstidens längd bland annat:

1931 års riksdag hade uttalat sig för en utbildningstid för såväl gymnastiklärare som sjukgymnaster — manliga och kvinnliga — av två år. Så till vida skilde sig alltså direktionens då föreliggande förslag av år 1933 från riksdagens önskemål, att utbildningstiden för sjukgymnaster förkortats med en termin. Detta direktionens förslag hade mött viss kritik från karolinska institutets lärarkollegiums sida. Lärarkollegiet hade föreslagit att — i vart fall sedan sjukgymnastutbildningen förflyttats till det nya karolinska sjukhuset — utbildningstiden för sjukgymnasterna borde förlängas till fyra terminer. Kollegiet hade på denna väg velat minska den enligt kollegiets mening alltför starka arbetsbelastningen under den åt teoretiska studier ägnade första terminen. Även gymnastiska centralinstitutets lärarkollegium hade förordat fyra terminers utbildning för sjukgymnasterna.

För egen del anslöt jag mig till direktionens förslag. Redan 1915 års kommitté hade uttalat, att utbildningstiden för sjukgymnaster knappast behövde erfordra två fulla läsår och 1929 års sakkunniga hade föreslagit ett och ett halvt år för inhämtande av själva kunskapsstoffet. Såsom direktionen framhållit, omfattade den dåvarande sjukgymnastutbildningen ej mer än ungefär ett år. Skulle i framtiden ett »praktiskt halvår» utöver den föreslagna utbildningstiden av ett och ett halvt år visa sig erforderligt, torde såsom direktionen påpekade ett sådant lätt låta sig anordnas.

I sin skrivelse nr 269/1934 yttrade riksdagen i samma fråga bland annat följande:

Riksdagen hade, om än med en viss tveksamhet, ansett sig böra biträda förslaget om en utbildningstid av tre terminer på sjukgymnastlinjen. Skulle emellertid erfarenheten utvisa, att en längre utbildningstid å denna linje vore erforderlig, utginge riksdagen från att åtgärder för att möjliggöra detta bleve vidtagna. I detta hänseende ville riksdagen erinra om departementschefens uttalande att — om i framtiden ett »praktiskt halvår» utöver den föreslagna utbildningstiden skulle visa sig erforderlig — ett sådant lätt torde låta sig anordnas.

Departementschefen.

De skäl, direktionen nu anført för en ökning av utbildningstiden för sjukgymnaster med en termin till två läsår, finner jag bärande. Härigenom ernås en ändamålsenligare planläggning av den teoretiska undervisningen och möjligheter att i ökad utsträckning tillgodose behovet av praktisk utbildning. Av redogörelsen i det föregående framgår, att jag vid anmälan

år 1934 av frågan om gymnastiska centralinstitutets organisation icke var främmande för tanken att i en framtid förlänga sjukgymnastutbildningen och att riksdagen mycket bestämt uttalade sig för önskvärdheten av att denna fråga uppmärksammades. Jag tillstyrker alltså, att utbildningstiden å sjukgymnastlinjen från och med budgetåret 1939/40 utökas med en termin till två läsår. Kungl. Maj:t torde böra framdeles överväga formerna för ett samarbete med vanförestalten i Stockholm. Mot de av direktionen föreslagna två tilläggsarvodena till två instruktionsgymnaster vid vanförestalten har jag ingenting annat att erinra än att berörda arvoden, med hänsyn till vad i det följande sägs om dyrtidstillägg å arvoden, böra höjas till 1,100 kronor. Förslaget om höjning av arvoden å lärarna i medicinsk och i kirurgisk sjukgymnastik på grund av utökad tjänstgöring med 500 kronor för vardera anser jag mig böra tillstyrka. Då sjukgymnastutbildning enligt den nu föreslagna ordningen avses skola taga sin början med den kurs, som påbörjar sina studier höstterminen 1939, uppstår behov av anslag till förevarande ändamål först under budgetåret 1940/41.

För innevarande budgetår har anslag till lön åt den från och med den 1 januari 1939 inrättade professuren i kroppsövningarnas fysiologi och hygien beräknats endast för halvt år. Detta bör nu beräknas för helt år. I samband med inrättandet av nämnda professur förutsattes, att vid centralinstitutet skulle från och med den 1 januari 1939 anställas en assistent i fysiologi med ett arvode av 4,500 kronor, varemot arvodet å 6,500 kronor till läraren i fysiologi skulle från samma tidpunkt upphöra att utgå. För innevarande budgetår utgå i överensstämmelse härmed ur avlöningsstaten arvoden till nämnda befattningshavare med endast 2,250 kronor, respektive 3,250 kronor. För nästa budgetår bör arvodet till läraren i fysiologi helt bortfalla och berörda assistentarvode höjas till 4,500 kronor, dock med iakttagande av vad i det följande sägs rörande omräkning av arvodet på grund av bortfallande dyrtidstillägg. I gällande personalförteckning och avlöningsstat torde i övrigt för nästa budgetår endast böra vidtagas de ändringar, som föranledas av löneregleringen för allmänna civilförvaltningen. De i avlöningsstaten uppförda anslagsposterna beräknar jag på följande sätt:

Anslagsposten till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat* bör beräknas till summan av de med vederbörliga tjänste- och familjepensionsavdrag minskade lönerna i högsta löneklassen för de ordinarie tjänstemännen, d. v. s. till i avrundat tal 77,400 kronor.

Anslagsposten till *avlöning till tjänsteman å övergångsstat* bör på motsvarande sätt bestämmas till 7,700 kronor.

Å de ur delposten till *Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t: Grundbelopp* utgående arvoden, nu sammanlagt 68,150 kronor, utgår dyrtidstillägg enligt de för reglerade verk gällande grunder. Enligt vad jag inhämtat, hava i ett par fall barntillägg utgått samt i några fall dyrtidstillägget begränsats eller bortfallit på grund av gällande bestämmelser

om maximering av dyrtidstillägg. I anslutning till vad av chefen för finansdepartementet anförts föreslår jag, att berörda arvoden i de fall, då de äro att betrakta som s. k. bisyssle-arvoden, omregleras med hänsyn till bortfallande dyrtidstillägg. Däremot böra de ur posten utgående arvoden, som äro att anse såsom ersättning för huvudsaklig sysselsättning, bibehållas oförändrade, och dyrtidstillägg utgå å dessa arvoden under nästa budgetår enligt de grunder, som i sådant avseende kunna komma att gälla under nämnda budgetår. Till sistnämnda kategori torde kunna hänföras de till föreståndaren utgående arvodesförmånerna å tillhoppa 9,000 kronor samt de till fyra lärare i gymnastik, respektive i lek och idrott utgående arvoden å tillhoppa 27,600 kronor. De återstående arvoden böra från och med budgetåret 1939/40 utgå med belopp, som angivas i efterföljande sammanställning.

| B e f a t t n i n g                     | Nuvarande grundbelopp | Av departementschefen föreslaget nytt grundbelopp |
|-----------------------------------------|-----------------------|---------------------------------------------------|
| 1 biträdande föreståndare . . . . .     | 500                   | 500                                               |
| 1 lärare i anatomi . . . . .            | 5,650                 | 5,650                                             |
| 1 » i hälsolära . . . . .               | 1,500                 | 1,500                                             |
| 1 » i allmän patologi . . . . .         | 900                   | 900                                               |
| 1 » i röstbehandling . . . . .          | 1,500                 | 1,700                                             |
| 1 » i psykologi och pedagogik . . . . . | 2,500                 | 2,500                                             |
| 1 » i medicinsk sjukgymnastik . . . . . | 2,000                 | 2,300                                             |
| 1 » i kirurgisk » . . . . .             | 2,000                 | 2,300                                             |
| 1 assistent i fysiologi . . . . .       | 4,500                 | 5,100                                             |
| 1 förste instruktionsgymnast . . . . .  | 1,500                 | 1,700                                             |
| 5 instruktionsgymnaster . . . . .       | 5,000                 | 5,500                                             |
| 1 sekreterare . . . . .                 | 1,200                 | 1,350                                             |
| 1 kamrerare . . . . .                   | 1,200                 | 1,350                                             |
| 1 bibliotekarie . . . . .               | 600                   | 700                                               |
| Summa kronor                            |                       | 33,050                                            |

Bifall till vad sålunda föreslagits medför alltså en höjning av delposten till  $(9,000 + 27,600 + 33,050 =)$  69,650 kronor, alltså med  $(69,650 - 68,150 =)$  1,500 kronor. Eftersom förutnämnda utbyte av ett lärar- mot ett assistent-arvode i fysiologi medfört en anslagsminskning med  $(3,250 - 2,250 =)$  1,000 kronor, uppgår alltså ökningen av posten på grund av bortfallande dyrtidstillägg till 2,500 kronor.

Delposten till *vikariatsersättningar m. m.* torde böra uppföras med oförändrat belopp, 800 kronor.

Däremot torde anslagsposten å 6,200 kronor till *avlönning till övrig icke-ordinarie personal*, vilken under budgetåret 1936/37 belastats med 2,680 kronor och under budgetåret 1937/38 med 2,920 kronor, kunna minskas till 3,950 kronor. Jag förutsätter, att dyrtidstillägg icke från och med budgetåret 1939/40 utbetalas å arvoden, som bestridas ur denna post, och att dessa arvoden omregleras med hänsyn härtill, om behov därav provas föreligga.

Anslagsposten till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, som för innevarande budgetår uppförts med förslagsvis 4,800 kronor och innefattar provisoriskt dyrtidstillägg till ordinarie tjänstemän, bortfaller på grund av löneregleringen för civilförvaltningen. Å avlöningsstaten bör uppföras en ny anslagspost till *rörligt tillägg* å förslagsvis 5,200 kronor.

Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår bestämmas till  $(77,400 + 7,700 + 69,650 + 800 + 3,950 + 5,200 =)$  164,700 kronor. Anslagshöjningen utgör alltså  $(164,700 - 144,400 =)$  20,300 kronor. Av denna höjning belöpa omkring 16,800 kronor på löneregleringen.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att  
dels godkänna följande personalförteckning för gymnastiska centralinstitutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

#### Personalförteckning.

| Befattning.                                          | Lönegrad. |
|------------------------------------------------------|-----------|
| <i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i>                  |           |
| 1 professor i kroppsövningarnas fysiologi och hygien | A 30      |
| 1 lärare . . . . .                                   | A 26      |
| 2 lärare . . . . .                                   | A 24      |
| 2 lärarinnor . . . . .                               | A 21      |
| 1 kansliskrivare, tillika registrator . . . . .      | A 11      |
| 2 expeditionsvakter, tillika portvakter . . . . .    | A 5       |
| 1 expeditionsvakt, tillika eldare . . . . .          | A 5       |

#### *Tjänsteman å övergångsstat.*

1 lärarinna . . . . . A 18;

dels godkänna följande avlöningsstat för gymnastiska centralinstitutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

#### Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie  
stat, *förslagsvis* . . . . . kronor 77,400

|                                                                              |         |        |
|------------------------------------------------------------------------------|---------|--------|
| 2. Avlöning till tjänsteman å övergångsstat,<br><i>förslagsvis</i> . . . . . | kronor  | 7,700  |
| 3. Arvoden och särskilda ersättningar, be-<br>stämda av Kungl. Maj:t:        |         |        |
| a. Grundbelopp . . . . .                                                     | kronor  | 69,650 |
| b. Vikariatersättningar                                                      |         |        |
| m. m., <i>förslagsvis</i> . . . . .                                          | 800   » | 70,450 |
| 4. Avlöning till övrig icke-ordinarie per-<br>sonal . . . . .                | »       | 3,950  |
| 5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i> . . . . .                             | »       | 5,200  |

Summa förslagsanslag kronor 164,700;

*dels ock till Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar för  
budgetåret 1939/40 anvisa ett förslagsanslag  
av . . . . . kronor 164,700.*

[227.] 2. **Gymnastiska centralinstitutet: Omkostnader, förslagsanslag.**  
Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 6,900 kronor. Den  
av Kungl. Maj:t för anslaget fastställda omkostnadsstaten finnes införd å  
sid. 566 i statsliggaren för budgetåret 1938/39.

*Direktionen över gymnastiska centralinstitutet* har i förutnämnda skrivelse  
hemställt, att anslaget måtte för nästkommande budgetår upptagas med  
oförändrat belopp.

Departe-  
mentschefen.

Såsom särskilda uppbördsmedel äro nu å omkostnadsstaten uppförda  
lokalhyror m. m. med ett belopp av 12,000 kronor. Då dessa in-  
komster under budgetåret 1937/38 uppgått till omkring 13,865 kronor, torde  
anslaget kunna för nästa budgetår sänkas med (13,865 — 12,000 =) i runt  
tal 1,900 kronor till 5,000 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t  
måtte föreslå riksdagen

att till *Gymnastiska centralinstitutet: Omkostnader* för bud-  
getåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag*  
av . . . . . kronor 5,000.

[228.] 3. **Gymnastiska centralinstitutet: Materiel, böcker m. m.,  
reservationsanslag.** I detta anslag, som för närvarande är uppfört med  
22,900 kronor, äro inberäknade tillfälliga anslagsbelopp på sammanlagt  
17,450 kronor. Härav äro 750 kronor avsedda för fortsatt bearbetning och  
vård av viss materiel för gymnastik, fäktning och sjukgymnastik ävensom

fotografiska reproduktioner av ställningar m. m., 200 kronor till komplettering av ett handbibliotek, avsett att uppställas i ett särskilt för de studerande inrett läsrum, samt 16,000 kronor för utrustning av fysiologiskt laboratorium.

*Direktionen över gymnastiska centralinstitutet* har i förutnämnda skrivelse för nästa budgetår beräknat ett belopp av 3,200 kronor till annan materiel än vid det fysiologiska laboratoriet. För sistnämnda ändamål beräknades 2,500 kronor. Då institutet fått mottaga ett stort antal gåvor till samlingarna, vilka krävde fortsatt bearbetning och vård, föreläge fortsatt behov av förutnämnda anslag av 750 kronor. För bokinköp och bokbindning beräknades oförändrat belopp, eller 1,200 kronor. Förevarande anslag skulle således för nästkommande budgetår uppföras med  $(3,200 + 2,500 + 750 + 1,200 =) 7,650$  kronor.

*Statskontoret* har i utlåtande den 29 september 1938 föreslagit en minskning av sistnämnda belopp med de i anslaget för innevarande budgetår ingående tillfälliga anslagsbeloppen på 750 kronor och 200 kronor.

Jag anser mig böra biträda direktionens förslag med den ändringen, att förutnämnda anslagsbelopp å 200 kronor icke längre anvisas. Anslaget torde lämpligen böra för nästa budgetår uppföras med i runt tal 7,400 kronor, innebärande en anslagsminskning med  $(22,900 - 7,400 =) 15,500$  kronor. Jag hemställer förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Gymnastiska centralinstitutet*: Materiel, böcker m. m.  
för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag*  
av . . . . . kronor 7,400.

[229.] 4. **Gymnastiska centralinstitutet: Stipendier.** 5. **Gymnastiska centralinstitutet: Särskild undervisning i idrott och gymnastik m. m.** 6. **Gymnastiska centralinstitutet: Anordnande av kostnadsfria övningar i gymnastik för medlemmar av Stockholms förenade studentkårer.** För innevarande budgetår äro dessa anslag uppförda med respektive 3,000 kronor, 5,500 kronor samt 1,000 kronor, förutnämnda anslag såsom reservationsanslag.

*Direktionen över gymnastiska centralinstitutet* har i förutnämnda skrivelse hemställt om anvisande av oförändrade anslag för nästkommande budgetår.

Jag biträder dessa förslag. Dock torde stipendieanslaget kunna utan olägenhet i fortsättningen anvisas såsom obetecknat anslag. Härvid förutsättes, att vid utgången av budgetåret 1938/39 eventuellt förefintlig reservation

Departementschefen.

får tagas i anspråk för nästa budgetår. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1939/40 anvisa

dels till *Gymnastiska centralinstitutet: Stipendier* ett anslag

av . . . . . kronor 3,000;

dels till *Gymnastiska centralinstitutet: Särskild undervisning i idrott och gymnastik m. m.* ett anslag

av . . . . . kronor 5,500;

dels ock till *Gymnastiska centralinstitutet: Anordnande av kostnadsfria övningar i gymnastik för medlemmar av Stockholms förenade studentkårer* ett anslag av . . . kronor 1,000.

## M. Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.

[230.] 1. **Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker, reservationsanslag.** Detta anslag är nu uppfört med 190,000 kronor.

Å anslaget hava under flera budgetår förelegat betydande reservationer. Vid utgången av budgetåret 1935/36 utgjorde reservationen omkring 52,300 kronor, vid utgången av budgetåret 1936/37 omkring 39,900 kronor och vid utgången av budgetåret 1937/38 omkring 41,100 kronor. Då Kungl. Maj:t varje år fördelat praktiskt taget hela det tillgängliga anslagsbeloppet, synas reservationerna hava uppstått därigenom, att beviljade bidrag lyfts först efter utgången av det budgetår, varunder bidraget avsetts skola utbetalas. Inom ecklesiastikdepartementet pågå undersökningar i ämnet, varvid jämväl överväges lämpligheten av att vid den årliga fördelningen av anslaget stadga en tidsfrist, före vars utgång beviljat bidrag skall hava lyfts. En sådan tidsfrist kan, vad angår tidskrifter, tillmätas ganska snävt men, vad angår s. k. lärda verk, ej gärna bestämmas till kortare tid än två à tre år. Sistnämnda arbeten äro nämligen vid den tidpunkt, då anslaget beviljas, ofta icke slutförda. Anslaget, som på grund härav även i fortsättningen bör betecknas som reservationsanslag, torde böra för nästa budgetår bestämmas till oförändrat belopp, 190,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att såsom *Understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av .....kronor 190,000.

[231.] 2. **Understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst.** Från och med år 1908 hava till understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst utgått särskilda, av riksdagen beviljade anslagsmedel, vilka av Kungl. Maj:t fördelats mellan därav förtjänta vitterhetsidkare dels såsom fasta, dels i form av för viss tid givna understöd. Anslaget, som från och med år 1920 till och med budgetåret 1936/37 utgått med 20,000 kronor, höjdes år 1937 till 25,000 kronor och år 1938 till 30,000 kronor.

Under budgetåret 1938/39 hava till nedan angivna författare utgått följande belopp från ifrågavarande anslag, nämligen:

|                                |        |       |
|--------------------------------|--------|-------|
| Vilhelm Ekelund . . . . .      | kronor | 2,000 |
| Pär Lagerkvist . . . . .       | »      | 2,000 |
| K. G. Ossian-Nilsson . . . . . | »      | 2,000 |
| Marika Stiernstedt . . . . .   | »      | 2,000 |
| Hjalmar Söderberg . . . . .    | »      | 2,000 |
| Fredrik Vetterlund . . . . .   | »      | 2,000 |
| Elin Wägner . . . . .          | »      | 2,000 |
| Ludvig Nordström . . . . .     | »      | 2,000 |
| Eyvind Johnson . . . . .       | »      | 1,500 |
| Karin Boye . . . . .           | »      | 1,500 |
| Nils Svanberg . . . . .        | »      | 1,500 |
| Irja Browallius . . . . .      | »      | 1,500 |
| Gertrud Lilja . . . . .        | »      | 1,000 |
| Rudolf Värnlund . . . . .      | »      | 1,000 |
| Gustaf Ullman . . . . .        | »      | 1,000 |
| Nils Ferlin . . . . .          | »      | 1,000 |
| Ingeborg Björklund . . . . .   | »      | 1,000 |
| Ivar Lo-Johansson . . . . .    | »      | 1,000 |
| Johannes Edfelt . . . . .      | »      | 1,000 |
| Gabriel Jönsson . . . . .      | »      | 1,000 |

Summa kronor 30,000.

Departementschefen.

Ehuru skäl kunna tala för en ytterligare höjning av förevarande anslag, vill jag icke för nästkommande budgetår ifrågasätta en sådan höjning. Anslaget torde böra utgå med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 30,000.

[232.] 3. **Understöd åt professorn K. O. Östergren för fortsatt utgivande av Nusvensk ordbok.** Alltsedan år 1919 har anslag av statsmedel utgått till docenten vid Uppsala universitet, numera professorn Olof Östergren för fullföljande och avslutande av hans arbete »Nusvensk ordbok». Från och med budgetåret 1930/31 utgå dels såsom understöd åt Östergren för fortsatt utgivande av nämnda arbete ett anslag av 8,000 kronor, dels ock för bestridande av kostnader för teknisk hjälp vid ordbokens utgivning samt för böcker och materiel ett reservationsanslag av 4,000 kronor.

I skrivelse den 8 september 1938 hava professorerna *O. von Friesen* och *B. Hesselman* anhållit om utverkande av oförändrat anslag för budgetåret 1939/40.

Departementschefen.

Oförändrat understöd torde böra anvisas för budgetåret 1939/40. Det torde icke vara erforderligt att låta anslaget till teknisk hjälp vid ordbokens

utgivning m. m. bibehålla karaktären av reservationsanslag. Ifrågavarande anslag brukar varje år helt tagas i anspråk för ändamålet. Jag föreslår, att anslaget sammanföres med det andra anslaget till ett obetecknat anslag å 12,000 kronor, för vilket Kungl. Maj:t bör framdeles fastställa stat. Uppkommer under budgetåret 1938/39 reservation å det nuvarande anslaget å 4,000 kronor, bör denna reservation tillgodoföras det av mig tillstyrkta anslaget och under budgetåret 1939/40 få tagas i anspråk för därmed avsett ändamål. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Understöd åt professorn K. O. Östergren för fortsatt utgivande av Nusvensk ordbok* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 12,000.

[233.] 4. **Understöd åt skriftställaren E. H. Thörnberg.** Till detta ändamål har för budgetåren 1936/39 anvisats ett anslag av 3,000 kronor.

Enahanda anslag synes böra utgå jämväl för nästkommande budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Understöd åt skriftställaren E. H. Thörnberg* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . kronor 3,000.

Departementschefen.

[234.] 5. **Bidrag till föreningen Pietas.** Till denna förening, vars ändamål är att åt framtiden i möjligast oskadade skick genom sakkunnigt utförd konservering bevara våra äldre textila minnesmärken, utgår ett anslag av 1,000 kronor under villkor, att föreningen till statens historiska museum med äganderätt överlämnar genom föreningens försorg utförda fotografier, register och beskrivning över behandlade föremål.

*Föreningen* har anhållit om oförändrat anslag till främjande av föreningens verksamhet under år 1939. *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien* har i utlåtande den 4 oktober 1938 tillstyrkt framställningen.

Anslaget synes böra för nästa budgetår utgå med oförändrat belopp och under oförändrade villkor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att såsom *Bidrag till föreningen Pietas* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 1,000.

[235.] 6. **Bidrag till svenska naturskyddsföreningen.** Anslaget har under nedannämnda budgetår utgått med efterföljande belopp:

|                   |              |
|-------------------|--------------|
| 1920/23 . . . . . | kronor 4,000 |
| 1923/24 . . . . . | » 3,000      |
| 1924/32 . . . . . | » 2,500      |
| 1932/38 . . . . . | » 1,000      |
| 1938/39 . . . . . | » 1,500.     |

*Föreningens styrelse* har anhållit om ett till 3,500 kronor förhöjt bidrag till främjande av föreningens verksamhet under nästkommande budgetår. Som skäl för anslagshöjningen har anförts, att föreningen i allt större utsträckning toge initiativ till eller av allmänheten toges i anspråk för utredningar i naturskyddsärenden eller handläggning av sådana ärenden. *Vetenskapsakademien* har efter hörande av sin naturskyddskommitté i utlåtande den 14 september 1938 tillstyrkt ansökningen.

Departementschefen.

Vid anmälan av förevarande anslagsfråga i 1938 års åttonde huvudtitel (sid. 548) erinrade jag, att den år 1932 vidtagna anslagssänkningen föranleddes av de då rådande statsfinansiella förhållandena. En ytterligare höjning av anslaget för budgetåret 1939/40 synes önskvärd. Med hänsyn till att anslaget så sent som för innevarande budgetår höjdes med 500 kronor, torde anslagshöjningen för budgetåret 1939/40 böra begränsas till 500 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till svenska naturskyddsföreningen* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . kronor 2,000.

[236.] 7. **Bidrag till vetenskapsakademien för förvaltning av nationalparker och naturskyddsärenden.** För ifrågakarande ändamål är i riksstaten för budgetåret 1938/39 uppfört ett reservationsanslag å 12,000 kronor, varav disponeras 3,000 kronor till vården av nationalparker samt 9,000 kronor till vetenskapsakademiens förvaltning av naturskyddsärenden m. m. Motsvarande anslag var för närmast föregående budgetår uppfört med 11,300 kronor.

I skrivelse den 14 september 1938 har *vetenskapsakademien* — med överlämnande av en från akademiens naturskyddskommitté inkommen framställning — hemställt om ett med 20,500 kronor till 32,500 kronor förhöjt bidrag till ifrågakarande ändamål, varav 15,000 kronor till vården av nationalparker och 17,500 kronor till förvaltningen av naturskyddsärenden. Framställningen innebär en provisorisk förstärkning av de till naturskyddsverksamheten utgående anslagsmedlen i avvaktan på ett ställningstagande till ett den 1 juli 1935 avgivet betänkande med förslag rörande det svenska naturskyddets organisation och statliga förvaltning.

*Statskontoret* har i utlåtande den 5 november 1938 anført, att mera vittgående förändringar i de på förevarande område rådande förhållandena icke borde vidtagas, förrän statsmakterna fattat ståndpunkt till berörda betänkande. Därest emellertid skäl skulle finnas föreligga för någon höjning redan nu av anslaget, ville det förefalla statskontoret, som om behovet av ökad bevakning av nationalparker och av ytterligare medel till inspektionsresor i första hand borde tillgodoses. Statskontoret ville i så fall ifrågasätta en ökning av anslaget i sådant syfte med ett mindre belopp, förslagsvis 1,000 kronor.

Vidare har *docenten L. G. Romell* gjort framställning angående vissa åtgärder för förvaltning och vård av lövängspartierna inom Ängsö nationalpark.

Av *vetenskapsakademiens* i ärendet den 20 oktober 1937 avgivna utlåtande framgår, att särskilt anslag för ändamålet icke skulle visa sig behöfvligt, därest den för budgetåret 1939/40 föreslagna höjningen av förevarande anslag kunde beviljas.

På av statskontoret anförte skäl kan jag icke biträda akademiens förslag om höjning av förevarande anslag utan tillstyrker, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp. Anslaget, å vilket vid utgången av de senaste budgetåren icke förelegat någon reservation, torde i fortsättningen kunna anvisas såsom obetecknat anslag. Härvid förutsättes, att vid utgången av budgetåret 1938/39 eventuellt förefintlig reservation får tagas i anspråk för nästa budgetår.

Jag anser mig här böra framhålla, att enligt min uppfattning de nuvarande förhållandena med avseende på naturskyddsverksamheten icke äro tillfredsställande, och att det synes mig angeläget, att på detta område en nyordning kommer till stånd, som möjliggör ett mera planmässigt och effektivt arbete. I detta mitt uttalande ligger icke någon kritik av vetenskapsakademiens naturskyddskommitté, som utfört och utför ett erkännansvärt arbete med de resurser, som stå den till buds, utan bristerna äro att söka framförallt i själva organisationens beskaffenhet. Det är min förhoppning, att sedan numera remissbehandlingen av ovannämnda betänkande slutförts kunna under den närmaste tiden upptaga detta spörsmål till fortsatt behandling.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till vetenskapsakademien för förvaltning av nationalparker och naturskyddsärenden* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 12,000.

[237.] 8. **Bidrag till utgivning och registrering av svenska folksagor.** Till förevarande ändamål hava för vart och ett av budgetåren 1936/39 anvisats ett reservationsanslag å 8,000 kronor.

I augusti 1938 har *Gustav Adolfs akademien för folklivsforskning* anhållit om oförändrat anslag för nästkommande budgetår. Av framställningen inhämtas, att av den planerade sagoeditionens tolv delar, avsedda att utgivas under loppet av en tioårsperiod, hittills utkommit två delar. En tredje del föreligger i korrektur. En fjärde del befinner sig under arbete. Akademien har förklarat sig ämna senare redovisa de genom försäljning av sagorna influtna inkomsterna. *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien* har i utlåtande den 4 oktober 1938 tillstyrkt ansökningen.

Departementschefen.

Departement-  
schefen.

Fortsatt anslag till här ifrågavarande ändamål torde böra beredas för budgetåret 1939/40 med samma belopp, som anvisats för innevarande budgetår. Lämpligen bör dock anslaget, som i sin helhet under budgetåren 1936/38 tagits i anspråk för därmed avsett ändamål, anvisas såsom obetecknat anslag, varvid förutsättes, att vid utgången av budgetåret 1938/39 eventuellt förefintlig reservation får disponeras för avsett ändamål under budgetåret 1939/40. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till utgivning och registrering av svenska folksågor* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag  
av . . . . . kronor 8,000.

[238.] 9. **Bidrag till forskningar rörande lapskt språk och lapsk kultur.** Till detta ändamål anvisades för innevarande budgetår ett reservationsanslag av 4,000 kronor.

Hos Kungl. Maj:t har *professorn i finsk-ugriska språk, särskilt lapska och finska, vid universitetet i Uppsala Björn Collinder* anhållit om anvisande för nästa budgetår av oförändrat anslag. Framställningen har tillstyrkts av *styrelsen för Gustav Adolfs akademien för folklivsforskning, av filosofiska fakultetens vid universitetet i Uppsala humanistiska sektion* samt i utlåtande den 6 december 1938 av *kanslern för rikets universitet*.

Departement-  
schefen.

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna tillstyrker jag, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp. Anslaget synes dock kunna angivas såsom obetecknat, varvid förutsättes, att å anslaget vid utgången av budgetåret 1938/39 eventuellt förefintlig reservation får tagas i anspråk för ändamålet under budgetåret 1939/40. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Bidrag till forskningar rörande lapskt språk och lapsk kultur* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag  
av . . . . . kronor 4,000.

[239.] 10. **Bidrag till bearbetning av visst material från filosofie doktorn Sven Hedins expeditioner i det inre Asien åren 1927—34, reservationsanslag.** Till detta ändamål har för vart och ett av budgetåren 1936/39 anvisats ett reservationsanslag av 50,000 kronor. Av riksdagens skrivelse nr 326/1936 framgår, att riksdagen ansett, att staten bör bidraga med ungefär hälften av de till 600,000 kronor beräknade kostnaderna för ifrågavarande arbeten samt att det beräknade totalbeloppet av statsmedel, 300,000 kronor, bör fördelas på sex år.

I skrivelse den 5 augusti 1938 har *Hedin* hemställt om anvisande jämväl för budgetåret 1939/40 av 50,000 kronor. I utlåtande den 31 augusti 1938 har *vetenskapsakademien* förordat bifall härtill.

Jag biträder akademiens förslag, att anslaget bestämmas till oförändrat belopp, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att såsom *Bidrag till bearbetning av visst material från filosofie doktorn Sven Hedins expeditioner i det inre Asien åren 1927—34* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 50,000.

[240.] 11. **Resestipendier åt journalister.** Sedan budgetåret 1937/38 har för ifrågavarande ändamål utgått ett reservationsanslag å 5,000 kronor.

Jag ifrågasätter nu allenast den ändringen, att förevarande anslag framdeles anvisas såsom obetecknat anslag. Vid utgången av budgetåret 1937/38 förefanns å anslaget en reservation av 2,600 kronor, närmast beroende på att verksamheten kunde påbörjas först ett stycke in på nämnda budgetår. Vid utgången av nu löpande budgetår eventuellt föreliggande reservation å anslaget bör få disponeras för ändamålet under budgetåret 1939/40. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departement-  
schefen.

att till *Resestipendier åt journalister* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 5,000.

## N. Diverse.

[241.] 1. **Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond, förslagsanslag.** 2. **Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Uppsala universitets delfond, förslagsanslag.** 3. **Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Lunds universitets delfond, förslagsanslag.** 4. **Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Karolinska sjukhusets delfond, förslagsanslag.** Till ersättning till statens allmänna fastighetsfond är nu under åttonde huvudtiteln uppfört ett förslagsanslag å 5,381,600 kronor.

Departement-  
mentschefen.

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor i ämnet anför, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som varder riksdagen förelagd, för budgetåret 1939/40 beräkna

dels till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond ett förslagsanslag*

av . . . . . kronor 4,006,000;

dels till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Uppsala universitets delfond ett förslagsanslag*

av . . . . . kronor 760,000;

dels till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Lunds universitets delfond ett förslagsanslag*

av . . . . . kronor 343,000;

dels ock till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Karolinska sjukhusets delfond ett förslagsanslag*

av . . . . . kronor 323,000.

[242.] 5. **Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark, förslagsanslag.** Till egendomen Broby gård i Funbo socken i Uppland, vilken egendom inköpts för statsverkets räkning, är förlagd en fortsättningsskola för dövstumma för undervisning i lantbruksyrket och trädgårdsskötsel. Egendomen har enligt sid. 36 i propositionen nr 212/1938 avsetts skola ställas under domänstyrelsens förvaltning och ingå i statens domäners fond samt

mot skäligt arrende med nyttjanderätt upplåtas till skolöverstyrelsen för användning för dövstumundervisningsändamål.

Såsom under punkten 190 i det föregående yttrats, bör arrendeavgiften för nämnda egendom bestridas från särskilt anslag. Då arrendeavgiften ännu icke bestämts, torde anslaget bära för budgetåret 1939/40 betecknas såsom förslagsanslag. Lämpligen bör anslaget uppföras med det av överstyrelsen enligt nämnda punkt 190 angivna beloppet av 2,500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att såsom *Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 2,500.

[243.] 6. **Skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris.** Såsom bidrag till avlöningen av en dylik bibliotekarie har riksdagen under en följd av år beviljat anslag, vilket från och med år 1920 till och med budgetåret 1934/35 utgick med 1,500 kronor för helt år. Under vart och ett av budgetåren 1935/37 beviljades för ändamålet 3,500 kronor, vilken anslagsökning emellertid var av tillfällig natur. Sedan budgetåret 1937/38 har anslaget åter utgått med 1,500 kronor.

I skrivelse den 21 oktober 1938 har *riksbibliotekarien* — med överlämnande av en av bibliotekarien vid skandinaviska avdelningen av ifrågakvarande bibliotek avgiven berättelse över verksamheten under arbetsåret 1937/38 — hemställt om anvisande av oförändrat anslag för nästa budgetår.

Med tillstyrkande av riksbibliotekariens framställning får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till *Skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris* för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 1,500.

[244.] 7. **Sveriges anslutning till baltisk-geodetiska kommissionen, förslagsanslag.** Förevarande anslag, som nu betecknas såsom reservationsanslag och som utgått alltsedan år 1926 med belopp, som växlat efter valutaförhållandena, och vilket numera allenast avser bestridande med ett belopp, motsvarande 500 dollars, av på Sverige belöpande andel i de gemensamma kostnaderna för nämnda kommission, sänktes för innevarande budgetår med hänsyn till en å anslaget förefintlig reservation från 2,000 kronor till 500 kronor.

Vid utgången av budgetåret 1937/38 förelåg å anslaget en reservation av 1,789 kronor 84 öre. Denna reservation är jämte det för innevarande bud-

Departementschefen.

getår anvisade anslaget av 500 kronor tillräcklig för bestridande under budgetåret 1938/39 av ifrågavarande kostnader, vilka enligt den i slutet av september 1938 gällande dollarkursen kunna uppskattas till 2,050 kronor. Någon nämnvärd reservation till budgetåret 1939/40 är icke att emotse. På grund härav bör anslaget för sistnämnda budgetår höjas med 1,500 kronor till 2,000 kronor. Det synes lämpligt, att anslaget, vars storlek är beroende av valutaförhållandena, från och med budgetåret 1939/40 betecknas såsom förslagsanslag. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Sveriges anslutning till baltisk-geodetiska kommissionen* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag*  
av . . . . . kronor 2,000.

[245.] 8. **Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar, förslagsanslag.** Alltsedan år 1926 har utgått anslag till bestridande av kostnaderna för ifrågavarande ändamål. För innevarande budgetår utgör anslaget 7,500 kronor. Anslaget är betecknat såsom reservationsanslag.

*Vetenskapsakademien* har i skrivelse den 30 augusti 1938 hemställt om anvisande av oförändrat anslag för nästa budgetår.

Av anslaget beräknas enligt de i september 1938 rådande valutaförhållandena omkring 6,700 kronor belöpa på årsavgifter. Återstoden är avsedd att användas till bestridande av resekostnader för svenska vetenskapsmän vid deltagandet i ifrågavarande sammanslutningars sammanträden.

I skrivelse den 5 april 1938 har vidare *vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien* hemställt om ett anslag av 1,000 kronor för att möjliggöra akademiens deltagande i Union académique internationale. Akademien har anfört huvudsakligen följande:

Till den år 1919 grundade Union académique internationale vore numera anslutna humanistiska akademier i tjugo länder. Unionen hade genom särskilda kommissioner igångsatt fjorton olika internationella forskningsföretag. Då det å ena sidan vore obestridligt, att unionens verksamhet vore vetenskapligt nyttig och betydelsefull, och det å andra sidan vore mindre tilltalande, att Sverige nästan ensamt bland vetenskapligt aktiva europeiska länder skulle stå utanför denna organisation, syntes en anslutning från svenskt håll vara önskvärd. Kommissionernas verksamhet bekostades genom särskilda anslag eller donationer och bestredes icke av de i unionen deltagande akademierna. För bestridande av administrativa kostnader erlades däremot en årlig medlemsavgift, som för närvarande utginge med 3,000 belgiska francs, d. v. s. omkring 400 kronor. Härtill komme emellertid kostnaderna för en eller flera delegaters deltagande i det årliga huvudsammanträdet i Bryssel. Även om man räknade med minimum, en delegat, och för dennes resa ett så knappt anslag som 600 kronor, kunde sålunda de årliga kostnaderna icke underskrida 1,000 kronor.

Jag anser en anslutning från svensk sida till Union académique internationale vara önskvärd. För att bereda möjlighet härtill förordar jag, att medel för ändamålet inräknas i förevarande anslag. Det härför äskade beloppet av 1,000 kronor, varav 400 kronor till gäldande av den årliga medlemsavgiften och 600 kronor till bestridande av resekostnader, torde kunna anses skäligt.

I likhet med närmast föregående anslag är förevarande anslag beroende av fluktuationer i valutaförhållandena. Lämpligt synes med hänsyn härtill vara, att den del av anslaget, som är avsedd till gäldande av årsavgifter, anvisas förslagsvis och den återstående delen såsom bestämt belopp. Härvid förutsätter jag, att Kungl. Maj:t icke kommer att utan riksdagens hörande fatta nya beslut rörande Sveriges anslutning till internationella vetenskapliga sammanslutningar. Förevarande anslag bör för nästa budgetår disponeras enligt följande stat, som Kungl. Maj:t i sinom tid torde fastställa:

|                                                                                                                                               |                           |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|
| 1. Årsavgifter till internationella vetenskapliga sammanslutningar, <i>förslagsvis</i> . . . . .                                              | kronor 7,100              |
| 2. Bidrag till bestridande av resekostnader för svenska vetenskapsmän vid deltagande i ifrågavarande sammanslutningars sammanträden . . . . . | » 1,400                   |
|                                                                                                                                               | <hr/> Summa kronor 8,500. |

Anslaget bör alltså upptagas med 8,500 kronor, innebärande en anslagshöjning med omförmälda belopp av 1,000 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar* för budgetåret 1939/40 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 8,500.

[246.] 9. **Bidrag till svenska institutet i Rom m. m.** Till detta ändamål har ett årligt anslag av 55,000 kronor beräknats vara erforderligt (jfr propositionen nr 112/1938), men härav har för innevarande budgetår anvisats ett anslag å endast 40,000 kronor på grund av att under nämnda budgetår av till institutet anvisade lotterimedel återstått ett belopp av 15,000 kronor. Beträffande dispositionen under innevarande budgetår av det av riksdagen anvisade anslaget jämte berörda belopp av 15,000 kronor hänvisas till sid. 573 i statsliggaren för budgetåret 1938/39.

*Institutets styrelse* har i skrivelse den 5 september 1938 anhållit om ett anslag å 55,000 kronor för budgetåret 1939/40. *Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien* har i utlåtande den 4 oktober 1938 tillstyrkt framställningen.

Bidrag torde böra beredas för budgetåret 1939/40 med samma belopp, som institutet erhållit under innevarande budgetår, alltså med (40,000 + 15,000 =) 55,000 kronor. I enlighet med den ståndpunkt jag intog vid anmälan i propositionen nr 112/1938 av institutets framställning om